

T.C

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

EVİLİK UYUMU ve ORTAK EBEVEYNLIK İLİŞKİSİNİN
ÇOCUKLARDA DIŞADÖNÜK PROBLEM DAVRANIŞLARI
YORDAMA DURUMUNUN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Emine ER

Malatya – 2023

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

EVİLİK UYUMU ve ORTAK EBEVEYNLIK İLİŞKİSİNİN
ÇOCUKLARDA DIŞADÖNÜK PROBLEM DAVRANIŞLARI
YORDAMA DURUMUNUN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Emine ER

Danışman: Doç. Dr. Emine DURMUŞ

Malatya – 2023

KABUL VE ONAY SAYFASI

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ**

**EVLİLİK UYUMU ve ORTAK EBEVEYNLİK İLİŞKİSİNİN ÇOCUKLARDA
DIŞADÖNÜK PROBLEM DAVRANIŞLARI YORDAMA DURUMUNUN
İNCELENMESİ
DOKTORA TEZİ**

DANIŞMAN
DOÇ. DR. EMİNE DURMUŞ

HAZIRLAYAN
EMİNE ER

Jürimiz tarafından 23/08/2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez oybirliğiyle başarılı bulunarak Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Doktora Tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı	İmza
1. Prof. Dr. Mustafa KUTLU	
2. Prof. Dr. Şahin KAPIKIRAN	
3. Doç. Dr. Emine DURMUŞ (Danışman)	
4. Doç. Dr. Meltem YURTÇU	
5. Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÖZMEN	

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararıyla da uygun görülmüştür.

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Doç. Dr. Emine DURMUŞ'un danışmanlığında doktora tezi olarak hazırladığım ***“Evlilik Uyumu ve Ortak Ebeveynlik İlişkisinin Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışları Yordama Durumunun İncelenmesi”*** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Emine ER

ÖNSÖZ

Tez sürecimde gerçekleştirdiğim okumalarda, çocukların gelişiminin desteklenmesi bakımından ebeveynlerin gerek eş gerekse de anne ve baba olarak bir takım halinde çalışmalarının önemli bir konu olduğu sonucuna ulaştım. Öte yandan yurt içi alanyazında genellikle ebeveynlerin çocuklarıyla ikili ilişkileri incelense de ebeveynlerin bir takım halinde çocuklarıyla etkileşimlerinin, başka bir ifadeyle anne-baba ve çocuk arasındaki üçlü etkileşimin göz ardı edildiğini fark ettim. Tez önerisi kapsamında bu düşüncemi değerli danışmanım Doç. Dr. Emine DURMUŞ’la paylaştığımda bu konuyu çalışmam noktasında beni cesaretlendirdiği ve tez konumu geliştirerek süreci başarılı bir şekilde tamamlamamı sağladığı için kendisine sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca tez savunma jürimde yer alarak tezin niteliğini artırıcı görüş ve önerilerde bulunan Prof. Dr. Mustafa KUTLU, Prof. Dr. Şahin KAPIKIRAN, Doç. Dr. Meltem YURTÇU ve Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÖZMEN’e sonsuz şükranlarımı sunarım. Bununla birlikte akademik gelişime katkı sağlayan İnönü Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı’nın değerli öğretim üyelerine de teşekkür ederim.

Meslek yaşamımın ilk yıllarında tanıştığım ve ilk konuşmamızda *“kendimizi sürekli geliştirebileceğimiz ve öğrenmeye devam edebileceğimiz bir işe sahip olduğumuz için ne kadar şanslı olduğumuzu”* belirterek mesleğimin değerini fark ettiren ve bu süreçte desteğini ve rehberliğini hiçbir zaman esirgemeyen canım meslektaşım Asil DERİN KILIÇ’a teşekkürü bir borç bilirim. O’nun sayesinde her şeyden önce işimin öğrenmeye devam etmek olduğunu hiçbir zaman unutmayacağım.

Hedeflerime ulaşabilmem için her türlü desteği sağlayan sevgili annem ve babama en içten dileklerle teşekkür ederim. Ayrıca şirinlikleriyle motivasyon kaynağı olan sevgili yeğenlerim ve onları yetiştirmek için çabalayan abim ve yengeme çok teşekkür ederim.

Son olarak evlilik, ebeveynlik ve çocuklarda problem davranışlar gibi aileye özgü konularda değerli görüş ve önerilerini paylaşmaktan çekinmeyerek bu araştırmaya katkı sunan tüm katılımcılara teşekkür ederim.

Emine ER

ÖZET

EVLİLİK UYUMU ve ORTAK EBEVEYNLİK İLİŞKİSİNİN ÇOCUKLARDA DIŞADÖNÜK PROBLEM DAVRANIŞLARI YORDAMA DURUMUNUN İNCELENMESİ

ER, Emine

Doktora, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Emine DURMUŞ
Ağustos-2023, XVIII+291 sayfa

Nicel araştırma deseniyle gerçekleştirilen bu çalışmada evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenlerinin çocuklarda dışadönük problem davranışları yordama durumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 6-11 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynler katılmış olup veriler ise “Kişisel Bilgi Formu”, “Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği”, “Birlikte Ebeveynlik Ölçeği” ve “Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği/6-18” kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizi sonucunda ebeveynlerin evlilik uyumunun; ebeveynlerin cinsiyeti, çalışma durumu, çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu ve çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Bunun yanı sıra ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisinin; ebeveynlerin cinsiyeti, çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu, çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu ve çocukların yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıca ebeveynlerin algısına göre çocuklarda dışadönük problem davranışların ebeveynlerin cinsiyeti, çalışma durumu, çocuk yetiştirme konularını konuşma ve çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Pearson korelasyon analiz sonuçları incelendiğinde ise evlilik uyumunun çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi boyutlarıyla (birlikte ebeveynlik çatışması ve eşin ebeveynliğini küçümseme) negatif yönde ve olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi boyutlarıyla (birlikte ebeveynlik anlaşması, desteği, iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi) pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan çocuklarda dışadönük davranış problemlerinin olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi boyutlarıyla negatif ve olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi boyutlarıyla pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Son olarak istatistiksel (adımsal) regresyon analizi sonucunda elde edilen model incelendiğinde, yordayıcı değişkenlerin (birlikte ebeveynlik çatışması,

doyum ve uzlaşım değişkenleri) yordanan değişkendeki (çocuklarda dışadönük problem davranışlar) varyansın %43.1'ini açıkladığı saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ilgili alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ortak Ebeveynlik, Evlilik Uyumu, Çocuklarda Problem Davranışlar, Ebeveynlik İlişkisi

ABSTRACT

THE INVESTIGATION OF PREDICTIVE SITUATION OF MARITAL ADJUSTMENT AND COPARENTING RELATIONSHIP ON EXTERNALIZING PROBLEM BEHAVIORS IN CHILDREN

ER, Emine

Ph.D., Inonu University, Institute of Educational Sciences
Guidance and Psychological Counseling Department

Supervisor: Assoc. Dr. Emine DURMUŞ
August-2023, XVIII+291 pages

In this study, which was carried out with a quantitative research design, it was aimed to examine the prediction of externalizing problem behaviors in children by marital adjustment and coparenting variables. Parents with children between the ages of 6-11 participated in the study and the data were collected by using “Personal Information Form”, “Revised Couple Adjustment Scale”, “Coparenting Scale” and “Behavior Assessment Scale for Children and Young People/6-18”. As a result of the analysis of the data, it was found that the marital adjustment of the parents differed significantly according to the gender of the parents, their working status, the situation of talking about child rearing and the gender of the children. Also, it was found that the levels of coparenting relationship of the parents differed significantly according to the gender of the parents, the situation of talking about child rearing issues, the intervention of grandparents in the child-rearing process and the age of the children. In addition, according to the perception of parents, externalizing problem behaviors in children differed significantly according to the gender of the parents, their working status, talking about child rearing issues and the intervention of grandparents in the child-rearing process. When the results of Pearson correlation analysis were examined, it was concluded that marital adjustment was negatively related to externalizing problem behaviors and negative coparenting dimensions (coparenting conflict and underestimation of spouse’s parenting) and positively related to positive coparenting dimensions (coparenting agreement, support, division of labor and joint management of family relationships). On the other hand, it was found that externalizing behavior problems in children were positively related to negative coparenting dimensions and negatively related to positive coparenting dimensions. Finally, when the model obtained as a result of statistical (stepwise) regression analysis was examined, it was determined

that predictor variables (coparenting conflict, satisfaction and consensus variables) explained 43.1% of the variance in the predicted variable (externalizing problem behaviors in children). The results obtained from the research are discussed in the light of the relevant literature.

Keywords: Coparenting, Marital Adjustment, Problem Behaviors in Children, Parenting Relationship

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	i
ONUR SÖZÜ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xviii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	10
1.3. Araştırmanın Önemi	11
1.4. Araştırmanın Varsayımları	18
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	18
1.6. Tanımlar.....	18

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Evlilik ve Aile	20
2.1.1. Ailelerin Anlaşılması İçin Geliştirilen Teoriler	24
2.1.1.1. Ekolojik Sistem Teorisi	24
2.1.1.2. Aile Sistemleri Teorisi	25
2.1.1.3. İşlevselcilik	26
2.1.1.4. Çatışma Teorisi	27
2.1.1.5. Sembolik Etkileşimcilik.....	27
2.1.1.6. Psikolojik Bakış Açıları	28
2.2. Evlilik Uyum.....	29
2.2.1. Evlilik Uyumuna İlişkin Tanımlar	30
2.2.2. Evlilik Uyumunun Özellikleri	32
2.2.3. Evlilik Uyum Kavramının Ölçülmesi	34
2.2.4. Eşlerin Evlilik Uyum Düzeylerini Yordayan Faktörler	36

2.3. Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin Önemli Görevi: Çocuk Yetiştirme Süreci	38
2.3.1. Ebeveynlik Kavramı	38
2.3.1.1. Ebeveynliğin Boyutları	39
2.3.1.1.1. Bakım	40
2.3.1.1.2. Kontrol	41
2.3.1.1.3. Gelişim	42
2.3.1.2. Ebeveynlik Kavramını Açıklayan Başlıca Kuramsal Yaklaşımlar	43
2.3.2. Ortak Ebeveynlik İlişkisi	44
2.3.2.1. Ortak Ebeveynlik Kavramının Tarihsel Gelişimi	44
2.3.2.2. Ortak Ebeveynlik İlişkisi: Tanımlar, Yapısı, Bileşenleri ve Sınıflandırılması	48
2.3.2.2.1. Ortak Ebeveynlik Kavramının Tanımlanması	48
2.3.2.2.2. Ortak Ebeveynlik İlişkisinin Boyutları	49
2.3.2.2.2.1. Feinberg'e Göre Ortak Ebeveynlik İlişkisinin Boyutları	50
2.3.2.2.2.1.1. Çocuk Yetiştirme Konularında Anlaşma/Anlaşmazlık	50
2.3.2.2.2.1.2. İş Bölümü	51
2.3.2.2.2.1.3. Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi	52
2.3.2.2.2.1.4. Ortak Ebeveynlik Desteği/Küçümseme	54
2.3.2.2.2.2. Van Egeren ve Hawkins'e (2004) Göre Ortak Ebeveynlik İlişkisinin Boyutları	55
2.3.2.2.2.2.1. Destekleyici Ortak Ebeveynlik	55
2.3.2.2.2.2.2. Küçümseyici Ortak Ebeveynlik	57
2.3.2.2.2.2.3. Ortak Ebeveynlik İlişkisine Katılım	59
2.3.2.2.2.2.4. Ortak Ebeveynlik Dayanışması	59
2.3.2.2.2.2.5. Paylaşılan Ebeveynlik	60
2.3.2.2.3. Ortak Ebeveynlik İlişkisinin Bileşenleri	62
2.3.2.2.4. Ortak Ebeveynlik İlişkisinin Ölçülmesi	65
2.3.2.2.4.1. Ortak Ebeveynlik İlişkisi Ölçekleri (Evli Ebeveynler)	65
2.3.2.2.4.2. Boşanma Sonrasında Ortak Ebeveynlik İlişkisi Ölçekleri	67
2.3.2.2.4.3. Aile Yapıları Arasında Ortak Ebeveynlik İlişkisi Ölçekleri	68
2.3.2.2.5. Ortak Ebeveynlik Sınıflandırmaları	68
2.3.2.2.6. Çocukların Gelişim Dönemlerine Göre Ortak Ebeveynlik İlişkisi	69
2.3.2.2.7. Evlilik Bağlamında Ortak Ebeveynlik İlişkisi	71
2.3.2.2.8. Nesiller Arası Ortak Ebeveynlik İlişkisi	76
2.4. Çocuklarda Problem Davranışlar	77
2.4.1. Çocuklarda Problem Davranışların Tanımlanması, Ölçütleri ve Sınıflandırması	77
2.4.2. Problem Davranışlar Gösteren Çocukların Özellikleri	82
2.4.3. Çocuklarda Problem Davranışların Görülme Nedenleri	84
2.4.3.1. Problem Davranışları Çocuğun Doğasına/Karakterine Bağlama	84
2.4.3.2. Olumsuz Aile Ortamı	84
2.4.3.3. Geçmiş Olumsuz Yaşantılar	84
2.4.3.4. Bir Nesne ya da İlgi Elde Etme	85
2.4.3.5. Zor Bir İşten ya da Görevden Kaçma	85
2.4.3.6. Duyusal Uyarım Elde Etme	85
2.4.4. Problem Davranışların Değiştirilmesine İlişkin Sayıltılar	87

2.4.5. Çocuklarda Problem Davranışların Önlenmesinde Ebeveynlere Öneriler ...	91
2.5. Araştırmaya Konu Olan Değişkenleri İnceleyen Araştırmalar	93
2.5.1. Evlilik Uyumu ile Çocuklarda Problem Davranışlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Araştırmalar	93
2.5.2. Ortak Ebeveynlik ile Çocuklarda Problem Davranışlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Araştırmalar	97
2.5.2.1. Çocukların Yaşı ve Gelişim Dönemi	104
2.5.2.2. Çocukların Cinsiyeti	105
2.5.2.3. Veri Kaynakları: Ebeveynler ve Çocuklar	106
2.5.3. Evlilik Uyumu ile Ortak Ebeveynlik Arasındaki İlişkiye Yönelik Araştırmalar	106

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	109
3.2. Araştırma Grubu	110
3.3. Veri Toplama Araçları	113
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	114
3.3.2. Yenilenmiş Çift Uyumu Ölçeği	115
3.3.3. Birlikte Ebeveynlik Ölçeği	116
3.3.4. Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği/6-18 (CBCL/6-18)	117
3.4. Verilerin Toplanması	122
3.5. Verilerin Analizi	123
3.5.1. Verilerin Analiz İçin Hazırlanması	123
3.5.1.1. Verilerin Taranması	124
3.5.1.2. Varsayımların Test Edilmesi	125
3.5.1.3.1. Birinci, İkinci ve Üçüncü Araştırma Sorularıyla İlgili İstatistiksel Analizler	126
3.5.1.3.2. Dördüncü, Beşinci ve Altıncı Araştırma Sorularıyla İlgili İstatistiksel Analizler	127
3.5.1.3.3. Yedinci Araştırma Sorusuyla İlgili İstatistiksel Analizler	127

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Evlilik Uyumu, Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	131
4.2. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklemeler için t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	133

4.3. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklemeler için t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	147
4.4. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklemeler için t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	165
4.5. Evlilik Uyumu ile Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	176
4.6. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ile Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	177
4.7. Evlilik Uyumu ile Ortak Ebeveynlik İlişkisi Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	179
4.8. Evlilik Uyumu ve Ortak Ebeveynlik İlişkisi Değişkenlerinin Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışları Yordama Durumuna Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	181

BÖLÜM V

TARTIŞMA ve YORUM

5.1. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçlarının Yorumlanması	193
5.2. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçlarının Yorumlanması	198
5.3. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçlarının Yorumlanması	203
5.4. Evlilik Uyumu ile Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analiz Sonuçlarının Yorumlanması.....	207
5.5. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ile Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analiz Sonuçlarının Yorumlanması	208
5.6. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analiz Sonuçlarının Yorumlanması	210
5.7. Evlilik Uyumu ve Ortak Ebeveynlik İlişkisi Değişkenlerinin Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışları Yordama Durumuna Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçlarının Yorumlanması	211

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar	217
6.2. Öneriler	223
6.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	223
6.2.2. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	224

KAYNAKLAR	227
------------------------	------------

EKLER	266
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu	266
Ek 2. Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği	268
Ek 3. CBCL/6-18 (Ebeveyn Formu)	270
EK 4. Birlikte Ebeveynlik Ölçeği	271
Ek 5. Etik Kurulu Onay Yazısı	274
Ek 6. Kars İl Milli Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzni Yazısı	275
Ek 7. Valilik Makam Onayı	276
Ek 8. Benzerlik Oranı	277
Ek 9. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarının Araştırmada Belirlenen Bağımsız Değişkenlere Göre Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	278
Ek 10. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarının Araştırmada Belirlenen Bağımsız Değişkenlere Göre Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	282
Ek 11. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarının Araştırmada Belirlenen Bağımsız Değişkenlere Göre Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	289

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Gelişim Boyutuna İlişkin İşlevsel Alanlar	42
Tablo 2. Ortak Ebeveynlik Çerçevesi	62
Tablo 3. Olumlu Ortak Ebeveynlik İlişkisi Bileşenleri	63
Tablo 4. Olumsuz Ortak Ebeveynlik İlişkisi Bileşenleri	64
Tablo 5. ASEBA’da Duygusal ve Davranışsal Problemler	80
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Ebeveynlere İlişkin Demografik Özellikler	1118
Tablo 7. Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Evliliklerine İlişkin Özellikler	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 8. Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Ebeveynlik Rollerine İlişkin Özellikler..	111
Tablo 9. Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Tüm Çocuklarına İlişkin Demografik Özellikler	1129
Tablo 10. Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Seçtikleri Çocuklarına İlişkin Demografik Özellikler.....	110
Tablo 11. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Ait Bilgiler.....	1207
Tablo 12. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları....	1318
Tablo 13. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları.....	1329
Tablo 14. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranış Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları.....	1330
Tablo 15. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ebeveynlerin Cinsiyeti Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları.....	1341
Tablo 16. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Cinsiyeti Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları.....	1352
Tablo 17. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ebeveynlerin Yaşı Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları.....	1363
Tablo 18. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ücret Karşılığı Çalışma Durumu Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları.	1374
Tablo 19. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Evlenme Şekli Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları.....	1385
Tablo 20. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları	1396

Tablo 21. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Evlilik Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analiz Testi Sonuçları	1407
Tablo 22. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Doğum Sırası Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları	1418
Tablo 23. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Yaşı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları	1429
Tablo 24. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocuk Yetiştirme Konularını Konuşma Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları.....	1441
Tablo 25. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocuk Yetiştirme Sürecine Büyük Ebeveynlerin Müdahale Etme Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları	1463
Tablo 26. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ebeveynlerin Cinsiyeti Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları	1474
Tablo 27. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Cinsiyeti Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları	1496
Tablo 28. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ebeveynlerin Yaşı Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları.....	1507
Tablo 29. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ücret Karşılığı Çalışma Durumu Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları.....	1518
Tablo 30. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Evlenme Şekli Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları	1529
Tablo 31. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları	1530
Tablo 32. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Evlilik Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları	1552
Tablo 33. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Doğum Sırası Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları	1563
Tablo 34. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Toplam Puanların Çocukların Yaşı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları	1574

Tablo 35. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocuk Yetiştirme Konularını Konuşma Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları.....	1596
Tablo 36. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocuk Yetiştirme Sürecine Büyük Ebeveynlerin Müdahale Etme Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 37. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ebeveynlerin Cinsiyeti Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları	1663
Tablo 38. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Cinsiyeti Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları	1674
Tablo 39. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ebeveynlerin Yaşı Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları.....	1674
Tablo 40. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ücret Karşılığı Çalışma Durumu Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları	1685
Tablo 41. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Evlenme Şekli Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları.....	1696
Tablo 42. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları.....	170
Tablo 43. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Evlilik Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları.....	1707
Tablo 44. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Doğum Sırası Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları.....	1718
Tablo 45. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Yaşı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları.....	172

Tablo 46. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocuk Yetiştirme Konularını Konuşma Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları	1730
Tablo 47. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocuk Yetiştirme Sürecine Büyük Ebeveynlerin Müdahale Etme Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları..	1752
Tablo 48. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları ile Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki	1763
Tablo 49. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları ile Çocuklarda Dışadönük Davranış Problemleri ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki	1785
Tablo 50. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları ile Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki	1807
Tablo 51. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışların Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Sonuçları.....	1829
Tablo 52. Modellere İlişkin Değişim İstatistikleri.....	1907

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Modeli	24
Şekil 2. Aile Sistemi	25
Şekil 3. Gelişim Dönemlerine Göre Problem Davranışların Görülme Durumu	811
Şekil 4. Problem Davranışlara Yatkınlığı Artırabilecek Olası Risk Faktörleri	877
Şekil 5. Çocuklarda Problem Davranışlara Yönelik Tedavi Basamakları	900
Şekil 6. Araştırmaya İlişkin Veri Analizi Süreci	1230
Şekil 7. Model 1	1841
Şekil 8. Model 2	1852
Şekil 9. Model 3	1863
Şekil 10. Model 4	1874
Şekil 11. Model 5	1885
Şekil 12. Model 6	1896
Şekil 13. Model 7	1907

KISALTMALAR LİSTESİ

APA	: Amerika Psikiyatri Birliği
ASEBA	: The Achenbach System of Empirically Based Assessment
CBCL	: Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği
DEHB	: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
DSM 5	: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı 5
MCAR	: Missing Completely at Random

BÖLÜM I

GİRİŞ

Birinci bölümde araştırmaya konu olan problemin ne olduğu, araştırmanın amacı ve önemine ilişkin bilgilere yer verilmesinin yanı sıra araştırmanın sınırlılıkları, varsayımları ve araştırmada yer alan kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Aile; aralarında duygusal bağ bulunan, ortak bir geçmişe sahip olan, birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için çaba gösteren bireylerden ve çeşitli alt sistemlerden (eş, çocuk ve ebeveyn gibi) oluşan bir üst yapıdır. (Sabatelli & Bartle, 1995). Eş alt sistemi, ebeveyn-çocuk ilişkisindeki etkin rolü açısından önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle evlilik ilişkisindeki uyumun niteliği, ailenin yaşam kalitesini gösterebilmektedir. Tek bir tanımla açıklanması zor olan evlilik uyumu kavramı, genellikle eşlerin aralarındaki ilişkinin niteliğini değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Spanier vd., 1975). Spanier'a (1976) göre evlilik uyumu, eşlerin günlük yaşam içerisinde değişen koşullara uyum sağlaması şeklinde açıklanabilmektedir. Bu tanımları genişletmek gerekirse; evlilik ilişkisi içerisinde birbirleriyle sağlıklı etkileşim kurabilen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda görüş birliğine ulaşabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin uyumlu bir evliliğe sahip olduğu söylenebilmektedir (Erbek vd., 2005). Ayrıca evlilik uyum düzeyi yüksek olan evliliklerde çatışmanın az olduğu, eşlerin önemli konular üzerinde anlaşmaya vardıkları, birlikte keyifli aktivitelerde bulundukları ve yüksek düzeyde bağlılığın olduğu ifade edilebilmektedir. Aksi durumda ise aile içinde yaşanan huzursuzluk ve gerginliğin başta çocuklar olmak üzere aile fertlerini olumsuz yönde etkileyebildiği düşünülmektedir. Dolayısıyla evlilik uyumu, bir çocuğun psikolojik gelişiminde yakın çevrenin doğrudan ve dolaylı etkisini gösteren önemli faktörler arasında yer alabilmektedir (Özabacı & Erkan, 2017).

Evlilik ilişkisine çocuk(lar) dahil olduğunda eşler anne ve baba olarak adlandırılmaktadır. Çocukların bütüncül gelişimlerini (fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal, cinsel, ahlaki vb.) etkileyerek onların yaşamlarında büyük bir etkisi olan anne ve babaların çeşitli rol ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu noktada ebeveynler çocuğa

ilgi gösterme, çocuğun gelişimini destekleme ve çocuğa güvenli bir ortam sağlama hususlarından sorumlu olmaktadır (Anlıak, 2004). Geleneksel olarak ebeveynlerin rol ve sorumlulukları düşünüldüğünde; annelerin bakım ve ev işlerine ilişkin rol ve sorumlulukları ön plandayken, babaların ise ailenin geçimini sağlama ve aileyi koruma rol ve sorumlulukları dikkat çekmektedir. Öte yandan gerek doğu gerekse de batı toplumlarında ebeveynlerin rol ve sorumluluklarının daha eşit dağılması (Mercan & Tezel-Şahin, 2017; Rotundo, 1985) ve hatta bu geleneksel rollerde değiş tokuşların olabilmesi (Fernandez-Lozano, 2019; Jurczyk vd., 2019; Kotila vd., 2013) gibi birtakım noktalarda değişimlerin yaşandığı görülmektedir (Ataca & Sunar, 1999; Deutsch, 2001; Kağıtçıbaşı & Ataca, 2005; Kuzucu, 2011). Bu değişimler beraberinde anne ve babaların birbirlerinden beklentilerini etkileyebilmektedir. Özellikle anne ve babaların çocuk yetiştirmeyle ilgili sorumluluklarını yerine getirebilmeleri noktasında birbirlerinden beklentileri geleneksel rol ve sorumluluklarının ötesine geçebilmektedir. Anneler çocuğun bakımı ve eğitimi konusundaki geleneksel rol ve sorumluluklarını babalarla da paylaşmayı beklemekte ve daha da önemlisi anneler çocuklarla ilgili her konuyu eşleriyle tartışmayı istemektedir (Feinberg, 2003). Babaların ise çocuklarla ilgili sorumlulukları yerine getirme, eşle daha az çatışma yaşama ve çocuk yetiştirme konularındaki rol ve sorumluluklarının eşleri tarafından küçümsenmemesi hususlarında beklentileri bulunmaktadır (Buckley & Schoppe-Sullivan, 2010; Jia & Schoppe-Sullivan, 2011; Trahan, 2018). Bunun yanı sıra babalar çocuklarının yaşamlarına dahil olmaya çalışırken annelerin engelleyici girişimleriyle karşılaşmak istememektedir (Coley & Hernandez, 2006). Kısacası birer anne ve baba olan eşlerin, çocuğun bakımı ve eğitimi konularında birbirlerinden birtakım beklentilerinin bulunduğu söylenebilir. Ebeveynlerin çocuklarla ilgili sorumlulukların eşit dağılmasına ve bu sorumluluklarla ilgili görüş alışverişi yapmaya ilişkin beklentileri ortak ebeveynlik kavramına vurgu yaptıklarını göstermektedir. Bu bağlamda araştırmacılar ikiden fazla kişiyi içeren aile etkileşimlerini göz önünde bulundurmak için özellikle ebeveyn-çocuk ve evlilik gibi ikili etkileşimlerin ötesine geçerek ortak ebeveynlik kavramına vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla anne ve babaların iş birliği içerisinde çocuklarına nasıl ebeveynlik yaptıkları konusu önem kazanmaktadır (Cox & Paley, 2003).

Ortak ebeveynlik kavramı çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi konusunda sorumlu olan yetişkinlerin iş birliği içerisinde çalışması şeklinde tanımlanabilmektedir (Feinberg, 2003). Sosyal sınıf ve kültürel mirasın bir işlevi olarak ortak bakım verme rollerini

üstlenen kişiler farklılaşabilmektedir. Ortak ebeveynler biyolojik, evlat edinen ya da koruyucu ebeveynler olabilmektedir (McHale vd., 2004). Esasen aile türleri bu farklılaşmanın en önemli sebepleri arasında yer almaktadır. Farklı aile türleri olmasına rağmen en bilinen aile türleri arasında çekirdek (nuclear), tek ebeveynli ve yeniden evlenen aileler yer almaktadır. Çekirdek aileler anne, baba ve çocuklardan oluşan aile türüken; tek ebeveynli aileler çocukların bakımı ve yetiştirilmesinden sorumlu tek ebeveynin olduğu aile türüdür. Ailede eşlerden birinin ya da her ikisinin daha önceki evliliklerinden olan çocuklarının bulunması durumunda ise bu aileler yeniden evlenen aile türü olarak adlandırılmaktadır. Bunun yanı sıra çocuksuz aileler, gey/lezbiyen aileler, yaşlı aileler ve geniş aileler gibi farklı aile türlerinin varlığından da söz edilebilmektedir (Özabacı & Erkan, 2017). Geleneksel olarak anne, baba ve çocuk(lar)ın bir arada yaşadığı ailelerdeki ortak ebeveynlik süreci incelendiğinde ise evli çiftler daha çocuk doğmadan önce ebeveynlikle ilgili konuları birbirleriyle tartışıp çocuklarını nasıl yetiştireceklerini konuştukları zaman ortak ebeveynlik ilişkisi oluşmaya başlamaktadır (Van Egeren & Hawkins, 2004).

Bronfenbrenner'in ekolojik modelinde evlilik gibi ortak ebeveynlik ilişkisi de çocukların mikrosisteminin bir parçasını oluşturarak çocukların davranışlarını etkileyebilmektedir (Özabacı & Erkan, 2017). Öncelikle aile sisteminin iki yönetici alt sistemi olan evlilik ve ortak ebeveynlik ilişkisinin kavramsal açıdan farklı yönlerinin ortaya konulması gerekmektedir. Evliliğin devam ettiği ailelerde yönetici alt sistemi evlilik ve ortak ebeveynlik ilişkisi olmak üzere iki ana bileşene sahiptir. Evlilik ilişkisi, eş alt sistemine dayanırken; ortak ebeveynlik ilişkisi, ebeveyn-çocuk alt sistemine dayanmaktadır. Bu iki ana bileşen birbirleriyle karşılaştırıldığında ise ilk olarak evlilik ilişkisi her eşin ihtiyaçlarıyla motive edilirken, ortak ebeveynlik ilişkisi ebeveynlerin ebeveynlik rollerinde birbirleriyle ilişki kurma yollarını yansıtmaktadır (Abidin & Brunner, 1995; Feinberg, 2003; Margolin vd., 2001). Dolayısıyla ortak ebeveynlik ilişkisi özellikle çocuk yetiştirme etrafında konumlanırken, evlilik ilişkisi duygusal yakınlık ve aile ekonomisi gibi diğer konuları da içermektedir. İkincisi, evlilik ilişkisi genellikle ortak ebeveynlik ilişkisinden önce gelmektedir ve her birinin kendine özgü gelişimsel süreci bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle ortak ebeveynlik ilişkisinde eşlerin birbirleriyle arasındaki bağ, ebeveynler arasındaki bağı oluşturmakta ve evlilik sona erse bile bu bağ devam edebilmektedir (Schoppe-Sullivan vd., 2004; Talbot & McHale, 2004). Son olarak ortak ebeveynlik ilişkisi, ebeveynlerin bireysel anne-baba tutumlarından farklılık

göstermektedir. Anne-baba tutumu, anne ve babanın çocuğuyla bireysel etkileşimlerindeki ebeveynlik uygulamaları olarak tanımlanabilmektedir. Buna karşılık ortak ebeveynlik kavramıyla çocuk yetiştirme sürecinde ebeveynlerin karşılıklı etkileşimleri vurgulanmaktadır (McHale & Rasmussen, 1998).

Ortak ebeveynlik araştırmalarının kökeni aile sistemleri teorisine dayanmaktadır. Yapısal aile sistemleri kuramında ailenin ebeveynlik, eş ve kardeş gibi farklı alt sistemlerden oluşan büyük bir sistem olduğu varsayılmaktadır. Ebeveynlik alt sistemi ise aile etkileşimlerini ve sonuçlarını düzenleyen bir yönetici alt sistemi oluşturmaktadır. Nitekim ortak ebeveynlik sistemi sınırlarının belirgin olması ve diğer ailelerden ve ailenin dışındaki diğer sistemlerden (kardeşler, çocuğa günlük bakım verenler ya da çocuk hakkında önemli kararlara dahil olmayan büyük ebeveynler) ayrımının yapılması gerekmektedir. Sınırlar aile üyelerini ya da alt sistemleri psikolojik olarak birbirlerinden ayıran görünmez çizgilerdir. Birey ve ait olduğu alt sistem, alt sistemlerle aile ve aile sistemi ile sosyal çevre arasında sınırlar bulunmaktadır. Aile sınırlarının çocuk ve aileyi en az stres içeren bir ortamda bir araya getirmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca fiziksel ya da psikolojik olarak algılanan bu sınırlar, bireyleri birbirlerinden ayırması ya da organize etmesi açısından büyük bir önem teşkil etmektedir (Minuchin, 1985). Bu önem doğrultusunda ailenin dışsal ve içsel sınırlarının açık ve belirgin olması gerekmektedir. Dışsal sınırlar bütün aileyi; okul, dini kurum, diğer aileler ve dışarıdaki diğer insanlar gibi başka sistemlerden ayıran sınırlardır. Dışsal sınırların yanı sıra aile sisteminde içsel sınırları olan alt sistemler de yer almaktadır. Alt sistemler aynı kuşaktan gelen, aynı cinsiyette ya da ailede aynı ilgilere sahip olan üyelerden oluşabilmektedir. Ailenin içsel sınırları ise alt sistemlerin gerek kendi içlerinde gerekse de birbirleriyle olan ilişkilerini belirlemektedir (Özabacı & Erkan, 2017).

Aile sistemleri teorisine dayanan ortak ebeveynlik kavramına ilişkin kuramsal çerçeve ilk olarak boşanmış/ayrılmış ailelerde oluşturulmakla birlikte araştırmacılar evli (Feinberg, 2002; Margolin vd., 2001; McHale, 1997), yeniden evlenmiş (Ahrons, 2007; Braithwaite vd., 2003) ve diğer aile türlerini (geniş aile, evlat edinilmiş aileler vb.) kapsayacak şekilde kuramsal çerçeveyi genişletmiştir. Ortak ebeveynlik; birlikte ebeveynlik (Özdemir vd., 2021), paylaşılmış ebeveynlik (shared parenting; Deutsch, 2001) ve ebeveynlik ortaklığı (parenting partnership; Floyd & Zmich, 1991) gibi farklı kavramlarla alanyazında ifade edilmektedir. İlgili alanyazında bu farklılaşmanın, ortak ebeveynliğe ilişkin ölçme araçlarının değişiklik göstermesinden kaynaklandığı öne

sürülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde Birlikte Ebeveynlik Ölçeği (Özdemir vd., 2021), Ortak Ebeveynlik İlişki Ölçeği/Coparenting Relationship Scale (Feinberg vd., 2012), Ebeveyn İş Birliği Ölçeği/Parenting Alliance Measure (Abidin & Brunner, 1995) ve Günlük Ortak Ebeveynlik Ölçeği/Daily Coparenting Scale (McDaniel vd., 2018) gibi çeşitli ölçme araçlarının yer aldığı görülmektedir. Bu ölçme araçlarında ortak ebeveynlik ilişkisinin çeşitli boyutları tanımlansa da ortak ebeveynliğe ilişkin alanyazında tutarlı bir şekilde iş birliği, çatışma ve üçgenleşme (triangulation) olmak üzere üç önemli boyut tanımlanmaktadır. Bu boyutlardan iş birliği ebeveynlerin bir takım gibi hareket etmesi anlamına gelmektedir (Feinberg, 2003; Whiteside, 1998). Öte yandan çatışma boyutu zarar verici iletişim biçimini ifade ederken, üçgenleşme ise anne ve baba arasındaki çatışmada çocuğun taraf seçmek zorunda kalmasını ifade etmektedir (McHale vd., 2004). Ferrante'ye (2008) göre üçgenleşmenin ortak ebeveynlik sistemindeki tam yerinin belirlenebilmesi için daha çok araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. İlgili alanyazında iş birliği, çatışma ve üçgenleşme boyutlarının yanı sıra Feinberg'in ebeveyn desteği/engelleme, çocuk yetiştirme konularında uzlaşma, iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi boyutları da yer almaktadır (Feinberg, 2003).

Evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisinin çocukların uyumu üzerindeki etkisini incelemek gerekirse; ebeveynlerin birbirleriyle olan olumsuz ilişkileri ve/veya eşler arasında uyumun zayıf olması ebeveynlerin ebeveynlik rollerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Eşler arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ebeveynlerin çocuklar üzerindeki otoritesi azalabilmektedir, davranışları tutarsızlaşabilmektedir ve/veya ebeveynler çocuklarından uzaklaşabilmektedir. Ayrıca Bandura'nın sosyal öğrenme teorisine göre çocuk, uyumsuz davranış örneklerini gözlem yoluyla öğrenebilmektedir. Evliliklerindeki uyumsuzluk nedeniyle ebeveynlerin olumsuz davranış örnekleri sergilemeleri kaçınılmaz hale gelebilmesinin yanı sıra ebeveynlerin psikolojik problemleri de artabilmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuklarıyla olan etkileşimlerinin olumsuz yönde etkilenmesi nedeniyle çocuklar problem davranışlar geliştirerek ve olumsuz davranışları model alarak uyum sorunları yaşayabilmektedir. Nitekim uyumun önemli bir göstergesi çocukların davranışlarıdır (Özbey, 2009).

Problem davranışlar, çocuğun sosyal etkileşimine ve öğrenmesine engel olmanın yanı sıra kendisine ve çevresine zarar veren süreklilik kazanmış davranışlardır. Problem davranışlar dışadönük ve içedönük olmak üzere iki alt boyutta ele alınabilmektedir. Dışadönük problem davranışlar sergileyen çocuklar akranları tarafından

reddedilebilirken, içedönük problem davranışlar sergileyen çocuklar ise içekapanık ve diğer insanlarla bağ kuramayabilmektedir. En yaygın problem davranışlar arasında gürültü yapma, sınıf içinde bir şeyler yeme, sınıf eşyalarına zarar verme, itaatsizlik, diğer çocukları engelleme, sırasını beklemeden konuşma, yavaş hareket etme, okula geç gelme, saldırganlık, mazeretler ileri sürme, düzensizlik, sınıfta izinsiz dolaşma, okul/sınıf kurallarına uymama, kılık-kıyafete özen göstermeme, hırsızlık ve kötü alışkanlıkları sınıf ortamına getirme gibi davranışlar yer almaktadır (Ercan, 2012). Bilindiği üzere uyumsuz davranışlar; davranış bozuklukları (sürekli hırçınlık, geçimsizlik, kuralları çiğneme vb.), alışkanlık bozuklukları (mastürbasyon, parmak emme, gece idrar kaçırmaları vb.), duygusal bozukluklar (korku, kuruntu, saplantılı düşünceler, uyku bozukluğu, kekemelik, tikler vb.) ve ağır ruhsal sorunlar (içe kapanıklık, psikoz vb.) şeklinde dört gruba ayrılabilir (Yörükoğlu, 1998). Esasen saldırganlık, kural ihlali ve dikkat sorunları gibi dışadönük problem davranışların genellikle orta çocukluk dönemine göre (6 ile 11 yaş arası) erken çocukluk döneminde (0 ile 5 yaş arası) daha çok ortaya çıktığı görülmektedir (Petersen vd., 2015). Ancak orta çocukluk döneminde dışadönük problem davranışların artması ya da kalıcılık göstermesi durumu yetişkinlikte birtakım olumsuz sonuçların ortaya çıkma riskini artırarak psikososyal gelişimi tehdit edebilmektedir (Odgers vd., 2008).

Yukarıda yer alan bilgilerden hareketle çocuklarda uyum problemlerinin önlenmesi amacıyla gerek ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşimlerinin gerekse de birbirleriyle etkileşimlerinin niteliğinin artırılması büyük bir önem taşımaktadır (Şirvanlı-Özen, 1998; Yaşar, 2009; Zubrick vd., 2005). Dolayısıyla eşler arasındaki uyum ile çocukların uyumu arasındaki ilişki sıklıkla araştırılan konuların başında gelmektedir (Amato & Rezac, 1994; Grych vd., 1992; Jennings vd., 1992; Jouriles vd., 1989; Long vd., 1987; Şirvanlı-Özen, 1999). Araştırmalarda evlilik uyumu ile çocukların uyumu arasında tutarlı ve güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Davies & Cummings, 1994; Fosco & Grych, 2008). Bu bağlamda evlilik uyum düzeyinin düşük olması; çocuklar ve ergenlerde dışadönük ve içedönük problem davranışlar, sosyal yetersizlikler, bilişsel yeterlikte eksiklikler ve hatta fiziksel sağlık ve biyolojik işlevlerdeki aksaklıklar da dahil olmak üzere çeşitli zorluk alanlarıyla ilişkilendirilmiştir (Camisasca vd., 2016; Camisasca vd., 2017; Fosco & Grych, 2008; Kouros vd., 2014; McCoy vd., 2013). Bununla birlikte ilgili alanyazında ebeveynliğin iş birliğine dayalı boyutunu oluşturan ortak ebeveynlik kavramıyla bakım verenler arasındaki uyumun önemine vurgu yapıldığı

ve ortak ebeveynlik ilişkisinin gerek çocuklar gerekse de genel aile işlevleri üzerinde önemli etkilerinin bulunduğu ifade edilmektedir. Ebeveynliğin ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin çocuklar üzerindeki etkileri genel anlamda bilinmektedir (Bornstein vd., 2018). Ancak genel ebeveynlik ilişkilerinin niteliğiyle karşılaştırıldığında ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarla ilgili sonuçları yordamada daha güçlü bir faktör olduğu öne sürülmektedir (Feinberg vd., 2007). Ayrıca evliliklerde evlilik çatışmalarına göre ebeveynlikle ilgili uyuşmazlıkların (aile ekonomisi konusunda anlaşamama gibi) çocuklar üzerindeki etkilerinin daha fazla olduğu varsayılmaktadır (Grych & Fincham, 1993). Bunun yanı sıra son araştırmalarda ortak ebeveynlik ilişkisinin, çocukların uyum süreçlerine genel ebeveynlik davranışlarından bağımsız katkı sağladığı görülmektedir (Bonds & Gondoli, 2007; Feinberg vd., 2007). Başka bir ifadeyle ortak ebeveynliğin yalnızca ebeveyn-çocuk ilişkisinin bir devamı olmadığı, çocuklar ve aile sistemleri üzerinde ayrı bir etkisinin bulunduğu düşünülmektedir (Stright & Bales, 2003).

İki ebeveynli aileler üzerinde gerçekleştirilen araştırmalarda ortak ebeveynlik ilişkisinin; bireysel ebeveynlik becerileri, evlilik uyumu ve çatışması gibi birbirleriyle ilişkili yapılardan bağımsız bir şekilde bebeklikten başlayarak çocuk çıktılarını etkilediği ortaya çıkmıştır (Fivaz-Depeursinge & Favez, 2006; McHale vd., 2008). Nitekim bu bağlamda zayıf ortak ebeveynlik ilişkisi çocukların duygusal güvenliğini tehdit ederek bütüncül gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Davies & Cummings, 1998). Ortak ebeveynlik ilişkisinin güçlü olduğu (Feinberg, 2002) ve çatışmaları başarılı bir şekilde çözen ebeveynlerin (Cummings vd., 2006) olumlu çocuk çıktılarını teşvik ettiği varsayılırken, uzak ya da çatışmalı ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklar üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu (Emery, 1982; Grych & Fincham, 1990; Kitzmann, 2000) varsayılmaktadır. Bu varsayım doğrultusunda ebeveyn çatışmalarına maruz kalan küçük çocukların stres ve duygusal güvensizlik gibi olumsuz duygular yaşayabildikleri öne sürülmektedir. Dolayısıyla ortak ebeveynlik ilişkisinde birtakım sorunların yaşanması çocuklarda karşı gelme bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) gibi dışadönük problem davranışların belirgin semptomlarını ortaya çıkartabilmektedir (Umemura vd., 2015). İlgili alanyazında zayıf ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda DEHB (Stright & Neitzel, 2003) ve özellikle erkek çocuklarda ketleme davranışı (Belsky vd., 1996) riskini artırabileceği ifade edilmektedir. Ayrıca başka bir araştırmada bebeklik dönemindeki rekabetçi ortak ebeveynlik ilişkisinin, çocuklar dört yaşına geldiklerinde saldırgan davranışları yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (McHale & Rasmussen, 1998). Bu

sonuçlardan hareketle ortak ebeveynlik ilişkisi ile ilerleyen yıllarda ortaya çıkabilecek karşı gelme bozukluğuna ilişkin belirtiler arasında bağlantı olabileceği iddia edilmektedir (Umemura vd., 2015). Bu iddiayı destekleyici nitelikte bir meta analiz araştırmasında ise ortak ebeveynlik ilişkisinin çocukların uyumu üzerinde etkisi olduğu önerilmesinin (Teubert & Pinquart, 2010) yanı sıra destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisinin bebeklerde güvenli bağlanmayı (Brown vd., 2010) yordadığı varsayılırken, uyumlu olmayan ortak ebeveynlik ilişkisinin ise okul öncesi çocuklarda dışadönük problem davranışları yordadığı varsayılmıştır (McHale & Rasmussen, 1998; Schoppe-Sullivan vd., 2001). Örneğin; bir araştırmada iki yaşındaki erkek çocukların ebeveynleri arasındaki iş birliğinin zayıf olması, çocuklar üç yaşına geldiklerinde çekingen davranışlarla ilişkilendirilmiştir (Belsky vd., 1996). Benzer şekilde Jacobvitz vd. (2004) tarafından yapılan bir araştırmada, iki yaşındaki çocukların ebeveynlerinin üçgenleşme sorunu ile çocuklar beş yaşına geldiklerinde yaşanan içedönük problem davranışlar arasında pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgular doğrultusunda zayıf ortak ebeveynlik ilişkisinin çocukların duygusal güvenliğini tehdit ederek gelişimlerini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir (Davies & Cummings, 1998).

İlgili alanyazında ortak ebeveynlik ilişkisinin niteliği ile okul öncesi dönem çocuklarının içedönük ve dışadönük problem davranışları arasında ilişki olduğunu bulgulayan araştırmalar yer almasına karşın (Barends vd., 1999; McHale & Rasmussen, 1998; Schoppe-Sullivan vd., 1999) okul çağındaki çocukların uyumu üzerine yeterince araştırmanın bulunmadığı görülmüştür. Ebeveyn ve öğretmen bildirimlerine dayanan bir araştırmada ortak ebeveynlik ilişkisinin niteliği ile 9-12 yaş arası çocukların dışadönük problem davranışları, akademik başarıları ve depresyon sorunları arasında ilişki olduğu saptanmıştır (Brody & Flor, 1996). Üstelik son araştırmalarda ortak ebeveynlik ilişkisinin ergenlerin uyumu için de önemli olup olmadığı konusu araştırılmaktadır. Ebeveynlerden uzaklaşıldığı ve onlarla geçirilen zamanın azaldığı bir dönem olan ergenlikte ortak ebeveynlik ilişkisi, ergenlerin iyi oluşu üzerinde küçük çocuklarda olduğu kadar kritik olmayabilmektedir (Larson & Richards, 1991). Ancak ergenlik döneminin özellikle kızlarda içedönük davranış problemleri ve erkeklerde dışadönük davranış problemleri riskinin arttığı bir dönem olduğunun göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Steinberg & Morris, 2001). Bununla birlikte ebeveynlerin çocuk yetiştirme konularında birbirlerini desteklemeleri, anne ve babaların bu zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olabilmektedir. Dolayısıyla ebeveynler arasında yüksek düzeyde iş birliği, uzlaşma ve

karşılıklı destek olmasının yanı sıra düşük düzeyde çatışma ve üçgenleşmenin olması ergenlerin uyum sürecine önemli katkılar sağlayabilmektedir. Örneğin; boylamsal bir araştırmada, ortak ebeveynlik çatışmasının ergenlerde antisosyal davranış sorunlarında artışı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Feinberg vd., 2007). Kısacası bu araştırma bulguları incelendiğinde, ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda dışadönük problem davranışlarla ilişkisinin olduğu söylenebilir (Karreman vd., 2008; Schoppe-Sullivan vd., 2001; Schoppe-Sullivan vd., 2009; Westerman & Massoff, 2001). Özetle; araştırmalarda tutarlı bir şekilde olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisinin (çocuk yetiştirme konusunda anlaşmazlık ve çatışma gibi) çocuklarda duygusal ve davranışsal sorunları yordadığı (Margolin vd., 2001) görülürken; olumlu ortak ebeveynlik ilişkisinin (ebeveynlerin birbirlerinin ebeveynlik rollerini desteklemesi gibi) ise artan çocuk uyumuyla ilişkili olduğu (Jia vd., 2012) görülmektedir.

Yukarıda yer alan araştırmalarda evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik kavramlarının çocuklarda problem davranışlarla ilişkisi ayrı ayrı ele alınmaktadır. Ancak ilgili alanyazında çocukların uyumu üzerinde önemli bir etkisi bulunan aile sisteminin işleyişini anlamada, evlilik ve ebeveynlik ilişkisinin ayrı ayrı ele alınmasından ziyade bu alt sistemlerin birlikte incelenmesi gerektiği öne sürülmektedir. Bir takım gibi başarılı ortak ebeveynlik ilişkisi kurabilen çiftlerin, birbirleriyle rekabet halinde olmadıkları görülmektedir. Buna karşın uyumlu olmayan bir evlilik ilişkisi düşmanca ve rekabetçi ortak ebeveynlik ilişkisinin yordayıcısı olabilmektedir (Floyd vd., 1998). Araştırmalarda ortak ebeveynlik ve evlilik alt sistemleri arasındaki ilişkinin karşılıklı olduğu vurgulanmakla birlikte (Richardson & Futris, 2019) düşmanlık duygusu içeren evlilik ilişkisinin, düşmanca ve mücadeleci ortak ebeveynlik ilişkisiyle ve babanın çocukla daha az ilgilenmesiyle bağlantılı olduğu tespit edilmiştir (Katz & Gottman, 1996). Kitzmann (2000) tarafından eşler arasındaki uyumsuzluğun sonraki üçlü aile etkileşimine (anne, baba ve çocuk) yansması nedeniyle daha fazla olumsuz aile etkileşimi ve daha az destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisiyle bağlantılı olduğu ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisinin zayıf olması ile evlilik uyum düzeyinin düşük olması arasında ilişki olduğu öne sürülmektedir (Gable vd., 1994). Bu bulgular aile sistemleri teorileri göz önünde bulundurularak yorumlandığında ise evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda problem davranış semptomlarını açıklamada önemli olduğu ifade edilebilir (Davies & Cummings, 1994; Grych & Fincham, 1990). Ancak bugüne kadar çok az sayıda araştırmada ortak ebeveynlik, evlilik uyumu ile

çocukların uyumu arasındaki ilişki ele alınmıştır. Bu araştırmalarda ise genellikle evlilik uyumunun ortak ebeveynlik ilişkisinin olumlu (destekleyici gibi) ve olumsuz (çatışma ve düşmanlık gibi) yönlerini etkilediği bulgulanmasının yanı sıra (Baril vd., 2007; Camisasca vd., 2014; Camisasca vd., 2015; Camisasca vd., 2016; Katz & Low, 2004) ortak ebeveynlik ittifakının özdüzenleme (Karreman vd., 2008), ketleme (Belsky vd., 1996), bağlanma (Brown vd., 2010), çocukların sosyal yeterliği (Brody vd., 1998), dışadönük ve içedönük problem davranışlarla (Camisasca vd., 2016; LeRoy vd., 2013; Schoppe-Sullivan vd., 2009; Teubert & Pinquart, 2010) ilişkili olduğu bulgulanmıştır. Örneğin, evlilik aşkı (yani bağlanma derecesi) ile ergenlerin riskli davranışları arasındaki olası bağlantıya ortak ebeveynlik çatışmasının aracılık ettiği görülmüştür (Baril vd., 2007). Camisasca vd. (2016) tarafından yapılan bir araştırmada ise çocukların ebeveynler arasındaki çatışmaya maruz kalmalarının (ortak ebeveynliğin aile ilişkilerinin ortak yönetimi boyutunun bir yönü) evlilik uyumu ile çocuklarda içedönük problem davranışlar arasındaki ilişkiye aracılık ettiği ve hem çocuğun çatışmaya maruz kalmasının hem de eşin ebeveynliğinin onaylanmamasının evlilik uyumu ile dışadönük problem davranışlar arasındaki ilişkiye birlikte aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak araştırmalarda evlilik uyum düzeyinin düşük olmasının ve destekleyici olmayan ortak ebeveynlik ilişkisinin çocukların uyumunu olumsuz yönde etkilediği öne sürülmektedir. Başka bir ifadeyle evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda problem davranışların yordanmasında önemli değişkenler olabileceği varsayılmaktadır. Bu varsayımdan hareketle bu araştırmada evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenlerinin çocuklarda dışadönük problem davranışları yordama durumunun incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenlerinin çocuklarda dışadönük problem davranışları yordama durumunun incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Evlilik uyumu ve alt boyutları; *ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, evlenme şekli, evlilik süresi, çocuk yetiştirmeye dair konuları konuşma durumu, çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu, çocukların doğum sırası, yaşı ve cinsiyeti* açısından anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

2. Ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutları; *ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, evlenme şekli, evlilik süresi, çocuk yetiştirmeye dair konuları konuşma durumu, çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu, çocukların doğum sırası, yaşı ve cinsiyeti* açısından anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları; *ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, evlenme şekli, evlilik süresi, çocuk yetiştirmeye dair konuları konuşma durumu, çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu, çocukların doğum sırası, yaşı ve cinsiyeti* açısından anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Evlilik uyumu ve alt boyutları ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutları ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Evlilik uyumu ve alt boyutları ile ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
7. Evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenleri, çocuklarda dışadönük problem davranışları anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Aile sistemleri teorisi, evlilik ve ebeveyn-çocuk ilişkileri arasındaki karşılıklı ilişkileri açıklayan önemli teoriler arasında yer almaktadır (Cox & Paley, 2003; Grych, 2002; Minuchin, 1985). Bu teoride ailenin birbirine bağımlı alt sistemlerden (örneğin; evlilik alt sistemi, ortak ebeveyn alt sistemi, ebeveyn-çocuk alt sistemi) oluşan organize bir bütün olduğu belirtilmektedir. Aile sistemleri teorisinde yönetici alt sistem olarak ebeveynlerin birbirleriyle ilişkisi ifade edilmektedir. Esasen ebeveynlerin aile etkileşimlerini düzenledikleri varsayımından (Minuchin, 1985) hareketle deneysel araştırmalar ve teorik modeller temelinde iki ebeveynli ailelerde olumlu ebeveynlik ilişkisini desteklemeye yönelik müdahale çabalarının, ebeveynlik için en etkili destek kaynaklarından biri olarak kabul edilen evlilik ilişkisiyle başladığı görülmektedir (Belsky, 1984). Ardından araştırmacıların evlilik ilişkisinin ebeveynliği nasıl etkilediği sorusuna yanıt bulabilme amacıyla ortak ebeveynlik ilişkisi kavramını araştırmaya

başladığı ifade edilebilmektedir (Bonds & Gondoli, 2007). Ebeveynlik sürecinde iki ya da daha fazla yetişkinin bir takım halinde birlikte hareket etmesi şeklinde tanımlanabilen ortak ebeveynlik kavramının kökeni, Salvador Minuchin'in çocukların ebeveynlik sorumlulukları konusunda iş birliği içerisinde çalışan yetişkin bakıcılardan olumlu yönde etkilendiği düşüncesine dayanan yapısal aile teorisi çalışmalarına dayanmaktadır. Minuchin'in çalışmalarından bu yana ortak ebeveynlik kavramının teorik yapısı mevcut olsa da bu kavramla ilgili alanyazın 1990'ların ortalarında daha tam olarak gelişmeye başlamıştır (Gürmen, 2019). Günümüzde ortak ebeveynliğe ilişkin sayısı giderek artan araştırmalarda, ortak ebeveynlik ilişkisinin tüm aile sistemleri üzerinde yaygın bir etkiye sahip olduğuna dair sonuçlara ulaşılmıştır (Baril vd., 2007; Feinberg vd., 2007; Teubert & Pinquart, 2010).

Araştırmanın problem durumu başlığı altında yer verildiği üzere ilgili alanyazında evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi (genel evlilik kalitesi, evlilik çatışması ya da ebeveynlik tarzı değişkenleri kontrol edildiğinde dahi) değişkenlerinin çocuklarda uyumu (örneğin, içedönük ve dışadönük problem davranış semptomları) benzersiz bir şekilde yordadığını ortaya koyan araştırmalar yer almaktadır (Caldera & Lindsey, 2006; Feinberg vd., 2007; Karreman vd., 2008; Teubert & Pinquart, 2010). Ortak ebeveynlik ilişkisini konu olan bu araştırmalarda rekabetçi ortak ebeveynlik ilişkisi bağlamında çocukların, okuldaki akranları ve öğretmenleriyle etkileşimlerinde rekabetçi etkileşim kalıplarını içselleştirip olumsuz davranışlar sergileyebildikleri bulunmuştur (Kochanska vd., 2008). Öte yandan işbirlikçi ortak ebeveynlik ilişkisinin ise orta çocukluk dönemindeki çocukların akademik yeterlikleriyle bağlantılı olduğu saptanmıştır (McHale, Keursten-Hogan vd., 2000). Bunun yanı sıra çatışmacı ortak ebeveynlik ilişkisinin ergenlik dönemindeki riskli (Baril vd., 2007) ve antisosyal davranışları (Feinberg vd., 2007) yordadığı ortaya konulmuştur. Bu bulgular, rekabetçi ya da destekleyici olmayan ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda psikolojik sorunlara neden olabileceğini gösterebilirken, iş birliğine yönelik ortak ebeveynlik ilişkisinin ise çocukların akademik ve sosyal yeterliklerini artırabileceğini gösterebilir. Ayrıca ilgili alanyazında ortak ebeveynlik ilişkisinin çocukların uyumuyla ilişkili olduğunu gösteren araştırma sonuçları yer almasının yanı sıra evlilik uyumu ile çocukluk ve ergenlik döneminde içedönük ve dışadönük problem davranışlar arasında ilişki olduğunu bulgulayan araştırmalar da yer almaktadır (Cummings vd., 2006; Davies & Cummings, 1994; Rhoades, 2008).

Yukarıda yer alan bilgiler ışığında eşlerin ebeveynlik ve evlilikle ilgili konularda uyumlu olmalarının çocuklarda problem davranışları azalttığını gösteren geniş bir alanyazının bulunduğu söylenebilir (Cummings vd., 2006; Fosco & Grych, 2008; Grych vd., 2004; Rhoades, 2008). Dolayısıyla genel olarak güçlü bir ortak ebeveynlik ittifakının ebeveynlerin birbirleriyle olan uyum düzeyini artırarak çocuğun duygusal güvenliği ve uyumu üzerinde olumlu etkileri bulunan ebeveynler arası desteği sağlama noktasında daha duyarlı ve özenli ebeveynliği teşvik ettiği düşünülmektedir (Schoppe-Sullivan vd., 2004). Öte yandan ilgili alanyazında eş uyumsuzluğunun ortak ebeveynlik ilişkisini zedeleyerek çocukların uyumunu olumsuz yönde etkilediği öne sürülmesine karşın ortak ebeveynlik ilişkisi ve evlilik uyumunun çocuklarda problem davranışları nasıl etkilediğini inceleyen sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır (Dush vd., 2011; Feinberg vd., 2007; Fosco & Bray, 2016).

Kısacası; ebeveynlerin çocuklarla ilgili konularda iş birliği halinde çalışmalarının ve birbirlerini desteklemelerinin çocukların davranışları üzerinde olumlu etkisi olduğunu gösteren araştırma sonuçları göz önünde bulundurularak bu çalışmada, ebeveynlerin görüşleri doğrultusunda evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenlerinin çocuklarda dışadönük problem davranışları yordama durumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde yaşayan ebeveynlerin yer aldığı kapsamlı bir araştırma grubuna ulaşılması hedeflenerek farklı şehirlerde yaşayan ebeveynlerden araştırmaya konu olan değişkenlere ilişkin zengin verilerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra ebeveynlerin 6-11 yaş aralığında birden fazla çocuğu olabileceği ve her çocuğun özelliklerinin (problem davranış gösterme eğilimi ve sıklığı gibi) farklı olabileceği gerçeğinden hareketle tedbir alınmıştır. Ebeveynlerden çocuklarını düşünerek doldurmaları gereken ölçme araçlarında (Birlikte Ebeveynlik Ölçeği ve Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği) çocuklarından birini düşünerek işaretleme yapmaları istenmiştir. Ayrıca ebeveynlerden işaretleme yaparken seçtiği çocuğu belirtmeleri istenmiştir. İşaretlenen çocuğa ait bilgiler araştırma grubu başlığı altında verilmiştir. Böylece ebeveynlerin ölçme araçlarını doldururken belirsizlik yaşamalarının önlenmesi ve ebeveynlerin ölçme araçlarını doldururken seçtikleri çocukların özelliklerine (cinsiyet, yaş ve doğum sırası) göre verilerin analizi gerçekleştirilerek bulguların yorumlanması amaçlanmıştır. Öte yandan araştırma kapsamında orta çocukluk döneminde dışadönük problem davranışların ele alınmasının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. İlk olarak, orta çocukluk döneminin ele alınmasının nedeni çocuk çıktıları üzerinde önemli bir etkisi olduğu düşünülen ortak

ebeveynlik ilişkisiyle ilgili araştırmaların genel anlamda bebekli, küçük ve okul öncesi çocuğa sahip aileler üzerinde gerçekleştirilmesidir (McHale vd., 2004). Ancak araştırmaya konu olan orta çocukluk döneminde babaların, çocuklarının bakımına daha fazla dahil olarak çocukların okul etkinliklerinin yanı sıra keşif, oyun, spor ya da diğer ders dışı etkinlikleri destekledikleri bilinmektedir (Kerns & Brumariu, 2014; Paquette, 2004). Bu durum baba katılımının çocuğun bakış açısından artmasını sağlayarak ortak ebeveynlik ilişkisini belirgin hale getirebilmektedir (Di Folco vd., 2017; Di Folco vd., 2020). Bunun yanı sıra orta çocukluk/ergenlik öncesi dönemin çocuklarda daha fazla risk alma davranışlarıyla ilişkili olduğu bilinmektedir (van Hoorn vd., 2018). Nitekim saldırganlık ve kuralları çiğneme gibi dışadönük problem davranışlar genellikle erken çocukluk döneminde (0 ile 5 yaş arası) ortaya çıkıp orta çocukluk döneminde (6-11 yaş arası) yoğunluğu azalsa da (Petersen vd., 2015) orta çocukluk döneminde devam eden ya da artan sorunların yetişkinlik döneminde çeşitli olumsuz sonuçlara yol açarak psikososyal işlevselliği tehlikeye attığı düşünülmektedir (Odgers vd., 2008). Dolayısıyla uygun sınırlar ve beklentilerle ilgili ortak ebeveynlik anlaşmasının yanı sıra bu sınırları ve beklentileri çocuklarla müzakere ederken ortak ebeveynler arasındaki iş birliği ve desteğin daha önemli hale geldiği varsayılmaktadır (Weissman & Cohen, 1985, Akt., Özdemir & Sağkal, 2020).

İkinci olarak, araştırma kapsamında çocuklarda dışadönük problem davranışların ele alınmasının nedeni ise bu problem davranışların fark edilmesinin sinirlilik, ajitasyon ve/veya depresif ruh haliyle karakterize edilebilen içedönük problem davranışların fark edilmesinden daha kolay olabilmesi ve içedönük problem davranışların genellikle ergenlik dönemine kadar ebeveynler ve öğretmenler tarafından fark edilememesidir (McClure vd., 2002). Kısacası; altı yaşından itibaren çocuklarda dışadönük problem davranışların değerlendirilmesinin nedeni, çocukların davranışlarını etkileyen sorunların çocuklardan taleplerin arttığı okul yaşamına geçiş süreçlerinde özellikle belirgin hale gelmesi olarak açıklanabilmektedir (Kolak & Volling, 2013). Kolak ve Volling'e göre ebeveynler, çocukların dışadönük davranış sorunları sergilemelerine karşı özellikle hassas olabilirler, çünkü içedönük davranış sorunlarından daha belirgin bir şekilde ortaya çıkabilen bu tür problem davranışların (saldırganlık, kurallara karşı gelme, davranım bozukluğu gibi) yönetilmesinin zor olduğu varsayılabilmektedir. Ayrıca orta çocukluk dönemindeki dışadönük problem davranışların, daha düşük akademik performans ve olumsuz akran ilişkileri gibi sorunlarla bağlantılı olduğu bulunmuştur (Odgers vd., 2008). Dolayısıyla evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkilerinin çocukların uyumu üzerindeki

etkisini incelemek için dışadönük problem davranış semptomlarının uygun bir çıktı olduğu düşünülmüştür.

Bu araştırmanın ilgili alanyazına üç açıdan önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İlk olarak yurt içi alanyazında ortak ebeveynlik ilişkisini inceleyen sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır (Örneğin; Ece, 2020; Karataş, 2019; Özdemir vd., 2020; Salman-Engin, 2014; Salman-Engin vd., 2019). Üstelik ilgili yurt içi alanyazında evli çiftlerin ortak ebeveynlik ilişkisi, evlilik uyumu ile çocuklarda problem davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara rastlanılmamıştır. Bu araştırmanın alanyazındaki bu boşluğun doldurulması bakımından önemli katkılar sağlayacağı varsayılmaktadır. Ancak araştırmaların yalnızca alanyazındaki boşlukların doldurulması amacıyla gerçekleştirilmemesi gerektiğinin farkındalığıyla araştırmanın ilgili alanyazına diğer katkılarına aşağıda yer verilmiştir.

Ebeveynlerin çocukların uyumu hususunda etkili olduğu bilinmektedir. İlgili yurt dışı alanyazında ise ortak ebeveynlik ilişkisinin çocukların dışadönük problem davranışları (Karreman vd., 2008; Schoppe-Sullivan vd., 2001; Schoppe-Sullivan vd., 2009; Westerman & Massoff, 2001), uyumu (McHale & Rasmussen, 1998) ve içedönük problem davranışlarıyla (McHale, Rao vd., 2000; Teubert & Pinquart, 2010) ilişkisinin olduğunu gösteren araştırma bulgularının yer aldığı görülmektedir. Bu noktada araştırmanın ebeveynlerle yürütülmesinin önleyici müdahaleler açısından önemli olacağı düşüncesinden hareketle bu araştırmada, evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda dışadönük problem davranışlar üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenleri tarafından çocuklarda dışadönük problem davranışların yordanma durumunun incelenmesinin, araştırmanın alanyazına ikinci katkısı olarak ele alınabilir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda ortak ebeveynlik ilişkisini etkileyebilecek özelliklerin ortaya konulması, aile eğitimi kapsamında ortak ebeveynlik ilişkisini geliştirmeye yönelik programların hazırlanmasına ve uygulanmasına zemin hazırlayacağı düşünülmektedir. Üstelik evlilik sürecinde çiftlerin ortak ebeveynlik konularında uyumlu olmaları, boşanma durumunda işbirlikçi ortak ebeveynlik ilişkisini destekleyebilmektedir. Bu kapsamda araştırmanın evli çiftler üzerinde yürütülerek çocukların uyumu hususunda önemli faktörler olduğu düşünülen evlilik ve ortak ebeveynlik ilişkisinin ortaya konulması, boşanma durumunda çiftlerin ortak ebeveynlik ilişkisinin niteliğine dair evlilik ve aile terapisi alanında çalışan uzmanlara fikir verebilir. Hatta boşanma durumu gerçekleşmeden evlilik sürecinde işbirlikçi ortak ebeveynlik

ilişkisinin kurulmasını sağlayan destekleyici müdahalelerin, boşanma sonrasında ortak ebeveynlikle ilgili birtakım olası zorlukların yaşanmasını önleyebileceği düşünülmektedir (Lamela & Figueiredo, 2011).

Çocuklarda davranış sorunlarının günümüzde en belirgin ruh sağlığı sorunlarından biri olduğu (Yu vd., 2010) gerçeğinden yola çıkarak araştırmanın alanyazına üçüncü ve son katkısı açıklanabilmektedir. Nitekim ruhsal bozuklukların yaklaşık olarak yarısının 14 yaşından önce başladığı tahmin edilmesinin yanı sıra çocuklarda davranış sorunlarının genellikle yetişkinliğe kadar devam edebileceği öne sürülmektedir (Bares vd., 2011; Yu vd., 2010). Dünya Sağlık Örgütü tarafından dünya genelinde çocuk ve ergenlerin yaklaşık olarak %20'sinin herhangi bir ruhsal soruna sahip olduğu bildirilmektedir (Erol & Şimşek, 2010). Ayrıca araştırmalarda çocuk ve ergenlerin yaşadıkları bazı problem alanlarının giderek arttığı görülmektedir. Örneğin, uluslararası sınırlara göre değişse de dünya genelinde ergenler arasında intihar düşüncesi ve girişimleri artmaktadır (Korkut, 2004). Ayrıca uyuşturucu, alkol ve tütün kullanımı gençlik döneminde önemli risk faktörleri olarak değerlendirilmektedir. Ülkemizde ise Çakmak'ın (2000) yaptığı araştırmada psikoaktif madde kullanımı nedeniyle Alkol ve Madde Tedavi Merkezine başvuranların sayısının yıllar içerisinde giderek arttığı saptanmıştır (Akt., Korkut, 2004). Bir başka sorun alanı olan zorbalık konusunda ülkemizde yapılan bir araştırmada ilköğretim öğrencileri arasında zorbalığa uğrayan öğrencilerin oranının %35 olduğu tespit edilmiştir (Pişkin, 2003, Akt., Kuzucu, 2016). Araştırmalarda belirtilen bu çocukluk çağı davranış sorunları, çocukların akademik performansları ve sosyal etkileşimleri de dahil olmak üzere günlük işleyişlerini önemli ölçüde engelleyebilmektedir (Yu vd., 2010). Nitekim araştırmalar, davranış ve dikkat sorunu yaşayan çocukların yaklaşık olarak %80'inin akademik performanslarının da düşük olduğunu ortaya koymuştur (Archer & Kostrzewa, 2012; Peck vd., 2005). Ayrıca çocuklarda davranış sorunları, çocukların sağlıklı gelişimlerini engelleyebilmekle birlikte sosyal çevresini (aile ve akranlar gibi) de etkileyebilmektedir (Archer & Kostrzewa, 2012). Hatta çocuğun yalnızca ev ortamında değil, okul yaşamında da yer aldığı düşünüldüğünde problem davranışların okul iklimini ve güvenliğini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Ayrıca toplumda giderek artan şiddet olaylarının (çocuğa şiddet, kadına şiddet ve hayvanlara şiddet gibi) yaşandığı göz önünde bulundurulduğunda bu davranışların farkedilerek gerekli müdahalelerde bulunulması büyük bir önem taşımaktadır. Dolayısıyla çocuklarda problem davranışların yaşamın ilerleyen dönemlerinde psikosomatik bozukluklar ve suça karışma gibi olumsuz durumlarla ilişkili

olması nedeniyle problem davranışların öncüllerinin belirlenerek erken müdahalelerde bulunulması önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Fergusson vd., 2005).

Araştırmanın alanyazına üçüncü ve son katkısını ele almaya devam edecek olursak; günümüzde okullarda görev yapan psikolojik danışmanların, öğrencilerin acil olarak yardım gereksinimi duydukları saldırganlık, madde kullanımı, depresyon ve intihar girişimi gibi karmaşık durumlarla büyük oranda ilgilendikleri görülmektedir (Page vd., 2001, Akt., Kuzucu, 2016). Daha açık bir ifadeyle, psikolojik danışmanların rol ve sorumlulukları arasında öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimleriyle ilgilenme ve öğrencilere ilköğretimden ya da liseden sonraki eğitsel ve mesleki olanaklara ilişkin rehberlik hizmeti sunma yer almasının yanı sıra öğrencilerin bilişsel, duygusal, sosyal ve kişilik gelişimlerini destekleyerek gelişim süreçlerinde ortaya çıkabilen çatışmaların ve problemlerin çözüme kavuşturulmasına yardımcı olma yer almaktadır. Bu rol ve sorumluluklar doğrultusunda psikolojik danışmanlar; öğrenci, öğretmen ve ailelere psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti sunmaktadır (Kuzucu, 2016). Nitekim bu bağlamda okul psikolojik danışmanlarının özellikle aile rehberliği kapsamında ortak ebeveynlik ve evlilik ilişkilerine yönelik programlara yer vermesinin öğrencilerin problem davranışlarını önleme ya da azaltma hususunda etkili olabileceği düşünülmektedir. Son araştırmalar potansiyel olarak şekillendirilebilir bir ilişki olan olumlu ortak ebeveynliğin, evrensel bir psikososyal program kullanılarak desteklenmesinin mümkün olduğunu (Feinberg & Kan, 2008) ve ortak ebeveynlik ilişki kalitesini yordayan değişkenlerin anlaşılmasının ortak ebeveynlik ilişki niteliğinin artırılması noktasında manipüle edilebilecek olası risk ve koruyucu faktörler hakkında uygulayıcılara bilgi verdiğini göstermektedir (Feinberg, 2003). Ayrıca çocuk ve ergenlerin yaşadıkları sorun alanları artsa da (Korkut, 2004) yetişkinlerin yardım alma konusunda daha bilinçli hale geldikleri görülmektedir (Joyson, 2004, Akt., Kuzucu, 2016). Esasen her çocuğu kendi bireysel özellikleri ve gelişim dönemlerine göre ayrı bireyler olarak görme eğiliminde olan ebeveynlerin sayısı giderek artmaktadır. Bu değişimin ebeveynleri çocuk eğitimi ve çocuk psikolojisi hakkında bilgi sahibi olmaya daha istekli hale getirdiği düşünülmektedir (Mayes & Cohen, 2006, Akt., Kuzucu, 2016). Kısacası çeşitli sorun alanlarına ilişkin gerek önleyici gerekse de sağaltıcı-iyileştirici önerilerde bulunan araştırmalara uzmanların ve ebeveynlerin talebi giderek artmaktadır. Nitekim erken yaşlarda problem davranışların fark edilmesi önem kazanmakla birlikte problem davranışlara müdahale edilebilmesi noktasında evlilik ve ortak ebeveynlik ilişkisi yönünden ailelerin güçlendirilerek saldırganlık eğilimleri düşük düzeyde olan

sağlıklı çocukların yetiştirilmesine katkı sağlanması, toplumda gördüğümüz şiddet olaylarının azalmasını da beraberinde getireceği düşünülmektedir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlarla bu talebe yanıt verilmesinin amaçlanması, araştırmanın alanyazına üçüncü ve son katkısı olarak ele alınabilir.

Özetle; bu araştırmada ebeveynlerin görüşleri doğrultusunda evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenlerinin, çocuklarda dışadönük problem davranışları yordama durumuna ilişkin bulgular sunulmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçların gerek aile gerekse de okul ortamında çocukların uyumunu önemli ölçüde etkileyen problem davranışların önlenmesi ve bu problem davranışlara müdahale edilebilmesi bakımından psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetleriyle evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisini güçlendirmeyi hedefleyen araştırmacılara, uzmanlara ve öğretmenlere yol göstereceği düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmanın örneklem grubunun evreni temsil edebilecek yeterlilikte olduğu varsayılmıştır.
2. Araştırmaya katılan ebeveynlerin veri toplama araçlarını içtenlikle cevaplandıkları varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmaya konu olan özelliklerin ölçülmesi, ölçek maddelerinden elde edilen ölçümlerle sınırlandırılmıştır.
2. Çocuklarda problem davranışlar, ebeveyn görüşlerine göre belirlenmiş olup araştırmanın amacı doğrultusunda CBCL ölçeğinin tamamı değil, “kurallara karşı gelme” ve “saldırgan davranışlar” alt testlerinden elde edilen dışayönelim puanları araştırmaya dahil edilmiştir.
3. Araştırma, 6-11 yaş arasında en az bir çocuğu olan anne ve babalarla sınırlı olup beş yaşından küçük ve 12 yaşından büyük çocuğu olan ebeveynleri kapsamamaktadır.
4. Araştırma, evliliği devam eden (boşanmamış) anne ve babaların katılımıyla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Ortak Ebeveynlik İlişkisi (Coparenting): Ortak ebeveynlik ilişkisi çocuk yetiştirmeye ilişkin sorumlulukları paylaşan iki ebeveyn figürü arasında kurulan iş birliği olarak tanımlanmaktadır (Feinberg, 2003). Yurt içi alanyazında bu kavram “birlikte ebeveynlik” (örneğin, bu araştırma kapsamında yararlanılan Birlikte Ebeveynlik Ölçeğinde “ortak ebeveynlik” yerine “birlikte ebeveynlik” kavramı kullanılmaktadır) olarak ifade edilebilmektedir. Bu araştırma kapsamında ise “coparenting” kavramı, “ortak ebeveynlik” olarak Türkçeye çevrilerek ebeveynlerin çocuk yetiştirme konularında takım halinde çalışabilme durumlarına atıfta bulunulmuştur.

Evlilik Uyumu: Evlilik uyumu, eşlerin ilişkilerindeki problem azlığı, ilişkilerinden almış oldukları doyum ve birbirlerine olan ilgileri olarak tanımlanabilmektedir (Spanier, 1976).

Orta Çocukluk Dönemi: Orta çocukluk döneminin kesin sınırlarına ilişkin bir görüş birliği bulunmasa da Batı kültüründe genellikle bu dönem için 6-11 yaş arasındaki bir çocuğa atıfta bulunmaktadır. Bu yıllarda birçok kültür örgün eğitime yöneldiği için genellikle bu dönem “okul çağı” ya da “ergenlik öncesi dönem” olarak da adlandırılmaktadır (Feldman, 2021). Ülkemizde bu yaş aralığı ilköğretim kademesine devam eden çocukları temsil etmektedir (Yeşilyaprak, 2020).

Problem Davranışlar: Çocuğun sosyal ilişkisine, iletişimine ve öğrenmesine engel olmanın yanı sıra kendisine, ailesine, yaşıtlarına ve yetişkinlere zarar veren süreklilik kazanmış davranışlardır (Erbaş, 2002).

Dışadönük Problem Davranışlar: Dışadönük problem davranışlar, çocukların dış çevreleriyle çatışan davranışları temsil etmektedir. ASEBA’da kurallara karşı gelme ve saldırgan davranışlar, dışadönük problem davranışlar olarak adlandırılmaktadır (Achenbach, 1996, Akt., Erol & Şimşek, 2010).

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu başlığında öncelikle evlilik ve aile kavramları incelenmiş olup sonrasında ise sırasıyla evlilik uyumu, toplumsal bir kurum olan ailenin önemli bir görevi olarak ebeveynlik ve ortak ebeveynlik süreçleri ile çocuklarda problem davranışlar incelenmiştir. Son olarak evlilik uyumu, ortak ebeveynlik ilişkisi ve çocuklarda problem davranışlara ilişkin araştırmalar sunulmuştur.

2.1. Evlilik ve Aile

Toplumlarda temel sosyal kurumlardan biri olan ailenin tanımı yere ve zamana göre değişebilmektedir. İlk olarak Thornton ve Fricke'in (1989) "Aile, toplumsal olarak kabul edilen biyolojik ve evlilik sözleşmesine dayanan sosyal bir ağdır." şeklindeki aileye ilişkin kapsayıcı tanımının eleştirel açıdan incelenmesi, yeni aile tanımlarına iyi bir başlangıç noktası sağlayabilmektedir (Akt., Waite, 2005). Aileler genellikle kültürün aktarılmasından, gelecek neslin yetiştirilmesinden ve toplumsallaştırılmasından sorumlu tutulmaktadır. Buna karşın alternatif aile yapılarının (evli olmayıp birlikte yaşayan çiftler/ebeveynler, gey ve lezbiyen çiftler/ebeveynler gibi) ortaya çıkması bir ailenin toplumsal olarak kabul edilen resmi bir evlilik sözleşmesine dayanmasının gerekip gerekmediği sorusunu gündeme getirmektedir. Ancak halihazırda var olan kültürel semalarda genellikle kendi çocuklarıyla birlikte yaşayan evli bir çift, aileyi oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle genel anlamda evli çiftler, ailenin çekirdeğini oluşturmaktadır (Waite, 2005).

İnsanlık tarihinin en popüler kurumları arasında yer alan evliliğin tarihsel geçmişi yakın zamana kadar izlenebilse de birçok sosyologun genellikle evlilik kurumunun toplumlarda her zaman var olduğu konusunda hemfikir olduğu görülmektedir. Evlilik, günümüzün hızla değişen toplumlarında karmaşık bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar çeşitli nedenlerle evlenirler. İnsanlarda evlilik eğilimi oluşturabilecek nedenler arasında cinsellik, aşk, ekonomik güvenlik, arkadaşlık, koruma, duygusal güvenlik, yalnızlıktan kaçış, mutsuz aile ortamından uzaklaşma, ortak çıkarlar ve çocuk sahibi olma amacı yer almaktadır. Bazı psikologlar insanların bilinçsizce aşık olma ve ihtiyaçlarını

karşılayanlarla evlenme eğiliminde olduklarını savunmaktadır (Janetius, 2004). Landis (1975) tarafından evliliğe yol açan aşk ilişkisinin başlangıcında ve gelişiminde fiziksel çekim, belirli ihtiyaçların karşılanması (ideallere saygı duyma, kişinin hedeflerini önemseme, ruh hallerini anlama, karar vermesine yardımcı olma, hırsı teşvik etme, özgüven, takdir, hayran olma ve yalnızlığın giderilmesi gibi), özel ilgi alanlarının paylaşılması ve benzer yaşam hedefleri gibi faktörlerin yer aldığı belirtilmektedir (Akt., Janetius, 2004).

İki kişi arasında yasal bir sözleşme olan evlilik yoluyla aile; toplum, dini kurumlar ve yasal sistemler tarafından kabul edilmektedir. Evlilik iki bireyin birbirleriyle, sahip olabilecekleri herhangi bir çocukla, geniş aileleriyle, paylaşılan mülk ve varlıklarla ve genel olarak toplumla olan ilişkisini tanımlamaktadır. Ayrıca sosyal kurumlar da dahil olmak üzere diğer insanların evli çiftlerle olan ilişkisini açıklamaktadır (Waite, 2005). Landis'e (1975) göre sosyal bir kurum olarak evlilik, insanlığın temel topluluğunu oluşturmaktadır. İçgüdü ve sevginin gizemli gücüyle karşılıklı olarak birbirlerine doğru çekilen farklı cinsiyetlerde iki birey, yaratıcı bir dinamik birim oluşturmak için birbirlerine özgürce ve tamamen bağlanarak aile denilen mikro topluluğu oluşturmaktadır (Akt., Janetius, 2004). Stephens (1971) evliliği eşler ve gelecekteki çocuklar arasındaki karşılıklı hak ve yükümlülükleri açıklayan bir evlilik sözleşmesi olarak tanımlamanın yanı sıra toplumsal açıdan yasal bir cinsel birliktelik olarak tanımlamaktadır (Akt., Janetius, 2004). Bu evlilik tanımlarında eşlerin toplumla bütünleşmesi, bağlılık, toplum tarafından kabul edilmesi, üreme, karşılıklı hak ve yükümlülükler gibi birkaç temel bileşen ortaya konulmaktadır. Öte yandan fiziksel çekim, cinsel birleşme ve toplumsal bütünleşmeden daha fazlası olan evlilik ilişkisi tam bağlılığa, kendini adamaya ve karşılıklı refaha yol açan sorumluluklar üstlenmeyi içermektedir (Janetius, 2004).

Evlilik kurumunun temel özellikleri arasında yasal olarak bağlayıcı ve uzun vadeli bir sözleşme olması, kalıcılık, ortak üretim, ortak ikamet, cinsel birliktelik ve çocuk yetiştirme birliğinin sosyal olarak tanınmasının yer aldığı söylenebilmektedir (Waite & Gallagher, 2000, Akt., Waite, 2005). Evlilikle birlikte eşler gerek yasal sistemler gerekse de toplumsal baskı ve beklentiler yoluyla uygulanabilir hak ve sorumluluklar kazanmaktadır. Başka bir ifadeyle iki yetişkin, ortak refahları doğrultusunda birlikte yaşamak ve çalışmak için yasal açıdan bağlayıcı bir söz vererek hayatlarının geri kalanında aile kurumunu sürdürebilme noktasında gereken emeği aralarında paylaşma idealine sahip olabilmektedir. Ayrıca evli çiftlerin birlikte ikamet etmesi ve kaynakları

paylaşması önemli ölçüde ekonomik refahlarını artırabilmektedir, çünkü her yaşam standardında insanların birlikte yaşamaları, ayrı yaşamalarından çok daha az maliyetlidir (Waite, 2005). Evlilik kurumu, bireylere ekonomik ve sosyal kaynaklar sağlamanın yanı sıra ortak sigorta da sağlayabilmektedir. Eşlerin hayatın belirsizliklerine karşı birbirleri için bir sigorta görevi üstlenmeleri nedeniyle eşler beklenmedik olaylara karşı kendilerini daha az koruma ihtiyacı hissedebilmektedir. Bunun yanı sıra evlilik kurumu eşleri ve diğer aile üyelerini geniş aile, arkadaşlar ve çevre aracılığıyla daha geniş bir yardım, destek ve sorumluluk ağına bağlamaktadır. Dolayısıyla evliliğin sigorta işlevi aile üyelerinin ekonomik refahını arttırırken, evliliğin destek işlevi ise duygusal iyi oluşlarını desteklemektedir. Eşlerin ekonomik ve sosyal kaynakları birbirleriyle paylaşması beklendiğinden, aile kazandığında her aile üyesinin kazandığı söylenebilmektedir (Becker, 1981, Akt., Waite, 2005).

Geleneksel olarak evliliğin ve aile yaşamının dayandığı beş tür erkek-kadın ilişkisi bulunmaktadır. Bunlar gelişigüzel birliktelik, grup evliliği, çok erkekle evlilik, çok eşlilik ve tek eşliktir. Gelişigüzel birliktelik herhangi bir kurala, yasal düzenlemeye, yaşa, medeni duruma ve kan bağlarına bakılmaksızın yaşanan cinsel ilişkileri ifade eder. Grup evliliği, birçok kadınla evlenen birçok erkeği ifade etmektedir. Çok erkekle evlilik, birkaç erkekle evli bir kadını ifade ederken; çok eşlilik durumunda bir erkek birkaç kadınla evlenmektedir. Günümüzde tüm kültürlerde yaygın olarak kabul edilen tek eşlilik, bire bir evlilik ilişkisidir. İnsanoğlunun doğası gereği biseksüel olduğu gerçeği göz önünde bulundurularak tamamlayıcı kadın-erkek ilişkisinin zenginleştirici olduğu düşünülmektedir. Nüfusun belli bir bölümünde tek ebeveynlilik ve eşcinsel evlilik bakımından artan bir eğilim bulunmasına karşın bu durumun evlilik ilişkisinin temellerini sarsmadığı varsayılmaktadır (Janetius, 2004).

Günümüz toplumlarında değerler ve sosyal ilişkilerde değişikliklerin yaşanması, geleneksel evlilik ve aile anlayışını etkileyebilmektedir. Bu bağlamda evliliği ve aile yaşamını insan yaşamında gereksiz bir unsur olarak gören modern bir eğilim bulunmasının yanı sıra tek ebeveynlilik, tüp bebekler ve klonlama gibi bilimsel buluşlar, toplumu yeni bir aile etiği anlayışına doğru yönlendirebilmektedir (Janetius, 2004). Carl Rogers (1972) evlilikteki bu değişimleri, eşlerin daha fazla özgürlüğüne doğru olumlu bir eğilim olarak görmektedir (Akt., Janetius, 2004). Öte yandan eşlerin duygusal, psikolojik, entelektüel ve fiziksel ihtiyaçlarına öncelik verilmektedir. Günümüzde bazı sosyologlar geleneksel açıdan evlilik ve aile kurumlarının amacının, soyun devamının sağlanması olarak anlaşılıp

anlaşılmaması gerekliliğini tartışmaktadır. Nitekim hayvanların ailesi olmamasına karşın hayatta kalırlar ve türlerini korurlar. Tüm dünyada batı kültürünün etkileri, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, artan nüfus, sanayileşme ve kentleşme gibi faktörler insanların yaşam tarzını değiştirmesi nedeniyle geleneksel ahlaki değerlere ve ataerkil aile sistemine bağlılık ve çok sayıda çocuk sahibi olma fikri yavaş yavaş ortadan kaybolmaktadır. Bunun yerine ayrılık, evlilik öncesi seks, kürtaj, gayrimeşruluk ve sadakatsizlik gibi durumların toplumsal sisteme dahil olmaya başladığı gözlenmektedir. Çiftlerin ilişkilerini ve evlilik uyumlarını etkileyebilen bu durumların, ailenin ana işlevini değiştirmedığı söylenebilir (Janetius, 2004).

Geçmişte çiftler evlilik uyumları düşük olsa da birbirleriyle yaşamak zorunda kalmıştır. Bu durumun geleneksel değerlere saygı duyulan toplumlarda halen geçerli olduğu görülmektedir. Örneğin; Hindistan'da yakın zamanda yapılan bir araştırmaya göre evliliklerin %81'i flört ve kur yapmaya dayalı olmayan görücü usulü evlilikler olup büyük oranda evliliklerin çok başarılı ve boşanma oranlarının çok az olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak küreselleşme, kadınların işe girmesi, ekonomik özerkliğe sahip olması ve boşanmış insanlar üzerinde kaybolan sosyal damgalanma ise geleneksel evlilik kavramında değişiklikler yaratmaktadır. Özellikle evlilik öncesinde flört ve kur yapmaya imkan sağlayan nişanlılık dönemi herhangi bir evliliğin başarısında önemli bir rol oynayabilmektedir. Çiftler evlenmeden önce birbirlerini ne kadar uzun süre tanırlarsa, o kadar mutlu bir evlilik sürdürebilmektedir. Kısa süreli tanışma ve aceleci evlilik, mutsuzluk ya da boşanmaya neden olabilmektedir. Esasen evlenmeden önce üç yıl ya da daha uzun süre birbirlerini tanıyan çiftlerin mutlu bir evlilik ilişkisi sürdürebildikleri iddia edilmektedir. Kanıtlanmış bir diğer gerçek ise nişanlılık döneminde iyi geçinen çiftlerin evlilikte de iyi bir şekilde anlaştıkları yönündedir. Bununla birlikte gelişmiş ülkelerde yapılan araştırmalarda evlilikteki başarıyı garanti eden şeyin flört ve kur yapma süresinden ziyade flört ilişkisinin derinliği ve yoğunluğu olduğu ortaya çıkmıştır. Kısacası, evlilik için uzun ve derin bir hazırlık döneminin, başarılı bir evliliğin gerçekleştirilebilmesi için önemli ve gerekli olduğu öne sürülmektedir (Janetius, 2004). Tartışılan bu özelliklerin bir sonucu olarak genellikle evli insanlar evli olmayan insanlardan daha fazla üreterek daha fazla birikim gerçekleştirebilmektedir (Lupton & Smith, 2003). Ayrıca evli insanların, bekar insanlardan daha iyi fiziksel ve duygusal sağlığa sahip olma eğiliminde oldukları varsayılmaktadır (Waite & Gallagher, 2000, Akt., Waite, 2005). Nitekim bir eşin sağladığı sosyal destek ile evlilikteki ekonomik kaynaklar

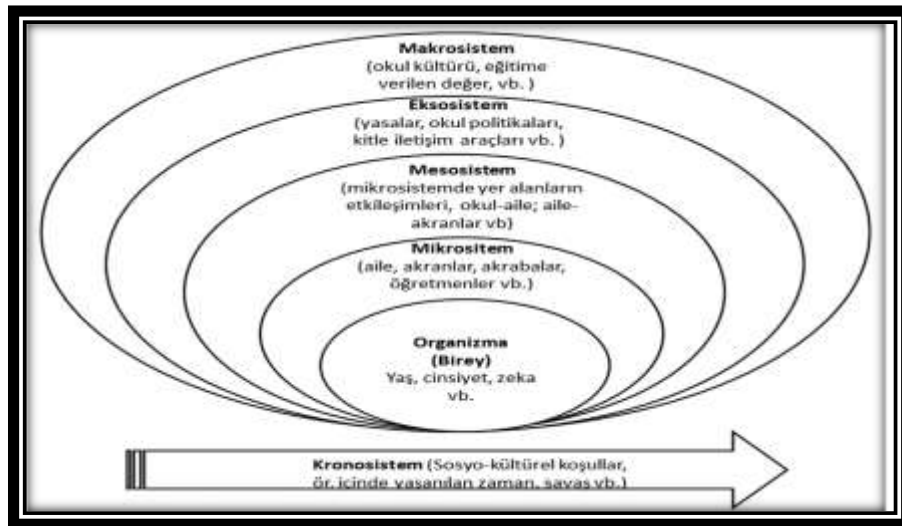
birleştğinde fiziksel ve ruhsal sağlığa ilişkin iyi oluş desteklenebilmektedir.

2.1.1. Ailelerin Anlaşılması İçin Geliştirilen Teoriler

Ailelerin anlaşılması için farklı bakış açılarını savunan aile terapistleri, gerontologlar ve çocuk gelişim uzmanları tarafından çeşitli teoriler geliştirilmiştir. Bu başlıkta ekolojik sistem, aile sistemleri, işlevselcilik, çatışma ve sembolik etkileşimcilik teorilerinin yanı sıra psikolojik perspektifler kısaca ele alınmıştır.

2.1.1.1. Ekolojik Sistem Teorisi

Bronfenbrenner'in ekolojik sistem teorisinin temel ilkesi; gelişim sürecinin farklı bağlam, ortam ya da ekolojik sistemlerden (örneğin; aile, akranlar, okullar, topluluklar, sosyokültürel inanç sistemleri, politika rejimleri ve ekonomi) etkilendiği şeklindedir (Bronfenbrenner & Morris, 2006). Modelde bir kişinin mikro sistemi içerisinde birçok ortamın (aile, okul, akran vb.) bulunduğu savunulmaktadır. Bu ortamlar arasındaki etkileşimler (okul ve aile arasındaki etkileşimler) ise mezosistemi oluşturmaktadır. Öte yandan bireylerin dışındaki ortamlar (ekzosistem ve makrosistem) mikrosistemlerini etkileyebilmektedir. Bu duruma somut bir örnek vermek gerekirse, ebeveynlerin iş yerindeki deneyimleri aile içi ilişkilerini etkileyebilmektedir (Bronfenbrenner, 1979). Şekil 1'de Bronfenbrenner'in ekolojik modeli şematize edilmiştir (Sarı, 2018).

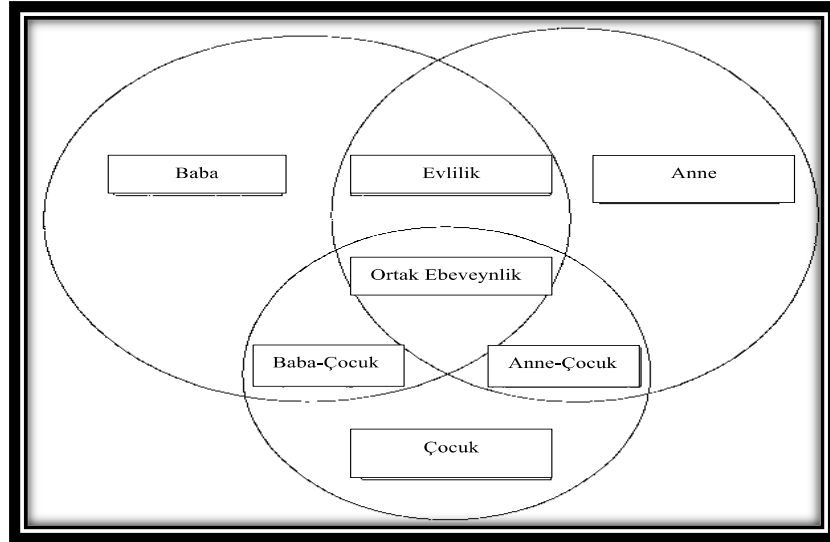
Şekil 1. Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Modeli

Mikro, mezo, ekzo, makro ve kronosistemler gibi farklı düzeylerde sistemler olduğu ilkesine dayanan Bronfenbrenner'in ekolojik sistem teorisinde; sistemlerin birbirleriyle

sürekli etkileşime girerek insanların değişmesine, büyümesine ve gelişmesine katkıda bulunduğu savunulmaktadır (Swart & Pettipher, 2011, Akt., Sarı, 2018).

2.1.1.2. Aile Sistemleri Teorisi

Aile sistemleri teorisinde ailenin en iyi şekilde alt sistemler ve aile üyelerinin karmaşık, dinamik ve değişen bir parçası olarak kavramsallaştırılmasıyla anlaşıldığı düşüncesi savunulmaktadır. Terapist ya da araştırmacı, aile sistemlerinin nasıl çalıştığını ve nerede müdahaleye ihtiyaç duyulduğunu teşhis etmek için aile üyeleriyle etkileşime girmektedir. Bu teori aynı zamanda sınırlar konusunu ele almaktadır. Sağlıklı aile işleyişi için oldukça önemli olan sınırlar ailedeki bireyler, roller ve alt sistemler arasındaki duygusal, psikolojik ya da fiziksel farklılıkları ele almaktadır (Waite, 2005). Şekil 2’de aile sistemi şematize edilmiştir (Vaughn, 1999).

Şekil 2. Aile Sistemi

Şekil 2’de ele alındığı üzere aileyi bir sistem olarak düşünürsek ebeveynlik, ortak ebeveynlik ve evlilik alt sistemleri arasındaki ayrımların belirsiz olduğu söylenebilmektedir. Nitekim diğer alt sistemler (kardeş ve ebeveyn-çocuk alt sistemi gibi) farklı insanların katılımıyla farklılaşırken, bu alt sistemler aynı insanları içermektedir. Ebeveynlik, ortak ebeveynlik ve evlilik alt sistemleri arasındaki farkın; bu alt sistemlerin üyeleriyle ilgili değil, üyelerin alt sistemlerde oynadıkları rollerle ilgili olduğu düşünülmektedir (Vaughn, 1999).

2.1.1.3. İşlevselcilik

Ailenin toplumdaki rolü göz önünde bulundurulduğunda işlevselciler, ailelerin önemli bir sosyal kurum olduğu ve toplumsal düzenin sağlanması için önemli bir rol oynadığı fikrini savunmaktadır. Ayrıca aile üyelerinin, bir evlilikte ya da ailede çeşitli roller üstlendikleri kabul edilmektedir. Aile ve aile üyeleri toplumların refahını ve gelişimini kolaylaştıran belirli işlevleri yerine getirmektedir (Waite, 2005).

Aile sosyolojisi alanında işlevselciliğin önde gelen temsilcilerinden biri olan George Murdock, 250 toplum üzerinde bir araştırma gerçekleştirerek ailenin cinsellik, üreme, eğitim ve ekonomi olmak üzere dört evrensel işlevi olduğunu belirtmektedir. Murdock'a göre aile (onun için evlilik durumunu içeren) bireyler arasındaki cinsel ilişkileri düzenler. Murdock evlilik öncesi ya da evlilik dışı seksin varlığını ya da etkisini inkar etmemekle birlikte ailenin yetişkinler için sosyal açıdan yasal bir cinsellik sunduğunu varsaymaktadır (Lee, 1985, Akt., Ecevit, 1993). Bu durum toplumların hayatta kalmasını sağlamanın gerekli bir parçası olan üreme davranışına yol açmaktadır. Aile, çocuklar doğduktan sonra onları yetişkin yaşamına hazırlamada önemli bir rol oynamaktadır. Çocuğun sosyalleşme ve kültürleşme sürecinde birincil sorumluluk üstlenen aile sisteminde çocuklara sosyal ve kültürel normları, değerleri, inançları ve tutumları aktaran düşünme ve davranış biçimleri öğretilmektedir. Örneğin; bazı ailelerde ebeveynler, iyi huylu bir çocuğun iyi huylu bir ebeveyni yansıttığına inanarak çocuklarına görgü ve nezaket kurallarını öğretir. Ayrıca ebeveynler çocuklarına toplumsal cinsiyet rollerini öğretir. Toplumsal cinsiyet rolleri, bir ailenin ekonomik işlevinin önemli bir parçasıdır. Her ailede bir iş bölümü vardır. Genel anlamda aileye finansal destek sağlayan erkekler, aile dışındaki işleri içeren araçsal rolleri üstlenme eğilimindedir. Buna karşın genellikle çocuklar için duygusal destek ve fiziksel bakım sağlayan kadınlar ise aile içerisindeki görevleri içeren dışavurumsal rolleri üstlenme eğilimindedir (Crano & Aronoff, 1978). İşlevselcilere göre cinsiyet temelinde rollerin farklılaşması, ailelerin iyi dengelenmiş ve koordine olmasını sağlar. Aile üyeleri bu rollerin dışına çıktığında ise ailenin dengesi bozulur ve doğru bir şekilde işleyebilmesi için yeniden dengenin sağlanması gerekmektedir. Örneğin; baba çocuklara gündüz bakımı sağlama gibi dışavurumsal bir rol üstlenirse, ailenin dengesi ve işlevinin sağlanabilmesi noktasında annenin ev dışında ücretli bir iş bulmak gibi araçsal bir rol üstlenmesi gerekmektedir (Waite, 2005).

2.1.1.4. Çatışma Teorisi

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki birçok insan, hükümetin aileye müdahalesine karşı dirençli olabilmektedir. Ebeveynler genellikle hükümetin onlara çocuklarını nasıl yetiştireceklerini ya da aile içi sorunları nasıl çözeceklerini söylemelerini istememektedir. Güç ilişkisinin aile hayatındaki rolünü vurgulayan çatışma teorisi, ailenin genellikle güç mücadelelerinin gerçekleşebileceği bir arena olduğunu iddia etmektedir. Bu güç kullanımı genellikle rollerin yerine getirilmesini içermektedir. Bu teoride çatışmalar, çocukların disiplini gibi basit bir konu olarak incelenebilmenin yanı sıra aile içi şiddet (cinsel saldırı, enstest ilişki vb.) gibi daha ciddi konular olarak da incelenebilmektedir (Waite, 2005).

Evlilikte güç mücadelelerine ilişkin ilk çalışmalar 1960'lı yıllarda yapılmıştır. Araştırmacılar, değer kaynaklarına en fazla erişimi olan kişinin en fazla güce sahip olduğunu bulmuştur. Para ise en değerli kaynaklardan biri olarak görüldüğünden ev dışında ücretli bir işte çalışan erkekler, evin içinde çalışan kadınlardan daha fazla güce sahip olabilmektedir (Blood & Wolfe, 1960). Nitekim ev içi işler hiçbir ücret ve dolayısıyla güç sunmamaktadır. Akışkan aile rollerinin baskın olduğu günümüzde dahi çatışma teorisyenleri, evlilik anlaşmazlığının ortak bir kaynağı olarak iş bölümü konusundaki anlaşmazlıkları görmektedir. Benzer şekilde araştırmalar erkekler daha fazla ev işi yaptıklarında, kadınların evliliklerinde daha fazla memnuniyet yaşadıkları ve çatışma riskinin azaldığını ortaya koymaktadır (Coltrane, 2000). Genel anlamda çatışma teorisyenleri, daha büyük bir sosyal yapıyı yansıttığı için güç ve otoritedeki eşitsizlikleri ya da tutarsızlıkları içeren evlilik ve yaşam alanlarını inceleme eğiliminde olabilmektedir (Waite, 2005).

2.1.1.5. Sembolik Etkileşimcilik

Sembolik etkileşimciler dünyayı semboller ve onlara verilen anlamlar açısından görmektedir. Ailenin kendisi bir semboldür. Bazıları için bu bir baba, anne ve çocuklar iken diğerlerine göre saygı ve şefkat içeren herhangi bir birlikteliktir. Ailenin nesnel ve somut bir gerçeklik olmadığını vurgulayan etkileşimciler, ailenin de diğer sosyal olgular gibi değişken sosyal normlara ve anlamlara tabi olan sosyal bir yapı olduğunu iddia etmektedir (LaRossa & Reitzes, 1993). Örneğin, geçmişte “ebeveyn” bir çocukla biyolojik ve duygusal bağlantının sembolü olarak ele alınmaktadır. Günümüzde evlat edinme, yeniden evlenme ya da vesayetdeki değişim yoluyla farklılaşan ebeveyn-çocuk

ilişkilerinin ortaya çıkmasıyla “ebeveyn” kelimesinin anlamı biyolojik bir bağlantıyla ilişkilendirilmesinden ziyade bir çocuğun yetiştirilmesinden sorumlu olan ve toplum tarafından kabul edilen herhangi bir kişi olarak kabul edilmektedir. Benzer şekilde değişen aile rolleri nedeniyle “anne” ve “baba” terimleri artık bakıcı ve para kazanan anlamlarıyla katı bir şekilde bağlantılı olmamaktadır. Ayrıca sembolik etkileşimciler insanların sosyal davranışları nasıl algıladıkları ve yorumladıkları konusunda önemli olan rollerin, aile üyeleri tarafından sosyal açıdan inşa edildiğini kabul etmektedir. Sembolik etkileşimciler aileyi, bir aile kurma hedefinden hareketle bir araya gelen bir grup rol oyuncusu ya da aktör olarak görmektedir. Bu roller ise yoruma açıktır. Örneğin; 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında “iyi bir baba”, çocuklarına finansal güvenlik sağlamak için çok çalışan biriydi. Günümüzde ise bazıları için “iyi bir baba”, çocuklarının duygusal refahını, sosyal becerilerini ve bilişsel gelişimini destekleyebilme noktasında iş dışında çocuklarına zaman ayırabilen kişidir (Waite, 2005).

2.1.1.6. Psikolojik Bakış Açıları

Aşağıda modern kişilik gelişimi anlayışına katkıda bulunan Sigmund Freud, Erik Erikson, Jean Piaget ve Lev Vygotsky’nin görüşlerine yer verilmiştir.

İnsanların benlik duygusunun nasıl geliştiğine dair bir teori ortaya koyan psikanalist Sigmund Freud (1856-1939) en etkili bilim insanları arasında yer almaktadır. Kişilik ve cinsel gelişimin yakından bağlantılı olduğuna inanarak gelişim sürecini oral, anal, fallik, latent ve genital olmak üzere beş psikoseksüel aşamaya ayırmaktadır. İnsanların kişisel gelişimlerinin emzirme, tuvalet eğitimi ve cinsel farkındalık gibi gelişimin erken aşamalarıyla yakından bağlantılı olduğunu öne sürmektedir (Freud, 1905, Akt., Gladding, 2015). Freud, bireylerin doğru bir şekilde belirli bir aşamaya geçememesini ya da belirli bir aşamadan ayrılamamasını yetişkinlik boyunca duygusal ve psikolojik sonuçlara neden olduğunu savunmanın yanı sıra bu durumun anne-çocuk bağıyla yakından ilişkili olduğunu iddia etmektedir. Örneğin; oral fiksasyonu olan bir yetişkin, aşırı yeme davranışı gösterebilmektedir. Bir anal fiksasyon obsesif-kompulsif bozuklukla ilişkili olabilirken, fallik aşamada takılmış bir kişi ise duygusal açıdan olgunlaşmamış olabilmektedir. Freud’un teorisini destekleyen sağlam bir deneysel kanıt bulunmamasına rağmen düşünceleri çeşitli disiplin alanlarındaki bilim insanlarının çalışmalarına katkıda bulunmaya devam etmektedir (Gladding, 2015). Kısmen Freud’un çalışmalarına dayanan bir kişilik gelişimi teorisi oluşturan Psikolog Erik Erikson (1902-

1994) ise Freud'dan farklı olarak kişiliğin yaşam boyu gelişmeye devam ettiğini savunmaktadır. Erikson'un teorisine göre insanlar yaşamları boyunca doğumla başlayan ve ölümle biten sekiz gelişim aşamasından geçmektedir. Freud'un psikoseksüel aşamalara ve temel insan dürtülerine odaklanmasının aksine Erikson'un kişilik gelişimi görüşü sosyal yönle odaklanmaktadır (Erikson, 1982, Akt., Gladding, 2015). Ayrıca bu teori bireysel gelişimin yanı sıra ailenin tüm üyelerinin bu aşamalardan geçtiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Çocuk gelişimi alanında uzmanlaşmış bir diğer kuramcı olan Jean Piaget (1896-1980) özellikle sosyal etkileşimlerin gelişim sürecindeki rolüne odaklanmıştır. Benliğin, kişinin zihninde var olan dünya ile sosyal olarak deneyimlediği şekliyle var olan dünya arasındaki bir müzakere yoluyla geliştiğini kabul etmektedir (Piaget, 1954, Akt., Gladding, 2015). Son olarak sosyokültürel gelişim kuramının öncüsü olan Lev Vygotsky (1896-1934) sosyal etkileşimin çocukların düşünce ve davranışlarında kültürden kültüre büyük ölçüde farklılaşabilen değişikliklere yol açtığını düşünmektedir. Temel olarak Vygotsky'nin teorisinde gelişim sürecinin insanlarla sosyal etkileşime ve insanların dünya hakkında kendi görüşlerini oluşturmalarını sağlayan kültürel araçlara bağlı olduğu öne sürülmektedir (Gladding, 2015).

Yukarıda evlilik ve aile kavramlarını açıklayan aile teorisyenleri ve araştırmacıları tarafından aile yaşam döngüsü boyunca evlilik ilişkisinin kalitesi, 1929 yılında Gilbert Hamilton'un ilk evlilik uyumu çalışmasından bu yana incelenmektedir (Spanier vd., 1975). Aşağıda evlilik uyumu kavramı detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2.2. Evlilik Uyumu

“... bazıları için evlilik ‘romantik bir kutudur’... bazıları için özgürlüğü sınırlandıran ‘sıkı bir çit’ ya da ilişkilerdeki zorlukları çözen ‘sihirli bir kutudur’. Bazıları için ise insanları kendilerini gerçekleştirme noktasında cesaretlendiren ‘yeni caddelerin heyecan verici keşfi’ gibidir...” (Carl Rogers, 1972, Akt., Janetius, 2004).

C. Rogers'ın yukarıda yer alan sözünden anlaşıldığı üzere çoğu çiftin evliliğe ilişkin gerek gerçekçi gerekse de ulaşılmaz birçok beklentisi bulunabilmektedir. Bu durum evlilik ilişkisinin karmaşık doğasından ve her bireyin bir evren kadar karmaşık olmasından kaynaklanabilmektedir. Nitekim evlilik ilişkisinde iki evren bir araya gelmektedir. Mutluluk, memnuniyet ve beklentilerin yerine getirilmesi ancak ortak bir evlilik anlayışına yol açan karşılıklı düzenlemelerle mümkün olabilmektedir. Başka bir

ifadeyle her iki taraf da evlilik kavramını doğru ve açık bir şekilde algılasa, evlilik ilişkisi oldukça anlayışlı ve sorunsuz bir şekilde ilerleyebilmektedir (Janetius, 2004).

2.2.1. Evlilik Uyumuna İlişkin Tanımlar

Evlilik uyumunun din, sosyal yaşam, ortak arkadaşlar, akrabalar, para, cinsiyet, çocuklar ve ebeveynlik, kişilik ve gelişimsel konular, aile rolleri ve değerler gibi çeşitli alanlarda olması gerektiği iddia edilmektedir. Nitekim bu bağlamda evlilik uyumuna ilişkin çeşitli tanımlar yapılmaktadır (Janetius, 2004). Evlilik uyumunun dinamik doğasını vurgulayan Lively (1969) tarafından evlilik uyumu, eşler arasındaki ilişkinin sürekli gelişimi olarak tanımlanmaktadır. Spanier'a (1976) göre evlilik uyumu, zamanın belirli bir anında "uyumsuz"dan "uyumlu"ya doğru değişen bir süreklilik çizgisi üzerinde değerlendirilebilmektedir. Kişilerarası gerginlikler ve kişisel kaygıların yoğunluğu ve çiftlerin uyumlarını korumak için ortak konularda görüş birliğine ulaşabilme dereceleriyle belirlenen dinamik bir süreçtir. Öte yandan evlilik uyumunun statik bir durum olduğunu savunan Locke ve Wallace (1959) tarafından evlilik uyumu, eşlerin belirli bir zamanda birbirleriyle anlaşması olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, evli çiftlerin sekiz yıllık bir süreçte üç kez incelendiği boylamsal bir araştırmadan elde edilen sonuçlarla desteklenmektedir (Johnson vd., 1992). Söz konusu araştırmada evlilik uyumunun tıpkı kişilik özellikleri gibi zaman içerisinde değişmeyen bir durum olduğu ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle evlilik ilişkisi kurulduktan sonra eşler arasındaki uyumun ani dalgalanmalar göstermeyeceği söylenebilmektedir. Bununla birlikte diğer boylamsal araştırmalarda (örneğin, White & Booth, 1985) zamanla evlilik uyumunda dalgalanmalar olabileceği belirtilmektedir. Kısacası ilgili alanyazında evlilik uyumunun boyutsal yapısı ve zaman içerisindeki istikrarı olmak üzere iki ekseninde tartışmaların yer aldığı görülmektedir. Evlilik uyumunun boyutsal yapısına dair tartışmalarda, evlilik uyumunda hangi boyutların yer aldığına odaklanılmaktadır. Öte yandan istikrar eksenine ilişkin gerçekleştirilen tartışmalarda ise evlilik uyumunun zaman içerisindeki istikrarı/değişkenliği üzerine odaklanılmaktadır (Spanier & Lewis, 1980).

Evlilik uyumu, evlilik ilişkisine uyum sağlamaya çalışan evli bir çiftin deneyimlerini tanımlamaktadır. Yeni evlilikler, her iki eş de evliliğe uyum sağlamayı öğrendikleri için evliliğe uyum sağlama dönemiyle (her eşin diğerine, eş rolüne ve evlilik ilişkisinin sorumluluklarına uyum sağlaması) başlamaktadır. Uyumlu çiftler, iki farklı birey olarak çalışmaktan ziyade bir ekip ve uyumlu bir çift olarak çalışabilmektedir

(Kendrick & Drentea, 2016). Hiç kuşkusuz uyumlu bir evlilikte, eşler evliliklerinden mutlu ve memnun olmaktadır. Buna karşın mutsuz ama uzun süreli evlilikler uyumlu evlilikler olmamaktadır. Başka bir tanımda evlilik uyumu, her iki eşin evliliğe olan bağlılığıdır. Uyumlu bir evlilik ilişkisinde her iki eş de evliliklerinin başarılı olacağından emin olmaya çalışmaktadır. Ayrıca ortak çıkar ve faaliyetleri paylaşmaktadır. Eşlerin sevgiyi paylaştıkları uyumlu bir evlilik ilişkisinde genel anlamda gerginlik ve endişe seviyesi düşük olmasının yanı sıra gerginlik ortaya çıktığında ise dostane bir şekilde çözülebilmektedir. Bir diğer tanımda evlilik uyumu, çiftlerin evlilik ilişkilerine dair genel bir mutluluk ve memnuniyet duygusu yaşadıkları zihinsel bir durum olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla eşler arasında karşılıklı saygı, bakım, anlayış ve kabulle karakterize edilebilen tatmin edici bir ilişki olduğu söylenebilmektedir (Janetius, 2004).

Eşlerin evliliğe nasıl uyum sağladığını açıklayan evlilik uyumu, evlilik başarısını yordamada kullanılabilmektedir. Bir evliliğin başarısını değerlendirmede önemli bir gösterge olarak kabul edilen evlilik uyumu; finansal konularla başa çıkma, eşin kardeşleriyle iyi geçinme, çıkar ve değerlerde benzerlik, samimiyet ve kendini açma deneyiminde uyum içinde olma ve evlilik hakkında çok az şikayette bulunma ya da hiç şikayette bulunmama gibi konuları içermektedir (Burgess vd., 1963, Akt., Edgell, 1972). Dolayısıyla uyumlu bir evlilik; birbirleriyle etkileşimde bulunan, evlilikle ilgili ortak konularda görüş birliğine ulaşan, sorunları yapıcı bir şekilde çözen ve evliliklerinden memnun olan çiftlerin evliliğini tanımlamaktadır (Erbek vd., 2005). Bu tanım doğrultusunda evlilik uyumu, genel anlamda eşlerin ilişkilerinden memnun olması, eşlerine karşı olumlu tutuma sahip olması ve düşmanca ve olumsuz davranışların neredeyse hiç olmaması olarak açıklanabilmektedir (Robles vd., 2014). Johnson vd. (1986) tarafından evlilik uyumunun boşanma eğilimi, evlilik sorunları, evlilik mutluluğu, eş etkileşimi ve çatışmalar olarak adlandırılan beş boyuttan oluştuğu öne sürülmektedir. Boşanma eğilimi, evliliğin kötü gittiği düşüncelerini ve arkadaşlarla ya da eşle boşanma olasılığı hakkında konuşma ve dilekçe verme gibi davranışsal bileşenleri içermektedir. Evlilik sorunları, eşlerden birinin bazı özellikleri (örneğin; kolayca sinirlenme, kolayca incinme, kıskanç olma, aşırı para harcama, evlilik dışı bir ilişki yaşama vb.) evlilik ilişkisini olumsuz yönde etkilediğinde ortaya çıkabilmektedir. Evlilik uyumunun bir diğer boyutu olan eş etkileşimi, alışverişe çıkma ya da birlikte yemek yeme gibi ortak faaliyetler olarak tanımlanmaktadır. Evlilikle ilgili anlaşmazlıklar olarak adlandırılan son boyutun evlilik ilişkisinde fiziksel ya da sözlü çatışmayı içerdiği belirtilmektedir

(Johnson vd., 1986). Batı ülkelerinde evlilik konulu araştırmaları detaylı bir şekilde inceleyen Allendorf ve Ghimire (2013) ise evlilik uyumunun yedi boyuttan oluştuğunu iddia etmektedir. Bu boyutlar arasında mutluluk, sevgi, anlayış, iletişim, çatışma, ortak faaliyetlere ilgi ve istikrar yer almaktadır. Allendorf ve Ghimire'nin modeline göre mutluluk, sevgi ve anlayış boyutları bir evliliğin duygusal çekirdeğini oluşturan içsel boyutlarken; iletişim, çatışma ve ortak faaliyetlere ilgi evliliğin dışsal ve etkileşimsel boyutunu oluşturmaktadır. Yedinci boyut olan istikrar ise evliliğin devam edip etmeyeceğiyle ilgili bir kavramdır (Allendorf & Ghimire, 2013).

Alanyazında yer alan çeşitli tanımlardan anlaşılacağı üzere evlilik uyumu, eşler arasındaki ilişki dinamiğinin bir niteliği ve iki kişi arasındaki etkileşimin bir özelliği olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle evlilik uyumu kavramı, eşler arasındaki ilişkinin doğası hakkında bilgi sağlamaktadır. Bir evlilik ilişkisinde minimum, sınırlı ve maksimum olmak üzere üç tür katılım düzeyi olduğu varsayılmaktadır. Minimum düzeyde katılım, faydacı amaçlara hizmet edecek yapıları korumayı amaçlayan geleneksel evliliklerde görülür. Evliliğe sınırlı düzeyde kişilerarası katılım, çiftlere makul oranda güven ve rahatlık duyguları sağlarken; maksimum düzeyde katılım ise çiftlerin ilişkilerinde büyük oranda güven ve memnuniyet duygusu yaşamalarını sağlar. Maksimum düzeyde katılım için çiftlerin birbirlerini anlamaları, gelişmeleri ve aile yaşamının çekirdeğini etkileyen farklı faktörlere uyum sağlamaları gerekmektedir (Kendrick & Drentea, 2016).

2.2.2. Evlilik Uyumunun zellikleri

Evlilik uyumu, evliliğin ilk günlerinde daha çok dikkat edilmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıksa da evlilik ilişkisi boyunca devam eden bir süreç olduğu ifade edilebilmektedir. Öte yandan eşlerin bireysel özelliklerinin anlaşılmasının evlilikte devam eden bir süreç olduğu göz önünde bulundurulduğunda, eşler evlilikten önce ya da evlilik sırasında birbirlerini tanıyor olsalar da insanların yaşam döngüsü boyunca değişme olasılığı bulunmaktadır. Bu nedenle evlilik uyumu, eşteki büyüme ve gelişmeyi kabul eden ve anlayan bir olgunluk gerektirmektedir. Bu büyüme ve gelişme tam olarak fark edilip deneyimlenmezse evlilik ilişkisinde ölümün kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir. Amerikalı-Filipinli bir psikolog olan Bob Garon tarafından çiftler arasındaki ilişkinin ölmesinin anlık değil, sessizce ve yavaşça öldüren tespit edilmemiş bir kanser gibi bir süreç dahilinde gerçekleştiği belirtilmektedir. Evli iftler arasında yapılan bir

araştırmada, evlilik uyum sürecinin herhangi bir aşamasında evli çiftlerin %25'inin boşanmayı tartıştığı ve %18'inin bunu ciddi olarak düşündüğü görülmektedir (Janetius, 2004). Bu doğrultuda uyumlu çiftlerin uzun süreli evliliklere sahip olmaları beklenirken, evlilik uyum düzeyi düşük olan evliliklerin boşanmayla sonuçlanması beklenmektedir. Öte yandan evlilik uyumu, evlilik istikrarının bir göstergesi olduğu düşünülmese de rağmen uyum düzeyi düşük evliliklerde eşler, daha iyi alternatifleri olmadıklarına inanıyorlarsa ilişkilerinde kalmayı seçebilmektedir (Kendrick & Drentea, 2016).

Evlilik uyum sürecinde eşlerin evliliğe ilişkin algılarının benzerlik taşıması önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim birlikte yaşamaya başladıklarında çiftler arasındaki değerler, tutumlar ve inançlardaki rol geçişlerinin evlilikteki uyum sorunlarının ana nedenlerinden biri olduğu varsayılmaktadır. Eşlerin mutluluğa dair farklı inanç ve beklentilerle evlilik ilişkisine katıldıkları göz önünde bulundurulduğunda, evlilik uyumunun önemli özellikleri arasında karşılıklı iletişim ve paylaşımın yer aldığı iddia edilmektedir. Bu iddiayı destekleyici nitelikte evli çiftler arasında yapılan araştırmalarda, iyi iletişim kuran çiftlerin, yüksek düzeyde evlilik uyumuna sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifadeyle iletişim ve uyum arasında pozitif yönde bir korelasyon bulunmuştur. Dolayısıyla sevginin yaşam nefesi olan iletişim, çiftlerin birbirlerinin duygu, ihtiyaç, sorun ve beklentilerinin farkında olmalarını sağlamaktadır (Janetius, 2004). Uyumlu evlilikler için önemli konularda anlaşma büyük bir önem teşkil etmenin yanı sıra bu evlilikler, davranış yoluyla gösterilen sevgi ve çatışmanın yapıcı bir şekilde çözümüne karakterize edilebilmektedir (Kendrick & Drentea, 2016).

Evlilik uyumu özelliklerinin açıkça anlaşılabilmesi amacıyla evlilik uyumu ile evlilik doyumu arasındaki farkın ortaya konulması gerekmektedir. Birçok bilim insanı evlilik doyumunu evlilik uyumunun bir faktörü olarak ele alsa da bu iki kavram arasında büyük farklılıkların bulunduğu söylenebilmektedir. İlgili alanyazında evlilik uyumu ve evlilik doyumu ile ilgili tanımlarda vurgulanan görüşlerden anlaşıldığı üzere sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılan bu iki terimde esasen farklı yapılara atıfta bulunmaktadır. Evlilik doyumu, evliliğe ilişkin hedeflerin ya da isteklerin yerine getirilme derecesine bağlı olarak ortaya çıkan öznel ve bireysel deneyimken; evlilik uyumu, evliliğin kalitesiyle ilgili ilişkisel bir durumdur (Erbe vd., 2005). Dolayısıyla evlilik doyumunda eşlerin yakınlık, cinsellik ve kişisel bilgilerin paylaşılması gibi öznel ve bireysel ihtiyaçlarının ne ölçüde karşılandığı esastır; evlilik uyumunda çiftlerin belirli konularda hemfikir olma derecesi esastır. Evlilik doyumunun bir eşin öznel deneyimi olduğu

gerçeğinden hareketle erkek ve kadının olmak üzere iki tür evlilik doyumunun bulunduğu söylenebilmektedir. Buna karşın evlilik uyumu kavramı bireysel ya da ikili ilişki şeklinde ele alınabilmektedir. Örneğin “iyi uyumlu bir evlilik” dediğimizde ikili ilişkiye atıfta bulunurken, “evliliğe iyi uyum sağlamış eş” dediğimizde bireye atıfta bulunuruz. Evlilik doyumu ve evlilik uyumu arasındaki bir diğer fark ise evlilik doyumu durağan bir sonuçken, evlilik uyumunun dinamik bir süreç olmasıdır. Genel anlamda evlilik uyumu dinamik bir süreç olarak tanımlanırken; evlilik doyumu, uyum sürecinin sonuçlarından biri olarak kabul edilmektedir. Ayrıca evlilik doyumu, her eşin evlilikten ne kadar memnun olduğunu içerirken; evlilik uyumu, evlilik başarısını yordamada kullanılan evlilik doyumu da dahil olmak üzere daha geniş bir bileşen yelpazesini içermektedir (Spanier & Cole, 1976, Akt., Kendrick & Drentea, 2016).

Son olarak evlilik sürecinde çiftlerin doyuma ulaşmalarının yanı sıra uygun bir özerklik derecesini koruyarak ortak hedeflere ulaştıkları süreç olan evlilik uyumunun önemli özellikleri arasında (i) deneyimlerin, ilgi alanlarının ve değerlerin paylaşılması, (ii) partnerin bireysel ihtiyaçlarına, amaçlarına ve mizacına saygı, (iii) açık iletişim ve duyguların ifadesi, (iv) rol ve sorumlulukların açığa kavuşturulması, (v) karar verme, problem çözme ve çocuk yetiştirme konularında iş birliği ve (vi) cinsel doyum elde etme yer almaktadır (VandenBos, 2015).

2.2.3. Evlilik Uyumu Kavramının Ölçülmesi

Evlilik uyumunun kavramsallaştırılması görüldüğü kadar basit olmamakla birlikte deneysel araştırmalarla ölçülmesi zor olabilmektedir. Evlilik uyumuna yönelik 50 yıldan fazla süren kavramsallaştırma çalışmalarından sonra dahi araştırmacılar arasında bu kavram ya da terime ilişkin anlaşmazlıkların yaşandığı söylenebilmektedir. İlgili alanyazındaki tartışmalı konunun evlilik uyumunun zaman içerisindeki değişme durumuyla ilgili olduğu görülmektedir. Bazı araştırmacılar evlilik uyumunu, evlilik durumunun nitel bir değerlendirmesi olarak ele alırken diğer araştırmacılar ise bu kavramı bir süreç olarak ele almaktadır. Nitekim bu bağlamda evlilik uyumunun bir durumdan ziyade değişen bir süreç olarak görülmesi halinde bu sürecin en iyi şekilde boylamsal araştırmalarla incelenebileceği belirtilmektedir (Kendrick & Drentea, 2016). Öte yandan Spanier’e (1976) göre dinamik bir süreç olan evlilik uyumu, kesitsel araştırma yöntemiyle de incelenabilmektedir. Böylece bir durum olarak evlilik uyumu değerlendirildiğinde evlilik uyumu durumunun “uyumsuz” evlilikten “uyumlu” evliliğe doğru bir süreklilik

çizgisinde yer alan konumu belirlenebilmektedir. Evlilik uyumunun bir durum olarak ele alınması ise araştırmacıları yalnızca katılımcıların eşleriyle ilişkilerindeki niteliklerle ilgilenmeye yöneltmesinden dolayı bu kavramı incelemeyi kolaylaştırabilmektedir. Bu nedenle evlilik uyumunun istikrarsız bir yapıdan ziyade bir süreç olduğu kabul edilmekle birlikte uyumun belirli bir zamanda değerlendirilmesinin ölçüm sürecini kolaylaştıracağı vurgulanmaktadır (Spanier, 1976). Anlık görüntü almak gibi evlilik uyumunun bu anlık ölçümüne evlilik kalitesi denmektedir. Bu nedenle ilgili alanyazında “evlilik uyumu” ve “evlilik kalitesi” terimleri sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Araştırmacılar hangi terimin kullanılacağı ya da terimlerin tanımı üzerinde anlaşmaya varmadan yıllarca evlilik uyumunu, kalitesini ya da memnuniyetini ölçmeye çalışmıştır (Spanier & Lewis, 1980).

Eşlerin evlilik uyum düzeylerini belirlemek için kullanılan boyutlar arasında evlilik doyumu, uyum, anlaşma, sevgi ve çatışma yer almaktadır (Burgess & Cottrell 1939, Akt., Kendrick & Drentea, 2016). Burgess ve Cottrell (1939), beş alt alanla (anlaşma, ortak çıkar ve faaliyetler, sevgi ve karşılıklı güven, şikayet ve olumsuz duygulanım) ilişkili 27 sorudan oluşan ilk ölçme aracını geliştirmiştir (Akt., Kendrick & Drentea, 2016). Evlilik uyumunu ölçmeye yönelik sayısız girişimlerin ardından Locke ve Wallace (1959), Burgess ve Cottrell’in ölçütlerini değiştirerek Evlilik Uyum Ölçeğini geliştirmiştir. Bu ölçek kapsamında evlilikteki toplam mutluluk; eşler arasında çeşitli konularda varılan anlaşmanın derecesi, çatışmaları nasıl çözdükleri, evlilikle ilgili beklentilerin yerine getirilmesi ve paylaşılan faaliyetlerin sayısı olarak ifade edilmektedir (Kendrick & Drentea, 2016). Spanier (1976) tarafından 32 soru ve 4 alt ölçekten (doyum, uyum, anlaşma ve sevgi) oluşan Evlilik Uyum Ölçeği geliştirilene kadar bu ölçek yaygın bir şekilde kullanılmıştır (Kendrick & Drentea, 2016). Spanier’e (1976) göre çiftlerin evlilik uyumu önemli konularda görüş birliği, doyum, uzlaşım ve duygulanım ifadesi olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır. Spanier (1976) tarafından önerilen bu kavramsal yapının araştırmalarda evlilik uyumunun değerlendirilebilmesine dair sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Evlilik uyumunun değerlendirilmesi için Spanier (1976) tarafından geliştirilen bu ölçek, araştırmacılar tarafından sıklıkla kullanılmasına rağmen ölçeğin uygulanmasında ve puanlanmasında karşılaşılan zorluklar nedeniyle Busby vd. (1995) tarafından evlilik uyumunun ölçülmesinde doyum, uzlaşım ve önemli konularda görüş birliği olmak üzere üç boyuttan oluşan bir ölçek geliştirilmiştir. Ülkemizde ise Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen 15 maddelik Evlilik Uyum Ölçeğinin geçerlik ve

güvenirlilik çalışmaları Tutarel-Kışlak (1999) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca evli ya da birlikte yaşayan çiftlerin ilişkilerindeki uyumun belirlenmesi amacıyla ilk olarak Spanier (1976) tarafından geliştirilen Evlilik Uyum Ölçeğindeki (Dyadic Adjustment Scale) maddelerin aynı anda birkaç faktöre yüklenmesi ve ölçeğin uzun olması gibi çeşitli nedenlerle Busby vd. (1995) tarafından oluşturulan Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ) Türk kültürüne uyarlanmıştır (Bayraktaroğlu & Çakıcı, 2017). Son olarak Bayraktaroğlu vd. (2017) tarafından 42 madde ve 4 alt boyuttan (doyum, iletişim, empati ve kök ailelerle ilişkiler) oluşan Yakın Doğu Evlilikte Uyum Ölçeği geliştirilmiştir.

2.2.4. Eşlerin Evlilik Uyum Düzeylerini Yordayan Faktörler

Burgess ve Cottrell'in 1939 yılında evlilik uyumuna ilişkin gerçekleştirdikleri kavramsallaştırmadan bu yana araştırmacılar, evlilik uyumunu oluşturan faktörleri kapsamlı bir şekilde inceleyebilme amacıyla "bir çiftin evlilik uyumu nasıl tahmin edilir" sorusunu cevaplandırmaya çalışmıştır. Araştırmacılar hemfikir olmasalar da evlilik uyumunu oluşturan faktörler arasında görüş birliği, uzlaşım, doyum, sevgi ve gerginlik değişkenlerinin yer aldığı düşünülmektedir. Uyumlu bir evliliğin inşası noktasında ise önemli konularda eşler arasındaki görüş birliği faktörünün kritik bir öneme sahip olduğu varsayılmaktadır. Özellikle aile konularıyla ilgili belirli kararlar üzerinde anlaşma içerisinde bulunulması gerekmektedir. Bununla birlikte görüş farklılıkları eşlerin bakış açılarını genişletici nitelikte olsa da eşler arasındaki yaşam felsefesi, siyasi yönelimler ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar gibi konulardaki büyük farklılıklar evlilik uyumuna zarar verebilmektedir (Janetius, 2004). Ayrıca evlilik uyumunun erken belirleyicileri arasında eşler arasındaki yaş farkı, evlilik süresi, çocuk sayısı, dindarlık ve duygusal olgunluk gibi faktörlerin yer aldığı söylenebilmektedir (Bernard, 1934; Kirkpatrick, 1937, Akt., Janetius, 2004). Yaşları yakın olan eşlerin, aralarında büyük yaş farkı olan çiftlerden daha iyi evlilik uyumuna sahip oldukları öngörülmektedir. Evlilik süresi bakımından evlilik uyumunun evliliğin ilk yıllarında azaldığı ve daha sonra çocuklar büyüdükçe arttığı anlaşılmaktadır (Bradbury vd., 2000). Çocuk sayısının ise evlilik uyumu üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olma eğiliminde olduğu düşünülmektedir. Son olarak yüksek düzeyde dindarlık ve duygusal olgunluk değişkenlerinin daha iyi evlilik uyumuyla bağlantılı olduğu varsayılmaktadır (Kendrick & Drentea, 2016).

Lewis ve Spanier'in (1979) kapsamlı araştırmasına göre evlilik uyumunu yordayan kişisel ve sosyal kaynaklar, yaşam tarzından memnuniyet ve eş etkileşiminden elde edilen ödüller olmak üzere üç ana faktör bulunmaktadır (Akt., Spanier & Lewis, 1980). Öncelikle bir eş ne kadar çok kişisel ve sosyoekonomik kaynaklara sahip olursa, evliliklerinin o kadar çok uyumlu olduğu düşünülmektedir. Bu kaynaklar arasında fiziksel ve ruhsal sağlık, eğitim ve sosyal sınıf gibi sosyoekonomik kaynaklar, kişilerarası beceriler ve olumlu benlik kavramları gibi kişisel kaynaklar ve evlenmeden önce birbirleri hakkında sahip oldukları bilgiler yer almaktadır. Dolayısıyla eşlerin maddi ve manevi özellikleri evlilik uyum düzeylerini arttırabilmektedir (Spanier & Lewis, 1980). Ayrıca ebeveynlerle, arkadaşlarla ve diğer önemli kişilerle iyi ilişkilerin ve desteğin uyumlu bir evliliğe katkı sağladığı bulunmuştur. Benzer ırksal, dini ve/veya sosyoekonomik geçmişe sahip eşlerin evliliklerine daha iyi uyum sağlayabildiklerine dair bulgular bu genel önermeyle sentezlenmektedir. Örneğin; eş rollerinde ve ihtiyaçlarında tamamlayıcılık, kişilik özelliklerinde benzerlik ve cinsel uyumluluk gibi konular evlilik uyumunu destekleyebilmektedir (Janetius, 2004). Lewis ve Spanier'in (1979) araştırması doğrultusunda evlilik uyumunu tahmin etmede ikinci önemli faktör, yaşam tarzından memnuniyettir. Aile geliri gibi maddi kaynakların her iki eşin evlilik uyumunu olumlu yönde etkilediği tespit edilmesinin yanı sıra kadın ve erkeklerin işlerinden memnun olmasının da evlilik uyum düzeyini arttırdığı görülmektedir. Ayrıca erkeğin, kadının çalışma durumundan duyduğu memnuniyet ve kadının çalışmasını desteklemesi evlilik uyum düzeyini arttırabilmektedir (Akt., Spanier & Lewis, 1980). Öte yandan kadın çalışmak istemiyorsa ya da kocasının isteği dışında çalışıyorsa, bu durum onların evlilik uyumunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Booth & Johnson, 1994, Akt., Janetius, 2004). Ebeveynlerin evlilik doyumunun çocuk sayısı ve yaşlarının bir fonksiyonu olduğu göz önünde bulundurulduğunda özellikle evlendikten hemen sonra çocuk sahibi olan eşlerin (özellikle kadınların) evliliklerinden daha az memnun oldukları ifade edilebilmektedir (Rollins & Galligan, 1978, Akt., Janetius, 2004). Kısacası çocukların evlilik doyumunu ve evlilik uyumunu üzerindeki genel olumsuz etkileri, yaşam tarzından memnuniyet konusundaki genel önerme altında sentezlenebilmektedir (Janetius, 2004). Evlilik uyumunu yordamada son önemli faktör, eş etkileşiminden elde edilen ödüdür. Lewis ve Spanier'in değişim teorisine dayanarak "eş etkileşiminden elde edilen ödüller ne kadar çok olursa, evlilik kalitesinin de o kadar yüksek olduğu" yönündeki geçmiş araştırma bulguları özetlenebilmektedir (Lewis & Spanier, 1979, Akt., Akt., Spanier & Lewis, 1980). Eş etkileşiminden elde edilen ödüller arasında duygusal tatmin, eşler

arasında sevgi ve saygı, cinsel doyum ve eşit ilişkiler yer almaktadır. Ayrıca kendini açma, başarılı iletişim, anlayış ve empatiyle ifade edilen etkili iletişim becerilerine sahip evli çiftlerin evliliklerine daha iyi uyum sağladıkları düşünülmektedir (Erickson, 1993, Akt., Janetius, 2004). Bu nedenle eşler arasındaki etkili etkileşim uyumlu bir evliliği sağlamanın yanı sıra eş çatışması ya da gerginliği azaltmasından dolayı eş etkileşimlerinden elde edilen ödüller listesine eklenmesi gerekmektedir (Janetius, 2004).

Son olarak evliliğin temel işlevi olan çocukların doğurulması ve yetiştirilmesi noktasında eşlerin ve geniş ailelerin kaynakları çocuklara doğru yönlendirildiğinde çocukların sağlıklı gelişimine katkı sağlandığı varsayılmaktadır (Flannery, 2017). Bu varsayımdan hareketle aşağıda toplumsal bir kurum olarak ailenin önemli görevi olan çocuk yetiştirme süreci detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2.3. Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin Önemli Görevi: Çocuk Yetiştirme Süreci

Üreme davranışı, türlerin hayatta kalmasını sağlayan temel bir süreçtir. Hayatta kalmak genellikle birçok davranışın ana hedefi olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte yavrular hayatta kalmazsa üreme davranışının işe yaramadığı göz önünde bulundurulduğunda, yavruların hayatta kalmalarını sağlamanın ebeveynliğin başlıca görevleri arasında yer aldığı söylenebilmektedir (Potts & Short, 1999). İnsan yavrusu olan bebek, orta çocukluğa kadar kendine bakamayan ve savunmasız bir varlıktır. Üstelik karmaşık modern toplumlarda ebeveyn koruması ve desteği orta çocukluğun ötesine kadar uzanabilmektedir (Collins vd., 2000). Aşağıda öncelikle ebeveynlik kavramı, boyutları ve ebeveynlik kavramını açıklayan başlıca kuramlar açıklanmış olup ardından ortak ebeveynlik kavramı açıklanmıştır.

2.3.1. Ebeveynlik Kavramı

“Ebeveynlik” çocukların hayatta kalmasını ve gelişmesini sağlamaya yönelik amaçlı faaliyetler olarak tanımlanabilmektedir. Kelime çağrışımı, ebeveynliğin olumlu ve besleyici bir faaliyet olmasına yöneliktir. Latince ortaya çıkarmak, geliştirmek ve eğitmek anlamına gelen “parere” fiilinden türetilmiştir. Ebeveynlik kelimesinin kökeninden anlaşıldığı üzere bu kavram bireylerden ziyade çocukların geliştirilmesi ve eğitilmesi faaliyetleriyle ilgilidir. Modern dilde ise “ebeveyn” kelimesi anne ya da babanın çocukla ilişkisini ifade ederken, “ebeveynlik” fiili ise bir süreci, bir etkinliği ve bir etkileşimi ifade etmektedir. Elbette “ebeveynlik” hemşireler, öğretmenler ve diğer

bakıcılar tarafından yalnızca çocuklara değil, aynı zamanda arkadaşlar, ortaklar ve yabancılara karşı da uygulanabilmektedir (Clarke-Stewart vd., 2000). Ayrıca kendi çocuğu olmayan insanlar (kardeş, amca, teyze vb.) da ebeveynlik uygulamalarını yerine getirebilmektedir. Öte yandan ebeveynler yaşlandıkça çocuklarıyla arasındaki yaş ve güç farkı giderek ortadan kaybolmaktadır. Bakım veren roller kademeli olarak eşitlenir ve daha sonra tersine çevrilir. Üstelik çoğu evlat giderek daha fazla “ebeveyn” rolünü benimseyerek büyüklerinin güvenliğini ve refahını sağlayabilmektedir. Son olarak günümüzde bu kavram geniş bir sosyal yapıyı kapsayarak kamu otoritelerinin özel ihtiyaçları olan ve bakımlarıyla ilgilendikleri bireylere karşı sorumluluklarını içeren “kurumsal ebeveynlik” kapsamında kullanılabilmektedir (Collins vd., 2000).

2.3.1.1. Ebeveynliğin Boyutları

Bronfenbrenner (1979), Belsky (1984) ve Furstenberg (1985) gibi birçok araştırmacı ebeveynliğin teorik özelliklerini tanımlamaya çalışmıştır. Bu bağlamda ebeveynlik süreçleri özellikle çocukların bütüncül gelişimlerinin desteklenmesinin amaçlandığı faaliyetler olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynler, çocuklarının gelişimini desteklemeyi amaç edinerek yaşamları boyunca çocukları için birçok şey yapmaktadır. Ebeveynlik davranışlarının geniş yelpazesi göz önünde bulundurulduğunda, yeterince iyi ebeveynlik için temel faaliyetlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bunlar bakım, kontrol ve gelişim olmak üzere üç boyutta ele alınabilmektedir. Bu boyutlardan her birinin (i) çocuğa zarar verebilecek herhangi bir sıkıntının önlenmesi ve (ii) çocuğun sağlıklı gelişimine yönelik olumlu davranışların teşvik edilmesi olmak üzere iki yönü bulunmaktadır. Küçük bir çocukta yararlı olabilecek bir davranış, daha büyük bir çocuk için geçerli olmayabileceği için bu boyutların genellikle yaşa ve kültüre duyarlı olduğu söylenebilir. Ayrıca bir kültürde kabul edilen etkili bir ebeveynlik uygulaması başka bir kültürde kabul edilmeyebilmektedir (Bornstein, 2019). Son olarak günümüzde anne ve babaların ebeveynlik görevleri için genellikle çocuğun sağlık, eğitim, beslenme, gelişim ve iletişim konularında bilişim teknolojilerinden (akıllı cep telefonları gibi) araştırma yaparak ya da bilgi edinerek kendilerini geliştirebildikleri düşünülmektedir (Er & Durmuş, 2022). Aşağıda ebeveynliğin boyutları açıklanmıştır.

2.3.1.1.1. Bakım

Bakım boyutu çocukların hayatta kalma ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan bir dizi aktiviteden oluşmaktadır. Kellmer Pringle (1980) çocukların ihtiyaçlarının tam olarak ne olduğuna dair kültürel bir görüş birliğinin bulunmadığını düşünmektedir (Akt., Bornstein, 2019). Bu ihtiyaçlar yalnızca yiyecek ve barınma gibi fiziksel ihtiyaçları değil, aynı zamanda duygusal (sevgi gibi), sosyal ve gelişimsel (sorumluluk bilinci gibi) ihtiyaçları da içermektedir. Bazı ülkelerde bu ihtiyaçlar genellikle çocukların korunmasıyla ilgili yasalara dahil edilmektedir (Bornstein, 2019).

Çocukların zorlu durumlar karşısında psikolojik sağlamlıklarını geliştiren ve olumlu davranışları destekleyen faktörler olarak en iyi şekilde tanımlanan “bakım”, *fiziksel* ve *duygusal* olmak üzere iki açıdan ele alınabilmektedir. *Fiziksel bakım* yiyecek, sıcaklık, temizlik ve uyku gibi temel ihtiyaçların karşılanmasıyla çocuğun hayatta kalmasını destekleyen tüm aktiviteleri içermenin yanı sıra kazalar ya da hastalıklar gibi zararların önlenmesini içermektedir. Gerek politik sorunlar (yoksulluk gibi) gerekse de zayıf ebeveynlik uygulamaları çocukların önemli bir kısmının yeterli fiziksel bakım ve korunma almamasına neden olabilmektedir. İnsan dışındaki yavruların dahi genellikle hayatta kalmaya ilişkin yeterli düzeyde bakım aldıkları göz önünde bulundurulduğunda, insanları diğer türlerden ayıran şeyin çocuğun durumunu iyileştirme ya da optimize etme noktasında bunun ötesine geçebilmesi olduğu söylenebilmektedir. Bu durum çocuklara verilen yiyecek ve kıyafetlerin çeşitliliğinde ve onları iyi bir fiziksel sağlıkta tutmaya yönelik kapsamlı girişimlerde gözlenebilmektedir. Öte yandan *duygusal bakım* çocuğun korku, kaygı ya da travmalar nedeniyle mutsuz olmamasını sağlamayı içermektedir (Belsky, 1984). Ebeveynler, çocuklarının çevreyle tutarlı ve olumlu etkileşimler kurmasını hedefleyerek çocuklarına koşulsuz sevgi ve saygı, risk alma ve seçim yapma fırsatları sağlamaktadır. Esasen çocukların diğer insanlar ve çevreleriyle güvenli ve öngörülebilir bağlar oluşturmaları sağlanarak yeni deneyimlere açık olmaları cesaretlendirilmektedir. Böylece çocukların akranlarından ya da önemli yetişkinlerden izole olmaması amaçlanmaktadır. Olumlu duygusal bakımda çocukların ev ve okul ortamına iyi uyum sağlamalarına ve öz düzenleme sorumluluğunu kabul etmelerine odaklanılmaktadır. Böylece çocukların kendi ve başkalarının değerini kabul etmeleri, başkalarıyla olumlu ilişkiler kurmaları ve kendilerini gerçekleştirmeleri desteklenmektedir (Bornstein, 2019).

Özetle; bir çocuğun refahının ön koşulu olarak fiziksel bakımın önemi evrensel olarak kabul edilmiş olup genellikle ulusal ve uluslararası yasalarda yer almaktadır. Duygusal bakım ise genel anlamda ebeveynlik faaliyeti olarak göz ardı edilebilmektedir. Ancak iyi bir duygusal bakımın çocukların sağlıklı gelişimi, ebeveynlerine güvenli bağlanması, benlik saygısı, yeni fırsatları keşfedebilmesi, duygusal olarak esnek ve sosyal olarak yetkin olması için gerekli olduğu iddia edilmektedir. Nitekim bazı kültürlerde manevi bakımın çocuklar için hayati önem taşıdığı görülmektedir (Belsky, 1984).

2.3.1.1.2. Kontrol

Ebeveynliğin bir diğer boyutu kontroldür. Duygu ve düşünceler kontrol edilemediğinden vurgunun öncelikle davranışsal kontrol ve sonrasında bu davranışların altında yattığı varsayılan duygu ve düşünceler üzerinde olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda ebeveynlik alanyazınında kullanılan geleneksel terim ise “izleme”dir (Stattin & Kerr, 2000). Kontrolle ilgili olarak izleme faaliyetinin yalnızca çocukların etkinliklerine katılarak makul sınırlar içerisinde kaldıklarından emin olmakla ilgili olduğu ifade edilebilmektedir. Kontrol faaliyetleri ebeveynlerin kişisel eğilimlerinin ve kültürel beklentilerinin karmaşık bir etkileşimiyle yönlendirilebilmektedir. Tuvalet eğitimi ve okula gitme gibi hususlar neredeyse evrensel olarak uygulanırken görgü kuralları ve ev dışında zaman geçirme gibi diğer faaliyetler ise kültürden kültüre farklılaşabilmektedir. Kontrol ihtiyacının merkezi önemi çocuklar büyüdükçe ve otorite figürleriyle etkileşime girdikçe daha etkin hale gelebilmektedir. Çocukların fiziksel ve sosyal açıdan olgunlaşması, artan benlik duygusu ve özerklikleri onları kontrol etmeyi zorlaştırabilmenin yanı sıra bu durum akran etkilerinin zirvede olduğu ergenlik döneminde daha da zorlaşabilmektedir (Warr, 1993). Üstelik ebeveynlerin bu kontrol girişimleri, çocukluk dönemlerinde maruz kaldıkları kontrol türleri ve belirli yöntemlerin etkililiğine ilişkin inançları nedeniyle karmaşıklıklaştılabilmektedir. Ayrıca günümüzde toplumun karmaşık ve çoğulcu olması “en uygun izleme davranışının” ne olduğu konusunda belirsizliklerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu konudaki görüş birliğinin temel tuvalet alışkanlıkları, okula devam etme, ciddi mülkiyet suçları, şiddet ve belirli cinsel davranış biçimlerine yönelik olduğu söylenebilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına ilişkin sınırları nerede çizeceklerinden tam olarak emin olmamaları ise “ebeveynler artık çocuklarını yetiştirmiyor. Yalnızca onları finanse ediyor” düşüncesine neden olabilmektedir. Bunun yanı sıra günümüzde ergenlik döneminin erken yaşlarda

başlaması, çocukların ebeveyn kontrollerine meydan okuma yaşlarını düşürmektedir. Bu durum ebeveynlerin çocukları için sınır belirlemesini ve dolayısıyla davranış kontrolünü zorlaştırabilmektedir (Bornstein, 2019).

2.3.1.1.3. Gelişim

Gelişim faaliyetleri ebeveynlerin, çocukların tüm işlevsel alanlarda potansiyellerini gerçekleştirmeleri yönündeki motivasyonları tarafından yönlendirilebilmektedir. Tek bir işlevsel alandan oluşmayan gelişim boyutu, çocuğun bütüncül gelişiminin her yönünü kapsayan çeşitli unsurdan meydana gelmektedir. Bireyin yaşam boyu işlevselliğini içeren bu alanlar fiziksel sağlık, entelektüel ve eğitimsel işlevsellik, sosyal davranış ve ruhsal sağlık şeklindedir. Tablo 1’de bu işlevsel alanlar açıklanmıştır (Bornstein, 2019).

Tablo 1.
Gelişim Boyutuna İlişkin İşlevsel Alanlar

İşlevsel Alanlar	Açıklamalar
Fiziksel Sağlık	⇒ Bu alan çocukların fiziksel durumunu, hayatta kalma ihtiyaçlarını ve refahını en üst düzeye çıkarmayı içermektedir. Ebeveynlik faaliyetlerinin odak noktasının, çocuklara zarar gelmesinin önlenmesi ve zor durumların üstesinden gelinebilmesi noktasında çeşitli fırsatların sağlanması şeklinde olduğu söylenebilmektedir.
Entelektüel ve Eğitimsel İşlevsellik	⇒ Hayatta kalmak için problem çözme becerilerinin edinilmesi gerekmektedir. Bu ebeveynlik faaliyetleriyle bir çocuğun entelektüel ve eğitimsel yeterlilikleri kazanma potansiyellerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.
Sosyal Davranış	⇒ Bu alan sosyal ipuçlarına tepki verme ve uygun sosyal ilişkiler geliştirme yeteneğinin tüm yönlerini kapsamaktadır. Büyüme sürecinde bir çocuk, genişleyen sosyal ağ içerisinde uygun sosyal koşullarda ilişki kurmayı öğrenmektedir. Bu süreçte sosyal mesafe ve bireylerin kutsallığı öğrenilmekle birlikte diğer insanların varoluşlarına saygı duyulması önemli sonuçlar arasında yer almaktadır. Aksi takdirde bir çocuğun sosyal sınırları ya da başkalarının özelliklerini göz ardı etmesi ve kurallara uymaması ya da kuralları aktif olarak ihlal etmesi; çocuk, aile ve toplum için ciddi sonuçlara (antisosyal davranışlar gibi) yol açabilmektedir.
Ruhsal Sağlık	⇒ Ruh sağlığı çocukların kendilerine ve başkalarına yönelik duygu, düşünce ve davranış eğilimlerinin tüm yönlerini içermektedir. Bunun yanı sıra klinik durumları (anksiyete ve davranış bozuklukları gibi) ve diğer ciddi ruhsal sağlık sorunlarını kapsamaktadır. Bazı çocuklar ebeveynlerinin yaptıklarından bağımsız bir şekilde bu alandaki zorluklara karşı genetik olarak savunmasızdır. Öte yandan ebeveynlik uygulamalarının çocukların psikolojik esneklikleri üzerinde önemli etkileri olduğunu doğrulayan boylamsal araştırmalar bulunmaktadır. Ancak fiziksel bakım ve eğitim desteğinden farklı olarak çocukların ruhsal sağlığının desteklenmesi gerektiğini vurgulayan evrensel bir kültür bulunmasa da ebeveynlerin çocuklarının ruhsal sağlıklarını destekleme ve psikolojik esnekliklerini artırma noktasında yapabilecekleri birçok şey bulunmaktadır.

2.3.1.2. Ebeveynlik Kavramını Açıklayan Başlıca Kuramsal Yaklaşımlar

Ebeveynlik kavramının gelişiminde çeşitli görüşlerin katkısı olduğu bilinmektedir. Bu başlıkta ebeveynlik süreçlerinin daha iyi anlaşılabilmesine yardımcı olan bazı önemli kuramsal anlayışlar açıklanmıştır. İlk olarak John Bowlby (1951, 1980) anneden ayrılma ve bağlanma kavramlarını formüle etmiştir. Bowlby'le benzer bir anlayışa sahip Winnicott (1958), esasen ebeveynlerin çocukları için yapabilecekleri en iyi şeyin onlara koşulsuz sevgi ve güvenilir bakım sunmak olduğunu belirtmenin yanı sıra çocukların gelişimsel potansiyellerinin ortaya çıkartılabilmesi için güvenli bir ortamın sağlanması gerektiğini ifade etmektedir. Ainsworth vd. (1998) ise Bowlby'nin bağlanma kavramını genişletmiştir (Akt., Belsky, 2002). Bağlanma kavramıyla ilgili teorik ve ampirik sorunlar olmasına rağmen güvenli bağlanmanın iyi ebeveynliğin önemli bir sonucu olduğu ve çocukların ileride yaşayabilecekleri olası problemlere karşı yaşam boyu koruyucu bir kalkan oluşturduğu konusunda görüş birliği bulunmaktadır (Cassidy & Shaver, 1999, Akt., Belsky, 2002). Ebeveynlik kavramını açıklamaya yönelik ekolojik yaklaşımı benimseyen Bronfenbrenner, ebeveynlik uygulamalarının çocukların ve ebeveynlerin sosyal ve ekolojik bağlamlarını yansıttığını ve bu bağlamlarla etkileşime girdiğini savunmaktadır (Bronfenbrenner, 1979; Bronfenbrenner & Morris, 2006). Ebeveynlerin endişelerinin ve faaliyet alanlarının odağı çocuk olsa da bu faaliyetlerin etkililiği; ebeveynlerin kendi ilişkilerine, ekonomik koşullarına, kültürel bağlamına ve içinde faaliyet gösterdikleri daha geniş sosyal ve politik yapılara önemli ölçüde bağlı olduğu düşünülmektedir. Ebeveynlerin zaman içerisinde artan deneyimleri ve gelişimsel bakış açıları, çocuklarını yetiştirme biçimlerini etkileyebilmektedir. İngiltere'de Sure Start gibi birçok yeni ebeveynlik destek programının karmaşıklığı Bronfenbrenner'in çalışmalarına kadar izlenebilmektedir (Belsky, 2002).

Ebeveynlerin belirgin kültürel bağlamlara verdikleri tepkiler ve kendi kişisel stilleri, çocuklarını yetiştirme sürecinde çok farklı yaklaşımlara yol açabilmektedir. Ebeveynler çocukları büyüdükçe, davranışları çeşitlendikçe ve karmaşıklaştıkça farklı ebeveynlik yaklaşımlarına ihtiyaç duyabilmektedir (Belsky, 2002). Baumrind (1968, 1989) tarafından gerçekleştirilen geniş ve kapsamlı araştırmalar sonucunda çocuk yetiştirme stillerine ilişkin kritik konular, sosyal ve gelişimsel bağlamlarda araştırılmıştır. Ebeveynlerin genel anlamda çocukların ihtiyaçlarına ve koşullara ilişkin algılarına bağlı olarak çeşitli ebeveynlik stillerini kullandıkları görülmüştür (Akt., Gray & Steinberg, 1999). Bu ebeveynlik stilleri arasından ise uygun bir müzakere ve karşılıklılık yoluyla

duygusal olarak sıcak bir atmosferde sınırları net olan yetkin ebeveynlik stilinin en etkili olduğu ortaya çıkmıştır (Gray & Steinberg, 1999). Bu stilin uzun dönemde çocuğun öz kontrolü ve ebeveyn-çocuk uyumu üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca çocuklar ebeveynlik uygulamalarına yalnızca pasif tepki vermemektedir. Aynı zamanda ebeveynlerinin kendilerine yönelik davranışlarını aktif olarak şekillendirebilmektedir. Yaşamın ilk yıllarından itibaren çocukların ebeveynleriyle ve daha geniş çevreleriyle biyopsikososyal açıdan karmaşık bir etkileşime girdikleri varsayılmaktadır. Dolayısıyla çocuklar ebeveynlik uygulamalarının niteliğini ve çeşitliliğini aktif olarak şekillendirebilmektedir (Amato & Fowler, 2002).

Sonuç olarak Norton ve Norton (2006) tarafından ifade edildiği üzere anne, baba ve anne-baba arasındaki ilişki olmak üzere bir çocuğun üç ebeveyni bulunmaktadır. Norton ve Norton'ın vurguladığı gibi anne ve baba arasındaki ilişkinin niteliği, başka bir ifadeyle üçüncü ebeveyni, en az anne ya da babanın çocukla ikili ilişkisi kadar çocuğun gelişimini önemli ölçüde etkileyebilmektedir (Akt., Rayana & Atak, 2021). Günümüzde çocukların bütüncül gelişimlerinin desteklenmesi bakımından çocuk yetiştirme sürecinde anne ve babaların bir takım halinde çalışmalarının büyük bir önem arz ettiği gerçeğinden hareketle aşağıda ortak ebeveynlik ilişkisi detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2.3.2. Ortak Ebeveynlik İlişkisi

Aşağıda ortak ebeveynlik ilişkisinin detaylı bir şekilde incelenmesi amacıyla ortak ebeveynlik kavramının tarihsel gelişimine, tanımlarına, yapısına, bileşenlerine ve sınıflandırılmasına yer verilmesinin yanı sıra evlilik ve ortak ebeveynlik ilişkisi başlıklarına yer verilmiştir.

2.3.2.1. Ortak Ebeveynlik Kavramının Tarihsel Gelişimi

Ortak ebeveynlikle ilgili ilk araştırmalarda boşanmış ebeveynler arasındaki ortak ebeveynlik ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanırken, daha güncel araştırmalarda ise sağlıklı işlev gösteren aile birimlerinin bir parçası olarak ortak ebeveynlik ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır (Ahrons, 1981; McHale vd., 2004). Ortak ebeveynlik kavramının kökeni boşanma alanyazınında yer almaktadır. 19. yüzyılın ortalarından önce çocuklar babanın mülkü olarak kabul edilmesinden dolayı boşanma davalarında velayet babalara verilirken, toplumsal yaşamdaki değişimlerle birlikte mahkemeler genellikle çocuğun velayetini anneye vermeye başlamıştır. Kaliforniya'daki küçük bir baba grubu

ise bu mahkeme kararlarına itiraz etmiştir. Bu durumun ortak velayet düzenlemelerine doğru bir eğilim yaratmasının; kadınların işgücünde daha fazla yer alması, evlilikte daha fazla rol paylaşımına yönelik eğilimler, kadın hareketi ve babanın çocuk gelişimindeki rolüne vurgu gibi faktörlerin etkileşiminden kaynaklandığı söylenebilir. Dolayısıyla 1960'lı ve 1970'li yıllarda yeni "ortak velayet" düzenlemesinin ortaya çıkmaya başladığı ve bu doğrultuda yeni bir mevzuat çıkartılarak ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi kurmaya yönlendirildiği görülmüştür (Ahrons & Wallisch, 1987, Akt., Vaughn, 1999). ABD'de birçok eyalet ortak velayeti ilk tercih olarak kabul eden mevzuatlar çıkartmış olup boşanan ebeveynlerin, ortak velayetin çocuğun yararına olmadığını kanıtlamalarını zorunlu hale getirmiştir (Vaughn, 1999).

Ortak velayete yönelik yukarıda bahsedilen bu hareketlilikler nedeniyle boşanmış eşler arasındaki ilişkinin incelenmesi önem kazanmaktadır. Ortak velayet düzenlemelerinde varsayıldığı üzere evlilik ilişkisi sona ermesine rağmen boşanmış eşlerin ebeveynlik rollerine devam etmeleri durumunda, ortak ebeveynlik ilişkisine dahil olarak çocuk yetiştirmeye ilişkin sorumlulukları paylaşmaları gerekmektedir. Bunun yanı sıra evli olmayan ebeveynlerde ortak ebeveynlik ilişkisinin incelenmesi, ortak ebeveynlik ilişkisinin evlilik ya da romantik bir ilişkiden nasıl farklılaştığının incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır (Ahrons, 1981; Klaus & Owen, 2009). Aile bir sistem olarak ele alındığında, ebeveyn ve evlilik alt sistemlerinde aynı insanlar yer aldığından bu iki alt sistem arasındaki ayrımların belirsiz olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla ortak ebeveynlik ve evlilik alt sistemleri arasındaki farkın alt sistemlerin üyeleriyle ilgili değil, üyelerin alt sistemlerde oynadıkları rollerle ilgili olduğu belirtilmektedir. Sonuç olarak ortak ebeveynlik ve evlilik ilişkisinin bazı örtüşen nitelikleri olsa da ikisi ayrı alt sistemler olarak kabul edilmektedir (Katz & Gottman, 1996; Vaughn, 1999).

Aile sisteminde ayrı bir rol oynayan ortak ebeveynlik ilişkisi, eş ilişkisinden ve ebeveyn-çocuk ilişkisinden farklı bir yapıdır (McHale, 1995; McHale, Kuersten-Hogan vd., 2000). Destekleyici bir ortak ebeveynlik ilişkisi çocuğun refahını sağlamaya odaklanırken, nitelikli bir romantik ilişki eşe ya da romantik ilişkiye odaklanır (Feinberg, 2003; McHale vd., 2004). Üstelik ortak ebeveynlik ilişkisi, romantik bir ilişkide bulunan cinsellik, arkadaşlık, duygusal, finansal ve yasal bileşenleri içermemesinin yanı sıra problemli ortak ebeveynlik ilişkisi, problemli romantik ilişkiden birtakım farklılıklar göstermektedir (Feinberg, 2003). Esasen problemli bir romantik ilişkisi içerisinde bulunan ebeveynler her zaman olumsuz ortak ebeveynlik davranışları sergilememektedir

ve olumsuz ortak ebeveynlik davranışları sergileyen ebeveynler de her zaman romantik ilişkide problem yaşadıklarını bildirmemektedir (Van Egeren, 2004). Ancak genel anlamda olumlu ya da destekleyici bir ortak ebeveynlik ilişkisinin olumlu bir evlilik ilişkisiyle bağlantılı olduğu varsayılırken, olumsuz ya da küçümseyici bir ortak ebeveynlik ilişkisinin ise olumsuz bir evlilik ilişkisiyle bağlantılı olduğu varsayılmaktadır (Christopher vd., 2015; Durtschi vd., 2016; Feinberg vd., 2007; Peltz vd. 2018). Öte yandan ortak ebeveynlik ilişkisi romantik bir ilişkiden daha karmaşıktır. Romantik ilişkilerin genellikle ikili olarak incelenmesi nedeniyle araştırmalarda çoğunlukla yalnızca iki bireyden veri elde edilmektedir. Buna karşın ortak ebeveynlik verileri ebeveynlerin yanı sıra ebeveynlik rolü bulunan büyükanne ve büyükbaba gibi diğer geniş aile üyelerinden de elde edilebilmektedir (Salman-Engin vd., 2018). Gözlem tekniğiyle toplanabilen bu veriler doğrultusunda ortak ebeveynlik ilişkisi değerlendirilirken araştırmacılar olayları iki ebeveyn ve çocukları arasındaki üçlü bir etkileşimle kodlayabilmektedir (Belsky vd., 1995). Böylece tüm aile dinamiklerinin anlaşılabilmesi için ortak ebeveynlik ilişkisinden (yani tüm aile üyelerinin birlikte çalışma şekli) yararlanılabilmesinin yanı sıra daha küçük aile alt sistemlerinin (örneğin; ebeveyn-çocuk, ebeveyn-ebeveyn) diğer alt sistemleri nasıl etkilediği gibi daha karmaşık süreçlerin anlaşılması kapsamında yararlanılabilmektedir (Belsky vd., 1996).

Yukarıda yer alan bilgilerden anlaşıldığı üzere 1990'lı yıllara kadar ortak ebeveynlik kavramı daha çok boşanma sonrası bir olgu olarak ele alınmaktadır. 1990'lı yılların başlarında ise alanın teorik inşasında ve aile üçlüsünün bir bütün olarak değerlendirilmesinde dikkat çekici ilerlemeler görülmüştür. Bu yıllarda önemli bir gelişim araştırmacısı grubunun, yoğun bir şekilde ortak ebeveynlik çalışmalarına başladığı söylenebilir (Talbot, 2001). Ancak özellikle 2000'li yıllardan itibaren evli ebeveynler için de ortak ebeveynlik ilişkisinin önemi vurgulanmaya başlanmıştır (Gürmen, 2019). Kısacası boşanmış ya da evli ebeveynler arasındaki koordinasyon olarak tanımlanan (Feinberg, 2002; Feinberg vd., 2012; Scrimgeour vd., 2013) ortak ebeveynlik ilişkisiyle ilgili güncel alanyazında evli çiftler arasındaki ebeveynlik ittifakı değerlendirilerek evlilik ilişkisi bağlamında ortak ebeveynliğin çocuk yetiştirmeye ilgili konularda olduğu varsayılmaktadır (Abidin, 1992; Van Egeren, 2004).

Ortak ebeveynlik kavramı, ebeveynlerin ailedeki etkileşimlerin eş yöneticileri ve aile birimindeki yürütme alt sistemlerinin bir parçası olarak tanımlandığı aile terapisi teorisyenlerinin (örneğin; Minuchin, 1974) araştırmalarına dayanmaktadır (Holtzinger,

2020). Bununla birlikte 1980’lerde ve 1990’larda Amerika Birleşik Devletleri’nde boşanma oranlarındaki artış, araştırmacıları boşanma ve ortak ebeveynliğin çocuklar üzerindeki etkilerini incelemeye teşvik ettiğinden bu terim, ailelere ilişkin araştırma literatüründe daha belirgin bir şekilde yer almıştır (Feinberg, 2002; Feinberg vd., 2012; Maccoby vd., 1990).

Temel aile terapisi teorileri geleneksel olarak holizm ilkesini benimsemektedir. Yapısal, stratejik ve Bowen ekollerini benimseyen aile teorisyenleri bütüncül aile ilişkisi süreçlerinin, bireysel aile üyelerinin ya da çiftlerin birbirlerinden izole edilmiş şekilde incelenmesiyle ortaya çıkarılamayacak kadar benzersiz özelliklere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla aile üçlüsünde ortak ebeveynlik etkileşimlerinin incelenmesi, tüm aile dinamiklerinin karmaşıklıklarını yakalayabilecek doğrultuda işlevsel bir şekilde ele alınmasını sağlamaktadır. Ayrıca sistem yönelimiyle tutarlı olarak üçlü aile süreçlerinin, ikili süreçlerden niteliksel yönden farklı olduğu ve bu farklılıkların klinik açıdan önemli etkileri olduğu söylenebilir. 20. yüzyılda gerçekleştirilen gelişim araştırmalarında ise davranışçı kuramın (örneğin, Skinner, 1938; Watson, 1928) yanı sıra sosyal öğrenme kuramı (örneğin, Bandura & Walters, 1963) ve bağlanma kuramı (örneğin, Bowlby, 1969, 1973, 1980) gibi çeşitli ekollerin düşüncelerinden yararlanıldığı ifade edilebilir. Bu gelenekler arasında belirgin farklılıklar bulunsa da bu yaklaşımlar doğrultusunda gerçekleştirilen araştırmalarda benzer şekilde annenin çocukla ilişki niteliğinin, çocuğun gelişimini kolaylaştırmada veya engellemede kilit faktör olduğu doğrudan veya dolaylı bir şekilde vurgulanmaktadır. Buna karşın 1970’lerde kadın hareketlerinin yükselişiyle birlikte toplumsal cinsiyet rolleri hakkındaki yaygın inançların eleştirel bir şekilde yeniden sorgulandığı söylenebilir. Gelişim araştırmacılarının ise kendi disiplin alanlarında varsayılan “öncelikle annelerin çocukların gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olduğuna” ilişkin görüşlerini sorgulamaya başladığı görülmektedir (Talbot, 2001). Bu kapsamda anne ve babaların ebeveynlik süreçlerine farklı katkılar sağladığı iddia edilmektedir (Belsky, 1979; Lamb & Stevenson, 1978, Akt., Talbot, 2001). Dolayısıyla gelişim psikolojisi alanında ikili etkileşimlerden ziyade anne-baba-çocuk olmak üzere üçlü etkileşimler yer alarak bu üçlünün niteliksel açıdan farklı birimlerden oluşan bir sistem şeklinde yeniden kavramsallaştırılması gerektiği savunulmaktadır. Bu doğrultuda aile üçlüsü içerisindeki birey ve alt sistemlerin birbirlerine bağlı olmasıyla ilgili hipotezlerin yeni araştırma eğilimlerine ilham kaynağı olduğu görülmektedir. Aile terapisi alanında evlilik ve ebeveyn-çocuk alt sistemleri

arasındaki bağlantıları araştıran çalışmaların Bowen, yapısal ve stratejik aile teorileriyle benzeştiği ve özellikle Patricia Minuchin'in çocuk gelişimi alanındaki araştırmalara ilişkin bu yeni yönleri memnuniyetle karşıladığı görülmektedir (Talbot, 2001). Son olarak Gestalt Terapi kuramında ortak ebeveynlik ilişkisine ve sonrasında diğer aile üyelerine odaklanma yaklaşımı benimsenmektedir (Merenda, 2015, Akt., Rayana & Atak, 2021).

2.3.2.2. Ortak Ebeveynlik İlişkisi: Tanımlar, Yapısı, Bileşenleri ve Sınıflandırılması

Aşağıda ortak ebeveynlik kavramının tanımlarına, yapısına, bileşenlerine ve sınıflandırmalarına yer verilmiştir.

2.3.2.2.1. Ortak Ebeveynlik Kavramının Tanımlanması

Araştırmacılar ortak ebeveynlik kavramını çeşitli şekillerde tanımlamaktadır. Ortak ebeveynlik ilişkisi, ailede ilk çocuğun doğmasıyla birlikte oluşmaktadır. Üstelik bazı araştırmacılara göre bu ilişki, anne ve baba adayları ebeveynlik ya da ortak ebeveynliğe ilişkin zihinsel temsiller geliştirdiklerinde ortaya çıkmaktadır (Feinberg, 2003; McHale vd., 2004; Van Egeren & Hawkins, 2004).

Araştırmacılar ortak ebeveynlik kavramını farklı şekillerde tanımlamanın yanı sıra ortak ebeveynlik ilişkisinin çeşitli özelliklerini ortaya koymaktadır (Berryhill, 2017). Ailedeki ikili ilişkiler (örneğin; karı-koca ve ebeveyn-çocuk gibi) dışında yer alan ortak ebeveynlik, ebeveynlerin birlikte çocuk yetiştirmesi sürecine odaklanan aile düzeyinde üçlü bir ilişkidir. Bu üçlü ilişki bağlamında ortak ebeveynlik, ebeveynlerin çocuklarını yetiştirmek için birlikte çalışma şekli olarak tanımlanmaktadır (Feinberg, 2003). Benzer şekilde başka tanımlarda ortak ebeveynlik kavramıyla sorumluluğun paylaşıldığı bir çocuğu yetiştirmek için birlikte çalışan iki yetişkin arasındaki ilişkinin temsil edildiği belirtilmektedir (Gable vd., 1992; McHale vd., 1996, Akt., Talbot, 2001). Bunun yanı sıra ebeveynlik rolleri kapsamında anne ve babalar arasında doğal olarak kurulan bir ittifak olan ortak ebeveynlik ilişkisi, ebeveynlerin çocuklarının yetiştirilmesi sürecinde birbirlerini desteklemeleri olarak kavramsallaştırılmaktadır (Minuchin, 1974, Akt., Vaughn, 1999). Genel anlamda ortak ebeveynliğin bir çocuğun bakımından sorumlu ebeveynlik figürleri olan iki yetişkin arasındaki ilişki olduğu ifade edilebilmektedir (Feinberg, 2003). Bu tanımlardan hareketle ortak ebeveynlik ilişkisinin evli çiftler (örneğin Katz & Gottman, 1996; McHale, 1995), boşanmış çiftler (örneğin, Buchanan

vd., 1991), büyükanne-anne ikilisi (örneğin Wakschlag vd., 1996) ya da ortak çocuk yetiştirme taahhüdünde bulunan diğer yetişkin çiftler tarafından oluşturulabildiği varsayılmaktadır (Talbot, 2001). Öte yandan toplum içerisinde ve toplumlar arasında ortak ebeveynlik uygulamalarında farklılıklar olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin ortak ebeveynlerin birbirleriyle ve çocuklarıyla olan ilişkileri; kültürel geçmişe, sosyoekonomik duruma ve kişisel değerlere/normlara bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir (Talbot, 2001).

Aile sistemleri ve ortak ebeveynlik ilişkisinin daha iyi anlamlandırılabilmesi için ortak ebeveynlik kavramının nasıl kavramsallaştırıldığına dair derin ve kapsamlı bir anlayışa ihtiyaç duyulduğu ifade edilebilmektedir. Nitekim ortak ebeveynlik kavramının bireylerin eşlerine ve/veya ortak ebeveynlik ilişkilerine dair sahip oldukları düşünce ve duyguların yanı sıra çocuk yetiştirme davranışlarından oluştuğu göz önünde bulundurulduğunda (Belsky vd., 1996; Feinberg, 2003; McHale, 1995) ortak ebeveynlik kavramına ilişkin kapsamlı bir tanımın bilişsel, duygusal ve davranışsal unsurları içermesi gerektiği düşünülmektedir (Belsky vd., 1995; Van Egeren, 2004). Başka bir ifadeyle ortak ebeveynlik ilişkisinin bir dizi süreci içeren çok boyutlu bir yapı olduğu söylenebilir. İlgili alanyazında sıkça tartışılan ortak ebeveynlik ilişkisinin bazı boyutlarına aşağıda yer verilmiştir.

2.3.2.2.2. Ortak Ebeveynlik İlişkisinin Boyutları

Ortak ebeveynlik ilişkisi geniş ve kapsamlı bir yapı olmasına rağmen araştırmalarda genel anlamda ortak ebeveynlik kavramının iş birliği, çatışma ve üçgenleşme olmak üzere üç boyutlu bir yapıyla tanımlanabileceği ortaya konulmaktadır (Margolin vd., 2001; Teubert & Pinquart, 2011). Ayrıca bazı araştırmalarda açıklanan ortak ebeveynlik kavramsallaştırmalarında ebeveynlerin birbirlerini desteklemeleri, ebeveynler arasında rekabet/küçümseme ve ortak ebeveynlik ilişkisine ve çocuk yetiştirme sorumluluklarına katılım gibi farklı boyutlara odaklanılmaktadır (Belsky vd., 1996; Feinberg, 2003; McHale vd., 2004; Schoppe-Sullivan vd., 2004). Aşağıda Feinberg (2003) ve Van Egeren ve Hawkins (2004) tarafından açıklanan ortak ebeveynlik ilişkisinin boyutlarına yer verilmiştir.

2.3.2.2.2.1. Feinberg'e Göre Ortak Ebeveynlik İlişkisinin Boyutları

Ortak ebeveynlik kavramına ilişkin geniş bir alanyazını inceleyen Feinberg (2003) ekolojik model doğrultusunda ortak ebeveynlik kavramının aile sistemini etkileyen ayrı bir yapı olduğunu varsayarak ortak ebeveynlik ilişkisinin beş yönünü tanımlamaktadır. Aynı zamanda ortak ebeveynlik ittifakı gücünün belirlenmesinin amaçlandığı Ortak Ebeveynlik İlişki Ölçeğini geliştiren Feinberg tarafından i) çocuk yetiştirme konularında anlaşma/anlaşmazlık, ii) iş bölümü, iii) aile ilişkilerinin ortak yönetimi, iv) ortak ebeveynlik desteği/küçümseme ve v) ortak ebeveynlik yakınlığı olmak üzere beş alana ilişkin genel bir bakış sunulmaktadır. Aşağıda bu beş alan açıklanmıştır.

2.3.2.2.2.1.1. Çocuk Yetiştirme Konularında Anlaşma/Anlaşmazlık

Çocuk yetiştirmeye yönelik anlaşma, ebeveynlerin çocuk yetiştirme konularında hemfikir olma durumlarını (ebeveynlik konularında benzer görüşlere sahip olma) ifade etmektedir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme konularında anlaşma ya da anlaşmazlık düzeyleri disiplin, davranış, eğitim ve ahlaki değerler gibi çocukla ilgili konularda benzer beklentileri ne ölçüde paylaştığını göstermektedir. Bir kutupta anlaşma ve diğer kutupta anlaşmazlığın olduğu tek bir boyut şeklinde düşünülebilen bu alanda; ahlaki değerler, davranışsal beklentiler ve disiplin, çocukların duygusal ihtiyaçları, eğitim standartları ve öncelikleri, güvenlik ve akran ilişkileri gibi çocuk yetiştirmeye ilgili her konu yer alabilmektedir. Öte yandan ebeveynlerin işbirlikçi ve sıcak bir ortamda saygılı bir şekilde birbirleriyle aynı fikirde olmadıklarını müzakere edebildikleri sürece çocuk yetiştirme konularında anlaşmazlığın olumsuz bir durum olmadığı düşünülmektedir (Feinberg, 2003). Buna karşın çocuk yetiştirme konularında düşmanca ve yıkıcı özelliklere sahip anlaşmazlıkların çocuk üzerinde olumsuz etkileri olabilmektedir. Örneğin; çocuk yetiştirme konularında anlaşmazlıklar, okul öncesi dönemden ergenlik dönemine kadar çocuklarda davranış sorunlarını ortaya çıkartabilmektedir (Block vd., 1981). Bunun yanı sıra çocukların ahlaki akıl yürütme becerisini, benlik saygısını, ego kontrolünü, ego esnekliğini, sosyal becerisini ve akran kabulünü olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Vaughn vd., 1988, Akt., Holtzinger, 2020). Ayrıca çocuk yetiştirme konularında anlaşmazlık, çocuklarda kendini suçlama gibi içedönük davranış sorunları yaratabilmektedir (Grych & Fincham, 1993; Jouriles vd., 1991). Üstelik bazı araştırmalarda evlilik çatışmasına göre çocuk yetiştirmeye ilişkin konularda

anlaşmazlıkların çocuklarda davranış sorunlarını daha güçlü bir şekilde yordadığı ortaya konulmuştur (Jouriles vd., 1991).

2.3.2.2.1.2. İş Bölümü

İş bölümü, ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye ilişkin görev ve sorumlulukları paylaşma şeklini belirtmektedir. Bu görevler çocukların beslenmesi gibi günlük rutinleri içerebilmekle birlikte finansal, yasal ve sağlık gibi konulara ilişkin sorumlulukları içerebilmektedir. Ayrıca bu bileşeni içeren etkili ortak ebeveynlik ilişkisi yalnızca ev işlerinin nasıl bölündüğünü değil, aynı zamanda ebeveynlerin görev paylaşımını adil görme ve paylaşımdan memnun olma durumlarını göstermektedir. Başka bir ifadeyle iş bölümü alanının, ebeveynlik görevlerinde ve ev içi işlerin paylaşımında ebeveyn memnuniyeti ve algılanan adalet duygusuyla ilişkili olduğu söylenebilir. Nitekim ortak ebeveynlik sürecinde nesnel açıdan eşit bir iş bölümünden ziyade algılanan adalet duygusunun ve ortak ebeveynlerin kararları müzakere etme sürecinin daha önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir (Feinberg, 2003). Bu bağlamda iş bölümü alanı cinsiyete dayalı güç ilişkileri açısından incelenabilmektedir (Feinberg vd., 2012). Ebeveynliğe geçiş sürecinde ebeveynler yeni rollerine uyum sağlamada zorlanarak değişimle başa çıkamayabilmektedir. Çiftlerin savunmasız oldukları bu süreçte ebeveynler bunalabilmektedir ve bu olumsuz duygulardan hızlı bir şekilde kurtulabilmek adına görevlerin nasıl paylaşılacağı noktasında geleneksel cinsiyet rollerine başvurabilmektedir. Hamilelik sürecinde çocuk yetiştirme ve ev içi işlerin eşler arasında eşit olarak bölünmesi gerektiğini savunan eşitlikçi ebeveynler dahi bebek doğduktan sonra geleneksel cinsiyet rolleri doğrultusunda iş bölümü yapma eğiliminde olabilmektedir (Petch & Halford, 2008). Bu duruma somut bir örnek vermek gerekirse; bir araştırmada kadınların ortalama olarak ev içi işlerin %70'ini yaptığı tespit edilmiştir (Perales vd., 2015). Yüksek eğitilmiş, beyaz ve çift gelirli çiftlerle gerçekleştirilen bu araştırmada iş dışı günlerde babanın, annenin ev işi yaptığı zamanın %35'i de dahil olmak üzere zamanının %47'sini serbest zaman etkinliklerine ayırabildikleri gözlenmiştir. Annenin ise babanın ev işi yaptığı zamanın %16'sında serbest zaman aktiviteleri gerçekleştirebilmenin yanı sıra toplam zamanının yalnızca %19'unda serbest zaman etkinlikleriyle meşgul olabildikleri görülmüştür. Ayrıca çiftler iş bölümü yaparken geleneksel cinsiyet rollerine başvurmasa da anne halen yükün daha fazlasını taşıma eğiliminde olabilmektedir (Kamp vd., 2018).

İş bölümüne ilişkin gerçekleştirilen araştırmalarda evlilik çatışmasını yordamada beklenti uyumsuzluğunun, adaletsiz iş bölümü dağılımından daha belirleyici olduğu ortaya konulmuştur (Biehle & Mickelson, 2012). Örneğin, annelerin çocuk bakımı ve ev içi işleri eşleriyle nasıl paylaşacağına dair doğum öncesi beklentileri ile doğum sonrası gerçeklikler uyuşmadığında daha çok depresyona girme eğiliminde olabilmektedir. Annelerin işlerin adaletsiz dağılımına ilişkin algısı; duygusal sıkıntıları, eş çatışmalarını ve doyum düzeylerini etkileyebilmektedir. Buna karşın rol memnuniyetinin (beklentilerin uyuşması) ise evlilik doyumu, şefkatli ebeveyn-çocuk etkileşimleri, artan baba katılımı ve güvenli bağlanmayla ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Petch & Halford, 2008).

2.3.2.2.1.3. Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi

Aile ilişkilerinin ortak yönetimi ebeveynlerin birbirlerine yönelik çatışma ve düşmanlık düzeylerini kontrol etme biçimini içermenin yanı sıra ortak ebeveynlik ilişkisi kapsamında sınırların uygunluğunu (örneğin, çocuğu ebeveyn tartışmalarına dahil etmeme) ve üçlü ortak ebeveynlik etkileşiminde her ebeveynin çocukla meşgul olma süresini (örneğin, üçlü denge) içermektedir (Feinberg, 2003).

Ebeveynler bir ekip olarak etkili bir şekilde çalışarak çocukların maruz kaldıkları ebeveynlik tartışmalarına ve çatışmalarına sınır koyma da dahil olmak üzere kendi davranışlarını yönetebilmelidir ve birbirleriyle etkili iletişim kurabilmelidir. Ayrıca ebeveynlerin her çocukla ne zaman ve nasıl etkileşime gireceklerine karar vermeleri gerekmektedir. Bu kararlar aile içerisinde farklı ilişki biçimleri yaratabilmektedir (Holtzinger, 2020). Feinberg (2003) aile sistemleri perspektifinden ebeveynlerin aile etkileşimlerini yönetme ve koordine etme şeklini *çatışma*, *koalisyonlar* ve *üçlü etkileşimsel denge* olmak üzere üç bileşen kapsamında sentezlemektedir. *Çatışma*, ebeveynlerin birbirleriyle çatışmalarını nasıl yönettiklerini belirtirken; *koalisyonlar*, ebeveynlerin bu çatışmalara çocukları dahil ederek üçgenleştirme durumlarını belirtmektedir. *Etkileşimsel denge* ise üçlü etkileşimlere ebeveyn katılım düzeyini göstermektedir. Aşağıda bu üç bileşenden her birinin çocukları nasıl etkilediğine dair bir tartışmaya yer verilmiştir.

Ebeveynlerin çatışma yaşamaları normal bir durum olarak değerlendirilmektedir. Her ebeveyn çatışması olumsuz sonuçlar doğurmayabilmektedir. Özellikle çatışmaların saygılı bir şekilde ortaklaşa yönetilerek çözüme kavuşturulması durumunda çocuklar çatışmaların olumlu bir şekilde nasıl çözülebileceğini modelleyebilmektedir. Buna karşın

ebeveynler arası çatışmanın kronikleşmiş ve çözülmemiş olmasının yanı sıra yüksek düzeyde düşmanlık ve hatta fiziksel şiddet içermesi problemlili bir durum olarak değerlendirilmektedir. Nitekim ebeveynler arası çatışma sürecinde çocukların maruz kaldıkları düşmanlık düzeyinin, olumsuz çocuk sonuçlarını yordayan bir mekanizma olduğu düşünülmektedir. Ebeveynler, çocukları tartışmanın içerisine çekmeyecek şekilde çatışmaları yönetmekten sorumludur. Bir ebeveyn çocuğunu çatışmalarda taraf olmaya zorladığında, aile sistemi ve çocuğun gelişimi üzerinde olumsuz etkiler yaratan ayrı bir ebeveyn-çocuk koalisyonu (ebeveyn-ebeveyn koalisyonunun aksine) kurulmasına neden olabilmektedir (Feinberg, 2003). Bu bileşen üçgenleşmenin varlığını (yani bir çocuğun ebeveyn çatışmasına dahil edilmesi) ortaya koymaktadır. Üçgenleşme genellikle bir çocuğun ebeveyn tartışmalarına dahil olduğu durumları tanımlamaktadır (Teubert & Pinquart, 2010). Ayrıca üçgenleşme, bir çocuğun ebeveynlerin tartışmasını aktif olarak çözmeye çalıştığında ya da ebeveynlerinden biri ya da her ikisi tarafından ebeveyn çatışmasının ortasına çekildiğinde ortaya çıkabilmektedir. Üçgenleşme boyutu çocuğun, ebeveynlerden biri tarafından diğer ebeveyne karşı birleştiği bir ebeveyn-çocuk ittifakıyla gözlemlenebilmektedir (Teubert & Pinquart, 2010; 2011). Üçgenleşme süreci, küçük çocuklara göre ergenler ve daha büyük çocuklarda daha sık görülmektedir. Bu durum çocuğun ebeveyn çatışmasının ortasında sıkışmış hissedebilmesine neden olarak stres yaşamasına yol açabilmektedir (Margolin vd., 2001). Üçgenleşme, çocukların ebeveyn çatışması arasında sıkışıp kalmalarına neden olmanın yanı sıra gerek erkek gerekse de kız çocuklarında depresyon, kardeş rekabeti, ergen uyumsuzluğu, akran reddi, düşük akademik performans, davranış sorunları, düşük benlik saygısı ve kendini suçlama gibi dışadönük ve içedönük davranış sorunları yaratabilmektedir (Fosco & Bray, 2016; Fosco vd., 2016; Ponappa vd., 2017). Ayrıca boylamsal bir araştırmada çocukluk döneminde bir baba-kız ittifakının (anneyi dışlayarak veya zayıflatarak üçgenleşme) genç yetişkin kadınlarda depresyon, anksiyete ve düşük benlik saygısını yordadığı bulunmuştur (Jacobvitz & Bush, 1996). Son olarak üçgenleşmenin, düşük evlilik doyum düzeyinin bir göstergesi olduğu düşünülmeye karşın (Margolin vd., 2001) evliliklerinden yüksek düzeyde memnun olan ebeveynler dahi çocuklarını çatışmalara dahil etme eğiliminde olabilmektedir (Lindahhl vd., 1998, Akt., Holtzinger, 2020). Son olarak üçlü etkileşimsel denge bileşeninde, üçlü etkileşimlere ebeveyn katılım düzeyi ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle her ebeveynin aile temelli etkileşimlere ne düzeyde katkıda bulunduğuyla ilgili olduğu söylenebilir. Nitekim ebeveynlerin ebeveynlik görevlerine katılarak etkileşimsel bir denge kurmaları (bir ebeveyn sürece ne zaman dahil olacak, diğer

ebeveyn ne zaman geri çekilecek ya da her iki ebeveyn de ne zaman dahil olacak gibi) gerekmektedir (Holtzinger, 2020). Araştırmacılar, anne ve babalardan her birinin çocukla ikili etkileşimlerde bulunarak nasıl ebeveynlik yaptıklarının önemini vurgulamanın yanı sıra üçlü bir bağlamda birbirleriyle nasıl etkileşime girdiklerinin önemini daha çok vurgulamaktadır (Jessee vd. 2018). Aile sistemleri teorisine göre ebeveynlik ilişkisinin üçlü bağlamda incelenmesi gerekmektedir (Minuchin, 1985). Ayrıca ebeveynlik alanyazınında genel anlamda anne-bebek ikili ilişkisine odaklanılmaktadır. Ancak araştırmalarda ailenin gelişimi ve yaşam döngüsünde baba katılımının rolü ve önemi vurgulanmaya başlanmaktadır. Baba katılımı çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini desteklemekle birlikte daha düşük bebek ölümleri, daha az ciddi kaza ve daha düşük obezite oranları dahil olmak üzere fiziksel sağlığı da olumlu yönde etkileyebilmektedir. Öte yandan babaların sürece katılımı annelerde depresyon ve babalarda madde bağımlılığı sorunlarını önleyebilmenin yanı sıra özgüven, benlik saygısı, evlilik istikrarı ve ebeveyn mutluluğu gibi olumlu ebeveyn sonuçlarını destekleyebilmektedir (Allport vd., 2018). Sonuç olarak aile sistemlerindeki üçlü etkileşimlerin çocuğun gelişimi ve sosyalleşmesi için önemli olduğu vurgulanmaktadır (Feinberg, 2003).

2.3.2.2.2.1.4. Ortak Ebeveynlik Desteği/Küçümseme

Desteğe karşı küçümseme, ebeveynlerin birbirleriyle ne kadar işbirlikçi ya da rekabetçi olduklarının bir ölçüsü olarak görülebilmektedir. Eşin desteklenmesini sağlayan yollar arasında karşılıklı saygı, sıcaklık, diğer eşin ebeveynlik yeterliğinin kabul edilmesi ve onaylanması yer almasının yanı sıra diğer eşin otoritesinin ve ebeveynlik kararlarının desteklenmesi yer almaktadır. Buna karşın desteğin olumsuz karşılığı olan eşin ebeveynliğinin küçümsemesi yolları arasında ise eleştiri, suçlama, çocuğun sevgisi için rekabet etme ve diğer eşin ebeveynlik kararlarını yok sayma ve eşi sabote etme yer almaktadır. Küçümseyici ebeveynler, ebeveynlik sürecini otorite ve/veya çocuğun sevgisini kazanmaya yönelik bir çıkar savaşı olarak görebilmektedir (Feinberg, 2003). Feinberg vd. (2012) bu alanı bir tarafta destek ve diğer tarafta küçümsemenin olduğu tek boyutlu bir kutup olarak değerlendirmektedir. Ancak bazı araştırmacıların, iki ayrı boyutun bulunduğu varsayımını destekleyen kanıtlar bulduğu bilinmektedir (Margolin vd., 2001; McHale, 1995). Tek ya da iki boyut olmasına bakılmaksızın ortak ebeveynlik desteği/küçümsemenin çocukların gelişimini etkilediği düşünülmektedir. Küçümseyici

ortak ebeveynlik ilişkisi, çocuklarda dışadönük problem davranışları yordayabilmektedir. Buna karşın destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisi, dışadönük problem davranışlarla daha az bağlantılı olmanın yanı sıra çocukların erken çocukluk sorunlarına kalıtsal eğilimlerinin yönünü değiştirmeye yardımcı olabilmektedir (Schoppe-Sullivan vd., 2001). Aynı zamanda işbirlikçi ortak ebeveynlik ilişkisinin çocukların duygusal uyumu (Feinberg vd., 2007), çocuklarda daha az davranış problemi ve güvenli bağlanmayla bağlantılı olduğu düşünülmektedir (Brown vd., 2010; McHale & Rasmussen, 1998; Schoppe-Sullivan vd., 2001; Schoppe-Sullivan vd., 2004; Teubert & Pinquart, 2010). Son olarak destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisinin yüksek düzeyde ebeveynlik öz yeterliği ve ebeveynlik kalitesinin yanı sıra düşük düzeyde ebeveynlik stresi ve depresyonu ile bağlantılı olması nedeniyle ebeveynlerin gelişimlerine de katkı sağladığı söylenebilir (Feinberg vd., 2012).

2.3.2.2.2.2. Van Egeren ve Hawkins'e (2004) Göre Ortak Ebeveynlik İlişkisinin Boyutları

İlgili alanyazında ortak ebeveynlik kavramının çok boyutlu bir yapı olduğu konusunda görüş birliği bulunmasına rağmen hangi özelliklerin daha önemli olduğu konusundaki tartışmaların halen devam ettiği söylenebilmektedir. Son yıllarda Van Egeren ve Hawkins (2004) tarafından ortak ebeveynlik kavramına ilişkin farklı tanımları içeren beş boyut önerilmektedir. Her biri aşağıda açıklanan bu boyutlar, yukarıda yer verilen boyutlarla birlikte ele alınabilen (i) destekleyici ortak ebeveynlik, (ii) küçümseyici ortak ebeveynlik, (iii) ortak ebeveynlik ilişkisine katılım, (iv) ortak ebeveynlik dayanışması ve (v) paylaşılan ebeveynlik şeklindedir. Bu boyutlara ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

2.3.2.2.2.2.1. Destekleyici Ortak Ebeveynlik

Ortak ebeveynlik ilişkisinin destek ya da iş birliği boyutu, ebeveynlik kararları ve davranışlarıyla ilgili olarak ortak ebeveynler arasında görüş birliği, destek ve etkileşimin sağlanması şeklinde kavramsallaştırılabilmektedir. Ortak ebeveynlik ilişkisinin bu boyutu, ebeveynler arasında sorumlulukların paylaşılmasıyla ebeveynlik yükünün hafifletilmesini içermektedir (Margolin vd., 2001).

Destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisi, ebeveynlerin bir çocuğun bakımına dahil olduklarında ifade ettikleri karşılıklı destek, iş birliği, teşvik, birlik ve görüş birliği

derecesini belirtmektedir. Bu boyutun en önemli özelliği, her bir ortağın diğer eşin ebeveynlik hedeflerini gerçekleştirmesini desteklemesidir (Belsky vd., 1995; Van Egeren & Hawkins, 2004). Örneğin, bir ebeveyn çocuğun yatma zamanı olduğunu öne sürerken çocuk bu karara itiraz edebilir. Bu durumda diğer eş de çocuğa yatma zamanının geldiğini söyleyerek eşini destekleyebilir ve çocuğu uyutmasına yardımcı olabilir (Van Egeren & Hawkins, 2004). Destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisi; evlilik doyumu, ebeveyn-çocuk ilişkisinden memnuniyet, baba katılımının artması ve çocuk uyumu gibi olumlu sonuçlarla ilişkilendirilmektedir (Farr & Patterson, 2013; Murphy vd., 2017; Peltz vd., 2018). Araştırmalarda destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisinin *anlaşma*, *duyarlılık*, *sıcaklık* ve *yakınlık* olmak üzere dört özelliği olduğu ortaya konulmuştur. *Ortak ebeveynlik anlaşması*, ebeveynlerin çocuklarını nasıl yetiştirecekleri konusunda ne derece hemfikir olduklarını göstermektedir. Yüksek düzeyde bir anlaşmaya sahip olan ebeveynler davranış, disiplin, ahlak, güvenlik ve eğitim gibi çocuk yetiştirmeye ilişkin birçok konuda görüş birliğine varabilmektedirler (Feinberg, 2003). *Ortak ebeveynlik duyarlılığı* ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme sürecinde birbirlerini rahatlatma, cesaretlendirme ve destekleme derecesini göstermenin yanı sıra her iki ebeveynin birbirleriyle sorumluluklarını paylaşma ve iş birliği yapma derecesini ifade etmektedir (Christopher vd., 2015; Feinberg, 2003; Gable vd., 1994; Margolin vd., 2001). Nitekim bu bağlamda birbirlerine karşı duyarlı olan ebeveynler genellikle çocukları hakkında birlikte karar verirler, birbirlerinin ebeveynlik konularındaki yeterliklerini onaylarlar, birbirlerinin sürece ilişkin katkılarını kabul ederler, eşlerinin çocuklarıyla etkileşimleri hakkında olumlu yorumlar yaparlar ve şikayet etmeden eşlerinin yardım taleplerini yerine getirirler (Feinberg, 2003; Gable vd., 1994; McHale, 1995). *Ortak ebeveynlik sıcaklığı*, ortak ebeveynler arasındaki genel olumlu duyguları ve ortak ebeveynlik ilişkisinde ortaya çıkan sevgiyi ifade eder (McHale, 1995; Schoppe-Sullivan vd., 2001). Yüksek düzeyde ortak ebeveynlik sıcaklığına sahip ebeveynler mizahtan yararlanabilirler, birlikte gülebilirler, ortak bir bakış ya da sevgi dolu bir dokunuşu paylaşabilirler (McHale vd., 2001, Akt., Terry, 2020). Son olarak *ortak ebeveynlik yakınlığı*, ortak ebeveynlik sürecinde çiftlerin paylaştığı samimiyeti ifade etmektedir. Ortak ebeveynlik yakınlığı alanı, ebeveynlerin ebeveynlik sevincini nasıl paylaştıklarını ölçer. Çocukların yetiştirilmesi sürecinde gelişimsel ilerlemeleri kutlama, eşin ebeveyn olarak olgunlaştığına tanık olma ve takdir etme, bir ekip olarak birlikte çalışmaktan zevk alma gibi paylaşılan ebeveynlik deneyimleriyle ilgilidir. Bu alan, ebeveyn memnuniyeti ve refahı açısından ortak ebeveynlik ilişkisinin niteliğini vurgulamaktadır (Feinberg vd.,

2012). Ortak ebeveynlik yakınlığı baba katılımını (aile dinamiklerinin ortak yönetimi alanındaki etkileşimsel denge bileşenini etkileyerek), anne kapı açıcılığı (annenin babayı sürece katılmaya davet etmesi) ve evlilik doyumunu olumlu yönde etkileyebilmektedir (Olsavsky vd., 2020).

Araştırmalar, ortak ebeveynlik anlaşması ve duyarlılığın birbirleriyle ilişkili ancak farklı özellikler olduğunu göstermektedir (Feinberg vd., 2012). Araştırmalarda esasen bu iki özellik arasında korelasyon bulgularına da (örneğin, ortak ebeveynlik anlaşması ve duyarlılığı arasındaki korelasyonlar gerek anneler gerekse de babalar için .40 ile .49 arasında değişmektedir) bu özelliklerin ayırıcı özelliğinin ebeveynliğe katılımı (yani iş bölümü) ilişkili olduğu söylenebilir. Öyle ki anlaşma özelliği ebeveynlik sürecine katılımı pozitif yönde ilişkilirken, duyarlılık özelliğinin katılımı ilişkisi derecesi çok zayıftır. Başka bir ifadeyle ebeveynler çocuklarını nasıl yetiştirecekleri konusunda hemfikir olsalar da birbirlerinin çabalarını her zaman desteklemeyebilmektedir. Ayrıca ortak ebeveynlik sıcaklığı ve yakınlığı genellikle ortak ebeveynlik ilişkisi bağlamında değerlendirilmesine rağmen bu özellikler olumlu bir ortak ebeveynlik ilişkisinin göstergeleri olarak daha iyi kullanılabilir (Arendell, 1996).

2.3.2.2.2.2. Küçümseyici Ortak Ebeveynlik

Eleştiri, küçümseme ya da ebeveynlik kararlarına saygı duymamayı içeren küçümseyici ortak ebeveynlik boyutu, ortakların diğer ortağın ebeveynlik hedeflerine ulaşmasını engellemek için kullandıkları stratejiler olarak ifade edilebilmektedir (Holtzinger, 2020). Eşin ebeveynliğinin küçümsemesine ilişkin eylemler doğrudan (örneğin, eşi eleştirme) ya da dolaylı (örneğin, bir ebeveynin çocuğa diğer ebeveyn hakkında yorum yapması, partneri bir faaliyetten dışlama ya da bir ebeveynin çocukla etkileşime girerken diğer ebeveynin etkileşimine zarar vermesi) olabilmektedir (Van Egeren & Hawkins, 2004). Benzer şekilde bu boyutta ortak ebeveynlerin, birbirlerinin çocukla etkileşimlerine müdahale ettikleri düşünülmektedir (McHale vd., 2004).

Destekleyici ve küçümseyici ortak ebeveynlik boyutlarının zıt uçlarda yer aldığı söylenebilir. Örneğin bir ailede, anne “çocuğuna şu anda dondurma yiyemeyeceğini söyler” ve baba ise “dondurmanın akşam yemeğinden önce yenilemeyeceğini” belirterek eşinin kararını destekleyebilir. Aynı durumla karşı karşıya kalan başka bir ailede, baba hiçbir şey yapmayarak annenin kararını ne destekler ne de küçümser. Yine başka bir ailede baba, annenin kararını küçümseyerek çocuğa dondurma verir. Başka bir ifadeyle

bazı ailelerde ebeveynler hiçbir eylemde bulunmayarak gerekli desteği sağlamazken küçümseyici ortak ebeveynlikte ise diğer ebeveynin kararlarının, hedeflerinin ve çocukla olan ilişkilerinin eleştirilmesi ve bunlara müdahale edilmesi noktasında belirli stratejiler kullanılabilmektedir (Burney, 2010). Genel olarak ortak ebeveynlik kavramının destekleyici ve küçümseyici özellikleri arasında orta ya da güçlü bir negatif ilişki ($r=-.43$ ile $-.56$) olduğu bulunmuştur (Feinberg vd., 2012). Yine de destekleyici ve küçümseyici ortak ebeveynlik kavramları genellikle farklı boyutlar olarak kabul edilmektedir (Le vd., 2016; Margolin vd., 2001; McHale, 1995). Öte yandan birbirlerini desteklemeyen ortak ebeveynlerin birbirlerinin çabalarını mutlaka küçümsedikleri söylenememektedir (Arendell, 1996).

Eşin ebeveynliğinin küçümsenmesi ortak ebeveynler arasındaki uyumsuzluk, gerginlik, çatışma ve rekabeti ifade etmektedir. Küçümseyici ortak ebeveynlik ilişkisinin özellikleri arasında *ortak ebeveynlik çatışması*, *rekabetçi ortak ebeveynlik* ve *ortak ebeveynlik hoşnutsuzluğu* yer almaktadır. *Ortak ebeveynlik çatışması*, ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme konularında tartıştıkları ya da aynı fikirde olmadıkları durumların sıklığını göstermektedir (Feinberg vd., 2007; Margolin vd., 2001). Yüksek düzeyde çatışma yaşayan ebeveynler birçok konuda anlaşmazlık yaşayabilmelerinin yanı sıra birbirlerine hakaret edebilirler ve alaycı olabilirler (McHale vd., 2001, Akt., Terry, 2020). Ortak ebeveynlik çatışması, ebeveynlerin karar verme ve çocuk yetiştirmeye ilgili konularda yaşadıkları anlaşmazlık ve tartışmaları içermektedir (Feinberg vd., 2007). Ortak ebeveynlik çatışması ve ortak ebeveynliğin küçümsenmesi boyutlarının birbirlerine benzer oldukları (Teubert & Pinquart, 2010) faktör analizi sonuçlarında ortaya çıkmaktadır (Margolin vd., 2001; Teubert & Pinquart, 2011). Başka bir ifadeyle eşin ebeveynliğinin küçümsenmesi boyutunun genellikle ortak ebeveynlik çatışması boyutunda yer aldığı görülmektedir (Teubert & Pinquart, 2010; 2011). *Rekabetçi ortak ebeveynlik*, bir ebeveynin başka bir ebeveynin çabalarını zayıflatma davranışını içermektedir (Feinberg, 2003). Bu davranışları sergileyen ebeveynler diğer ebeveyni geride bırakmaya, eşlerinin niyetlerini göz ardı etmeye ya da çocuklarının dikkatini diğer ebeveyninden uzaklaştırmaya çalışabilmektedir (Lindsey vd., 2005). Son olarak *ortak ebeveynlik hoşnutsuzluğu*, ortak ebeveyn partnerine karşı olumsuz duyguları ya da ortak ebeveynlerin çocukların yetiştirilmesi sürecinde birlikte çalışırken tam anlamıyla zevk duygusu yaşamamalarını ifade etmektedir. Ortak ebeveynlik hoşnutsuzluğu yaşayan

ebeveynler, eşlerini çocuklarıyla izlemekten hoşlanmayan ya da çocuklarıyla birlikte oynamaktan hoşlanmayan ebeveynlerdir (Schoppe-Sullivan vd., 2001).

2.3.2.2.2.3. Ortak Ebeveynlik İlişkisine Katılım

Ortak ebeveynlik ilişkisine katılımın özellikleri arasında *iş bölümü* ve *ortak karar verme* yer almaktadır. *İş bölümü*, ebeveynler arasındaki sorumlulukların paylaşılmasını ve çocuk yetiştirme görevlerini ifade etmektedir (Feinberg, 2003). Bu özellik, ebeveynlerin görevlerin nasıl paylaşılması gerektiğine ilişkin inançlarını ya da ebeveynlerin görevlere ilişkin algılarını içermektedir (Feinberg, 2003; Rodriguez & Adamsons, 2012). *Ortak karar verme*, bir ebeveynin çocukları hakkında ya da çocukları için karar vermede ne kadar etkili olduklarını hissettiklerini belirtmektedir (Fagan & Lee, 2014). Bazı araştırmalarda ebeveynlerin çocuk yetiştirme sorumluluklarının eşit olarak paylaşılması gerektiği konusunda hemfikir oldukları vurgulanmaktadır (Rodriguez & Adamsons, 2012). Esasen ebeveynlik sürecine katılımdaki eşitlik algısının ya da ebeveynlik ilişkisine katılımdaki memnuniyetin, ortak ebeveynlik ilişkisinin önemli bir özelliği olduğu görülmektedir (Feinberg, 2003; McHale, 1995). Örneğin; annelerin çocuk yetiştirme sürecine babaların adil bir şekilde katkıda bulunduğuna dair algıları, ebeveynliğe geçiş süresince evlilik kalitesindeki artışla ilişkili olduğu bulunmuştur (Terry vd., 1991). Genel anlamda ebeveyn katılımının, ortak ebeveynlik kavramının destekleyici özelliğiyle orta derecede pozitif yönde ilişkili ($r=.24$ ile $.45$) olduğu görülürken küçümseyici özelliğiyle orta derecede negatif yönde ($r =-.23$ ile $-.47$) ilişkili olduğu görülmüştür (Feinberg vd., 2012).

2.3.2.2.2.4. Ortak Ebeveynlik Dayanışması

Ortak ebeveynlik dayanışması, çocuk yetiştiren bireyler arasında gelişen duygusal ve kalıcı bir birliktelik ilişkisiyle karakterize edilebilmektedir. Ortak ebeveynlik dayanışması, eşlerin birbirlerinin ebeveynlik hedeflerine ulaşma çabalarını destekleyici stratejiler kullanmaları olarak belirtilmektedir. Bu boyut, eşlerin çocuklarla ilgili konularda etkileşime girerken hissettikleri sıcak ve olumlu duygularla ifade edilmektedir. Örneğin, ebeveynlerden biri ortamda olmadığında dahi o eşten olumlu bir şekilde bahsedilmektedir. Ortak ebeveynlik dayanışması içerisinde olan ebeveynler genellikle ortak ebeveynlik ilişkisinde birlikte geliştiklerini ve yakınlaştıklarını bildirmektedir (Van Egeren & Hawkins, 2004). Bu tema, Weissman ve Cohen'in (1985) sağlam bir

ebeveynlik ittifakı ilişkisinde ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili konularda birbirleriyle etkileşim kurmaktan zevk aldıkları görüşünü yansıtmaktadır (Akt., Burney, 2010). Dolayısıyla ortak ebeveynlik dayanışmasının; eşlerin birbirleriyle ve çocuklarla etkileşime girerken yaşadıkları sıcaklık, olumlu etki ve olumlu bağlantı gibi özelliklerle tanımlanan aile sıcaklığı kavramına benzediği düşünülmektedir (McHale vd., 2004). Buna karşın ortak ebeveynlik dayanışmasının, bir ebeveynin diğer ebeveyni dışlamak için çocuğuyla koalisyon kurmaya çalıştığı üçgenleşmenin tam tersi olduğu söylenebilir (Margolin vd., 2001).

2.3.2.2.2.5. Paylaşılan Ebeveynlik

Paylaşılan ebeveynlik, bir ebeveynin diğer ebeveyne göre çocukla ne ölçüde etkileşime girdiğini ve çocuklarıyla birlikte etkileşime girme derecesini belirtmektedir. Ayrıca paylaşılan ebeveynlik, anne ve babanın sınırların belirlenmesi noktasında ne derece sorumlu olduğunu ifade etmenin yanı sıra her bir ebeveynin sorumlulukların bölünme şekline ilişkin adalet duygusuyla karakterize edilebilmektedir (Van Egeren & Hawkins, 2004). Bu boyut *katılım dengesi* ve *karşılıklı katılım* olmak üzere iki şekilde ifade edilmektedir. Feinberg'in (2003) iş bölümü kavramıyla benzeyen *katılım dengesi*, bir ebeveynin, diğer ebeveyne göre çocukla ne düzeyde etkileşime girdiğini göstermektedir. Örneğin; bir ebeveyn, diğer ebeveyne oranla çocuk yetiştirme konularında kendilerinden çok fazla talepte bulunulduğunu hissedebilir. Feinberg'in aile yönetimi boyutunun denge yönüne benzeyen *karşılıklı katılım* ise her ebeveynin çocukla aynı anda meşgul olma derecesidir (Van Egeren & Hawkins, 2004). Örneğin, ebeveynler hayvanat bahçesine gitmek ya da çocuklarıyla birlikte oynamak için özel zaman ayırırlar.

Özetle; Feinberg (2003) ve Van Egeren ve Hawkins (2004) teorik (Feinberg) ve metodolojik (Van Egeren ve Hawkins) olarak yönlendirilen ortak ebeveynlik kavramsallaştırmalarını özetlemektedir. Bu iki kavramsallaştırma destekleyici ve küçümseyici davranışlara vurgu yapma, ortak ebeveynlik ilişkisi içerisinde ebeveynler arasında gelişen bağ ve ebeveynlik faaliyetleri için paylaşılan sorumluluklar da dahil olmak üzere benzer özelliklere sahiptir. Ortak ebeveynlik desteği ebeveynlik yeterliliğinin onaylanması, eşin ebeveynlik davranışlarına saygı duyulması ve diğer ebeveynin otoritesinin ve kararlarının desteklenmesi gibi eşin ortak ebeveynlik çabalarını destekleyen davranış ve stratejileri kapsamaktadır. Buna karşılık rekabet, eleştiri, suçlama ve küçümseme gibi davranışlar ortak ebeveynlik ilişkisini zedeleyebilmektedir (Feinberg,

2003; Van Egeren & Hawkins, 2004). Feinberg (2003) tarafından ortak ebeveynlik yakınlığı ve Van Egeren ve Hawkins (2004) tarafından ortak ebeveynlik dayanışması olarak tanımlanan ebeveynlik bağı ise ortak ebeveynleri birbirlerine yakınlaştıran çocukların gelişimsel ilerlemesine ilişkin sevinç ve kutlamaları içermektedir. Son olarak ortak ebeveynlik iş bölümü (Feinberg, 2003) ve paylaşılan ebeveynlik (Van Egeren & Hawkins, 2004) çocukların günlük bakımını ve çocukla ilgili tüm görevlerin bölünmesini ve bu duruma ilişkin eşlerin memnuniyetini ifade etmektedir. Bu boyutların yanı sıra Feinberg (2003) tarafından iki ortak ebeveynlik boyutu daha tanımlanmıştır. Yönetici alt sistemi olarak ebeveynlerin birincil sorumluluğunun aile etkileşimlerinin kendi davranışları aracılığıyla yönetilmesi olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle Feinberg ebeveynlerin aileye katılım düzeylerini belirleyen standartlar ve sınırlar belirlemelerini ve etkili iletişim ve düşmanca davranışlardan kaçınma yoluyla karmaşık süreci yönetmelerini önermektedir. Ayrıca ebeveynlerin kurallar, değerler, disiplin ve eğitim gibi konularda benzer görüşte olma derecelerini gösteren çocuk yetiştirme konularında anlaşmaya varmalarının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Feinberg, 2003).

Tablo 2’te farklı araştırmacılar tarafından önerilen ortak ebeveynlik ilişki boyutları açıklanmıştır (Feinberg vd., 2012).

Tablo 2.
Ortak Ebeveynlik Çerçevesi

Yazar(lar)	Boyut Sayısı	Boyutlar
Ahrons (1981)	2	⇒ Olumlu (İşbirlikçi) Ortak Ebeveynlik ⇒ Olumsuz (Rekabetçi) Ortak Ebeveynlik
Margolin, Gordis & John (2001)	3	⇒ Çatışma ⇒ İş Birliği ⇒ Üçgenleşme
McHale (1997)	4	⇒ Aile Bütünlüğü ⇒ Küçümseme ⇒ Çatışma ⇒ Kınama
Feinberg (2003)	5	⇒ Çocuk Yetiştirme Konularında Anlaşma/Anlaşmazlık ⇒ İş Bölümü ⇒ Ortak Ebeveynlik Desteği/Küçümseme ⇒ Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi ⇒ Ortak Ebeveynlik Yakınlığı
Van Egeren & Hawkins (2004)	5	⇒ Ortak Ebeveynlik Dayanışması ⇒ Destekleyici Ortak Ebeveynlik ⇒ Ortak Ebeveynlik İlişkisine Katılım ⇒ Küçümseyici Ortak Ebeveynlik ⇒ Paylaşılan Ebeveynlik
Feinberg vd. (2012)	7	⇒ Çocuk Yetiştirme Konularında Anlaşma ⇒ Ortak Ebeveynlik Yakınlığı ⇒ Ortak Ebeveynlik Çatışması ⇒ Ortak Ebeveynlik Desteği ⇒ Eşin Ebeveynliğini Küçümseme ⇒ Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi ⇒ İş Bölümü

Yukarıda açıklanan ortak ebeveynlik ilişki boyutlarının yanı sıra ortak ebeveynlik ilişkisinin daha iyi açıklanabilmesi için ortak ebeveynlik ilişkisinin bileşenlerine aşağıda yer verilmiştir.

2.3.2.2.3. Ortak Ebeveynlik İlişkisinin Bileşenleri

Ortak ebeveynlik ilişkisi genel anlamda “olumlu ortak ebeveynlik” ve “olumsuz ortak ebeveynlik” bileşenleri açısından tartışılmaktadır. Ebeveynlerin birbirlerini destekledikleri olumlu ortak ebeveynlik ilişkisinde eşler ortak bir hedefe doğru bir takım halinde çalışmaktadır. Olumlu ortak ebeveynlik ilişkisinde ebeveynler takım halinde çalışırken, olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisinde ise ebeveynler düşmanca tavır sergilemenin yanı sıra çocuğu diğer ebeveynle karşı karşıya getirmeye çalıştıklarında ortaya çıkmaktadır. Bu ebeveynler, çocuğun dikkatini çekmek için birbirleriyle rekabet edebilir ve genellikle çocukla etkileşimlerinde birbirlerinin davranışlarını küçümseyebilir. Tablo 3’te olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi bileşenleri açıklanırken Tablo 4’te olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi bileşenleri açıklanmaktadır (Vaughn, 1999).

Tablo 3.

Olumlu Ortak Ebeveynlik İlişkisi Bileşenleri

Olumlu Ortak Ebeveynlik İlişkisi Bileşenleri ve Açıklamalar	
Bilgilendirici:	⇒ Başarılı ortak ebeveynlik ilişkisinde katılımcıların birbirleriyle bilgi alışverişinde bulunabildikleri ortaya çıkmaktadır (Forman & Kazden, 1985, Akt., Vaughn, 1999). Her ebeveynin, görevlerin farklı yönleri hakkında bilgi sahibi olmaları nedeniyle eşlerini bilgilendirmeleri gerekmektedir. Böylece her ebeveyn çocukla ilgili değerli bilgilere erişebilmektedir. Örneğin; bir anne, eşine çocuklarının okulda kötü bir gün geçirdiğini bildirebilir. Baba ise bu bilgiyi çocuğun akşamki davranışlarına daha anlayışlı tepkilerde bulunmak için kullanabilir. ⇒ Bilgi aktarımı, ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşimin kolaylaştırılması noktasında bir ebeveynin anladığı ancak diğer ebeveynin tam olarak anlamadığı bir kelimeyi ya da cümleyi açıklamak kadar basit olabilmektedir. Ayrıca ortak ebeveynlik ilişkisine diğer ebeveynin dahil edilebilmesi için bir ebeveyn diğer ebeveynin kaçırmış olabileceği bir bilgiden özellikle bahsedebilir.
Dikkat:	⇒ Bir ebeveyn, eşinin ne yaptığına dikkat ettiğinde eşiyle olumlu ortak ebeveynlik ilişkisine dahil olabilmektedir. Örneğin bir anne çocuğuna ilginç bir oyuncak göstermeye çalışırken; baba, annenin çocukla olan etkileşimine destek verebilme ve çocuğa annenin fikrinin iyi olduğunu gösterebilme noktasında çocuğun dikkatini oyuncuğa yönltebilmek için aynı oyuncakla meşgul olabilir.
Destekleyici:	⇒ Fish, Belsky ve Youngblade (1991) ile Carpenter, King, Kuersten ve McHale (1997), eşlerin çocuk yetiştirme sürecinde birbirlerine ne kadar destek oldukları açısından ortak ebeveynlik ilişkisini incelemiştir. Bu boyut disiplin konularında önemlidir. Bir ebeveyn çocuğu cezalandırırsa, diğer ebeveyn de bu cezayı kabul eder ve uygular. Bir ebeveyn, çocuğun bir şey yapmasını önerirse destekleyici ebeveyn de partneriyle hemfikir olarak çocuğun neden itaat etmesi gerektiği konusunu detaylandırabilir. Ayrıca bu destek bir ebeveyn, eşinin ve çocuğunun etkileşimini izlerken onların yaşadıkları duyguya ortak olduğunda ortaya çıkabilmektedir. Örneğin; bir baba ve çocuk birlikte trambolinden atlıyorsa destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisinde anne; baba ve çocuk birlikte eğlendiği için kıskançlık ya da ortamı terk etme gibi davranışlar göstermek yerine onları oynarken izleyerek onların olumlu duygularını paylaşabilir.
Şefkatli:	⇒ Çocukların bakış açısından ortak ebeveynlik ilişkisinden zevk alan, birbirleriyle göz teması kuran ve birbirlerine şefkat gösteren ebeveynler; tartışan, birbirlerini aşağılayan, küçümseyen, görmezden gelen ya da duygusal olarak eşlerinden kopuk olan ebeveynlerden daha yakın ve işbirlikçi görülebilmektedir.
Motivasyonel:	⇒ Ebeveynler çocuklarıyla etkileşime girmek için birbirlerini motive edebilmektedir. Bir ebeveyn, diğer ebeveynin çocukla nasıl uygun şekilde etkileşime gireceğini bilmediğini hissederse, eşlerine çocukla etkileşime girmenin yollarını gösterebilir. Örneğin motive edici ebeveyn, diğer ebeveyni çocukla birlikte tramboline atlamasını doğrudan önererek ya da çocuğa bir oyuncak göstermesini dolaylı yünden önererek motive edebilir. Sonuç olarak motive edici ebeveyn, eşinin çocuklarla daha fazla etkileşim kurmak istediğini ancak bunu nasıl yapacağını bilmediğini hissettiğinde, eşi ve çocukları arasındaki etkileşimi kolaylaştırabilmektedir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi bileşenleri arasında bilgilendirici, dikkat, destekleyici, şefkatli ve motivasyonel yer almaktadır.

Tablo 4.

Olumsuz Ortak Ebeveynlik İlişkisi Bileşenleri

Olumsuz Ortak Ebeveynlik İlişkisi Bileşenleri ve Açıklamalar	
Rekabetçi:	⇒ Çocuklarının ilgisini kazanmak için sürekli olarak birbirleriyle rekabet eden ebeveynler, çocuklarını gizlice ebeveynler arasında seçim yapmaya zorlayabilmektedir. Örneğin rekabetçi anne, eşi ve çocuğunun birlikte oynamasını izlemek yerine çocuğu kendisiyle oynamaya ikna etmeye çalışabilmektedir. Bu tür rekabetler genellikle uygunsuz ebeveyn-çocuk koalisyonlarının gelişmesine yol açabilmektedir.
Küçümseme:	⇒ Destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisinin tam tersi şekilde ortak ebeveynler, eşlerinin ebeveynlik davranışlarını küçümseyebilmektedir. Örneğin, disiplin alanıyla ilgili küçümseyici olan ortak ebeveyn, eşlerinin verdiği bir cezayı yerine getirmeyi erteleyecektir ya da reddedecektir. Bu durum aynı zamanda uygunsuz ebeveyn-çocuk ittifaklarına yol açarak çocuk ve ebeveynin diğer ebeveyne karşı olduğu bir aile ortamı yaratabilmektedir.
Görmezden Gelme/ Tepki Vermeme:	⇒ Bir ebeveyn, olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi kurmaya çalışabilir ve eşine çocukla bir şeyler yapmasını önererek eşinin sürece dahil olmasına yardımcı olabilir. Böyle bir girişime diğer ebeveynin olumsuz cevap vermesi ise motivasyonu görmezden gelen ya da tepki vermeyen ortak ebeveyn olmasına neden olabilmektedir. Sonuç olarak çocuk, ebeveynlerini bir ekip ya da takım olarak görmek yerine birbirlerine çok az saygı duyan, bağlantısız ve yalnız ebeveynler olarak görebilmektedir.
Olumsuz Duygulanım:	⇒ Birbirlerine ilişkin olumsuz duyguları bulunan çiftler çocuk için tutarsız ve düşmanca bir aile ortamı yaratabilmektedir. Ayrıca bu çiftler birbirlerinden hoşlanmadıkları için gergin bir ortam yaratabilmektedir. Çocuk ise genellikle bu tür olumsuz durumların ortasında kalabilmektedir.
Kesintiye Uğratma:	⇒ Rekabetçi ilişkiye benzeyen bu ilişki türünde araya giren ebeveyn, çocuğun dikkatini diğer eşten kendisine doğru yöneltmeye çalışmak zorunda olmamakla birlikte kasıtlı ya da kasıtsız olarak ikili etkileşimi (anne-çocuk ve baba çocuk) bozabilmektedir. Araya girme kasıtsız olsa dahi ebeveyn böldüğü etkileşimi telafi etmemenin yanı sıra eylemlerinde de duyarsız olabilmektedir. Örneğin, bir anne ve çocuk birlikte kart oyunu oynarken, baba sürekli olarak ses çıkaran bir oyuncakla oynamaktadır. Bu durumda anne ve çocuğun dikkati dağılır ve oyunu bitirmekte zorlanır. Aynı zamanda bir ebeveyn, yalnızca eşi ve çocukları arasında devam eden bir etkileşimi bozmak amacıyla kasıtlı bir şekilde etkileşimi kesintiye uğratabilmektedir.
Yönlendirme:	⇒ Genel anlamda “motivasyonel” olarak maskelenen bazı ebeveynler, diğer ortak ebeveyn ne yapmaları gerektiğini sürekli söyleyerek eşinin çocukla etkileşimini müdahaleci bir şekilde yönlendirebilmektedir. Bunun yanı sıra kontrol etmekten zevk alıyor gibi görünen yönlendirici ebeveyn, diğer ebeveynin kendi yöntemiyle çocukla etkileşime girmesine izin vermemektedir. Buna karşın motive edici ebeveyn ise diğer ebeveynin “dışlanmış” hissettiği ya da “ne yapacağından emin olmadığı” açıkça ortaya çıktığında bu durumu nazikçe ve küçümseyici/yönlendirici olmayan bir şekilde tersine çevirmeye çalışmaktadır.

Tablo 4’te görüldüğü üzere olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi bileşenleri arasında rekabetçi, küçümseme, görmezden gelme/tepki vermeme, olumsuz duygulanım, kesintiye uğratma ve yönlendirme yer almaktadır.

Yukarıda açıklanan ortak ebeveynlik ilişkisi boyut ve bileşenlerinden hareketle ortak ebeveynlik ilişkisinin ölçülmesine yönelik ölçme araçları geliştirilmiştir. Aşağıda bu ölçme araçlarına yer verilmiştir.

2.3.2.2.4. Ortak Ebeveynlik İlişkisinin Ölçülmesi

İlgili alanyazında ortak ebeveynlik ilişkisinin gerek üçlü etkileşimlerin gözlemlenmesi (yani anne-baba-çocuk) gerekse de öz bildirim yoluyla ölçülebildiği görülmektedir. Gözlem tekniğinde üçlü bağlamda (anne-baba-çocuk) ortaya çıkan ortak ebeveynlik davranışlarının değerlendirilmesi nedeniyle gözlemciler yalnızca iki ebeveyn arasında gerçekleşen ortak ebeveynlik etkileşimlerini gözden kaçırabilmektedir. Örneğin; baş başa kaldıklarında anne, babaya ebeveyn olarak iyi bir iş çıkardığını söyleyebilmektedir. Benzer şekilde yalnızca üçlü bağlamdaki davranışlar gözlemlendiğinde bireylerin ortak ebeveynlik ilişkisi hakkındaki tutumları belirlenmemektedir. Araştırmacılar, öz bildirim yoluyla ölçmede ise eşlerin ortak ebeveynlik davranışları hakkındaki algılarını ve bireylerin ortak ebeveynlik ilişkisi hakkındaki tutumlarını ölçebilmektedir (Burney, 2010).

Ortak ebeveynlik kavramına ilişkin ilk ölçeklerde eşlerin çocuk yetiştirme uygulamaları ve tutumları hakkındaki bildirimlerinde uyumluluk ve tutarsızlık puanları ölçülebilmektedir (Block vd., 1981; Floyd & Zmich, 1991). Ebeveynler arasındaki iş birliğini ve karşılaştıkları zorluklarla ilgili bir dizi yönü değerlendirmek için geliştirilen bu ölçme araçları ebeveyn anlaşmazlıkları, çatışma nedenleri ve endişeler gibi konuları incelemektedir. Ancak bu ölçeklerde ortak ebeveynlik ilişkisinin çok boyutlu bir kavram olduğu gerçeği göz ardı edilebilmektedir. Örneğin; çocuk yetiştirme konularındaki anlaşmazlıkların değerlendirildiği “Çocuk Yetiştirme Konularında Anlaşmazlıklar Ölçeği”nde (Jouriles vd., 1991) çocuk yetiştirme konularındaki ebeveyn anlaşmazlık düzeyleri ölçülebilmektedir. Salman-Engin vd. (2019) tarafından Türk kültürüne uyarlanan “Ebeveyn İş Birliği Ölçeği”nde (Abidin & Brunner, 1995) ebeveynlerin çocuk yetiştirmede müttefik olarak hareket etme derecesi olarak tanımlanan ebeveynlik ittifakının algılanan özellikleri tahmin edilmektedir. Son olarak “Ebeveyn Destek Ölçeği” (Gillis & Roskam, 2019) ortak ebeveynlik kalitesiyle bağlantılı olduğu tespit edilen faktörler de dahil olmak üzere eş desteğinin farklı yönlerini (duygusal destek, somut destek ve rol kabulü) değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda bu ölçme aracıyla ortak ebeveynlik ilişkisi incelenmektedir.

2.3.2.2.4.1. Ortak Ebeveynlik İlişkisi Ölçekleri (Evli Ebeveynler)

1997 yılında McHale aile bütünlüğü, çatışma, küçümseme ve kınama olmak üzere dört boyutlu “Ortak Ebeveynlik İlişki Ölçeği”ni geliştirmiştir. Bu ölçekte ebeveynlerden

yalnızca üçlü olarak (anne-baba-çocuk) ya da yalnızca çocuklarıyla etkileşimde bulunduklarında kendi ortak ebeveynlik davranışlarını bildirmeleri beklenmektedir. Buna karşın ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi hakkındaki tutumları değerlendirilmemektedir. Ebeveynlerden eşlerinin davranışlarını ya da ortak ebeveynlik konusundaki tutumlarını rapor etmelerinin istenmemesi, ölçekten elde edilen puanların ortak ebeveynlik ilişkisini doğru bir şekilde yansıtmamasına neden olabilmektedir. Bunun yanı sıra Margolin vd. (2001) iş birliği, çatışma ve üçgenleşme olmak üzere üç boyuttan oluşan bir “Ortak Ebeveynlik İlişki Ölçeği” geliştirmiştir. Ancak bu boyutlar ortak ebeveynlik dayanışması ya da ortak ebeveynlik ilişkisinin paylaşılan ebeveynlik yönlerini içermemektedir. Ayrıca McHale (1997) tarafından geliştirilen Ortak Ebeveynlik İlişkisi Ölçeğine benzer şekilde ebeveynlerden yalnızca kendi ortak ebeveynlik davranışlarını bildirmeleri beklenmektedir. Bu ölçeklerin zayıf yönleri göz önünde bulundurulduğunda daha kapsamlı bir ortak ebeveynlik ilişkisi ölçeğine ihtiyaç duyulduğu söylenebilmektedir. Nitekim bu bağlamda Feinberg vd. (2012) tarafından geliştirilen “Ortak Ebeveynlik İlişki Ölçeği” ise yedi alt boyutu (çocuk yetiştirme konularında anlaşma, ortak ebeveynlik desteği, eşin ebeveynliğini küçümseme, iş bölümü, ortak ebeveynlik çatışması, aile ilişkilerinin ortak yönetimi, ortak ebeveynlik yakınlığı) içermektedir. Bu ölçek Çetin (2020) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ayrıca “Okul Öncesi Çocukları Olan Ebeveynler için Ortak Ebeveynlik Ölçeği” (Pinquart & Teubert, 2015) ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi kalitesini değerlendirmek için kullanılmaktadır. İş birliği, çatışma ve üçgenleşme olmak üzere üç boyut içeren bu ölçeğin Türk kültürüne uyarlanması Acar vd. (2021) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra “Günlük Ortak Ebeveynlik İlişkisi Ölçeği” (McDaniel vd., 2018) ebeveynlerin günlük ortak ebeveynlik ilişkisi kalitesini incelemek için geliştirilmiştir. Bu ölçek, aile süreçlerindeki kısa süreli değişimin belirli mekanizmalarını tanımlamamıza ve optimize etmemize yardımcı olabilmektedir. Son olarak ülkemizde geliştirilen “Birlikte Ebeveynlik Ölçeği” birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, birlikte ebeveynlik desteği, eşin ebeveynliğinin küçümsemesi, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi olmak üzere toplam altı boyuttan oluşmaktadır (Özdemir vd., 2021).

Ortak ebeveynlik ilişkisini değerlendirmek için gözleme dayalı ölçme araçlarından yararlanılabilmektedir. Ortak ebeveynlik ve aile süreçlerini değerlendiren davranışa dayalı gözlemsel bir araç olan “Ortak Ebeveynlik ve Aile Derecelendirme

Sistemi”nde kaydedilmiş aile oyun oturumları kullanılmaktadır (McConnell & Kerig, 2002). Carneiro vd. (2006) tarafından geliştirilen “Prenatal Lausanne Trilogue Play Ölçeği” ise Altenburger vd. (2014) tarafından yeniden uyarlanmıştır. Bu ölçekte doğum öncesi ortak ebeveynlik ittifakı gözlemsel olarak değerlendirilebilmektedir. Bu araç, doğumdan sonra aile yapısını tahmin etmek için kullanılarak klinik değerlendirmelere yardımcı olmaktadır. Anne ve baba adaylarından (hamileliğin 25. haftası civarında) dünyaya gelecek bebekleriyle etkileşimlerini (yaklaşık beş dakika boyunca) rol oynama tekniğinden yararlanarak canlandırmaları istenmektedir. Anne ve baba adaylarından net bir yüze sahip olmayan bir oyuncak bebeğin yer aldığı sepetle üçgen bir formda oturmaları istenir. Ebeveynlere doğumdan hemen sonra çocuklarıyla ilk buluşmalarını hayal etmeleri söylenmektedir. Öncelikle her ebeveyn bebekle ayrı ayrı oynar. Daha sonra üçü birlikte oynarlar. Son olarak anne-baba adayları bebeğin uyuduğunu varsayarak ebeveynlik deneyimleri hakkında birlikte konuşurlar (Carneiro vd. 2006). Oturumlar video kaydına alınarak bir kodlama sistemi uygulanır. Son olarak “Revize Edilmiş Piknik Değerlendirme Ölçeği” (Favez vd., 2016), aile etkileşimlerini değerlendirmek için tasarlanmış bir gözlem formudur. Aileden piknik yapmasının istendiği kontrollü bir ortamda kullanılmak üzere tasarlanan yarı yapılandırılmış bir gözlem tekniğidir. Gözlem sürecinde aile üyelerinin oyun sırasında birbirleriyle nasıl koordine olduklarına odaklanılmaktadır. Kodlama sistemi gerek ortak ebeveynlik ilişkisini gerekse de genel aile dinamiğini değerlendirmek için oluşturulmuştur (Favez vd., 2016).

2.3.2.2.4.2. Boşanma Sonrasında Ortak Ebeveynlik İlişkisi Ölçekleri

Boşanmış çiftlerde ortak ebeveynlik ilişkisini değerlendirmek için geliştirilen bu ölçme araçları, çatışma ve boşanmaya uyum sağlamaya yönelik boyutları içermektedir. “Boşanmış Ebeveynler için Çok Boyutlu Ortak Ebeveynlik İlişkisi Ölçeği” (Ferraro vd., 2018) yakın zamanda boşanmış ebeveynlerin boşanma sonrası ortak ebeveynlik ilişkisini değerlendirmek için geliştirilmiştir. Bir diğer ölçek olan “Ortak Ebeveynliğe İlişkin Deneyimler Ölçeği” (Beckmeyer vd., 2016), boşanma sonrası ortak ebeveynlik ilişkisinin duygusal alanını değerlendirmeyi amaçlayan 11 maddeden oluşan kısa bir ölçektir. Bu ölçek, ebeveynlerin boşanma sonrası ortak ebeveyn ilişkilerinden memnuniyet düzeylerini değerlendirmek için kullanılmaktadır. Diğer ölçeklerden farklı olarak davranışlar yerine duygular ve algılar değerlendirilmektedir. Mullett ve Stolberg (1999) tarafından geliştirilen “Ortak Ebeveynlik Davranışları Ölçeği” Karataş (2019) tarafından

Türk kültürüne uyarlanmıştır. Boşanmış ya da boşanmamış aile çocuklarına (10-18 yaş arasındaki) uygulanabilen bu ölçekte dört boyut (ebeveyne saygı ve ortak davranış, ebeveyn çatışması, anne ebeveynliği ve baba ebeveynliği) dahilinde ebeveynlerin ebeveynlik ve ortak ebeveynlik davranışları değerlendirilmektedir (Karataş, 2019).

2.3.2.2.4.3. Aile Yapıları Arasında Ortak Ebeveynlik İlişkisi Ölçekleri

“Ebeveynler ve Ergenler için Ortak Ebeveynlik İlişkisi Ölçeği” (Teubert & Pinquart, 2011) ebeveyn ve ergen çocukların perspektifinden ortak ebeveynlik ilişkisini ölçmek için iş birliği, çatışma ve üçgenleşme boyutlarından oluşmaktadır. Almanca olan bu ölçeğin üç paralel versiyonu (anneler, babalar ve ergenler için) bulunmaktadır (Teubert & Pinquart, 2011). Ayrıca aile yapılarının genellikle yıllar içerisinde değiştiği varsayımından hareketle “Aile Yapıları Arasında Ortak Ebeveynlik Ölçeği” (Saini vd., 2019) farklı aile konfigürasyonlarında ortak ebeveynlik ilişkisini değerlendirmek için tasarlanmış çok boyutlu bir ölçme aracıdır. Bu ölçme aracıyla ortak ebeveynlik ilişkisinin altında yatan faktörlere ilişkin anlayışın geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Saini vd., 2019).

2.3.2.2.5. Ortak Ebeveynlik Sınıflandırmaları

Ortak ebeveynlik ilişkisinin iş birliği, çatışma ve üçgenleşme boyutlarından hareketle alanyazında farklı çalışmalarda dört ortak ebeveynlik türünden bahsedilmektedir (Baum, 2003; Kruk, 1993; Whiteside, 1998). Bunlar işbirlikçi, çatışmacı, kopuk ve paralel ortak ebeveynlik ilişkisi şeklindedir (Amato vd., 2011; Ferrante, 2008; Maccoby, 1992). İşbirlikçi ortak ebeveynlik türünde ortak ebeveynler, yüksek düzeyde iş birliği ve düşük düzeyde çatışma ve üçgenleşme şeklinde iletişime sahiptir (Amato vd., 2011; Maccoby, 1992). İşbirlikçi ebeveynlerin düşünce farklılıklarını paylaşabilme ve olumsuz duyguları kontrol edebilme becerileri bulunmaktadır (Roberson vd., 2010). Çatışmacı ortak ebeveynlik türü, çatışma boyutunun yüksek düzeyde ve iş birliği boyutunun düşük düzeyde olduğu durumlarda tanımlanmaktadır (Garber, 2004). Bu sınıflandırmada ortak ebeveynler zarar verici iletişim stiline sahip olabilmenin (Katz & Woodin, 2002) yanı sıra ilişkilerindeki çatışmaya çocuklarını da dahil ederek üçgenleşme yapabilmektedir (Ferrante, 2008). Kopuk ortak ebeveynlik türünde ortak ebeveynlerden biri diğer ebeveyninden bağlantısını kopararak kendisini duygusal olarak izole edebilmektedir. Ebeveynler arasındaki iletişim ve iş birliğinin de en düşük düzeyde olmasından dolayı çoğu zaman eşler çatışma

yaşamamaktadır (Kelly, 2004). Son olarak ortak ebeveynler arasında çatışmanın ya da iş birliğinin olmadığı paralel ebeveynlik türünde ise ebeveynler çocuğun bakımı ve ebeveynlik sorumluluklarını birbirlerinden bağımsız ve kendi bildikleri şekilde yerine getirebilmektedir. Hatta uzmanlar iki ebeveynin birbirlerinden izole olmalarından dolayı bu stili paralel ebeveynlik olarak nitelendirerek ortak ebeveynlik sınıflandırmaları içerisine dahil etmeyebilmektedir (Carlson vd., 2008).

Ortak ebeveynlik kavramının tarihsel gelişimi ve yapısına ilişkin yukarıda yer alan açıklamalardan hareketle ortak ebeveynlik ilişkisinin çocukların gelişim dönemi, evlilik ve nesiller arası ilişkiler bağlamında kapsamlı bir şekilde incelenmesi gerektiği söylenebilir.

2.3.2.2.6. Çocukların Gelişim Dönemlerine Göre Ortak Ebeveynlik İlişkisi

Her yaştan çocuğun gelişiminde ortak ebeveynlik ilişkisi bağlamında yetişkinlerin yeterli koruma ve güvenlik sağlamalarının, çocukların ihtiyaçları ve duyarlılıkları hakkında uyum içerisinde olmalarının, düzenli iletişim kurmalarının ve çocuğun ortak ebeveynlik sisteminde yer alan tüm üyelerle yakın ve sevgi dolu bağ kurma ihtiyaçlarına saygı duymalarının büyük bir önem taşıdığı söylenebilir. Bu önem doğrultusunda çocuklar büyüdükçe ve yeni yetenekler edindikçe ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişki kalıplarını yeniden müzakere etmeleri gerekmektedir. Çocukları küçükken ortak ebeveynlik dayanışması kuran ebeveynlerin, çocuklar büyüdükçe bu dayanışmanın sürdürülebilmesi bakımından daha iyi bir konumda olacakları varsayılmaktadır. Bu varsayımın sınanması amacıyla gerçekleştirilen ortak ebeveynlik araştırmalarında çocuğun doğumundan önce dahi var olan kalıpların ortak ebeveynlik ilişkisini etkilediği görülmektedir (McHale, 1997). Örneğin, Van Egeren'e (2003) göre ebeveyn yaşı, eğitim düzeyi, meslek, çocuk yetiştirmeye ilişkin endişeler, köken ailede ortak ebeveynlik ilişkisi ve çocuk yetiştirme felsefelerindeki farklılıklar ortak ebeveynlik ilişkisinin önemli doğum öncesi belirleyicileridir. McHale ve Rotman (2007) özellikle ebeveynlik inançlarındaki farklılıkların doğum sonrası ortak ebeveynlik uyumunun önemli yordayıcısı olduğunu belirtmektedir. Üçgen bir yapı olan ortak ebeveynlik ilişkisinin doğumdan önce belirlenebilme durumu halen tartışılrsa da doğum sonrası ilk aylardan çocuğun yaşamının ilk yılına kadar ortak ebeveynlik ilişkisinin orta düzeyde istikrarlı olduğu görülmektedir (Laxman vd., 2013; Le vd., 2016; McHale, 2007; Van Egeren, 2004). Ayrıca bir araştırmada bebeklik ve okul öncesi yılları kapsayan gelişimsel

dönemlerde ortak ebeveynlik davranışının orta düzeyde istikrarlı olduğuna dair kanıtlar bulunmuştur (Schoppe-Sullivan vd., 2004). Benzer şekilde Laxman vd. (2013) tarafından çocuk faktörleri kontrol edildikten sonra dahi gerek destekleyici gerekse de küçümseyici ortak ebeveynlik ilişkisinin çocukların yaşamının ilk üç yılında sabit kaldığı bildirilmiştir. Bu kapsamda ortak ebeveynlerin birbirlerini desteklemelerinin, çocuğun aile ortamında güven ve istikrar duygularını yaşama olasılıklarını arttırabilmektedir. Çocukların olumlu ve koordineli ortak ebeveynlik ilişkisinden elde ettikleri faydalar, aile yaşam döngüsünde farklılıklar gösterebilmektedir (McHale, 2007).

Ortak ebeveynlik çabaları, çocukların karmaşık gelişim sürecinde değişebilmektedir. Erken çocukluk ve okul çağı yılları arasında önemli gelişimsel farklılıkların olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ortak ebeveynlik ilişkisi doğasının çocuğun yaşına bağlı olarak bazı açılardan farklılaşması beklenmektedir. Örneğin, bebekler ve küçük çocuklarla karşılaştırıldığında okul çağındaki çocukların fiziksel güç ve hareketliliklerinin daha fazla olduğu bilinmektedir. Ayrıca bu çocuklar ihtiyaçlarını, isteklerini ve niyetlerini sözlü bir şekilde açıkça ifade edebilmektedir. Okul çağındaki çocukların muhtemelen oyun alanında daha hızlı hareket edebilmeleri ve aile üyelerini daha karmaşık etkileşim süreçlerine dahil edebilmeleri nedeniyle daha büyük çocuklu ailelerde ortak ebeveynlik sürecinin, küçük çocukları olan aile etkileşimlerinden daha karmaşık olduğu düşünülmektedir (McConnell & Kerig, 2002). Bunun yanı sıra çocuklar ergenlik dönemine girdiklerinde ebeveynlerin yeni zorluklarla karşı karşıya kalabilmeleri nedeniyle ortak ebeveynlik sorunları, daha önceki dönemlerde ortaya çıkan sorunlardan farklılaşabilmektedir. Dolayısıyla bu gelişim döneminde ergenlerin artan özerkliği ve davranış sorunları riski, ebeveynlerin yeni ebeveynlik stratejileri geliştirmelerini zorunlu hale getirmektedir (Steinberg & Morris, 2001). Böylece ergenlik döneminde çocuğu olan ebeveynlerin, ortak ebeveynlik ilişkilerini yeniden gözden geçirmeleri büyük bir önem taşımaktadır. Öte yandan uluslararası alanyazında ortak ebeveynlik kavramının bilimsel olarak incelenmesine son yıllarda başlandığı göz önünde bulundurulduğunda, ortak ebeveynlik davranışlarının istikrarı ve gelişimi hakkında bilinenlerin genel anlamda bebekleri, yeni yürümeye başlayan çocukları ve okul öncesi çocukları olan aileleri kapsadığı söylenebilmektedir. Dolayısıyla ergenlik öncesi ve ergenlik döneminde çocukları olan ailelerde ortak ebeveynlik ilişkisi hakkında çok az şey bilinse de araştırmacılar ortak ebeveynlik ilişki doğasının ergen çocukları olan aileler için farklılık gösterebileceğini savunmaktadır (Feinberg vd., 2007).

Yukarıda yer alan bilgiler genel olarak incelendiğinde; ortak ebeveynlik ilişkisinin genellikle çocukların gelişim dönemlerine göre istikrarlı olduğu görülmesine karşın çocukların bir gelişim döneminden diğer gelişim dönemlerine geçişlerinde ebeveynlerin farklı zorluklarla karşılaşabilmelerinin, ortak ebeveynlik ilişkisini daha az istikrarlı hale getirebileceği düşünülmektedir. Sonuç olarak çocukların büyümesiyle birlikte ihtiyaç ve beklentilerinin de değiştiği düşünüldüğünde, gelişim dönemlerine göre ortak ebeveynlik ilişkisinin nasıl farklılaştığı ve istikrarı konusunda araştırmaların yapılması gerekmektedir (McHale, 2007).

2.3.2.2.7. Evlilik Bağlamında Ortak Ebeveynlik İlişkisi

Ortak ebeveynlik ilişkisi ebeveyn figürlerinin rollerini, sorumluluklarını ve çocukların refahı ve yetiştirilmesine yönelik kaynaklarını işbirlikçi bir şekilde yönetme biçimi olarak kavramsallaştırılmaktadır (Margolin vd., 2001; McHale vd., 2004). Basit bir şekilde ortak ebeveynlik ilişkisi genellikle çocuk yetiştirme sürecinde ebeveynler arasında iş birliği ilişkisi olarak tanımlansa da karmaşık bir yapı olduğu düşünülmektedir (Teubert & Pinquart, 2010). Nitekim ortak ebeveynlik ilişkisi ile evlilik ilişkisinin birbirleriyle bağlantılı olduğu varsayılmaktadır. Ancak mevcut kanıtlar bu yapıların farklılaştığını ve aile sistemlerinin ayrı unsurları olarak incelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Feinberg vd., 2007; Margolin vd., 2001; Teubert & Pinquart, 2010). Örneğin; evlilik ilişkileri çatışmalı olan çiftler, çocuklarını ebeveynler arası çatışmaya maruz kalmaktan koruma arzusuyla motive olmaları nedeniyle birbirlerine karşı olumsuz duygularını göz ardı ederek işbirlikçi ortak ebeveynlik ilişkisi gösterebilmektedir (Margolin vd., 2001). Ayrıca ortak ebeveynlik ve evlilik ilişkileri farklı aile alt sistemlerine (anne-baba-çocuk ve karı-koca) dayanması bakımından farklılık gösterebilmektedir. Bunun yanı sıra genellikle evlilik ilişkisi ortak ebeveynlik ilişkisinden önce gelir ve her birinin kendine özgü gelişim süreci bulunmaktadır. Ortak ebeveynlik ilişkisinde eşler, ebeveyn olarak bağlarını geliştirirler ve evlilik dağılsa dahi bu ilişkiyi sürdürebilirler (Schoppe-Sullivan vd., 2004). Esasen evli ve boşanmış ebeveynlerin genel evlilik etkileşimlerini çocuklarıyla ilgili etkileşimlerden ayırt edebildikleri görülmektedir (Gable vd., 1992, Akt., Talbot, 2001). Dolayısıyla bu iki ilişkinin aile sistemleri içerisinde farklı düzeylerde bulundukları söylenebilir. Ortak ebeveynlik ve evlilik ilişkisi arasındaki bir diğer önemli farkın odaklandıkları noktalar olduğu düşünülmektedir. Ortak ebeveynlik ilişkisinde evlilik ilişkisinin amacından farklı

bir şekilde çocuğun yetiştirilmesine odaklanılırken, evlilik ilişkisinde ise birçok başka konuya (örneğin finans, duygusal yakınlık vb.) odaklanılmaktadır. Başka bir ifadeyle eşlerin refahına odaklanılan evlilik ilişkisinin aksine ortak ebeveynlik ilişkisinin temel motivasyon kaynağı çocukların refahıdır (Margolin vd., 2001). Eş ilişkisi niteliğine göre ortak ebeveynlik ilişkisi niteliğinin, çocuk sonuçlarını daha iyi yordadığı öne sürülmektedir (Frosch vd., 2000). Bu nedenle işlevsiz ortak ebeveynlik ilişkisi, çocukların gelişiminde bir risk mekanizması olarak görülebilirken; evlilik çatışması ise bir risk göstergesi olarak görülebilmektedir. Bu durum ortak ebeveynliğin, evlilik ilişkisinin niteliğinden ayrı bir yapı olarak özgüllüğünü ve önemini ortaya koysa da (Feinberg, 2002) iki yapı arasında örtüşme/benzeşme olabilmektedir. Kısacası, evlilik partnerine yönelik duygular ortak ebeveynlik ilişkisini etkileyebilmenin yanı sıra ortak ebeveynlik çatışmasının evlilik çatışmasıyla yüksek oranda ilişkili olduğu görülmektedir (Margolin vd., 2001). Ortak ebeveynlik ilişkisi, evlilik ilişkisinin diğer yönleriyle karşılaştırıldığında (örneğin; evlilik uyumu, evlilik çatışması) ebeveynlik tarzı ve ebeveyn-çocuk ilişkisiyle daha güçlü bir şekilde ilişkilendirilmektedir (Feinberg vd., 2007).

“Evlilik kalitesi” ve “evlilik çatışması” gibi genel evlilik boyutlarının ebeveynlik boyutlarıyla bağlantıları olduğu bilinse de nispeten keşfedilmemiş bir alanın daha spesifik evlilik süreçlerinin ortak ebeveynlik dinamikleriyle ilişkisi olduğu söylenebilmektedir (McHale vd., 2004). McHale’e (1995) göre yapıcı bir ortak ebeveynlik ilişki dinamiğinin sürdürülebilmesi için ebeveynlik konularıyla ilgili anlaşmazlıkların müzakere edilip başarılı bir şekilde çözülmesi büyük bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda olumlu bir evlilik işleyişinin, tutarsız ebeveynlik stilleri ya da ebeveyn katılımındaki potansiyel tutarsızlıklar gibi ortak ebeveynlik ilişkisinde ortaya çıkan anlaşmazlıkların yapıcı bir şekilde müzakere edilmesini sağladığı düşünülmektedir (McHale & Rasmussen, 1998; Schoppe-Sullivan vd., 2004). Örneğin; genel anlamda düşük düzeyde evlilik çatışması yaşayan çiftler, ortak ebeveynlik ilişkisi içerisinde birbirlerini daha çok destekleyebilir. Son yıllarda yapılan deneysel araştırmalar, aile sistemleri yaklaşımıyla paralel olarak bir ailedeki alt sistemler arasındaki etkileşimlere odaklanmaktadır. Ailenin çeşitli alt sistemlerden oluştuğu göz önünde bulundurulduğunda, uyumlu evliliklerin diğer alt sistemlerde ortaya çıkabilecek sorunlar için tampon görevi üstlendiği düşünülmektedir. Başka bir ifadeyle uyumlu eşlerin ebeveynlik uygulamalarında anlaşma sağladıkları ifade edilebilmektedir (Young vd., 2017). Bu konuda yapılan araştırmalar eşler arasındaki ilişki

niteliğinin, ebeveyn-çocuk ilişki niteliğini nasıl etkilediği sorusunu açıklayan iki farklı hipotez ortaya koymaktadır. *Yayılma hipotezine* göre evlilik uyumu, ebeveyn-çocuk ilişkisinin niteliğiyle pozitif yönde ilişkilidir. Ancak *telafl edici hipoteze* göre bireyler evlilik ilişkisinden memnun olmadıklarında, bu durumu çocuklarıyla daha iyi ilişkiler kurmaya çalışarak telafi etme eğiliminde olabilmektedir (Erel & Burman, 1995). Bazı araştırmalarda ise eş ve ebeveyn-çocuk sistemi ilişkisinde cinsiyete dayalı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yayılma etkisinin kadınlara göre erkeklerde daha güçlü olduğuna dair bulgular bulunmasına rağmen (Kouros vd., 2014; Planalp vd., 2019) telafi edici etkinin kadınlarda daha güçlü olduğu bulunmuştur (Kouros vd., 2014). Ancak bu konuda yeni araştırmaların gerçekleştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Ortak ebeveynlik ve evlilik ilişkisi kavramları arasındaki bağlantıların doğasını inceleyen araştırmacılar öncü aile terapisi teorilerinden yararlanmaktadır. Geleneksel aile teorisyenleri, evlilik işleyişini tüm aile dinamiklerinin belirleyicisi olarak betimlemenin yanı sıra bu teorisyenler genellikle evlilik ve ortak ebeveynlik ilişkileri arasında bağlantı olduğunu varsaymaktadır. Bu nedenle ortak ebeveynlik ve evlilik ilişkileri arasındaki bağlantıların ortaya konulabilmesi için aile teorisyenleri tarafından sunulan modellerin ana hatlarıyla açıklanması gerekmektedir. Her ne kadar aile terapisi alanında birçok teori bulunsada bu başlıkta yalnızca yapısal ve Bowen aile teorilerine odaklanılmaktadır. Bu iki ekol, aile alt sistemleri arasındaki ara bağlantıların incelenmesini güçlü bir şekilde vurgulamaları nedeniyle diğer aile teorilerinden ayrılmaktadır. Yapısal ve Bowen aile yaklaşımları, aile alt sistemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi noktasında kavramsal bir çerçeve sağlaması nedeniyle evlilik ve ortak ebeveynlik ilişki niteliği arasındaki bağlantı mekanizmalarını yansıtmada yararlı bir başlangıç noktası olarak hizmet edebilmektedir (Skowron & Friedlander, 1998).

Olumlu evliliklerin benzer tasvirlerini sunan yapısal ve Bowen teorileri, bu tür evlilik dinamiklerinin olumlu ortak ebeveynlik kalıplarının geliştirilmesi için nasıl koşullar yarattığını açıklamada benzer modelleri tanımlamaktadır. Minuchin (1974) ve Bowen (1976) eşlerin birbirlerinin yeterliliklerini onurlandırma ve evliliklerinde işbirlikçi karar verme durumlarında benzer işbirlikçi ruhla ortak ebeveynlik görevlerine yaklaşmaya eğilimli olacaklarını savunmaktadır (Akt., Talbot, 2001). Bu nedenle aile üçlüsü bağlamında mutlu bir evlilik sürdüren ortak ebeveynler, birbirlerine karşı sıcak ve destekleyici olabilmektedir. Ayrıca iyi işleyen bir evlilik sürecinde eşlerin olumlu

duygular hissetmeleri, her iki ortak ebeveyne de çocuklarına karşı duyarlı ve ilgili olması için ihtiyaç duydukları içsel kaynakları sağlayabilmektedir (Talbot, 2001).

Yapısal ve Bowen aile yaklaşımları, uyumlu bir evlilik sürecinde eşlerin duygusal güvenlik duygusu yaşamaları gerektiği konusunda hemfikir olmaktadır. Yapısal aile yaklaşımı savunucusu olan Minuchin (1974) eş ilişkisini “dış streslerden bir sığınak” olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda eşler birbirlerinin güçlü yönlerine değer vermelerinin yanı sıra birbirlerinin kendilerini gerçekleştirme çabalarını da desteklemektedir (Akt., Talbot, 2001). Böylece eşler gerçek samimiyeti karakterize eden yakınlık ve bağımsızlık arasındaki dengeyi kurabilmektedir. Ayrıca birbirlerinin özerkliğine ve yeteneklerine olan saygılarının doğal bir sonucu olarak uyumlu bir evlilikte eşler, ilişkilerinde gücü eşit olarak paylaşma arzularını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda her eş diğer eşin uzmanlık alanlarını kabul ederek bu alanlarda öncülük etmesine izin vermektedir (Talbot, 2001). Bowen teorisi ise uyumlu bir evliliği tanımlayan ilişkisel dinamikleri açıklamanın yanı sıra bu dinamiklerin kökenlerini bulmaya çalışır ve bunları her iki eşte bulunan belirli psikolojik kaynaklara bağlamaktadır. Bowen, çiftlerin samimiyet ve yüksek farklılaşma seviyeleri sayesinde dostane bir güç paylaşımına ulaştığını öne sürmektedir. Bowen’a göre oldukça farklılaşmış bir kişi, gözlemcinin kendi ve başkalarının duygularına ilişkin duruşunu algılayabilmektedir. Bu kapasite kendisinin ve başkalarının duygusal tepkilerini nesnel bir bakış açısıyla değerlendirmesini ve tüm bakış açılarını tek bir geniş bağlamda sentezlemesini sağlamaktadır. Bowen’ın görüşüne göre benlik farklılaşmasının, bireyi ödüllendirici bir evlilik ilişkisi kurma çabalarında desteklemesinin çeşitli yolları bulunmaktadır. Benlik farklılaşması iyi düzeyde olan eş, uyaranlar karşısında sakin bir tavır sergileyebilmesi nedeniyle evlilik ilişkisi bağlamında sıkıntı ya da çatışmanın artmasına yol açmaktan kaçınabilmektedir. Üstelik kendisinin ve başkalarının duygusal tepkilerine eşit derecede dikkat ve saygı gösterme isteği, gerek kendi görüşlerini özgüvenli bir şekilde ortaya koymasına gerekse de eşinin özerk düşünce ve eylemlerini kabul etmesine izin vermektedir (Skowron & Friedlander, 1998). Bununla birlikte Bowen teorisi, psikolojik farklılaşmanın bireyin yakınlık kapasitesini (uyumlu bir evliliğin diğer bileşeni) arttırdığını savunmaktadır (Talbot, 2001).

Bowen teorisi, her iki ebeveynin benliğinin farklılaşmasının evlilik üzerindeki etkisinin yanı sıra olumlu ortak ebeveynliği doğrudan desteklediği varsayımını ortaya koymaktadır (Bowen, 1978, Akt., Talbot, 2001). Bowen’ın bakış açısına göre yüksek

düzeyde farklılaşma, ebeveynlere çocuğun duygusal ihtiyaçları hakkında yüksek düzeyde bir farkındalık kazandırabilmektedir. Bu nedenle benliği iyi düzeyde farklılaşmış olan ebeveyn, ortak ebeveynlik ilişkisinde iş birliğinin çocuğun güven duygusunu teşvik ettiğinin farkında olmakla birlikte ortak ebeveynlikteki çatışma ya da diğer sorunların çocuğun aklını karıştırabileceğini ve ailenin istikrar, öngörülebilirlik ve güvenlik gibi olumlu yönlerine zarar vereceğinin farkında olabilmektedir. Bu hususları göz önünde bulunduran evli çiftler evlilik ve ortak ebeveynlik ilişkisinde uyumlu bir atmosfer yaratmaya çalışmaktadır (Talbot, 2001). Her ne kadar ortak ebeveynlik ilişki dinamikleri büyük ölçüde iki yetişkin birey tarafından yapılandırılmış olarak düşünüldüğü için ikili olarak gözlemlense de bu ilişki yapısının örtük olarak üçlü ya da çoklu bir yapıda olduğu söylenebilir. Bu yapının içerdiği tüm etkileşimler ortak ebeveynlerin bir veya daha fazla çocukla olan ortak bağlantılarını ifade etmektedir. Bu noktada alt sistemlerin birbirlerini karşılıklı olarak etkilediğini savunan aile sistemleri teorisinde, ortak ebeveynliği neyin etkilediğinin daha iyi anlaşılabilmesi için farklı alt sistemler arasındaki etkileşimlerin belirlenmesinin önemli olduğu öne sürülmektedir (Holtzinger, 2020).

Aile sistemleri teorisi, ailenin parçaların toplamından daha fazlası olduğunu ve aile ilişkilerinin bireysel olarak tanımlanabilmesine rağmen hiçbir zaman tüm aile biriminden ayrı bir şekilde tamamen anlaşılamayacağını varsaymaktadır (Cox & Paley, 1997; Whitchurch & Constantine, 1993, Akt., Berryhill, 2017). Bu nedenle aile üyeleri birbirlerine bağımlıdır ve birbirlerini etkiler. Ayrıca bireysel aile üyeleri de daha büyük aile sistemi içerisinde yer alan birbirlerine bağımlı daha küçük alt sistemler (eş, ebeveyn, kardeş vb.) oluşturmaktadır (Minuchin, 1974; Whitchurch & Constantine, 1993, Akt., Berryhill, 2017). Alt sistemler karşılıklı olarak birbirlerini etkiler ve böylece aile sistemleri içerisindeki ikili (anne-baba) ve üçlü (anne-baba-çocuk) ilişkilerin dinamik rolü bireysel ve aile düzeyindeki sonuçları etkileyebilmektedir (Minuchin, 1974, Akt., Berryhill, 2017). Aile sistemleri teorisinde ebeveynlik rollerinde yetişkinler arasındaki koordinasyonun niteliği şeklinde tanımlanabilen ortak ebeveynlik kavramı, yetişkinlerin birlikte çocuk yetiştirmelerini içeren üçlü ilişki şeklinde kavramsallaştırılmaktadır (Feinberg, 2003). Ortak ebeveynlik ilişkisinin niteliği, ebeveynlerin çocuklarıyla ne kadar nitelikli ve düzenli iletişim kurduklarını ve çocuğun diğer ebeveynle birlikte olduğunda çocuğa iyi bakıldığına ilişkin diğer ebeveynle güvenme ve destekleme derecesini içermektedir (McHale, 2011, Akt., Berryhill, 2017).

Son olarak ebeveynlik rollerine ilişkin birbirlerini etkili bir şekilde koordine edebilen ve destekleyebilen ebeveynler, alt sistemler arasındaki ve alt sistemler ile dış okul sistemi arasındaki sınırları etkileyebilmektedir. Örneğin, ebeveynler çocuklarının ev ödevlerinde yardımcı olma veya okul ödevlerini tamamlama durumlarını kontrol etmek için iş birliği yapabiliyorlarsa, her iki ebeveynin de çocuklarının eğitimine katılma olasılığı oldukça yüksektir. Buna karşın ebeveynler birbirleriyle iş birliği yapamıyorsa veya iş birliği yapmak istemiyorsa, muhtemelen çocuk hakkında iletişim eksikliği ve diğer ebeveynin çocuğun eğitimine ilişkin ebeveynlik sorumluluklarını yeterince yerine getiremeyeceğine dair güven eksikliği bulunabilmektedir. Ayrıca bir ebeveynin iletişim ve koordinasyon eksikliği, diğer ebeveynin çocuğun eğitimine katılımını doğrudan etkileyebilmektedir. Çocuğun eğitimi konusunda koordinasyon eksikliği, çocuğun eğitimine ilişkin birincil sorumluluğu diğer ebeveynin üstleneceği beklentisinden kaynaklanabilmektedir. Örneğin, bir baba çocuğun ev ödevine yardımcı olma sorumluluğunu annenin yerine getirmesi gerektiğini düşünürse, bu sorumluluğunu yerine getirme noktasında isteksiz olabilmektedir (Berryhill, 2017).

2.3.2.2.8. Nesiller Arası Ortak Ebeveynlik İlişkisi

Ortak ebeveynlik ilişkisi çocukların bakımı ve yetiştirilmesinden sorumlu tüm ortak ebeveynler arasındaki destek ve dayanışmayı ifade ettiği düşünülmektedir (McHale vd., 2019). Li ve Liu'ya (2020) göre ebeveyn-büyükanne ve büyükbaba ortak ebeveynliği, ebeveynlerin ve büyükanne ve büyükbabaların ebeveynlikteki rollerini gösteren kavramsal bir terimdir. Ebeveyn-büyükanne ve büyükbaba ortak ebeveynliği, ebeveynlerin ve büyükanne ve büyükbabaların çocuk yetiştirme rollerinde ortaklar olarak işlev görmeleri anlamına gelir. Bu durum ebeveynlik sorumluluklarının tamamen büyükanne ve büyükbabalara devredildiği çocuk yetiştirme sürecinden farklıdır (Jia & Schoppe-Sullivan, 2011).

Bakım veren ortaklar olarak büyükanne ve büyükbabalar destekleyici ya da küçümseyici olabilmektedir. Örneğin, büyükanne ve büyükbabalar ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme biçimlerini eleştirdiklerinde ya da ortak ebeveynlik yapan yetişkinler arasındaki çatışmaları kışkırttıklarında destekleyici olmamaktadır (Li vd., 2016, Akt., Li & Liu, 2020). Ayrıca büyükebeveyn, ebeveyn ve torun arasındaki duygusal bağlarla tanımlanan nesiller arası üçlüler, üç kişilik bir sosyal sistem içerisindeki koalisyonların ve ittifakların karmaşık dinamiklerini içermektedir. Üstelik bir

üçgenleşme biçimi olan nesiller arası koalisyon ebeveynin daha düşük refahı ve sağlık durumuyla ilişkilendirilmesinin yanı sıra (Flemons & Tsai, 1992) evlilik çatışması ve stresiyle de ilişkilendirilmektedir (Margolin vd., 2001). Öte yandan destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisi, büyükanne ve büyükbabaların ebeveynlerin çocuk yetiştirme sorumluluklarını paylaştıklarında ve pratik ve etkili bir şekilde ortak ebeveynlik ilişkileri kurduklarında ortaya çıkmaktadır (Feinberg, 2003; Van Egeren & Hawkins, 2004). Ebeveyn-büyükanne ve büyükbaba ortak ebeveynlik ilişkilerine doğu ve batı toplumlarında rastlanılsa da (Geurts vd., 2015; Settles vd., 2009) doğu toplumlarında büyükanne ve büyükbabaların yetişkin çocukları ve torunlarıyla birlikte yaşama olasılıkları daha yüksek olduğu için bu ilişkinin doğu toplumlarında daha yaygın olduğu söylenebilir (Kamo & Zhou, 1994; Nauck & Suckow, 2006).

Yukarıda yer alan bilgilerden hareketle anne ve babaların çocuk yetiştirme sürecinde ebeveynlik rollerine ilişkin sağlıklı ya da olumsuz davranışlarının çocukların bütüncül gelişimlerini olumsuz yönde etkileyerek çocuklarda birtakım davranış sorunlarına yol açabildiği varsayılmaktadır. Öte yandan sağlıklı ebeveyn davranışları çocukların bütüncül gelişimlerini destekleyerek kendileri ve toplum için faydalı bir birey olmalarını sağlayabilmektedir. (Yavuzer, 1998). Aşağıda çocuklarda problem davranışlar detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2.4. Çocuklarda Problem Davranışlar

Sağlıklı olma; fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden iyilik hali şeklinde tanımlanabilmektedir. Bu tanımdan hareketle sağlıklı olmanın üç temel bileşeninden birinin ruh sağlığı olduğu söylenebilmektedir. Nitekim bu bağlamda uluslararası sözleşmeler ve yasal düzenlemelerde temel bir insan hakkı olan yaşama hakkı kapsamında ruh sağlığının korunması, geliştirilmesi ve erken tanı-tedavi hizmetlerinden yararlanılması yer almaktadır (Erol & Şimşek, 2010).

2.4.1. Çocuklarda Problem Davranışların Tanımlanması, Ölçütleri ve Sınıflandırması

Sağlıklı gelişim çocukluk ve ergenlik döneminde sosyal, duygusal ve bilişsel yeterlilik alanlarında başarılar elde etmeyi içermektedir (Bares vd., 2011). Araştırma sonuçlarında ortaya çıktığı üzere çocukluk döneminde en yaygın ruhsal sağlık sorunlarından biri olan davranış sorunları, çocukluk ve yetişkinlik dönemindeki gelişimi

olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Bares vd., 2011; Yu vd., 2010). 1920'li yıllarda Wickman problem davranışları araştırdıktan sonra bu alan araştırmacıların dikkatini çekmeye başlamıştır. O yıllardan günümüze kadar bu konuda oldukça zengin araştırma sonuçları elde edilmesine rağmen farklı kültürel geçmişlere, araştırma yöntemlerine ve yaklaşımlarına bağlı olan problem davranışların kesin bir tanımı konusunda görüş birliğine ulaşılamamıştır. Problem davranışların tanımlanmasında hangi bakış açısı kullanılırsa kullanılsın, problem davranışların çocuk ve ergenlerin sosyal yaşama uyumlarını zorlaştırdığı söylenebilmektedir (Yu vd., 2010). Amerika Psikiyatri Birliği'nin (American Psychiatric Association [APA]) (2013) tanımına göre problem davranışlar, başkalarının temel haklarını ihlal eden ve yaşa uygun sosyal normlar ya da kurallara uymayan tekrarlayıcı ve kalıcı davranışları ifade etmektedir. Problem davranışlara örnek olarak çocukların diğer insanlara karşı saldırgan davranışlar sergilemesi, sınıf etkinlikleri ya da sosyal etkileşim sürecinde agresif, uyumsuz ve tartışmacı olması yer almaktadır (Gapin vd., 2011; Parish- Plass & Lufi, 1997; Verret vd., 2012). Erbaş (2002) tarafından problem davranışlar ise sınıf içerisinde öğretmenin yönergelerini takip etmede zorlanma, arkadaşları, öğretmenleri ve ailesiyle olumlu etkileşim kurmada güçlük yaşama, kendisine ya da arkadaşlarına zarar verme, sınıfta ya da bulunduğu sosyal ortamda mutsuz, sinirli ve saldırgan olma gibi toplum tarafından onaylanmayan davranışlar sergileme olarak örneklendirilmektedir. Problem davranışlar bu şekilde örneklendirilebilse de değerlendirmede öznelliğin azaltılabilmesi amacıyla alan uzmanları tarafından uygulayıcılara çeşitli ölçütler sunulmaktadır. Bilindiği üzere bu ölçütleri sunan kılavuz kitap olarak genellikle Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı 5 (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th edition [DSM-5]) kullanılmaktadır. APA'nın 2013 yılında yayınladığı DSM 5'e göre davranış sorunu olan çocuklar tek bir tanısal ölçüt ve kavramla tanımlanmamaktadır. DSM-5'te problem davranışları olan çocukların tanımlanması için depresyon, kaygı (anksiyete), beslenme ve yeme, uyku-uyanıklık, kişilik, dürtü denetimi ve davranım bozuklukları gibi tanısal ölçütlerden yararlanılmaktadır.

Amerikalı bilim insanı Wickman'a göre bireysel ve toplumsal davranış normları arasındaki çatışmadan kaynaklanabilen problem davranışlar, genel anlamda insanların uyum sürecini zorlaştırabilmektedir. Problem davranışlar duygu, dikkat ve akran ilişkileri gibi bilişsel, duygusal ve sosyal alanlarda ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca davranışların normal ya da anormal olarak sınıflandırılmasında gelişimsel psikopatoloji bakış açısına

göre çocukların sergilediği davranışların değerlendirilmesi büyük bir önem taşımaktadır (Kring & Barch, 2014). Bu bakış açısı doğrultusunda uzmanların çocuklarda belirli bir bozukluğun tanısını koymadan önce belirli bir yaşa özgü özellikleri göz önünde bulundurması gerekmektedir. Nitekim bir gelişim döneminde uyumlu görülen bir davranış, başka bir gelişim döneminde uyumsuz bir davranış olarak değerlendirilebilmektedir. Çocuklarda uyum ve davranış sorunlarının belirlenmesinde yaş değişkeni dışında davranışın süresi, yoğunluğu ve sıklığı ile kültürel faktörler göz önünde bulundurulmaktadır (Yavuzer, 2011). Problem davranışlara ilişkin ölçütler detaylı bir şekilde incelendiğinde, ilgili alanyazında bir davranışın problem davranış olarak nitelendirilmesi için bazı ölçütlerin dikkate alındığı görülmektedir. Bu ölçütler arasında bir davranışın okul ortamında öğrencinin ya da diğer öğrencilerin öğrenmesini engellemesi, bireyin bulunduğu çevrede olumlu sosyal etkileşimi ya da iletişimi engellemesi ve kendisine ve/veya çevresinde bulunan diğer kişilere (arkadaşları, aile bireyleri, öğretmenleri vb.) zarar vermesi yer almaktadır (Vuran, 2013).

Problem davranışlar sergileyen çocuklar çeşitli şekillerde etiketlenebilmektedir. Bu etiketlerden yaygın olarak kullanılanları ise uyumsuz çocuklar ve duygusal bozukluğu olan çocuklardır. Ancak çocukların davranışlarından dolayı etiketlenmelerinin, çocuklar üzerinde olumsuz sonuçları olduğu konusunda görüş birliği bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle çocukları etiketleyerek sınıflandırma yerine davranışları etiketleyerek sınıflandırmanın tercih edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda çocukların problem davranışları saldırgan, isyankar, içine kapanık ve antisosyal gibi davranış üzerindeki genel etkilerine göre sınıflandırılabilir. Öte yandan uyumsuz ya da duygusal bozukluk etiketleri doğrultusunda problem davranışlar niteliklerine göre hiperaktif, uyumsuz, çekingen ve içine kapanık gibi çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir (Özyürek, 2011). Vuran (2013) ise problem davranışları hafif dereceden ileri dereceye doğru sınıflandırmaktadır. Nitekim bu bağlamda çevreye ve çevrede bulunan nesne ve kişilere zarar verici davranışlar (öfke nöbetleri geçirme, ısırma, vurma, nesneleri fırlatma vb.) ileri derece problem davranışlar olarak sınıflandırılırken; sınıfta gezinme, etkinliklerle ilgilenmeme, etkinliklere katılmayı reddetme, uyuklama, ödevlerini yapmama ve yanındaki kişilerle konuşma davranışları ise hafif derece problem davranışlar olarak sınıflandırılmaktadır. Bir diğer sınıflandırma olan çocuklarda içedönük ve dışadönük davranış problemleri, çeşitli problem davranışları içeren iki ayrı psikopatolojik alanı temsil etmektedir. 1980'li yılların başında Achenbach ve

meslektaşlarının öncü çalışmalarına dayanan The Achenbach System of Empirically Based Assessment (ASEBA) aracında istatistiksel ve diğer yöntemlerden yararlanılarak problem davranışlar sınıflandırılmaktadır. Tablo 5'te bu problem alanlarını örnekleyen maddelere yer verilmiştir (Erol & Şimşek, 2010).

Tablo 5.
ASEBA'da Duygusal ve Davranışsal Problemler

Kategoriler	Duygusal ve Davranışsal Problemler	Maddeler
Dışadönük	Kurallara Karşı Gelme	⇒ Kötü arkadaşlar ⇒ Yanlış davranışlardan dolayı suçluluk duymama ⇒ Yalan söyleme, aldatma ⇒ Ev dışında bir şeyler çalma
	Saldırgan Davranışlar	⇒ Mülke zarar verme ⇒ Okulda uyumsuz davranışlar ⇒ Kavga etme ⇒ İnsanları tehdit etme
İçedönük	Anksiyete/Depresyon	⇒ Çok ağlama ⇒ Değersiz hissetme ⇒ Kendine zarar vermeyle ilgili konuşma ⇒ Aşırı korku ya da endişe
	Sosyal İçedönüklük/Depresyon	⇒ Haz almama ⇒ İçekapanma ⇒ Mutsuzluk, üzüntü ve depresif duygudurumları ⇒ Geri çekilme, dahil olmama
	Somatik Şikayetler	⇒ Baş dönmesi ⇒ Baş ağrısı ⇒ Mide bulantısı ⇒ Aşırı yorgunluk
Diğer	Sosyal Sorunlar	⇒ Yalnızlıktan şikayet etme ⇒ Diğer insanların kendisine kötü muamelede bulunduğunu hissetme ⇒ Akranlarını kıskanma ⇒ Akranları tarafından seilmeme
	Düşünce Sorunları	⇒ Takıntı ⇒ Sesler duyma ⇒ Dağınık davranışlar ⇒ Dağınık düşünceler
	Dikkat Sorunları	⇒ Konsantre olamama ⇒ Yerde duramama ⇒ Dürtüsellik ⇒ Zayıf akademik başarı

Tablo 5'te görüldüğü üzere ASEBA'da kurallara karşı gelme ve saldırgan davranışlardan oluşan ilk grup dışadönük problem davranışlar olarak adlandırılmaktadır. Anksiyete/depresyon, sosyal içedönüklük/depresyon ve somatik şikayetler ise içedönük problem davranışlar olarak adlandırılmaktadır. Son olarak içedönük ve dışadönük gruplarında yer almayan problem davranışlar arasında sosyal sorunlar, düşünce sorunları ve dikkat sorunları yer almaktadır. Bu sınıflandırmada dışadönük problem davranışlar,

çocukların dış çevreleriyle çatışan davranışları temsil etmektedir (Achenbach, 1996, Akt., Erol & Şimşek, 2010). Sosyal psikologlara göre dışadönük problem davranışların bir yönü genellikle insanlara kasti bir şekilde zarar verme olarak tanımlanan saldırgan davranışlardır (Baron & Richardson, 1994, Akt., Anderson & Bushman, 2002). Buna karşın içedönük problem davranışlar ise çocuğun iç dünyasını olumsuz yönde etkileyen davranışları yansıtmaktadır. Bu davranışlar arasında kaçınmacı, depresif ve/veya endişeli davranışlar yer alabilmektedir. Dışadönük ve içedönük problem davranışlar farklı psikolojik yapıları temsil etseler de bu iki problem alanı zayıf akademik performans (Moilanen vd., 2010), işsizlik (Clark vd., 2017) ve alkol kullanımı (Meque vd., 2019) gibi yaşamın sonraki dönemlerinde yaşanan uzun süreli olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilebilmektedir.

İlgili alanyazında yukarıda bahsedilen bu problem davranışların farklı gelişim dönemlerinde farklı şekillerde ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu problem davranışların gelişim dönemlerine göre görülme durumu, yoğunluğu ve sıklığına Şekil 3'te yer verilmiştir (Akt., Melekoğlu, 2017). Şekil 3'te görüldüğü üzere bir çocuğun yaşamın ilk yıllarında sergilediği problem davranışlar ile ergenlikte sergilediği problem davranışlar benzerlik göstermektedir. Ancak yaş ilerledikçe bu problem davranışların boyutu, görülme sıklığı ve yoğunluğu değişebilmektedir (Melekoğlu, 2017).

Şekil 3. Gelişim Dönemlerine Göre Problem Davranışların Görülme Durumu

Şekil 3'te yer alan bilgilerden anlaşıldığı üzere ön ergenlik ve ergenlik döneminde dışadönük problem davranışlar, içedönük problem davranışlara göre daha yaygın bir

şekilde ortaya çıkmaktadır. Dışadönük problem davranışlar genellikle zorlayıcı ebeveyn-çocuk ilişkileri tarafından sürdürülebilen saldırgan ve uyumlu olmayan davranışları içermektedir. Nitekim uzmanlara yönlendirilen çocukların önemli bir bölümünü dışadönük problem davranışları olan çocuklar oluşturmaktadır (Morgan vd., 2002). Benzer şekilde Campbell (1997) tarafından okul öncesi ve ilkökul çocuklarının muhalif, meydan okuyucu, düşmanca, olumsuz ya da yıkıcı davranışlarının psikiyatri kliniklerine başvuruda öncelikli nedenler arasında yer aldığı belirtilmektedir. Çocukluk döneminde dışadönük problem davranışların araştırıldığı çalışmalarda, okul öncesi ve ilkökul dönemlerinde dışadönük problem davranışların ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde suçla karışma riskini artırabileceği (Jones-Harden vd., 2000) ifade edilmesinin yanı sıra ilerleyen gelişim dönemlerinde mesleki, sosyal ve toplumsal uyum sorunlarına neden olabileceği ifade edilmektedir (Farrington, 1995). Öte yandan erken gelişim dönemlerinde içedönük problem davranışlar, dışadönük problem davranışlardan daha düşük oranlarda ortaya çıkabilmektedir. Ancak daha genç yaşlarda görülen içedönük problem davranışların, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde psikolojik sağlığı büyük oranda etkilediği savunulmaktadır. Örneğin; anksiyete bozukluğu olan küçük çocuklar, yetişkinlik döneminde anksiyete bozukluğu yaşama bakımından yüksek bir risk altında olabilmektedir (Bernstein & Borchardt, 1991).

Sonuç olarak problem davranış tanımları incelendiğinde; genel vurgunun bireyin sosyal çevreye uyum sağlama, kendisine zarar verme ve iletişim becerilerine ilişkin olduğu görülmektedir. Bu davranışların genellikle antisosyal davranış bozukluğunun ilk evrelerinde gözlemlenen davranışlarla benzer olduğu göz önünde bulundurulduğunda, problem davranışları azaltmaya ve bireye olumlu davranışlar kazandırmaya yönelik erken müdahale programlarının hazırlanması ve uygulanması gerektiği söylenebilmektedir. Öte yandan erken gelişim dönemlerinde olumlu ve destekleyici davranış müdahalelerinde bulunulmadığı zaman bu davranışlar okuldan kaçma, kavgalara karışma, çetelere katılma, okulu terk etme, şiddete yönelme, hırsızlık, uyuşturucu ve ilaç kullanma gibi müdahale edilmesi zor ciddi problem davranışlara dönüşebilmektedir (Beard & Sugai, 2004; Overton vd., 2002; Sprague & Perkins, 2009).

2.4.2. Problem Davranışlar Gösteren Çocukların Özellikleri

Problem davranışlar, birden fazla alanda çocukların gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Problem davranışlar sergileyen çocuklar genellikle düşük akademik

performansın yanı sıra zayıf toplumsal ve sosyal becerilere sahip olabilmektedir (Archer & Kostrzewa, 2012; Peck vd., 2005; Verret vd., 2012). Ayrıca kalıcı davranış sorunları sergileyen çocuklar, ebeveynlerinden ve aile faaliyetlerinden soyutlanmış olabilmelerinin yanı sıra düşük benlik saygısı ve okul ve akran ilişkilerinde tekrarlayan başarısızlıklardan dolayı hayal kırıklığı yaşayabilmektedir (Barkley, 2013). Parish-Plass ve Lufi (1997) tarafından problem davranışlar sergileyen çocuklarda insan ilişkileriyle oldukça bağlantılı bir psikolojik bir süreç olan benlik saygısının düşük olabileceği öne sürülmektedir. Bununla birlikte davranış problemleri gösteren çocuklar öz düzenleme, yürütücü işlevsellik, sürekli dikkat ve hedeflere/görevlere yönelim gibi alanlarda yetersiz olabilmektedir (Verret vd., 2012). Barkley (2013) tarafından çocuklarda davranış problemlerinin öz farkındalık, duyguların kontrolü, kendini sakinleştirme, motivasyon ve problem çözme becerilerini olumsuz yönde etkilediği iddia edilmektedir. Öte yandan problem davranışlar sergileyen çocukların, çalışma belleği ve problem çözme yetenekleri yetersiz olduğundan dolayı bilgiyi işleme ve görsel imgeleri kullanma kapasiteleri sınırlı olabilmektedir (Barkley, 2013).

Problem davranışları olan çocukların beyin yapıları normal gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırıldığında, bu çocukların yürütücü işlevlerle ilişkili olan prefrontal bölgelerinin yanı sıra beyin hacimlerinin daha düşük olduğu saptanmaktadır. Aynı zamanda beyincik, korpus kallosum ve bazal ganglionlar arasındaki ağlarda daha az bağlantı olduğu görülmektedir. Problem davranışlar sergileyen çocuklarda daha az aktif olan bu ağlar; dikkat, uyarı, yönlendirme, davranışsal kontrol ve çalışma belleği alanlarında zayıflamaya neden olabilmektedir. Problem davranışları olan çocuklarda daha az aktivite gösteren bir diğer beyin bölgesi ödüle dayalı karar vermeyi düzenleyen prefrontal bölgedeki dorsal anterior singulat kortektir (Gapin vd., 2011). Dolayısıyla beyin bölgelerindeki bu eksiklikler, yürütücü işlev gelişiminde gecikmelere ve yetersiz öz düzenleme becerilerine neden olarak davranış sorunlarını ortaya çıkartabilmektedir. Başka bir ifadeyle problem davranışların hiperaktivite, dürtüsellik, kendini sakinleştirme ve kendini engelleme yetersizliğiyle ilişkili olduğu düşünüldüğünde yanı sıra dikkat dağınıklığı, hedefe yönelik eylemler ve içsel motivasyon eksikliğiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir (Barkley, 2013; Paterson & Sanson, 1999). Ayrıca problem davranışların problem çözme becerilerinin yetersizliği ve duygu, düşünce ve davranışları engelleyememeden dolayı saldırgan eğilimler ve meydan okumalarla ilişkili olduğu öne sürülmektedir (Barkley, 2013). Son olarak bu tür davranışlar çevrenin olumsuz tepkilerini

ekebilmesi nedeniyle pekiştirme yoluyla davranış problemlerinin sıklığını ve şiddetini arttırabilmektedir (Paterson & Sanson, 1999).

2.4.3. Çocuklarda Problem Davranışların Görülme Nedenleri

İlgili alanyazında çocukların çeşitli nedenlere bağlı olarak problem davranışlar sergiledikleri vurgulanmaktadır. Bu sorunlar model alma, koşullanma, dikkat çekme, yetişkinlere kendini kanıtlama, strese tepki, intikam alma ya da çatışma gibi nedenlerle ortaya çıkabilmektedir (Erbaş, 2002). Çocuklarda problem davranışların neden görüldüğünü açıklayan farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler aşağıda özetlenmiştir.

2.4.3.1. Problem Davranışları ocuğun Doğasına/Karakterine Bağlama

Problem davranışların kaynağı olarak çocuğun kendisinin görüldüğü bu yaklaşımda, çocuğun sergilediği problem davranışlar onun kişiliğinin bir parçası olarak görülmesinin yanı sıra bu problem davranışların değiştirilmesinin neredeyse imkansız olduğu varsayılmaktadır. Üstelik ocuklarda gözlemlenen problem davranışların ortadan kaldırılabilmesi için ceza tekniklerinin kullanılması gerektiği savunulmaktadır (Erbaş vd., 2010).

2.4.3.2. Olumsuz Aile Ortamı

Bu yaklaşımda problem davranışlar gösteren çocukların genelde parçalanmış ve/veya sosyoekonomik ve eğitim düzeyleri düşük olan ailelerden geldikleri varsayılmaktadır (Erbaş vd., 2010). Ayrıca sıcak, şefkatli ve duyarlı ebeveynlik tutumlarıyla yetişen çocukların davranış problemleri geliştirme risklerinin en az olduğu düşünülürken, sert ve tutarsız davranışlara maruz kalan çocukların ise korku ve stres yaşamalarından dolayı daha fazla davranış problemi sergiledikleri düşünülmektedir (Yu vd., 2010).

2.4.3.3. Geçmiş Olumsuz Yaşantılar

Çocukların yaşadıkları fiziksel, cinsel ve duygusal istismarlara bağlı olarak problem davranışlar sergiledikleri ne sürülen bu yaklaşımda, geçmişte yaşanan olumsuz yaşantıların değiştirilememesi nedeniyle problem davranışların değiştirilmesinin de zor olduğu düşünülmektedir (Erbaş vd., 2010).

2.4.3.4. Bir Nesne ya da İlgi Elde Etme

Bu yaklaşıma göre çocuklar problem davranışlar sergilediklerinde diğer insanlar tarafından fark edildiklerini keşfettikleri için problem davranışlar sergileyebilmektedir. Bu duruma somut bir örnek vermek gerekirse, çocuk her defasında söz hakkı almadan konuştuğunda öğretmeni tarafından önce parmak kaldırması gerektiği konusunda uyarılıyorsa, öğretmenin ilgi ve dikkatini çekmek amacıyla söz hakkı almadan konuşmayı sürdürebilmektedir. Dolayısıyla çocuklarda problem davranışlar, pekiştirme eksikliği ya da öğretmenin uygun davranışlardan ziyade uygun olmayan davranışlarla ilgilenmesi nedeniyle ortaya çıkabilmektedir. Nitekim çocuklar benzer tutumları ev ortamlarında da sergileyebilmektedir. Örneğin; ebeveynler evde kendi işleriyle (yemek yapma, gazete okuma, TV izleme, bilgisayarda çalışma vb.) ilgilenirken çocuk bir anda koltukların üzerinde zıplamaya başlayabilir. Böyle bir durumda ebeveyn, çocuğu “koltukta zıplamaması” gerektiği konusunda sürekli uyarırsa, çocuk ebeveynin ilgi ve dikkatini kaybetmemek için bu davranışı sergilemeye devam edebilmektedir (Vuran, 2013).

2.4.3.5. Zor Bir İşten ya da Görevden Kaçma

Bu yaklaşıma göre yetişkinler (öğretmenin ya da ebeveynin) çocuğa kapasitesine uygun olmayan görev ve sorumluluklar verdiğinde problem davranışlar ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, herhangi bir öğünde çocuğa yiyebileceğinden fazla miktarda yemek verilip çocuktan tabağında olan yemeği bitirmesi ısrarla istenirse, çocuk problem davranışlar sergileyebilmektedir. Bu durumda çocuk yemeğini hiç yemeyebilir, tabağından bir miktar yemeği gizlice masanın altına dökebilir ya da yetişkini kızdırabilecek başka bir problem davranış sergileyerek yemek yemekten tamamen kurtulmaya çalışabilir (Erbaş, 2005).

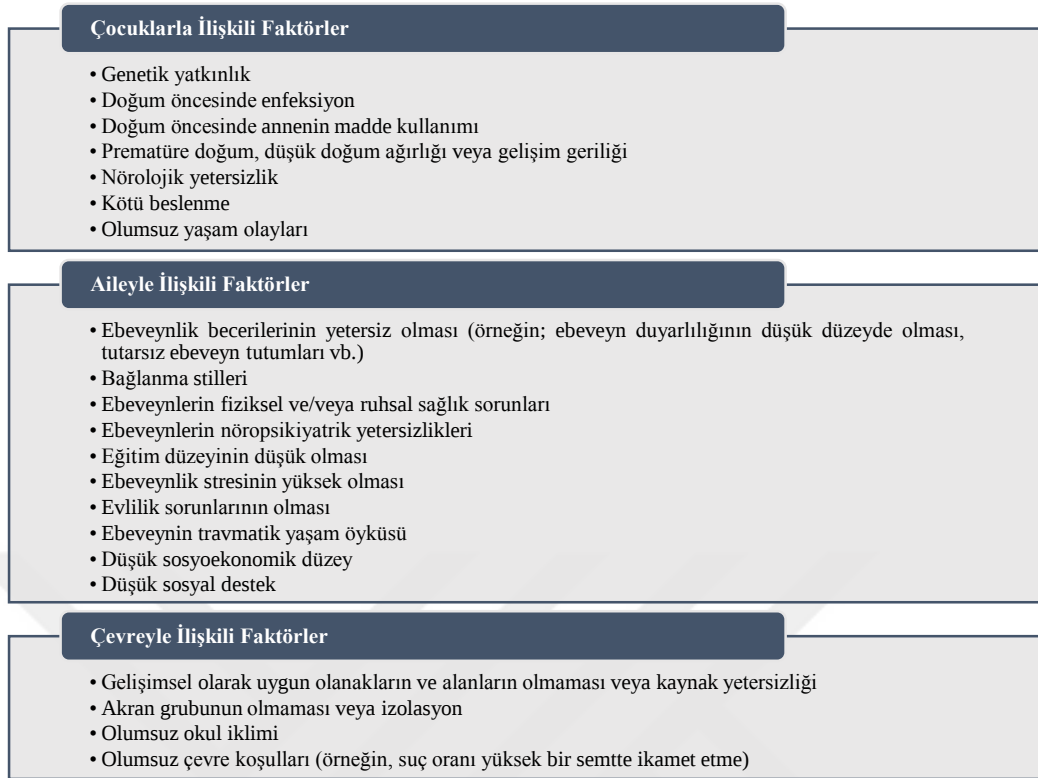
2.4.3.6. Duyusal Uyarım Elde Etme

Çocuğun ya da bireyin problem davranış gösterme ve bu davranışı sürdürme nedenlerinden biri problem davranışların sonucunda görme, işitme ya da dokunma şeklinde duyusal geri bildirim elde etmesi olabilmektedir (Erbaş, 2002). Örneğin, öğrenci dokunsal uyarım elde edebilmek için başkalarına uygun olmayan bir şekilde dokunabilir ya da tekme atabilir (Vuran, 2013).

Çocuklarda problem davranışların nedenlerine ilişkin yukarıda açıklanan bakış açıları incelendiğinde; genel anlamda yetişkinlerin (anne, baba ve öğretmen gibi) problem

davranışlara ilişkin geri bildirimlerinin, çocuklarda problem davranışların ortaya çıkmasını ve bu problem davranışların süreklilik kazanmasını etkilediği söylenebilmektedir. Bununla birlikte problem davranışlar kısa süreli psikoeğitim ve çevresel düzenleme uygulamalarıyla ortadan kaldırılabilecek düzeyde olabileceği gibi ilaç tedavisi ve/veya psikoterapiyi gerektirebilecek ciddi bir bozukluk düzeyine de ulaşabilmektedir. Çocuklarda görülen problem davranışların şiddetini çocuğa özgü özelliklerin (kalıtım, nörolojik yetersizlik vb.) yanı sıra ailesel ve çevresel faktörler etkileyebilmektedir. Gelişimsel-ekolojik yaklaşım doğrultusunda problem davranışlar incelendiğinde; bu davranışların çocukların bireysel özellikleri, aile içi ve aile dışı faktörler arasındaki karmaşık etkileşimlerden kaynaklandığı ifade edilebilmektedir (Belsky, 1984; Loeber vd., 2009). Ancak çocukların ruhsal sorun yaşamalarında özellikle ailesel faktörlerin payının büyük olduğu iddia edilmesinin yanı sıra ruh sağlığını etkilediği varsayılan ana çevresel faktörün ebeveyn-çocuk ilişkisi olduğu iddia edilmektedir (Belsky, 1984; Bowlby, 1970; Miller-Lewis vd., 2013). Nitekim bu bağlamda olumsuz ebeveyn-çocuk etkileşimleri ve ebeveyn özelliklerinin bir sonucu olarak çocuklarda problem davranışların nasıl geliştiği ebeveynlik alanyazınında açıkça yer almaktadır (Pinquart, 2017; Yap & Jorm, 2015). İlgili alanyazında bakıcının çocuğun ihtiyaçlarını fark etme, anlama ve bu ihtiyaçlara uygun bir şekilde yanıt verme yeteneğinin (Ainsworth vd., 1978, Akt., Jeong vd., 2021), duygu düzenleme yeteneğinin (Halligan vd., 2013) ve güvenli bağlanmanın (Bakermans-Kranenburg vd., 2008, Akt., Madigan vd., 2013) çocuklarda problem davranışlarla negatif yönde ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca aile sistemi içerisinde çocuklarda görülen uyum ve davranış sorunlarının ailenin işlevselliğini koruyan ve devam ettiren özel bir işlevi olabilmektedir. Bu nedenle aile dinamiklerinin tanımlandığı, ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarının ele alındığı, çocukların gelişim öyküsünün öğrenildiği aile görüşmelerinin yapılması büyük bir önem taşımaktadır (Özyürek, 2011).

İlgili alanyazın incelemesi sonucunda Şekil 4'te çocuklarda uyum ve davranış sorunlarına ve ruhsal bozukluklara yatkınlığı artırabilecek olası risk faktörleri özetlenmiştir. Şekil 4'te görüldüğü üzere çocuklarla (genetik yatkınlık, doğum öncesi enfeksiyon, prematüre doğum, zor mizaç vb.), aileyle (zayıf ebeveynlik becerileri, bağlanma stilleri, evlilik sorunları, düşük eğitim düzeyi, sosyal destek eksikliği vb.) ve çevreyle ilişkili faktörler (olumsuz okul iklimi vb.) çocuklarda uyum ve davranış sorunlarına yatkınlığı artırabilmektedir (Özyürek, 2011).

Şekil 4. Problem Davranışlara Yatkınlığı Artırabilecek Olası Risk Faktörleri

2.4.4. Problem Davranışların Değiştirilmesine İlişkin Sayıtlar

Çocukluk dönemi birçok kurama göre kişiliğin temellerinin atıldığı bir gelişim dönemi olup birçok beceri bu dönemde öğrenilebilmektedir. Problemin doğası ve tedavi edilmeme durumuna göre bu dönemde ortaya çıkan uyum ve davranış sorunlarının, yetişkinlik dönemi ruh sağlığının önemli bir belirleyicisi olduğu düşünülmektedir. Örneğin, ABD’de yapılan bir araştırma sonucunda yetişkinlik döneminde yaygın olarak ortaya çıkan ruhsal sorunların genellikle çocukluk ve ergenlik döneminde başladığı görülmüştür. Ayrıca çözülmemiş çocukluk dönemi sorunları yetişkinlik döneminde yaşam becerilerinin öğrenilmesini, iş performansını, sorumluluk almayı ve arkadaşlık becerilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Dolayısıyla yaşam boyu gelişim anlayışından hareketle yetişkinlik dönemi ruh sağlığı açısından çocukluk döneminin önemli bir rolünün bulunduğu söylenebilir (Merikangas vd., 2010).

Çocukluk dönemi ruhsal sorunları dünya genelinde milyonlarca çocuğu ve ergeni etkileyebilmektedir (Polanczyk vd., 2015). Bununla birlikte yetişkinlerden farklı olarak çocukların yaşadığı uyum ve davranış sorunlarının tedavisinde bazı güçlükler yaşanabilmektedir. Peki “dünya genelinde çocukluk dönemi ruhsal sorunları bu derece

önemli olmasına karşın sorunların tedavi edilememesinin ya da kronikleşmesinin nedenleri nelerdir?” sorusunu yanıtlamak gerekirse; bu nedenler arasında küçük çocukların kendilerini tam anlamıyla ifade edememeleri, sergiledikleri davranışların bir sorun olarak değerlendirilmemesi, tedavi olmak için ebeveynlerinin desteğine ihtiyaç duymaları ve çeşitli sorun alanlarıyla mücadele eden ebeveynlerin çocuklarının gereksinimlerini ihmal edebilmeleri yer alabilmektedir. Ayrıca gerek çocukların yaşadıkları ruhsal sorunların fark edilmesini gerekse de erken müdahalelerde bulunulmasını engelleyen diğer nedenler arasında çocukların korunması ya da sağlık hizmetlerinin istenilen düzeyde olmaması, çocuklara terapötik destek sağlayan ruh sağlığı uzmanlarının ve/veya hizmetlerin yetersiz oluşu ya da maddi yönden bu hizmetlerin ebeveynler tarafından karşılanamaması yer almaktadır (Austin & Sciarra, 2013). Üstelik tedavi sürecinde çocukluk döneminde görülen uyum ve davranış sorunları genellikle çocukların bireysel problemleri şeklinde algılanarak sistemsel ya da bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmadığı, çocukların aile, okul ve akran ilişkileri gibi sosyal çevrelerinin anlaşılmasına çalışılmadığı ve/veya müdahalelerin bireyselleştirilmediği görülmektedir. Örneğin, aile içi şiddet sonrası çocuklarda gelişen enürezis ya da saldırganlık gibi uyum ve davranış sorunlarının tedavisi yalnızca çocuklarla çalışarak kısa sürede çözümlenmesi zor olabilmektedir (Kuzucu, 2016).

Özetle; çocuğa, aileye ve sisteme özgü nedenlerden dolayı çocukluk döneminde ruhsal sorunların tedavi edilemediği ya da kronikleştiği düşünülmektedir. Çocukluk döneminde yaşanan sorunlar kısa süreli olabileceği gibi (örneğin utangaçlık, benmerkezcilik) yaşam boyu da sürebilmektedir. Özellikle hafif düzeydeki uyum ve davranış sorunlarına (örneğin, enkoprezis) ebeveynler, öğretmenler ya da uzmanlar tarafından uygun bir müdahalede bulunulmaması durumunda bu davranışlar daha uzun sürerek komplike bir hal alabilmektedir. Problem davranışların değiştirilebilmesi için tedavi sürecinin ebeveynlerle birlikte planlanması ve müdahalelerin problem davranışın işlevini ve oluşumunu belirleyen çevresel etmenleri anlamaya dayalı olarak çocuğun iyiliği doğrultusunda belirlenmesi büyük bir önem taşımaktadır (Kuzucu, 2016).

Çocuklarda davranış problemlerinin yönetilmesinde çeşitli tekniklerden yararlanılabilmektedir. Araştırmalarda etkili olduğu kanıtlanan yöntemler arasında olumlu pekiştirme, simgesel pekiştirme, modelleme, sözleşmeler hazırlama ve söndürme yer almaktadır. Bu yöntemler anında geri bildirim ve etkili pekiştireçler sağlaması nedeniyle davranış problemlerinin azaltılmasında etkili olabilmesine rağmen bu

yöntemlerin nispeten zaman alıcı olduğu ve doğru uygulama için önemli kaynakları gerektirdiği düşünülmektedir (Peck vd., 2005). Öte yandan davranış değiştirme yalnızca problem davranışların değiştirilmesi anlamına gelmemektedir. Olumlu davranışların desteklenmesi ve problem davranışların oluşumuna zemin hazırlayan ortamların düzenlenmesi de davranış değiştirme olarak düşünülmesi gerekmektedir (Özyürek, 2011).

Problem davranışların değiştirilmesi için kuramsal olarak Özyürek (2011) tarafından sunulan Şekil 5'teki tedavi basamakları izlenebilmektedir. Ancak uygulama sürecinde bu basamaklar birlikte ele alınabilmenin yanı sıra önceki basamaklara geri dönülebilmektedir. Son olarak tedavi planlarına rağmen çocuklarda ciddi davranış problemleri görülmeye devam ederse ya da bu davranışlar süreklilik kazanırsa tedavi sürecinin yeniden planlanması gerekmektedir (Özyürek, 2011).

Birinci Basamak: Problem(ler)in Varlığını Belirleme

Pek çok problem davranış kendiliğinden dikkat çeker. Ancak davranışın, problem davranış olup olmadığını belirlemek için problem durumlar analiz edilmelidir. Bu noktada aşağıda yer alan iki temel sorunun yanıtlanması gerekir:

“Problem var mı?”

Varsa, “Problem nasıl sınıflandırılabilir?”

İkinci Basamak: Problem Davranış(lar)ı Ölçme (Betimsel Ölçme)

Davranışın hangi koşullar altında ortaya çıktığı betimsel ölçme yoluyla belirlenebilir. Betimsel ölçmeyle problem davranışın süreklilik kazanmasına neden olan bağımsız değişkenler keşfedilir. Böylece tedavinin etkililiği ve verimliliği noktasında bağımsız değişkenlere yönelik müdahalelerde bulunulabilir. Betimsel ölçme stratejileri arasında görüşme, doğrudan gözlem ve davranışın işlevsel analizi yer alır. Görüşme ve doğrudan gözlemlerle davranışın tanımlanmasının yanı sıra davranış üzerinde etkisi olduğu düşünülen bağlam, etmenler ve davranışın sonuçları belirlenir. Davranışın işlevi belirginleştğinde ise betimsel ölçme süreci noktalanarak tedavi programı geliştirilir.

Üçüncü Basamak: Amaç(lar)ı Açıkça Belirtme

Tedavi planı uygulandıktan sonra çocuğun sergileyeceği olumlu davranışlar açıklanarak amaç(lar) belirginleştirir. Bu noktada davranışsal amaçlara ilişkin ölçüt ve koşullar belirtilir.

Dördüncü Basamak: Başlama Düzeyi Verilerini Toplama

Başlama düzeyi verileri amaca ulaşma durumunu ve tedavi planının etkililiğini değerlendirmek için toplanmanın yanı sıra tedavi planında ne zaman ve nasıl değişiklikler yapılması gerektiğini belirlemek için toplanır. Nitekim bu bağlamda davranışın boyutuna göre olay kaydı ya da zaman örneklemesi gibi ölçme sistemleri seçilebilir.

Beşinci Basamak: Tedaviyi Planlama

Tedavi planı hazırlanmadan önce uygun program, davranış sonuçlarının kararlılığı ve etkili pekiştiriciler incelenmelidir. Bu değişkenler incelendiğinde uygun tedavi planı seçilir ya da geliştirilir.

Altıncı Basamak: Tedavi Planını Uygulama

Bu aşamada tedavi sürecinin planlandığı gibi ilerleyip ilerlemediğini değerlendirmek için betimsel ölçme teknikleri kullanılabilir. Betimsel ölçmeyle doğru olmayan uygulamaların düzeltilmesi amaçlanır.

Yedinci Basamak: İlerlemeleri Takip Etme

İlerlemelerin takip edilmesi süreci yani problem davranışlarda azalma olup olmadığının belirlenmesi; problem davranışın yerini alan olumlu davranışların etkililiğinin betimsel ölçümünü gerektirir. Bu basamak düzenli veri toplamayı ve toplanan verilerin analizini içerir. Verilerin analizinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda tedavi planına olduğu gibi devam edilebilir ya da değişiklikler yapılabilir.

Sekizinci Basamak: Belirli Aralarla İlerlemelerin Betimsel Ölçümü

Belirli aralıklarla ilerlemelerin betimsel ölçümü, problemlerin üstesinden gelinip gelinmediğine ilişkin kararlar alınmasını ve problem davranışların diğer ortamlarda kontrolünün mümkün olup olmadığının belirlenmesini gerektirir.

Şekil 5. Çocuklarda Problem Davranışlara Yönelik Tedavi Basamakları

2.4.5. Çocuklarda Problem Davranışların Önlenmesinde Ebeveynlere Öneriler

Çocukluk döneminde dışadönük problem davranışların, yetişkinlik döneminde şiddete yönelik suçlara eğilim yarattığı düşünülmektedir (Betz, 1995). Şiddetin önlenmesi ve şiddetten korunma, günümüzde toplumların mücadele ettiği en acil sorunların başında gelmektedir (Calabro vd., 2002; Morrison vd., 2002). Nitekim çocuk ve ergenlerde dışadönük problem davranışlar için erken risk faktörlerinin belirlenmesi, yetişkinlere yönelik şiddeti önleme programlarının geliştirilmesinde kritik öneme sahip olduğu söylenebilmektedir. Sonuç olarak risk faktörleri üzerine yapılan araştırmalar, hangi erken müdahale ve önleme programlarının çocuklarda dışadönük problem davranışların gelişmesini önlemeye yardımcı olabileceği konusunda bilgi sağlayabilmektedir (Liu, 2004). Tablo 6’da çocuklarda dışadönük problem davranışlarla mücadele edilebilmesi noktasında ebeveynlere öneriler yer almaktadır (Kavan vd., 2018). Ebeveynlerin evlilik ve ortak ebeveynlik ilişkisi bağlamında bu önerileri göz önünde bulundurmaları büyük bir önem taşımaktadır.

Tablo 6.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışların Önlenmesi İçin Ebeveynlere Öneriler

Ebeveynlerin Yapması Gerekenler	Açıklama
Çocukların Olumlu Davranışlarına Odaklanma	Çocuklarınızın olumlu davranışlarını pekiştirmek (nazik bir kelime veya dokunuş) için fırsatlar yaratınız. Çocuklar genelde ebeveynlerinin dikkatini çeken davranışlar sergilemekten hoşlanır. Çocuklarınızın gün boyunca sık sık olumlu davranışlarını yakalamaya çalışınız ve olumlu davranışlarını pekiştirmek için zaman ayırınız.
Çocukların Ebeveynlere Yardım Etmesine İzin Verme	Çocuklarınızı size yardımcı olabilecekleri etkinliklere dahil ediniz. Katkıda bulundukları etkinliklere ilgi gösteriniz ve yönergelerinizi takip ettikleri ve uygun şekilde davrandıkları için onları ödüllendiriniz. Güçlü bir rol model olduğunuzu unutmayınız, Bu etkinlikler olumlu davranışları modellemenin yanı sıra çocuklarınızla iletişim kurmak, yararlı geri bildirimler sağlamak ve yaşam sorunlarını tartışmak için harika bir fırsattır.
Rutinler Oluşturma	Açık, tutarlı, düzenli ve öngörülebilir rutinler oluşturunuz. Yemekler, ev ödevleri, ev işleri ve yatma zamanı için düzenli ve makul zamanlar belirlemeye çalışınız. Örneğin; bir aile olarak akşam yemeği yiyiniz ve açık iletişimi teşvik ediniz.
Çocukların Davranışlarını İzleme	Çocuklarınızın ne yaptığını bilmiyorsanız, çocuklarınızı uygun davranışlar için ödüllendirmek ya da uygun olmayan davranışları yönetmek zor olabilmektedir. Bu nedenle düzenli olarak çocuklarınızın davranışlarını gözlemleyiniz. Çocuklarınızın davranışları olumlu ise onları övgü veya nazik bir dokunuşla ödüllendiriniz. Aksi durumda çocuklarınızı nazikçe yönlendirerek olumlu davranışları güçlendirmek için yeni fırsatlar yaratınız.
Tutarlı ve Gerçekçi Bir Davranış Yönetimi	Ebeveynler disiplin stratejilerini birbirleriyle tartışmalı ve bu stratejileri uygulamada tutarlı olmalıdır. Davranış yönetiminde sakin olmak önemlidir. Öfkelenmek, çocuklarınıza duygularınızı veya içinde bulunduğunuz durumu kontrol edemediğinizi gösterebilmektedir. Ayrıca öfke istismar riskini artırabilmektedir.
Olumlu Davranışlar için Uzun ve Ders Verici Konuşmalardan Kaçınma	Çocuklarınıza ders vermeyiniz. Tehditler ve nasihatler genellikle daha olumsuz davranışlarla sonuçlanabilmektedir. Özellikle tek yönlü iletişimden ziyade çift yönlü iletişim kurmaya özen gösteriniz.
Olumlu ve Destekleyici Davranış Yönetme Stratejilerini Benimseme	Çocuklarınızın davranışlarına müdahale ederken onlara sempati gösteriniz ve pes etmeyiniz. Örneğin, “Geceyi arkadaşının evinde geçirme ayrıcalığını kazanmadığın için üzgünüm, ama belki gelecek hafta bu ayrıcalığı kazanabilirsin.”
Olumlu Rol Model Olma	Çocuklar gördüklerinden ve duyduklarından çok şey öğrenebilmektedir. Bir ebeveyn olarak güçlü bir rol olarak çocuklarınızda görmek istediğiniz davranışları modelleyiniz ve çocuklarınız bu davranışları sergilediğinde ise pekiştiriniz.
Ebeveynlerin Kendilerine Zaman Ayırması	Güvenilir bir aile üyesi veya bakıcı bularak ara sıra kendinize zaman ayırdığınızdan emin olunuz. Böylece çocuklarınızla ilgilenmek için kendinizi motive etme fırsatı bulabilirsiniz.
Çocukların Medya Kullanımını Takip Etme	Ebeveyn medya kullanımının çocukların medya kullanım alışkanlıklarının güçlü bir göstergesi olduğunu ve ebeveynlerin çocukları gerçek ortamda aktif ve sosyal alternatif davranışlarda bulunmaya teşvik etmesi gerektiğini unutmayınız. Yemek saatlerinde ve yatmadan en az bir saat önce medya kullanımını azaltarak medyanın uygun kullanımını modelleyiniz.
Bir Ebeveyn Olarak Öğretmenlik Rolü	Çocuklar davranış ve sözlerinizden öğrenirler. Sonuç olarak olumlu davranışları öğretmek, modellemek ve pekiştirmek için aktif olarak fırsatlar yaratınız.

Çocuğun gelişim aşamasına bağlı olarak bazı davranış problemleri ortaya çıkabilmektedir. İlgili uzmanlar tarafından ebeveynlere çocukların problem davranışlarının izlenmesi ve çocuğun yaşına uygun ebeveynlik ve davranış yönetimi stratejileri hakkında genel bilgilerin verilmesi, çocuğun daha fazla davranış ve duygusal problem yaşama riskini azaltabilmektedir. Tablo 6'da görüldüğü üzere ebeveynlerin uygun davranışları pekiştirmek, ev rutinleri oluşturmak, çocuklar için öğretmen ve rol model olarak hareket etmek ve olumlu davranış müdahalelerinde bulunmak için fırsatlar yaratmaları gerekmektedir. Ayrıca ebeveynler çocuklarının medya kullanımını izleme, sınırlandırma ve çocuklarına alternatif etkinlikler sunma noktasında desteklenmelidir (Kavan vd., 2018).

2.5. Araştırmaya Konu Olan Değişkenleri İnceleyen Araştırmalar

Evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenlerinin çocuklarda dışadönük problem davranışları yordama durumunun incelenmesinin amaçlandığı araştırmanın bu başlığında evlilik uyumu, çocuklarda problem davranışlar ve ortak ebeveynlik değişkenleri arasındaki ilişkileri ele alan araştırma sonuçları özetlenmiştir.

2.5.1. Evlilik Uyumu ile Çocuklarda Problem Davranışlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Araştırmalar

Araştırmanın bu başlığında ilgili yurt içi ve yurt dışı alanyazında evlilik uyumu ile çocuklarda görülen problem davranışlar arasındaki ilişkiyi ele alan araştırmalar incelenmiştir. İlgili yurt içi alanyazında ebeveynlerin evlilik uyumları ile altı yaştan küçük çocukların problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesinin amaçlandığı araştırma sonucuna göre ebeveynlerin evlilik uyumları ile çocukların dışadönük problem davranışları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Özbey, 2012). Ayrıca ebeveynlik ilişkisinin, ebeveynlerin evlilik uyumunun ve aile işlevselliğinin ergenlerin davranış problemlerine etkisi (Yazıcı & Söylemez, 2021), evlilik uyumu ve çocuklarda problem davranışlar arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolü (Kaya, 2003), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların problem davranışları ile annelerinin evlilik uyumları arasındaki ilişki (Kızıılışık-Kartal, 2014), eşlerin bağlanma stilleri ve evlilik uyumları ile çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişki (Yüksel, 2019), eş uyumu, aile içi iletişim ve ebeveyn tutumlarının 4-6 yaş çocukların uyumuna etkisi (Ateş, 2018) ve baba katılımı ile çocuk

uyumu arasındaki ilişkinin anne bekçiliği ve evlilik uyumuna etkisi (Akgöz-Aktaş, 2017) ve ebeveyn niteliği, evlilik uyumu ve aile işlevselliğinin ergenlerin davranış problemleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre evlilik uyumunun araştırmalarda ele alınan değişkenlerle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca düşük çatışmalı ailelerden gelen çocuklara göre yüksek düzeyde evlilik çatışması olan ailelerden gelen çocukların davranış problemlerinin daha fazla olduğu saptanmıştır (Kızıldağ & Şendil, 2006). Başka bir araştırmada yapılan lojistik regresyon analizi sonuçlarına göre evlilik çatışmasının “çatışma özellikleri”, “tehdit algısı” ve “kendini suçlama” alt boyutlarının ergenlerde kuraldışı davranışları açıklamada anlamlı katkı sunan değişkenler olduğu tespit edilmiştir (Bulut-Ateş & Çeçen-Eroğul, 2017). Güven (2013) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında özellikle anne baba çatışması ve anne baba çatışmalarında çocukların kendilerini suçlama eğilimleri arttıkça çocuklarda davranış sorunlarının gelişme riskinin arttığına işaret edilmiştir. 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyumlarının araştırıldığı bir başka araştırmadan elde edilen sonuçlara göre evlilik çatışması ile çocukların sosyal uyum ve becerilerinin negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Güngören, 2011). Buna karşın Uçak (2020) tarafından yapılan bir araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal uyum ve sosyal becerileri ile evlilik çatışmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

İlgili yurt dışı alanyazında yer alan araştırmalar incelendiğinde eşler arasındaki sıkıntı ve memnuniyetsizlikle karakterize edilen uyumsuz evlilik ilişkisinde yetişen çocukların, uyumlu evlilik ilişkisinde yetişen çocuklara göre daha çok duygusal ve davranışsal zorluklar yaşadıkları görülmüştür (Davies vd., 2002). Başka bir ifadeyle olumsuz çocuk sonuçlarının evlilik çatışmasıyla güçlü bir şekilde ilişkili olduğu söylenebilir (Clarke-Stewart vd., 2000). Cummings vd. (1984) tarafından yapılan bir araştırmada, ebeveynler arasındaki eş uyumsuzluğunun çocukları olumsuz yönde etkilediği bulgulanmasının yanı sıra çocukların yaş, cinsiyet ve diğer demografik özelliklere göre ebeveyn çatışmalarına gösterdikleri tepkilerin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır (Akt., Şendil, 1999). Amato ve Fowler (2002) yaptıkları araştırmada, ebeveynler arasındaki uyumun çocukların uyumlu davranışlar göstermesini sağladığını tespit etmiştir. Araştırmalar, destekleyici bir evlilik ilişkisi içerisinde eşlerin ebeveynlik sürecine aktif bir şekilde katıldıklarını ve daha az davranış problemleri sergileyen çocuklara sahip olduklarını göstermiştir (Carlson vd., 2011; Goldberg & Carlson, 2014; Suarez & Baker, 1997). Bir boylamsal araştırmada, davranış sorunları olan çocuklara

sahip 75 ailede eş desteğinin çocuk davranışı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma kapsamında geliştirilen Eş Anlaşması ve Destek Ölçeği kullanılarak ölçülen eş desteğinin çocuklarda problem davranışlarla negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Suarez & Baker, 1997). Bir diğer araştırma sonucunda çiftlerin ilişki kalitesi arttıkça ebeveyn katılımlarının da arttığı varsayımı kanıtlanmıştır (Carlson vd., 2011). Goldberg ve Carlson (2014), eş desteğinin çocuklarda problem davranışlar üzerinde bir etkisi olup olmadığını incelemek için 945 aileyle çalışmıştır. Goldberg ve Carlson'un araştırmasında çiftlerin bir, üç, beş ve dokuz yaşlarındaki çocuklarından elde edilen dört veri kaynağından hareketle algılanan eş desteğinin artmasıyla çocuklarda problem davranışların azaldığı bulunmuştur. Berger ve McLanahan (2015), 11 yıllık bir süre boyunca üç ayrı kohortta yaklaşık 1.750 ebeveyn-çocuk üçlüsünden oluşan bir örneklem üzerinde çalışmıştır. Evli ve birlikte yaşayan ebeveynlerin çocuklarının, diğer iki ebeveynli ailelerle yaşayan çocuklardan daha düşük davranış sorunlarına sahip oldukları saptanmıştır (Berger & McLanahan, 2015). Başka bir araştırmada çocukların uyumlarının bir göstergesi olarak çocuklarda prososyal davranışların eş uyumuyla pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Lindsey vd., 2006).

Araştırmalar çocukların önünde gerçekleşen evlilik çatışmasının çocuklarda saldırganlık, uyumsuzluk, suçluluk ve içeyönelim davranış sorunlarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Pendry vd., 2013; Shelton & Harold, 2008). Bu kapsamda gerçekleşen araştırmalar, eş çatışmasının çocukluktan ergenliğe kadar çocukların dışsallaştırma ve içselleştirme davranış sorunları üzerinde etkisi olduğunu ve böylece çocukların uyumunu engellediğini göstermiştir (Cummings vd., 2014; Davies vd., 2002; Evans vd., 2008; Grych vd., 2003; Harold vd., 1997; Jenkins vd., 2005; Jouriles vd., 2014; Kitzmann vd., 2003; Osarenren vd., 2013; Schoppe-Sullivan vd., 2007; Wolfe vd., 2003). McCoy vd. (2013) tarafından yapılan bir araştırmada yapıcı evlilik çatışmasının olumlu ebeveynlik uygulamaları ve çocuk uyumuyla pozitif yönde ilişkili olduğu saptanırken, yıkıcı evlilik çatışmasının ise çocuk uyumunu ve ebeveynlik uygulamalarını olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır. Ayrıca yapılan araştırmalar, yüksek düzeyde evlilik çatışması olan ailelerden gelen çocukların kaygılı bağlanma stiline sahip olduğunu ortaya koymanın yanı sıra bu çocukların ebeveynlerinden daha az ilgi gördüklerini ve ebeveynleri ve çevreleri tarafından desteklenmediklerini hissetmelerini nedeniyle düşük benlik saygısı ve davranış problemleri gibi sorunlar yaşayabildiklerini ortaya koymuştur (Blaustein, 1999; Harold vd., 1997; Smith vd., 1996). Evlilik çatışmasının yoğun olduğu ailelerden gelen

çocukların akranlarıyla etkileşime girdiklerinde kendilerini yetersiz hissettikleri ve daha az nitelikli arkadaşlıklara sahip olma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir (McCoy vd., 2009). Çocukların ebeveyn çatışmasına tepkisi saldırganlık, mutsuzluk ve korku dahil olmak üzere çeşitli stresli tepkilerden oluşabilmektedir. Örneğin; çocuklar için üzücü ve olumsuz duyguların deneyimlenmesine neden olan ebeveynler arasındaki çatışma, çocukların sosyal zorluklar (McCoy vd., 2009), cinsel davranış sorunları (Orgilés vd., 2015), okula uyum sorunları (George vd., 2010), depresyon, kaygı, suçluluk, uyku sorunları ve davranış problemleri (Buehler vd., 2006; El-Sheikh vd., 2006) geliştirme risklerini artırabilmektedir. Bu doğrultuda çatışmalı ailelerde yaşayan çocukların başkalarıyla ilişkilerinde sorun yaşama riskleri daha yüksek olabilmektedir (Conger vd., 2000). Ancak evli ve mutlu ebeveynlerle yetişen çocukların daha az davranış sorunları gösterdikleri ve daha uyumlu oldukları bilinmektedir (Amato, 1993; Cummings & Davies, 2002; Hetherington & Stanley-Hagan, 1999; Schoppe-Sullivan vd., 2007). Diğer araştırmalarda çocukların dışsallaştırıcı ve içselleştirici davranış problemlerine evlilik çatışması, sert cezalandırma, güvenli bağlanma, ebeveyn-çocuk çatışması ve ebeveynlik tarzı gibi değişkenlerin aracılık ettiği saptanmıştır (Coln vd., 2013; Erel & Burman, 1995; Gerard vd., 2006; Schoppe-Sullivan vd., 2007). Benzer şekilde Harold vd. (2004) tarafından yapılan bir araştırmada eş çatışmasının çocukların ebeveynlerine güvenli bağlanmaları üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu bulunmuştur. Bu araştırma sonucu, eş çatışması ve çocukların psikolojik sorunları arasındaki ilişkide güvensiz bağlanmanın aracı rolü üzerine yapılan araştırma sonuçlarını tamamlamaktadır (Davies vd., 2002; Sturge-Apple vd., 2012). Harold vd. (2012) tarafından yapılan bir yol analizi araştırmasında çocuklarda antisosyal davranış problemlerinin ebeveynler arası çatışmanın bir sonucu olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca bu araştırmada ebeveynler arası çatışmanın ebeveyn-çocuk ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebileceği ve çocuk psikopatolojisi üzerinde etkili olan ebeveyn-çocuk ilişkilerinde çatışmaya neden olabileceği iddia edilmiştir. Benzer şekilde başka araştırmalarda ebeveynlerin ilişkilerindeki çatışmacı davranışların çocukları etkileyebileceği ve çocuklarda antisosyal davranış risklerini artırabileceği bulunmuştur (Capaldi vd., 2003; Jaffee vd., 2006). Doh vd. (2012) tarafından üç yaşında çocuğa sahip 349 anne üzerinde yapılan kesitsel bir araştırmada, çocuk saldırganlığının evlilik çatışmasından nasıl etkilendiği ve çocuklara kötü muamelenin bu iki değişken arasında nasıl bir aracı değişken olarak rol oynadığı incelenmiştir. Araştırmada çocuklarda saldırganlığın annelerin kötü muamelesi yoluyla evlilik çatışmasından dolayı olarak etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Evlilik uyumsuzluğunun genç yetişkinlikteki bireylerin ruhsal sağlığı ve davranış sorunları üzerindeki etkisini inceleyen Hayatbakhsh vd. (2013), zayıf evlilik ilişkilerinin uzun dönemde çocukların ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkilediğini bulmuştur. Benzer şekilde George vd. (2014) tarafından yapılan üç yıllık boylamsal bir araştırmada, evlilik çatışmasının çocukların yeme bozukluğu üzerindeki etkisi incelenmiş olup evlilik çatışmasının çocukların uyumu ve güvenli bağlanmayı olumsuz yönde etkileyerek çocuklarda yeme bozukluğunun ortaya çıkmasında bir risk faktörü olduğu bulunmuştur. Shelton ve Harold (2008a) tarafından yapılan bir araştırmada evlilik düşmanlığının çocuklarda kaçınmacı davranışlarla ilişkili olduğu bulunmuştur. Towe-Goodman vd. (2011) tarafından 636 aile üzerinde yapılan boylamsal bir araştırmada ebeveynler arası saldırganlık, dikkat becerisi gelişimi ve erken çocuklukta davranış sorunları arasındaki ilişki incelenmiştir ve ebeveynler arası saldırganlığın çocuklarda dikkat gelişimini engellediği bulunmuştur. Ayrıca çeşitli araştırma sonuçları çiftlerin ilişkilerindeki memnuniyetin, zaman içerisinde çocuklarda davranış problemlerini doğrudan ve olumlu bir şekilde yordadığını göstermektedir (Cummings & Davies, 2002; Linville vd., 2010; Schoppe-Sullivan vd., 2007). Nagaraja vd. (2012), düşük ve yüksek düzeyde evlilik doyumuna sahip olan çiftleri karşılaştırmış ve evlilik doyumunu yüksek olan çiftlerin çocuklarının daha iyi ruhsal sağlığa sahip olduğunu bulmuştur. Ebeveyn çatışması ve çocuk suçluluğu üzerine yapılan bir araştırmada, ebeveynler arası çatışma arttıkça ergenlerin okulda yasa dışı davranışlarda bulunma risklerini artırdığı bulunmuştur (Scolastica & Aloka, 2015). Buna bağlı olarak yüksek düzeyde evlilik kalitesinin çocuklarda daha az problem davranışlarla bağlantılı olduğu söylenebilir (Mark & Pike, 2017). Bu araştırma bulgularından hareketle ebeveynler arasındaki olumlu ve destekleyici ilişkilerin gerek aile içinde gerekse de aile dışında çocukların sağlıklı gelişimi üzerinde olumlu rol oynadığı ifade edilebilir.

2.5.2. Ortak Ebeveynlik ile Çocuklarda Problem Davranışlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Araştırmalar

Ortak ebeveynlik ilişkisinin çocukların sosyal uyum süreçlerinin anlaşılmasına önemli oranda katkı sağladığı düşünülmektedir. Aile teorisyenleri ve gelişim kuramcıları, ortak ebeveynlik ilişkisi dinamiklerinin çocukların sosyoduygusal gelişimlerini etkileme noktasında ayırt edici bir rol oynadığını kabul etmektedir (Talbot, 2001). Başka bir ifadeyle çocukların gelişiminde ortak ebeveynlik ilişkisi ve ebeveynlik niteliklerinin,

çocuk sonuçlarının farklı belirleyicileri olduğu düşünülmektedir (McHale & Rasmussen, 1998). Ortak ebeveynlik ilişkisinin ebeveynlik niteliği değişkenine göre ebeveyn ve çocuk sonuçlarını daha güçlü yordadığı görülmektedir (Feinberg, 2003). Feinberg vd. (2007) tarafından 500'den fazla aile üzerinde yapılan araştırmada, ortak ebeveynlik ilişkisinin özellikle de ortak ebeveynlik çatışmasının, evlilik kalitesi değişkenine göre ebeveyn ve çocuk uyumunu daha güçlü yordadığı bulunmuştur. Ayrıca Teubert ve Pinquart (2010) tarafından çocukların uyumu (içedönük ve dışadönük problem davranışlar, sosyal uyum ve güvenli bağlanma) ile ortak ebeveynliğin iş birliği, anlaşma, çatışma ve üçgenleşme alanları arasındaki ilişkileri araştıran 40 kesitsel ve 19 boylamsal araştırma olmak üzere 59 araştırmanın dahil edildiği bir meta-analiz araştırması gerçekleştirilmiştir. Etki boyutları küçük olsa da ortak ebeveynlik ilişki niteliğinin çocukların (7 ay-16 yaş arası) psikolojik uyumuyla anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu etki, bireysel ebeveynlik stilleri ve evlilik kalitesi değişkenleri kontrol edildikten sonra da devam etmiştir (Teubert & Pinquart, 2010).

Çocukların uyumu üzerinde benzersiz bir etkisi olan ortak ebeveynlik ilişkisine dair ilgili yurt içi alanyazında sınırlı sayıda araştırmanın yer aldığı görülmüştür. İlgili alanyazında ortak ebeveynlik ilişkisiyle ilgili nitel (Erdemir-Aşıkoğlu, 2022; Örnek-Topcu, 2022; Özdemir vd., 2020) ve derleme (Gürmen, 2019; Özdemir & Sağkal, 2020; Rayana & Atak, 2021) araştırmalarının yanı sıra nicel araştırmalara rastlanılmıştır. Bu nicel araştırmalarda ise ebeveynlerin ortak ebeveynlik davranış ve algılarının romantik bağlanmayla (Salman-Engin vd., 2019) ve ebeveynlerde güç paylaşımıyla ilişkisi (Alan, 2023), evlilik doyumunun ortak ebeveynlik ilişkisine etkisi (Ece, 2020), Türkiye ve ABD'de ortak ebeveynlik süreçleri (Salman-Engin, 2014), ortak ebeveynlik ilişkisi açısından boşanmış aile çocuklarında uyum problemleri (Karataş, 2019) incelenmiştir. Ayrıca yapısal eşitlik modelinden yararlanılarak ortak ebeveynlik ilişkisi ile çocuk rutinlerinin çocukların sosyoduygusal yeterliklerindeki rolü (Yağlı, 2021) incelenmesinin yanı sıra ortak ebeveynlik ile eğitimde aile katılımı arasındaki ilişkide güdüsel inançların aracı rolü (Çetin, 2020), ebeveynlerin duygusal zekaları ile çocuklarının sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkide ortak ebeveynliğin aracı rolü (Büyükbayrak, 2019) ve ebeveyn zihinselleştirmesi ile ebeveyn stresi arasındaki ilişkide ortak ebeveynliğin düzenleyici rolü (Ediş, 2023) incelenmiştir. Öte yandan boylamsal bir araştırmada ilk kez anne olan kadınların ortak ebeveynliğe yönelik doğum öncesi beklentileri ve doğum sonrası deneyimleri incelenmiştir (Ünverdi, 2020). Yurt içi alanyazında gerçekleştirilen

bu nicel araştırma sonuçlarından hareketle ortak ebeveynlik ilişkisinin bu araştırmalarda ele alınan değişkenlerle ilişkili olduğu ifade edilebilir. Son olarak Seyhan (2023) tarafından Prof. Dr. Yalçın Özdemir'in yürütücülüğünü yaptığı bir TÜBİTAK-1003 çalışması kapsamında ilk defa anne baba olacak çiftlerde olumlu ortak ebeveynlikle ilgili tutum ve becerilerin geliştirilmesi amacıyla (i) *Ebeveynliğe Geçiş*, (ii) *Çocuk Yetiştirmede Takım Olabilme: Birlikte Ebeveynlik Araştırmaları Ne Söylüyor?*, (iii) *Birlikte Ebeveynlik Becerilerini Evlilik İlişkisi Üzerinden İnşa Etme-Etkili İletişim*, (iv) *Birlikte Ebeveynlik Becerilerini Evlilik İlişkisi Üzerinden İnşa Etme- Çatışma Çözme* ve v) *Birlikte Ebeveynliğe Olumlu Geçiş* olmak üzere beş oturumdan oluşan Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programının (BEGEP) etkililiği deneysel desenle test edilmiş olup çiftlerin ortak ebeveynlik ilişkisi üzerinde olumlu bir etkisi olduğu bulunmuştur. İlgili yurt dışı alanyazında yer alan araştırmalarda ise ortak ebeveynlik ilişki niteliğinin, bebeklik ve çocukluk döneminden ergenlik dönemine kadar bireylerin ruhsal sağlık sorunlarıyla ilişkili olduğu ortaya konulmuştur (Schoppe-Sullivan vd., 2001). Ortak ebeveynlik konularında anlaşma, ebeveynlik görevlerinin paylaşımına ilişkin memnuniyet, ortak ebeveynliğin onaylanması ve aile bütünlüğüne değer verilmesi gibi ortak ebeveynlik uygulamalarının çocukların gelişimini olumlu yönde etkilediği varsayılmıştır (Talbot, 2001).

Boşanmaya ilişkin alanyazında, ebeveynlerin çocuklarla ilgili konularda uyumlu bir şekilde çalışmamaları durumunda çocukların çeşitli zorluklar yaşayabildiklerini destekleyen ilk verilere rastlanılmıştır (Maccoby vd., 1990). Camara ve Resnick'e (1989) göre çocuklarda saldırgan davranışları ebeveynliğe ilişkin anlaşmazlıklar, eski eşler arasındaki genel çatışmalardan daha güçlü yordayabilmektedir. Bu tür ebeveynliğe ilişkin anlaşmazlıkların, diğer ebeveynle rekabet etme ya da ebeveyn-çocuk sisteminden kasıtlı olarak diğer ebeveyni dışlama girişi gibi uygunsuz ebeveyn-çocuk ittifaklarının kurulmasıyla ilişkilendirildiği görülmüştür (Maccoby & Mnookin, 1992, Akt., Vaughn, 1999). Boşanmış ebeveynleri arasında devam eden ebeveyn çatışmasına maruz kalan çocuklar akranlarına göre okulda daha kötü performans gösterebilir, daha fazla psikolojik sorun yaşayabilir ve saldırgan davranışlar gösterebilir (Block vd., 1981; Johnston vd., 1987). Öte yandan ortak ebeveynlik ilişkisi evliliğin devam ettiği ya da etmediği ailelerde yaşayan çocukların gelişimi için benzer şekilde önemlidir. 1980'lerde J. H. Block liderliğinde araştırmacılar (Block vd., 1981) ve 1990'lı yılların başında Jouriles ve meslektaşları (Jouriles vd., 1991) çocuk yetiştirme konularında ebeveyn anlaşma

durumunun çocukların gelişimine etkisini incelemiştir. Son yıllarda ise birçok araştırmada ortak ebeveynlik boyutları ile çocukların uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Ortak ebeveynlik ilişki boyutları, çocuklarda uyum sorunlarını farklı şekillerde etkileyebilmektedir. İlk olarak iş birliği ve aile bütünlüğü boyutları, çocukların uyum sorunlarıyla negatif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Teubert & Pinquart, 2010). Choi vd. (2019) tarafından yapılan bir araştırmada ortak ebeveynlik ilişkisinin iş birliği boyutu, içedönük/dışadönük davranış sorunlarını negatif yönde yordamasının yanı sıra 6 ay sonra çocukların prososyal davranışlarını olumlu yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde aile bütünlüğü boyutunun; davranış sorunları, kaygı, üzüntü ve depresyon gibi içedönük/dışadönük davranış sorunlarıyla negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır (Choi vd., 2019). Buna karşın ortak ebeveynlik çatışmasının; riskli davranışlar, DEHB ve karşı gelme bozukluğu gibi dışadönük davranış sorunlarının yanı sıra anksiyete, depresyon ve somatik şikayetler gibi içedönük davranış sorunlarıyla pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca ortak ebeveynlik ilişkisinin gerek rekabetçi gerekse de üçgenleşme boyutlarının içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemlerindeki artışla ilişkili olduğu düşünülmüştür (Teubert & Pinquart, 2010).

Zhao vd. (2022) tarafından ortak ebeveynlik ile çocuklarda içedönük/dışadönük problem davranışlar arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik gerçekleştirilen bir meta analiz araştırmasında olumlu ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda içedönük/dışadönük davranış problemleriyle negatif yönde ilişkili olduğu tespit edilirken; olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi bağlamında yetişen çocukların daha çok içselleştirme/dışsallaştırma davranış sorunları yaşayabildikleri tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle ortak ebeveynlik çatışmalarına maruz kalmanın çocuklara olumsuz etkileri olduğu söylenebilir. Özellikle düşmanca ve rekabetçi ortak ebeveynlik ilişkisinde çocukların, saldırgan davranışlar da dahil olmak üzere dışadönük davranış semptomları göstermeleri daha olası görülmekle birlikte tutarsız ortak ebeveynlik ilişkisinde çocukların, anksiyete gibi içedönük davranış sorunları bakımından risk altında oldukları görülmüştür (McHale & Rasmussen, 1998). Benzer şekilde diğer araştırmalarda düşmanca ortak ebeveynlik ilişkisinin evlilik çatışması, daha az baba katılımı ve çocukların dışadönük davranış sorunlarını yordadığı tespit edilmiştir (Katz & Low, 2004; Schoppe-Sullivan vd., 2008; Schoppe-Sullivan vd., 2004). Bu araştırma sonuçlarının yanı sıra gelişim teorisyenleri, uyumlu ortak ebeveynlik ilişkisinin çocukların aile ortamına ilişkin güven duygusu geliştirmelerini olumlu yönde etkilemenin yanı sıra aileye ilişkin içselleştirilmiş olumlu temsillerin, çocukların

karmaşık kişilerarası durumlarda duygusal düzenleme yeteneklerini desteklediğini öne sürmektedir. Ayrıca yapısal ve Bowen ekolleri de dahil olmak üzere sistem teorileri, ortak ebeveynler arasındaki dayanışma eksikliğinin çocukların ev yaşamlarını kronik olarak öngörülemez hale getirebileceğini ve böylece çocukların olumlu davranışları içselleştirmelerini engelleyebileceğini savunmaktadır (Nichols & Schwartz, 1998, Akt., Talbot, 2001). Ayrıca destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda olumlu akran ilişkileri, uyumlu kardeş ilişkileri ve yüksek akademik yeterlikle ilişkili olduğu iddia edilmektedir (Brody vd., 1999; McHale vd., 1999; McHale, Rao vd., 2000). Kısacası çocukların uyumunu destekleyen ortak ebeveynlik ilişki dinamiklerinin; iş birliği ya da karşılıklı destek, ebeveynlik görevlerine nispeten eşit katılım, ortak ebeveynler arasında minimum düzeyde düşmanlık ve rekabetin yanı sıra tüm aile üyeleri arasında karşılıklı sıcaklık ve duygusal uyumla karakterize edildiği varsayılmaktadır. Öte yandan küçümseyici davranışlar, karşılıklı sevgi eksikliği ve ebeveynlik görevlerine düşük düzeyde katılım olması durumunda ortak ebeveynlik ilişkisi zarar görebilmektedir. Ebeveynlerin işbirlikçi ve uyumlu ortak ebeveynlik uygulamaları gerçekleştirmelerinin, çocukların gelişimlerini olumlu yönde etkilediği düşünülürken (Block vd., 1981; Jouriles vd., 1991) ortak ebeveynlik ilişkisindeki birtakım sorunların çocuklarda çeşitli davranış sorunlarıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Altenburger vd. (2017) bebeklerin sosyal-duygusal uyumu ile ortak ebeveynliğin rekabet, iş birliği ve zevk/hoşnutsuzluk alanları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırmada destekleyici bir ortak ebeveynlik ilişkisi bağlamında olumsuz duygulanım düzeyleri (meydan okuma, dürtüsellik vb.) yüksek olan bebeklerin düşük disregülasyon düzeylerine (uyku, yeme ve duygusal duyarlılık gibi alanlarda) sahip oldukları bulunmuştur (Altenburger vd., 2017). Ortak ebeveynlik ilişkisinin ergenlerin davranışlarını da etkilediği varsayılmaktadır. Ebeveynlerle geçirilen zamanın azaldığı bir dönem olan ergenlikte ortak ebeveynlik ilişkisi ergenlerin gelişiminde küçük çocuklarda olduğu kadar kritik olmayabilmektedir (Larson & Richards, 1991). Buna karşın ergenlik yılları genellikle kızlarda içedönük davranış problemleri ve erkeklerde dışadönük davranış problemleri riskinin arttığı bir dönem olmasının yanı sıra (Steinberg & Morris, 2001) çocuklarının ergenliği döneminde ebeveynler, ebeveynlik becerileri konusunda endişe duyabilmektedir (Pasley & Gecas, 1984). Bu bağlamda çocuk yetiştirmede diğer ebeveynin desteği, anne ve babaların bu zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olabilmektedir. Bu nedenle ortak ebeveynlik ilişkisi (yüksek iş birliği, uzlaşma ve desteğin yanı sıra düşük çatışma ve üçgenleşme açısından) ergenlerin uyumu noktasında önemli etkileri olabilmektedir. Nitekim

ebeveynler arasında çatışmaya maruz kalan ergenlerin, olumsuz ve uyumsuz ergen davranışları gösterme konusunda risk altında oldukları görülmüştür (Lerner & Steinberg, 2009). Ergenler üzerinde gerçekleştirilen bir araştırmada ergenlerin içedönük davranış sorunlarının ortak ebeveynlik ilişkisi faktörlerinden etkilendiği bulunmuştur (Steinberg & Morris, 2001).

Yukarıda yer alan kesitsel araştırmaların yanı sıra boylamsal araştırmalarda ortak ebeveynlik ilişkisinin çocukların uyumu üzerindeki uzun süreli etkisi ortaya konulmuştur (LeRoy vd., 2013). Bu araştırmaların büyük bir kısmında küçük çocuklar, okul öncesi çocuklar ve ebeveynleri yer almıştır. Örneğin; iki yaşındaki çocukların ebeveynleri arasında iş birliğinin bulunmaması, okul öncesi erkeklerin üç yaşında ket vurma davranışıyla ilişkilendirilmiştir (Belsky vd., 1996). Ayrıca boylamsal araştırmalarda, bebeklik döneminde destekleyici bir ortak ebeveynlik ilişkisinin, çocukluk döneminde dışayönelim davranış sorunlarının ortaya çıkma riskini azalttığı saptanmıştır (Altenburger vd., 2017; Choi & Becher, 2018). Buna karşın küçümseyici ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda 1 yıl sonra dışadönük davranış semptomlarıyla ilişkili olduğu bulunmasının yanı sıra (Schoppe-Sullivan vd., 2009) beş yıl sonra duygulanım bozukluğu ve somatik şikayetlerle pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Umemura vd., 2015). Ayrıca ortak ebeveynlik ilişkisinin, babaların duyarlılığı (Baptista vd., 2018), ebeveyn sıcaklığı (Davies vd., 2016) ve tutarsız ebeveynlik (Umemura vd., 2015) gibi bireysel ebeveynlik stilleri kontrol edildikten sonra dahi çocuklarda davranış sonuçlarına bağımsız olarak katkıda bulunduğu görülmektedir. Bir diğer araştırmada bebeklik dönemindeki ortak ebeveynlik çatışması dört yıl sonra okul öncesi öğretmenlerinin bu çocuklarda saldırgan davranışları daha çok gözlemlmelerini yordamıştır (McHale & Rasmussen, 1998). Benzer şekilde başka bir araştırmada üç yaşındaki çocukların ailelerindeki ebeveyn iş birliği düzeylerinin dört yaşındaki çocukların dışadönük problem davranış semptom düzeyleriyle negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır (Schoppe-Sullivan vd., 2001). Bunun yanı sıra Jacobvitz vd. (2004) tarafından yapılan bir araştırmada çocuklar iki yaşındayken üçgenleşme davranışlarının beş yıl sonra içedönük davranış semptomlarıyla pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ortak ebeveynlik, okul çağındaki çocukların yaşamında da önemli bir faktör olarak görünmektedir. Düşük düzeyde ebeveyn iş birliği değişkeni dikkat sorununu, pasif davranışları ve üçüncü sınıf öğrencilerinin düşük matematik notlarını yordadığı saptanmıştır (Stright & Neitzel, 2003). Jones vd. (2003) tarafından ortak ebeveynlik çatışması ile okul çağındaki çocuklarda içedönük ve

dışadönük problem davranış semptomları arasında eşzamanlı ve boylamsal bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Başka bir araştırmada çocukluk dönemindeki ortak ebeveynlik ilişkisinin, sonraki yaşlardaki DEHB, karşı gelme bozukluğu, duygulanım bozukluğu ve somatik şikayetleri yordama durumu incelenmiştir. Bu araştırma sonucunda rekabetçi ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda DEHB ve karşı gelme bozukluğu semptomlarını yordadığı bulunmuştur. Ayrıca rekabetçi ortak ebeveynlik ilişkisinin erkeklerde (kızlarda değil) DEHB semptomlarını ve kızlarda (erkeklerde değil) öğretmenler tarafından bildirilen (anneler tarafından bildirilmeyen) somatik şikayetleri yordadığı ortaya çıkmıştır. Çocuklarda DEHB ve karşı gelme bozukluğu semptomlarının babaların (annelerin değil) bireysel rekabet davranışları tarafından yordandığı tespit edilmiştir. Öte yandan anne ve babalar düşük düzeyde rekabetçi davranışlar sergilediklerinde çocuklarda öğretmenler tarafından bildirilen duygulanım bozukluğu semptomları azalmıştır (Umemura, 2015). Baril vd. (2007) tarafından yapılan 1 yıllık boylamsal araştırmada yüksek düzeyde çatışmanın ergenlerde riskli davranışları yordadığı tespit edilmiştir. Başka bir boylamsal araştırmada ortak ebeveynlik çatışmasının ergenlerde antisosyal davranışları yordadığı görülmüştür (Feinberg vd., 2007). Buehler ve Welsh (2009) tarafından yapılan boylamsal bir araştırmada, üçgenleşmenin ergenlerin içedönük davranış problemleriyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, erken dönemden itibaren ortak ebeveynliğin öneminin ergenlik döneminde de devam ettiğini ortaya koymaktadır.

Yukarıda yer alan araştırmaların büyük bir kısmında ortak ebeveynlik ilişkisinin erken çocukluk döneminden geç ergenliğe kadar çocukların gelişiminde etkili bir faktör olduğu görülürken bazı araştırmalarda ise ortak ebeveynlik boyutları ile çocuk sonuçları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Örneğin, McConnell ve Kerig (2002) tarafından yapılan bir araştırmada okul çağındaki çocuklarda dışadönük ve içedönük davranış problemleri ile ortak ebeveynliğin iş birliği boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Benzer şekilde Baril vd. (2007) tarafından yapılan bir araştırmada ortak ebeveynlik ilişkisinin iş birliği ve üçgenleşme boyutlarının ergenlerde riskli davranışları anlamlı düzeyde yordamadığı bulunmuştur. Ayrıca Schoppe-Sullivan vd. (2009), ortak ebeveynlik ve çocuklarda dışadönük davranış sorunları arasında anlamlı düzeyde doğrudan ilişki ortaya çıkmamıştır. Ancak ortak ebeveynliğin iş birliği boyutunun çocuklarda problem davranışları önlediği görülmüştür.

Özetle; araştırma sonuçlarında çelişkili bulgular (anlamlı ve anlamlı olmayan

ilişki bulan araştırma sonuçları) yer alsa da genel anlamda ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemlerini anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Spesifik olarak ortak ebeveynliğin bütünlük ve iş birliği alt boyutlarının çocuklarda içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemlerini negatif yönde yordadığı görülürken, çatışma alt boyutunun içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemlerini pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Bu bulgular, ortak ebeveynlik ile çocuklarda problem davranışlar arasındaki ilişkinin anlaşılmasını sağlarken çelişkili bulgular ise araştırma özelliklerinin (örneğin; araştırmalarda veri kaynağı, çocukların gelişim dönemi ve cinsiyeti değişkenlerinin farklılaşması) ortak ebeveynlik ile çocuklarda uyum sorunları arasındaki ilişkiyi etkileyebileceğini ve dolayısıyla farklı araştırma sonuçlarının ortaya çıkmasına neden olabileceğini göstermektedir (Zhao vd., 2022).

Aşağıda Zhao vd. (2022) tarafından gerçekleştirilen bir meta analiz çalışmasından elde edilen bulgular doğrultusunda bu araştırma özelliklerinin ortak ebeveynlik ile çocuklarda problem davranışlar arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediği açıklanmıştır.

2.5.2.1. Çocukların Yaşı ve Gelişim Dönemi

Yaş ya da gelişim dönemi, ortak ebeveynlik ilişkisi ile içselleştirme/ dışsallaştırma davranış sorunları arasındaki ilişkiyi anlamada önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Büyük çocuklara göre küçük çocuklarda ortak ebeveynlik ilişkisi ile çocuklarda uyum sorunları arasındaki ilişkinin daha güçlü olduğu varsayılmaktadır. Çocuklar büyüdükçe ebeveynler arası çatışmaya daha çok dahil olabilmektedir ve destekleyici olmayan ortak ebeveynlik ilişkisine maruz kalan bu çocuklar, olumsuz duygular yaşayabilmektedir. Bu olumsuz duygular, çocukların davranış problemleri üzerinde daha büyük bir etki yaratabilmektedir. Öte yandan ebeveynlerine büyük ölçüde bağımlı olan küçük çocuklar ebeveynleriyle daha fazla zaman geçirirken, ergenlik döneminde çocuklar ebeveyn kontrolünden uzaklaşmak için mücadele ederek evde daha az ve akranlarıyla dışarıda daha çok zaman geçirebilmektedir. Bu nedenle ortak ebeveynlik ilişkisinin çocukların uyum sorunları üzerindeki etkisi yaşla birlikte azalabilmektedir. Örneğin; okul öncesi çocuklarıyla gerçekleştirilen bir araştırmada çocukların yaşı değişkeninin ortak ebeveynlik iş birliğiyle negatif yönde zayıf düzeyde ilişki olduğu saptanırken ($r=-0.11$), ergenlerden oluşan bir örnekleme bu ilişkinin anlamlı olmadığı saptanmıştır (Zhao vd., 2022).

Farklı gelişim dönemlerinde ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda içedönük ve dışadönük davranış sorunlarını farklı şekillerde etkileyebileceği savunulmaktadır. Bebeklik döneminde ortak ebeveynlik ve dışadönük davranış semptomları arasındaki ilişkinin, çocukluk ve ergenlik dönemlerine göre daha zayıf olduğu bulunmuştur (Zhao vd., 2022). Başka bir ifadeyle Zhao vd. (2022) tarafından gerçekleştirilen bir meta-analiz araştırmasında, ortak ebeveynlik ile çocuklarda dışadönük davranış semptomları arasındaki ilişkide çocukların yaşı değişkeninin küçük bir etki boyutu olduğu bulgulanmakla birlikte yaştaki artışla birlikte ortak ebeveynlik ilişkisi ile çocuklarda dışadönük davranış semptomları arasındaki ilişkinin güçlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, çocukların yaşının anlamlı bir moderatör değişken olmadığını ortaya koyan Teubert ve Pinquart'ın (2010) gerçekleştirdiği bir meta-analiz araştırma sonucuyla tutarsız olduğu söylenebilir. Sonuç olarak araştırmalarda çelişkili bulgular ortaya çıkmasına karşın çocukların yaşı ve gelişim dönemi değişkenlerinin ortak ebeveynlik ilişkisi ile dışsallaştırma/içselleştirme davranış semptomları arasındaki ilişki üzerindeki etkisinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

2.5.2.2. Çocukların Cinsiyeti

İlgili alanyazında ortak ebeveynlik ilişkisi ile çocuklarda problem davranışlar arasındaki ilişkide cinsiyet farklılıklarını açıklayan *farklı yollar modeli* ve *erkek kırılabilirlik modeli* olmak üzere iki model bulunmaktadır. *Farklı yollar modelinde* kızların ve erkeklerin stresli yaşam olaylarından farklı şekillerde etkilenebileceği ve böylece stresörler karşısında erkeklerin daha çok dışadönük davranış sorunları ve kızların daha çok içedönük davranış sorunları yaşadıkları savunulmaktadır. Kesitsel ve boylamsal araştırmalarda, olumsuz bir ortak ebeveynlik ilişki bağlamında yetişen kızların içedönük davranış semptomları gösterme risklerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Son olarak *erkek kırılabilirlik modelinde* erkeklerin olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisine karşı daha savunmasız oldukları iddia edilmektedir. Dolayısıyla bu modelden hareketle erkeklerin olumsuz bir ortak ebeveynlik ilişkisi bağlamında yetiştiklerinde kız çocuklarına göre daha çok içedönük ya da dışadönük davranış sorunları yaşayabildikleri söylenebilmektedir (Zhao vd., 2022).

2.5.2.3. Veri Kaynakları: Ebeveynler ve Çocuklar

Ortak ebeveynlik ve çocuklarda problem davranışlar arasındaki ilişkiyi etkileyen bir diğer önemli faktör veri kaynağıdır. Araştırmalar özellikle ortak ebeveynlik çatışması bakımından anne ve baba bildirimlerine göre ortak ebeveynlik ilişkisinin anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermektedir. Bununla birlikte anne bildirimlerine göre baba bildirimlerinin ortak ebeveynlik ile çocuklarda problem davranışlar arasındaki ilişkinin daha güçlü yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Ortak ebeveynlik ile içedönük davranış problemleri arasındaki ilişkinin çocuk bildirimlerinden ziyade anne ve baba bildirimlerine göre daha güçlü olduğu saptanmıştır (Zhao vd., 2022).

2.5.3. Evlilik Uyumunu ile Ortak Ebeveynlik Arasındaki İlişkiye Yönelik Araştırmalar

Evli anne ve babalar tarafından yönetilen aile sistemlerinde ortak ebeveynlikle ilgili önemli faktörler arasında evlilik uyumunun yer aldığı varsayılmaktadır (Gordon & Feldman, 2008). Bu varsayımın ilgili yurt içi alanyazında sınırlı sayıda gerçekleştirilen araştırmalarda doğrulandığı görülmektedir. Salman-Engin (2014) tarafından yapılan doktora tez çalışmasında gözlemlenen ve algılanan ortak ebeveynlik davranışları ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki bulunduğu saptanmıştır. Başka bir araştırmada evlilik uyumunun önemli bir boyutu olan evlilik doyumunun ortak ebeveynlik işbirliğiyle pozitif yönde ilişkili olduğu bulunurken, her iki ebeveyn için de ortak ebeveynlik çatışması ve üçgenleşmeyle negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca babaların evlilik doyumunun annelerin işbirlikçi ortak ebeveynlik davranışlarıyla pozitif yönde ve annelerin ortak ebeveynlik üçgenleşme davranışlarıyla negatif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Ece vd., 2023).

İlgili yurt dışı alanyazında gerçekleştirilen araştırmalarda ise spesifik olarak daha iyi evlilik uyumuna sahip ebeveynlerin daha işbirlikçi ortak ebeveynlik davranışlarına sahip olmaları beklenmektedir. Araştırmalardan elde edilen bulgular, evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi alt boyutları arasındaki bağlantıyı desteklemektedir (Le vd., 2016). Bonds ve Gondoli (2007) tarafından yapılan bir araştırmada evlilik uyumunun ortak ebeveynlik desteğini artırdığı ortaya çıkmıştır. Başka bir araştırmada evlilik uyumunun romantik bağlanma tarzı ile ortak ebeveynlik algıları arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur (Young vd., 2017). Bir diğer araştırmada daha az destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisinin düşük evlilik kalitesiyle bağlantılı olduğu saptanmıştır

(Gordon & Feldman, 2008). Örneğin, Kollak ve Volling (2007) tarafından yapılan bir araştırmada küçük çocuklu ailelerde evlilik doyumunun ortak ebeveynlik davranışıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Destekleyici evlilik ilişkisi ile ortak ebeveynlik işbirliği arasında pozitif yönde ilişki olduğu saptanırken, destekleyici evlilik ilişkisi ile ortak ebeveynlik çatışması arasında negatif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde Pedro vd. (2012) tarafından yapılan bir araştırmada evlilik doyumunun ortak ebeveynlik işbirliğiyle pozitif yönde ilişkili olduğu ve her iki ebeveyn için de ortak ebeveynlik çatışması ve üçgenleşmeyle negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca Morrill vd. (2010) tarafından yapılan bir araştırmada her iki ebeveyn için evlilik anlaşması ile ebeveynlik ittifakı arasında bağlantı olduğu bulunmuştur. Christopher vd. (2015) tarafından yapılan başka bir araştırmada babaların evlilik doyumlarının düşük düzeyde olması, düşük düzeyde ebeveynlik kalitesini ve çocuk bakımına düşük düzeyde baba katılımını yordadığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra babaların yüksek düzeyde evlilik çatışmasının, düşük düzeyde işbirlikçi ortak ebeveynlik ilişkisini yordadığı görülmüştür (Christopher vd., 2015). Dolayısıyla babaların düşük düzeyde evlilik kalitesi, ortak ebeveynlik ilişkisi üzerinde doğrudan etkilere sahip olabilirken; annelerin düşük düzeyde evlilik kalitesi, eşlerinin ebeveynliğini desteklemeleri yoluyla dolaylı yoldan ortak ebeveynlik ilişkisini etkileyebilmektedir. Merrifield ve Gamble (2013) tarafından yapılan bir araştırmada evlilik kalitesinin destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisiyle pozitif yönde ilişkili olduğu bulunurken küçümseyici ortak ebeveynlik ilişkisiyle negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca boylamsal araştırmalarda evlilik doyumunun destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisinin bir göstergesi olarak ortaya çıktığı görülmekle birlikte (Christopher vd., 2015; Van Egeren, 2004) evlilik uyumu ile sonraki yıllarda ortak ebeveynlik ilişki dinamikleri arasında güçlü bir bağlantı olduğu görülmektedir (Bonds & Gondoli, 2007). Ortak ebeveynlik ile evlilik davranışı arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada bebeklikten okul öncesi yıllara kadar ortak ebeveynlik ile evlilik davranışı arasında anlamlı ilişki bulunmasının yanı sıra erken yıllarda destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisinin sonraki yıllarda sağlıklı evlilik davranışlarını yordadığı tespit edilmiştir (Schoppe-Sullivan vd., 2004). Olumlu bir evlilik ilişkisi, bebeklikten orta çocukluğa kadar ortak ebeveynlik ilişkilerinde eşlerin birbirlerini duygusal olarak destekleme yeteneğini etkileyebilir (Christopher vd., 2015; Katz & Gottman, 1996; Schoppe-Sullivan vd., 2007). Bebeklik döneminde destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisinin gerek anneler gerekse de babalar için iki yıl sonra evlilik kalitesini yordadığı bulunmuştur. Bunun yanı sıra annelerin destekleyici ortak ebeveynlik

ilişkinin babaların evlilik kalitesi üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Durtschi vd., 2016). Son olarak evlilik çatışması ile işbirlikçi ortak ebeveynlik davranışları arasında negatif yönde bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Çiftlerin evlilik çatışmasının ortak ebeveynliğin üçgenleşme ve çatışma boyutlarıyla pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmasının yanı sıra evlilik çatışmasının ortak ebeveynlik kalitesiyle negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır (Margolin vd., 2001).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenlerinin çocuklarda dışadönük problem davranışları yordama durumunun incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmanın yöntem bölümünde araştırma kapsamında yararlanılan modele, araştırma grubunun özelliklerine, veri toplama araçlarına ve son olarak veri toplama ve analiz süreçlerine ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Nicel araştırma yöntemiyle yürütülen evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenlerinin çocuklarda dışadönük problem davranışları yordama durumunun incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmada ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Bu araştırma, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkileri belirlemek ve neden-sonuç ilişkisiyle ilgili ipuçları elde etmek amacıyla yapılan korelasyonel bir araştırmadır. Kısacası korelasyonel araştırma bazı ilişki türü ya da türlerinin ne dereceye kadar var olduğunu bulmaya çalışır. Bu yaklaşım, istenen verinin toplanması için gerekli araçların uygulanması dışında araştırmacının herhangi bir şekilde yönlendirme ya da müdahale yapmamasını gerekli kılmaktadır. Genel anlamda araştırmacı, doğal olarak ortaya çıkan olgular arasında var olabilecek ilişkileri bulmak ve tanımlamak için hiçbir şekilde bu olguları değiştirmeye çalışmadan araştırmayı yürütür. Korelasyonel araştırmaların değişkenler arası ilişkileri anlamaya yönelik “*keşfedici korelasyonel araştırmalar*” ya da bir veya daha çok bağımsız değişkene dayalı olarak bağımlı değişkendeki değişimleri açıklamaya yönelik “*yordayıcı korelasyonel araştırmalar*” olmak üzere iki türü bulunmaktadır (Büyüköztürk vd., 2016). Bu araştırma kapsamında evlilik uyumu, çocuklarda dışadönük problem davranışlar ile ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla keşfedici korelasyonel araştırmadan yararlanılırken, evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenlerinin çocuklarda dışadönük problem davranışları yordama durumunun incelenmesi amacıyla yordayıcı korelasyonel araştırmadan yararlanılmıştır. Son olarak evlilik uyumu ve alt boyutları ile ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutları yordayıcı değişkenler olarak belirlenirken, çocuklarda dışadönük problem davranışlar yordanan değişken olarak belirlenmiştir.

3.2. Araştırma Grubu

Evli ve birlikte yaşayan 6-11 yaş arasında en az bir çocuğa sahip biyolojik ebeveynler araştırmanın niteliğine ve amacına bağlı olarak araştırmanın olası katılımcıları olarak kabul edilmiştir. Karmaşık bir sistem olan aile yapısındaki değişimlerin (örneğin; boşanma, evlat edinme, üvey ebeveynler vb.) aile dinamiklerini büyük ölçüde etkilediği düşünülmektedir (Peck, 1989). Ailedeki önemli değişimler sonucunda şekillenen bağlamlardan her biri farklı ve geniş araştırma alanları olması nedeniyle bu araştırma eşlerin bir arada olduğu biyolojik anne ve babalarla sınırlandırılmıştır. Ebeveynlerin araştırmaya dahil edilmesi noktasında ulaşılması kolay, yakın çevrede yaşayan ve araştırmaya katılmak için gönüllü bireyler üzerinde gerçekleştirilen uygun örnekleme (kolay ulaşılabilir örnekleme) tekniğinden yararlanılmış olup bu teknik zaman, para ve işgücü kaybını önlemeyi (Büyüköztürk vd., 2016) temel amaç edinmesi nedeniyle seçilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan ebeveynler arasında birden fazla çocuğu olan ebeveynler vardır. Bu ebeveynlerin işaretleme yaparken karmaşa yaşayabileceği göz önünde bulundurularak, ebeveynlere hangi çocuklarını seçecekleri noktasında yönlendirme yapılmadan bir çocuğunu düşünerek ölçme araçlarını doldurabilecekleri ifade edilmiştir. Bu noktada ebeveynlerden sahip oldukları toplam 1483 çocuğa ait cinsiyet, yaş ve çocuk sıralaması bilgisi alınmış olup her ebeveyn işaretleme yaparken bir çocuk tercih ettiğinden analizlere 648 çocuğun bilgisi dahil edilmiştir. Sonuç olarak araştırmaya 6-11 yaş arasında en az bir çocuğa sahip evli biyolojik ebeveynler katılmıştır ve temel araştırma sorularının cevaplandırılması amacıyla 648 ebeveyninden elde edilen veriler kullanılmıştır.

Aşağıda ebeveynlerin bireysel özellikleri (ebeveyn cinsiyeti ve yaşı gibi), evlilikleri (evlilik süresi gibi) ve ebeveynlik rollerinin (çocuk yetiştirmeye dair konuları konuşma durumu ve çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin etkisi gibi) yanı sıra ebeveynlerin tüm çocuklarına ve ölçekleri doldururken seçtikleri çocuklarına ilişkin demografik özellikler bakımından araştırma grubuna ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 7’de araştırmaya katılan ebeveynlere ilişkin demografik özelliklere yer verilmiştir.

Tablo 7.

Araştırmaya Katılan Ebeveynlere İlişkin Demografik Özellikler

Ebeveynlerin Özellikleri	Kategoriler	f	%
Cinsiyet	Erkek	322	49.7
	Kadın	326	50.3
Yaş	24-40	408	62.96
	41-63	240	37.04
Öğrenim Düzeyi	İlkokul	82	12.7
	Ortaokul	76	11.7
	Lise	170	26.2
	Ön Lisans/Lisans	233	36.0
	Lisansüstü	87	13.4
Yaşadıkları Bölge	Doğu Anadolu	325	49.8
	Akdeniz	202	30.9
	Marmara	85	13.7
	İç Anadolu	36	5.6
Ücret Karşılığı Çalışma Durumu	Evet	387	59.7
	Hayır	261	40.3
Genel Toplam: 648			

Tablo 7’de görüldüğü üzere araştırmaya 322’si (%49.7) erkek ve 326’sı (%50.3) kadın olmak üzere toplam 648 ebeveyn dahil edilmiştir. Genel anlamda katılımcıların çoğunluğunun Doğu Anadolu Bölgesinde yaşadığı (%49.8), yarısından fazlasının 24-40 yaş aralığında (%62.96) olduğu ve öğrenim düzeyinin ön lisans/lisans (%36) olduğu görülmüştür. Son olarak ücret karşılığında bir işte çalışan katılımcıların %59.7 oranında olduğu saptanmıştır.

Tablo 8’de araştırmaya katılan ebeveynlerin evliliklerine ilişkin özelliklere yer verilmiştir.

Tablo 8.

Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Evliliklerine İlişkin Özellikler

Evlilikle İlgili Özellikler	Kategoriler	f	%
Evlenme Şekli	Severek/Flört Ederek	410	63.27
	Görücü Usulü	238	36.73
Evlilik Süresi	10 yıl ve altı	212	32.72
	11-20 yıl	353	54.47
	21 yıl ve üstü	83	12.81
Genel Toplam: 648			

Tablo 8 incelendiğinde, ebeveynlerin evlenme şekillerinin severek/flört ederek (%63.27) ve evlilik sürelerinin 11-20 yıl arası (%54.47) olduğu görülmüştür.

Tablo 9’da araştırmaya katılan ebeveynlerin ebeveynlik rollerine ilişkin özelliklere yer verilmiştir.

Tablo 9.

Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Ebeveynlik Rollerine İlişkin Özellikler

Ebeveynlik Rollerine İlişkin Özellikler	Kategoriler	f	%
Çocuk Yetiştirmeye Dair Konuları Konuşma Durumu	Hiç	111	17.13
	Biraz	232	35.80
	Çoğunlukla	225	34.72
	Tamamen	80	12.34
Çocuk Yetiştirme Sürecine Büyük Ebeveynlerin Etkisi	Hiç	177	27.31
	Biraz	300	46.30
	Çoğunlukla	132	20.37
	Tamamen	39	6.02
		Genel Toplam: 648	

Tablo 9 incelendiğinde; genel anlamda katılımcıların çocuk yetiştirmeye dair konuları biraz konuştukları (%35.80) ve büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecini biraz etkilediğini düşündükleri (%35.80) görülmüştür.

Tablo 10'da araştırmaya katılan ebeveynlerin tüm çocuklarına ait demografik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 10.

Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Tüm Çocuklarına İlişkin Demografik Özellikler

Ebeveynlerin Tüm Çocuklarına İlişkin Özellikler	Kategoriler	f	%
Birinci Çocuk	Erkek	317	48.92
	Kız	331	51.08
	Toplam: 648		
İkinci Çocuk	Erkek	265	49.53
	Kız	270	50.47
	Toplam: 535		
Üçüncü Çocuk	Erkek	110	47.83
	Kız	120	52.17
	Toplam: 230		
Dördüncü Çocuk	Erkek	14	35.00
	Kız	26	65.00
	Toplam: 40		
Beşinci Çocuk	Erkek	9	45.00
	Kız	11	55.00
	Toplam: 20		
Altıncı Çocuk	Erkek	4	40.00
	Kız	6	60.00
	Toplam: 10		
		Genel Toplam: 1483	

Tablo 10'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan ebeveynlerin birinci (648 çocuk), ikinci (535 çocuk), üçüncü (230 çocuk), dördüncü ve üzeri (70 çocuk) sırada doğan çocukların toplam sayısının 1483 olduğu saptanmıştır. Bu çocukların genellikle kız (birinci çocuk için %51.08, ikinci çocuk için %50.47, üçüncü çocuk için %52.17, dördüncü çocuk için %65, beşinci çocuk için %55 ve altıncı çocuk için %60) olduğu

görülmüştür. Son olarak bu verilerden hareketle en az bir çocuğa sahip ebeveyn sayısının 648, en iki çocuğa sahip ebeveyn sayısının 535, en az üç çocuğa sahip ebeveyn sayısının 230, en az dört çocuğa sahip ebeveyn sayısının 40, en az beş çocuğa sahip ebeveyn sayısının 20 ve altı çocuğa sahip ebeveyn sayısının 10 olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan 648 ebeveynnden toplam 1483 çocuğa ilişkin veri elde edilse de ebeveynlerden bu çocuklar arasından 6-11 yaş aralığında seçtikleri bir çocuğuna göre (çocuklarını düşünerek doldurmaları gereken) ölçme araçlarını yanıtladıklarını beklenerek bu verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin ölçme araçlarını doldururken 6-11 yaş aralığında seçtikleri bir çocuğa ilişkin demografik özelliklere Tablo 11’de yer verilmiştir.

Tablo 11.

Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Seçtikleri Çocuklarına İlişkin Demografik Özellikler

Ebeveynlerin Seçtikleri Çocuklarına İlişkin Özellikler	Kategoriler	f	%
Çocukların Cinsiyeti	Erkek	319	49.23
	Kız	329	50.77
Çocukların Yaşı	6-7 Yaş	223	34.41
	8-9 Yaş	220	33.95
	10-11 Yaş	205	31.64
Doğum Sırası	Birinci Çocuk	102	15.74
	İkinci Çocuk	316	48.76
	Üçüncü Çocuk	164	25.31
	Dördüncü ve Üzeri Çocuk	66	10.18
Genel Toplam: 648			

Tablo 11 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin ölçme araçlarını yanıtlarken düşündükleri çocukların cinsiyet ve yaş oranları birbirlerine çok yakın olsa da bu çocukların genellikle kız (%50.77) ve 6-7 yaş grubunda (%34.41) oldukları saptanmıştır. Ayrıca ebeveynlerin genellikle ikinci çocuklarını (%48.76) göz önünde bulundurarak ölçme araçlarını yanıtladıkları tespit edilmiştir. Son olarak ebeveynlerin ölçme araçlarını yanıtlarken seçtikleri çocuklara göre verilerin analizi gerçekleştirilerek bulgular yorumlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Yenilenmiş Çift Uyumu Ölçeği”, “Birlikte Ebeveynlik Ölçeği” ve “Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği/6-18” (CBCL/6-18) kullanılmıştır. Aşağıda veri toplama araçlarına ilişkin detaylı bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Ebeveynlere yönelik oluşturulan kişisel bilgi formunda ebeveynin cinsiyeti, yaşı, öğrenim düzeyi, yaşanılan yer, ücret karşılığı çalışma durumu, evlilik süresi, evlenme şekli, doğum sırasına göre çocukların cinsiyeti ve yaşı (aynı zamanda ölçme araçlarını doldururken düşündükleri çocukları işaretleme), çocuk yetiştirmeye dair konuları konuşma ve çocuk yetiştirme süreçlerini büyük ebeveynlerin etkileme durumuna ilişkin toplam 11 soru yer almaktadır. Kişisel bilgi formu aracılığıyla toplanan veriler araştırmada iki amaca hizmet etmektedir. Öncelikle katılımcıların özelliklerine ilişkin bilgiler elde edilerek araştırma grubu tanımlanmıştır. İkinci olarak, kişisel bilgi formunda yer alan demografik değişkenlerin araştırma değişkenleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda bireysel (ebeveyn özellikleri ve ebeveynlerin ölçekleri doldururken seçtikleri çocuk özellikleri), evlilik (evlilik süresi gibi) ve ebeveynlik rollerine (çocuk yetiştirmeye dair konuları konuşma ve büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine etkisi gibi) ilişkin değişkenler seçilmiştir. Bu doğrultuda ebeveynlerin cinsiyeti (Dush vd., 2011; Gökmen, 2001; Orathinkal & Vansteenwegen, 2006; Pedro vd., 2012; Schumm vd., 1998; Schum & Stolberg, 2007; Şener & Terzioğlu, 2008), yaşı (Jose & Alfons, 2007; Twenge vd., 2003), öğrenim düzeyi (Han vd., 2023; Tüfekçi-Hoşgör, 2013; Lindsey vd., 2005; Stright & Bales, 2003; Şener & Terzioğlu, 2008; Van Egeren, 2003) ve çalışma durumu (Tüfekçi-Hoşgör, 2013) ebeveynlerin bireysel özelliklerine ilişkin değişkenler olarak belirlenirken; çocukların cinsiyeti (Gülay-Ogelman & Çiftci-Topaloğlu, 2014), yaşı (Teubert & Pinquart, 2010; Zhao vd., 2022) ve doğum sırası (Çakmak-Tolan, 2015; Doğan, 2014; Dökmen & Tokgöz, 2002; Gülererli, 2014; Kublay, 2013; Şendil & Korkut, 2008; Yeşiltepe, 2011) ebeveynlerin ölçme araçlarını yanıtlarken seçtikleri çocukların bireysel özelliklerine ilişkin değişkenler olarak belirlenmiştir. Son olarak evlilik süresi (Lee & Shehan, 1989; Süataç, 2010) ve evlenme şekli (Süataç, 2010; Yılmaz & Avcı, 2015) evlilikle ilgili değişkenler olarak belirlenirken çocuk yetiştirme konularını konuşma (Kwok vd., 2012) ve çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu (Barnett vd., 2011; Buckingham-Howes vd., 2011) ebeveynlik rolleriyle ilgili değişkenler olarak belirlenmiştir.

3.3.2. Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği

Evli ya da birlikte yaşayan çiftlerin ilişkilerindeki uyum düzeylerini belirlemek amacıyla ilk olarak Spanier (1976) tarafından geliştirilen Çift Uyum Ölçeğindeki (Dyadic Adjustment Scale) maddelerin aynı anda birkaç faktöre yüklenmesi ve ölçeğin uzun olması gibi nedenlerle Busby vd. (1995) tarafından Çift Uyum Ölçeği düzenlenip kısaltılarak 14 maddeden oluşan Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği geliştirilmiştir (Bayraktaroğlu & Çakıcı, 2017). YÇUÖ, Gündoğdu (2007) tarafından Türkçeye çevrilerek yüksek lisans tezinde kullanılmıştır. Gündoğdu'nun yaptığı tez çalışmasında ölçeğin psikometrik değerlerinin hesaplanmaması ve ölçek maddelerinin Türk kültürüne uygunluğunun analiz edilmemesi nedeniyle Bayraktaroğlu ve Çakıcı (2017) tarafından yapılan araştırmada ölçeğin psikometrik değerleri hesaplanarak Türk kültürüne uyarlanmıştır. Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği doyum, uzlaşım ve görüş birliği olmak üzere üç boyuttan oluşmakla birlikte ölçek toplam puanı çift uyumunu göstermektedir. Bunun yanı sıra beşli likert türü ölçekten (1: Hiçbir Zaman, 5: Her Zaman) alınabilecek en yüksek toplam puan 70'tir. Ayrıca ölçeğin 7, 8, 9 ve 10. maddeleri ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması evlilik uyumunun yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Bayraktaroğlu & Çakıcı, 2017). Ölçeğin güvenirlik çalışması kapsamında doyum alt boyutunun (7, 9, 11, 12 ve 13. maddeler) Cronbach alfa katsayısı .80 olarak hesaplanmıştır. Aynı şekilde uzlaşım alt boyutunun (1, 2, 3, 4, 5 ve 6. maddeler) Cronbach alfa katsayısı .80 olarak saptanmıştır. Son olarak görüş birliği alt boyutunun (8, 10 ve 14. maddeler) Cronbach alfa katsayısı .74 olarak bulunmuştur. Tüm ölçek için Cronbach alfa katsayısı ise .87'dir (Bayraktaroğlu & Çakıcı, 2017). Öte yandan ölçeğin yapı geçerliği orijinal ölçekte GFI=.83 ve RMSEA= .060 olarak bulunmuştur (Busby vd., 1995).

Bu araştırma kapsamında ölçeğin yapı geçerliliğinin incelenmesi amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA sonucunda uyum indeksleri GFI=.921, AGFI=.918, CFI=.913, TLI=.884 ve RMSEA=.061 şeklinde saptanmış olup üç boyutlu yapısı doğrulanmıştır. Bu sonuçlar karşılaştırıldığında doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği değerlerinin yeterli olduğu söylenebilir. Ayrıca bu araştırmada ölçeğin güvenirliği gerek alt boyutlar gerekse de ölçeğin tamamı için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Buna göre iç tutarlılık katsayısı “doyum” alt boyutu için .841, “uzlaşım” alt boyutu için .855, “görüş birliği” alt boyutu için .877 ve ölçeğin tamamı için .870 olarak tespit edilmiştir. İlgili yurt içi alanyazında bu ölçeğin kullanıldığı araştırmalarda cronbach alfa güvenirlik katsayısının

yeterli düzeyde olduğu (Bozkuş & Araz, 2015 tarafından yapılan araştırmada .86; Çankaya & Ekin-Ateş, 2021 tarafından yapılan araştırmada .89 ve Parlak, 2021 tarafından yapılan araştırmada .90 gibi) görülmektedir. Elde edilen bu değerlere göre ölçekten elde edilen puanların, eşlerin evlilik uyum düzeylerini belirlemek için geçerli ve güvenilir olduğu ifade edilebilir. Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeğine ekte yer verilmiştir.

3.3.3. Birlikte Ebeveynlik Ölçeği

Özdemir vd. (2021) tarafından 0-18 yaş aralığında çocukları bulunan evli çiftlerin ortak ebeveynlik ilişki düzeyinin ölçülmesi amacıyla geliştirilmiştir. Bu araştırmada ebeveynlerden eşi ve 6-11 yaş aralığında seçtikleri bir çocuğuyla kurdukları ortak ebeveynlik ilişkisini düşünerek ölçeği yanıtlamaları istenmiştir. Birlikte Ebeveynlik Ölçeği 46 madde ve 6 boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar birlikte ebeveynlik anlaşması (1-6. maddeler), birlikte ebeveynlik çatışması (7-13. maddeler), birlikte ebeveynlik desteği (14-22. maddeler), eşin ebeveynliğini küçümseme (23-31. maddeler), birlikte ebeveynlik iş bölümü (32-39. maddeler; Ters Kodlanacak Maddeler: 32 ve 35. maddeler) ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi (40-46. maddeler; Ters Kodlanacak Maddeler: 40. madde) olarak adlandırılmaktadır. Ölçek maddelerinin cevaplandırılmasında dörtlü likert türü (1: Bize Hiç Uygun Değil, 2: Bize Biraz Uygun, 3: Bize Çoğunlukla Uygun ve 4: Bize Tamamen Uygun) derecelendirme anahtarı kullanılmaktadır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, ortak ebeveynlik ilişki düzeyindeki artışı temsil etmektedir (Özdemir vd., 2021).

Birlikte Ebeveynlik Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları kent merkezi ve kırsalda yaşayan ve 0-18 yaş aralığında çocuğu olan evli ebeveynlerden toplanan verilere dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar, ortak ebeveynlik ilişkisini değerlendirmek için genel bir ortak ebeveynlik puanı kullanılabileceği gibi boyutlar bazında da ölçeğin kullanılabileceğini göstermektedir (Özdemir vd., 2021). Özdemir vd. (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, birlikte ebeveynlik desteği, eşin ebeveynliğinin küçümsenmesi, birlikte ebeveynlik iş bölümü, aile ilişkilerinin ortak yönetimi alt boyutları ile Birlikte Ebeveynlik Ölçeği toplam puanı üzerinden hesaplanan Cronbach alfa katsayıları sırasıyla .87, .91, .95, .94, .93, .89 ve .97 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca Birlikte Ebeveynlik Ölçeğinin yapı geçerliğine ilişkin sonuçlar incelendiğinde CFI=.91, TLI=.91, RMSEA=.06 olarak

saptanmış olup ölçeğin hem birinci düzey hem de ikinci düzey parametre tahminlerinin tümünün .001 düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir (Özdemir vd., 2021).

Bu araştırma kapsamında ölçeğin güvenirliği gerek alt boyutlar gerekse de ölçeğin tamamı için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Buna göre iç tutarlılık katsayısı “birlikte ebeveynlik anlaşması” alt boyutu için .85, “birlikte ebeveynlik çatışması” alt boyutu için .83, “birlikte ebeveynlik desteği” alt boyutu için .95, “eşin ebeveynliğini küçümseme” alt boyutu için .93, “birlikte ebeveynlik iş bölümü” alt boyutu için .85, “aile ilişkilerinin ortak yönetimi” alt boyutu için .87 ve ölçeğin tamamı için .94 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin yapı geçerliliğinin incelenmesi amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum indeksleri GFI=.852, AGFI=.821, CFI=.906, TLI=.910 ve RMSEA=.049 şeklinde saptanmış olup Birlikte Ebeveynlik Ölçeğinin altı boyutlu yapısı doğrulanmıştır. Bu bulgular, Birlikte Ebeveynlik Ölçeği ve alt boyutlarının eşlerin ortak ebeveynlik ilişki deneyimlerinin belirlenebilmesine yönelik geçerli ve güvenilir ölçümler elde etmede kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Birlikte Ebeveynlik Ölçeğine ekte yer verilmiştir.

3.3.4. Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği/6-18 (CBCL/6-18)

1983’te Achenbach ve Edelbroch tarafından geliştirilen CBCL/4-18’in yeniden gözden geçirilmiş formu olan 6-18 Yaş Arası Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinin (Child Behavior Check List – CBCL/6-18) Türkiye’de geçerlik ve güvenirlik çalışması Erol vd. (1995) tarafından yapılmıştır (Akt., Erol & Şimşek, 2010). CBCL/6-18, ebeveynlerden ya da çocuğa bakım veren bireylerden alınan bilgiler doğrultusunda 6-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin yeterli alanları ile sorun davranışlarını değerlendiren bir ölçektir. Bu ölçek kapsamında ebeveynlerin gerek çocuk hakkında bilgi kaynağı olmaları gerekse de yardımın aranıp aranmayacağı konusunda önemli bir belirleyici olmaları nedeniyle öncelikle ebeveynlerden bilgi alınması amaçlanmaktadır. Bu çalışmada ebeveynlerden 6-11 yaş aralığında seçtikleri bir çocuğunu düşünerek ölçeği yanıtlamaları istenmiştir. 8 yeterli ve 113 problem davranış maddesinden oluşan ölçeğin ilk bölümü yeterliğe ilişkin bölüm olup “etkinlik”, “sosyallik” ve “okul” boyutlarını içeren 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ikinci bölümünde ise çocuk ve gençlerde görülen davranışsal ve duygusal sorunları tanımlayan 113 madde yer almaktadır. Ölçekte ebeveynler tarafından çocuklarda görülen problem davranışlar son

altı ay içerisinde görülme sıklığına göre doğru değil (0), bazen ya da biraz doğru (1) ve çok ya da sıklıkla doğru (2) olarak işaretlenmektedir (Erol & Şimşek, 2010).

Ölçeğin ikinci bölümünde “Sendrom Ölçekleri” adı altında çeşitli problem alanlarını tanımlayan “Anksiyete/Depresyon”, “Sosyal İçer Dönüklük/Depresyon”, “Somatik Yakınmalar”, “Sosyal Sorunlar”, “Düşünce Sorunları”, “Dikkat Sorunları”, “Kurallara Karşı Gelme Davranışı” ve “Saldırgan Davranışlar” boyutlarına ilişkin puanlar hesaplanmaktadır. “Anksiyete/Depresyon”, “Sosyal İçer Dönüklük/Depresyon” ve “Somatik Yakınmalar” boyutlarından alınan toplam puanlar içedönük problem davranışları temsil ederken; “Kurallara Karşı Gelme Davranışı” ve “Saldırgan Davranışlar” boyutlarından alınan toplam puanlar ise dışadönük problem davranışları temsil etmektedir. İçedönük problem davranışlar temel olarak anksiyete, depresyon, tıbbi nedeni olmayan somatik yakınmalar ve sosyal ilişkilerden geri çekilme gibi benlikle ilgili problemleri yansıtırken, dışadönük problem davranışlar çevreyi olumsuz yönde etkileyen yıkıcı davranışları yansıtmaktadır. Tüm boyutlardan alınan toplam puanlar ise “Toplam Sorun” puanını oluşturmaktadır. Ölçekten alınan puanlar arttıkça çocuklarda problem davranışların yoğunluğunun arttığı varsayılmaktadır (Erol & Şimşek, 2010). Son olarak bu araştırmanın amacı doğrultusunda ölçeğin ikinci bölümünde dışayönelim problem davranışları temsil eden “Kurallara Karşı Gelme Davranışı” (17 madde) ve “Saldırgan Davranışlar” (18 madde) boyutları kullanılmıştır.

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması kapsamında Şimşek vd. (2008) tarafından klinik ve normal örneklem grupları kullanılarak gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçeğin yapı geçerliğinin yeterli olduğu saptanmıştır (RMSEA=.07). Öte yandan ölçeğin iç tutarlılığı için Cronbach alfa değerleri içeyönelimde .87, dışayönelimde .90 ve toplam problemde .94 olarak bulunmuştur (Erol vd., 1995, Akt., Erol & Şimşek, 2010). Bu araştırma kapsamında ise CBCL’nin yapı geçerliliğinin incelenmesi amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA sonucunda uyum indeksleri GFI=.861, AGFI=.854, CFI=.866, TLI=.814 ve RMSEA=.059 şeklinde saptanmış olup CBCL’nin yapısı doğrulanmıştır. Ayrıca bu çalışmada ölçeğin güvenirliği gerek alt boyutlar gerekse de ölçeğin tamamı için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Buna göre iç tutarlılık katsayısı “kurallara karşı gelme” alt boyutu için .802, “saldırganlık” alt boyutu için .803 ve ölçeğin tamamı için .80 olarak tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra ilgili yurt içi alanyazında bu ölçeğin kullanıldığı çalışmalarda cronbach alfa güvenirlik katsayısının

yeterli düzeyde olduğu (Altınoğlu-Dikmeer vd., 2014 tarafından yapılan araştırmada .93 ve şenoba-şavkın, 2022 tarafından yapılan araştırmada .90 gibi) gör÷lmektedir. Elde edilen bu değerlere göre ölçekten elde edilen puanların ebeveynlerin görüşleri doğrultusunda çocuklarda problem davranışların belirlenmesi için geçerli ve güvenilir olduğu ifade edilebilir. CBCL/6-18 ölçeğine ekte yer verilmiştir.

Tablo 12’de araştırmada kullanılan ölçme araçlarının özelliklerine yer verilmiştir.

Tablo 12.
Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Ait Bilgiler

Veri Toplama Araçları	Amaç	Boyutlar	Madde Sayısı	Likert Türü	Yazar(lar)	Bu Araştırma Kapsamında Hesaplanan Cronbach Alfa Değeri
Kişisel Bilgi Formu	Ebeveyn ve çocuklara ilişkin bilgilerin elde edilerek araştırma grubunun tanıtılması ve demografik değişkenlerin araştırma değişkenleri üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır.	⇒ Cinsiyet ⇒ Yaş ⇒ Öğrenim Düzeyi ⇒ Yaşanılan Yer ⇒ Ücret Karşılığı Çalışma Durumu ⇒ Evlilik Süresi ⇒ Evlenme Şekli ⇒ Çocukların Cinsiyeti ⇒ Çocukların Yaşı ⇒ Çocuk Yetiştirmeye Dair Konuları ⇒ Konuşma Durumu ⇒ Çocuk Yetiştirme Süreçlerini Büyük Ebeveynlerin Etkileme Durumu	11	Çoktan Seçmeli	Araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.	-
Yenilenmiş Çift Uyumu Ölçeği	Evli veya birlikte yaşayan çiftlerin ilişkilerindeki uyum düzeyinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.	⇒ Doyum ⇒ Uzlaşım ⇒ Görüş Birliği	14	(1) Hiçbir Zaman (2) Nadiren (3) Bazen (4) Oldukça Sık (5) Çoğu Zaman	Busby vd. (1995) tarafından yenilenen ölçek Gündoğdu (2007) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır.	.87
Birlikte Ebeveynlik Ölçeği	Evli ve birlikte yaşayan ve 0-18 yaş aralığında çocukları bulunan çiftlerde, ortak ebeveynlik ilişkisi düzeyinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.	⇒ Birlikte Ebeveynlik Desteği ⇒ Eşin Ebeveynliğinin Küçümsenmesi ⇒ Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü ⇒ Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi ⇒ Birlikte Ebeveynlik Çatışması ⇒ Birlikte Ebeveynlik Anlaşması	46	(1)Bize Hiç Uygun Değil (2)Bize Biraz Uygun (3)Bize Çoğunlukla Uygun (4)Bize Tamamen Uygun	Özdemir vd. (2021) tarafından geliştirilmiştir.	.94

Tablo 12.
Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçlarına İlişkin Genel Bilgiler (devamı)

Veri Toplama Araçları	Amaç	Boyutlar	Madde Sayısı	Likert Türü	Yazar(lar)	Bu Araştırma Kapsamında Hesaplanan Cronbach Alfa Değeri
Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği (CBCL/6-18)	6-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin yeterlik alanları ile problem davranışlarının ebeveynlerden ya da çocuğa bakım veren bireylerden alınan bilgiler doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.	⇒ İçeyönelim ⇒ Dışayönelim <i>Bu araştırma kapsamında “Kurallara Karşı Gelme Davranış” ile “Saldırgan Davranışlar” alt boyutlarından oluşan “Dışa Yönelim” boyutu kullanılmıştır.</i>	35	(0)Doğru Değil (1)Bazen ya da Biraz Doğru (2)Sıklıkla Doğru	Achenbach ve Edelbroch tarafından geliştirilen CBCL/4-18’in yeniden gözden geçirilmiş formu olan bu ölçeğin Türkiye’de geçerlik ve güvenirlik çalışması Erol vd. (1995) tarafından yapılmıştır.	.80

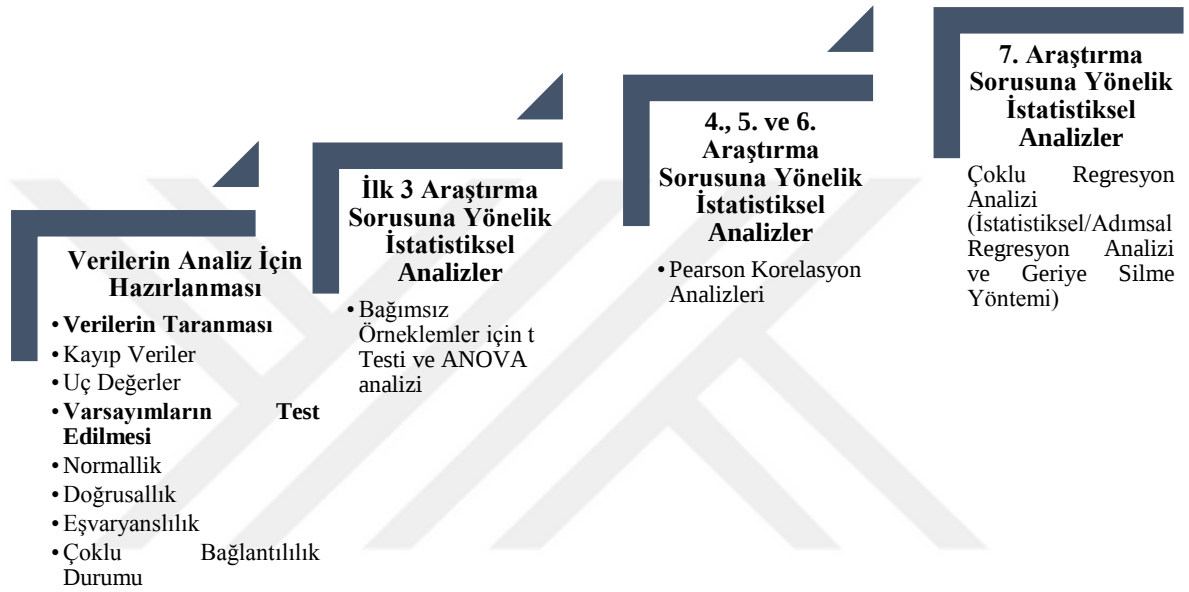
3.4. Verilerin Toplanması

Çocuklarda dışadönük problem davranışların evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenleri tarafından yordanma durumunun incelendiği bu araştırmanın verileri online (Ağustos 2022’de Google form aracılığıyla) ve yüz yüze (Eylül 2022’de) toplanmıştır. Online veri toplama sürecinde araştırma linki ebeveynlerle paylaşılmıştır. Zaman tasarrufunun oldukça belirgin olduğu çevrimiçi araştırmalarda, veri toplama araçları bir kez oluşturulup internet ortamına yüklendikten sonra araştırmacının veri toplama aşamasında yapacağı tek işin potansiyel katılımcıların araştırmaya davet edilmesi olduğu söylenebilmektedir. Çevrimiçi araştırmaların bir diğer kolaylığı katılımcıların araştırmaya her yerden rahatlıkla katılabilesidir. Online veri toplamanın dezavantajları arasında ise teknik aksaklıklar, katılımcı kaybı, katılımcıların olası çoklu girişleri ve interneti olan katılımcılarla sınırlandırılması nedeniyle sonuçların evrene genellenememesi olarak tanımlanan seçim yanlılığı yer almaktadır (Eysenbach & Wyatt, 2002; Reips, 2002). Dolayısıyla zaman, ulaşılabilirlik ve katılımcı çeşitliliği gibi konularda çeşitli fırsatlar sunan online veri toplama sürecine ilişkin bu avantajlar göz önünde bulundurularak verilerin bir kısmı online bir şekilde toplanarak Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde yaşayan ebeveynlere (198 veri) ulaşılmasına karşın online veri toplamanın çeşitli dezavantajları da dikkate alınarak verilerin büyük bir kısmı (450 veri) yüz yüze toplanmıştır. Öte yandan gerek online gerekse de yüz yüze veri toplama sürecinde katılımcıların güvenini kazanabilmek için araştırmaya ilişkin bilgilendirilen katılımcıların araştırmaya gönüllü bir şekilde katıldıklarına ilişkin onayları alınmıştır. Yüz yüze veri toplama sürecinde katılımcılarla doğrudan temasa geçilmeyerek sınıf öğretmenleri aracılığıyla ebeveynlere veri toplama araçları gönderilmiştir. Verilerin sınıf öğretmenleri aracılığıyla toplanmasının gizlilikle ilgili endişelere neden olabileceği göz önünde bulundurularak veri toplama araçları zarf içerisinde ebeveynlere ulaştırılmıştır. Ayrıca öğretmenlerden zarfların korunmasına ilişkin özel dikkat göstermeleri istenmiş olup zarfları açmamaları konusunda uyarılmıştır. Ebeveynlere gönderilen tüm zarfların geri dönmeyeceği düşünülerek veri toplama araçları mümkün olduğunca çok sayıda ebeveyne gönderilmiştir. Son olarak araştırmalarda genellikle baba katılım oranlarının annelerden daha düşük olduğu gerçeğinden hareketle cinsiyet bakımından katılımcı sayısının dengelenebilmesi için araştırmaya daha fazla baba davet edilmiştir.

Kişisel bilgi formunun yanı sıra birlikte ebeveynlik, yenilenmiş çift uyumu ve çocuk ve gençler için davranış değerlendirme ölçeklerinden elde edilen veriler üç aşamada analiz edilmiştir. Bu aşamalar Şekil 6’da özetlenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın veri analizi süreci Şekil 6’da özetlenmiştir.

Şekil 6. Araştırmaya İlişkin Veri Analizi Süreci

Şekil 6’da görüldüğü üzere öncelikle veriler uç değerler ve kayıp veriler açısından taranmasının yanı sıra analiz için gerekli varsayımlar kontrol edilmiştir. Ardından ilk üç araştırma sorusuna yönelik bağımsız örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizleri gerçekleştirilmiş olup dördüncü, beşinci ve altıncı araştırma sorularına yönelik Pearson korelasyon analizleri ve yedinci araştırma sorusuna yönelik bağımlı değişkenin bağımsız değişkenler tarafından yordanma durumu çoklu regresyon analizi yoluyla test edilmiştir. Aşağıda veri analizi süreci detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

3.5.1. Verilerin Analiz İçin Hazırlanması

Verilerin analiz için hazırlanabilmesi noktasında verilerin taranması ve varsayımların test edilmesi olmak üzere iki işlem gerçekleştirilmiştir.

3.5.1.1. Verilerin Taranması

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi sonucunda geçerli ve güvenilir sonuçların elde edilebilmesi bakımından öncelikle verilerin kalitesinin incelenmesi gerektiği önerilmektedir. Bilindiği üzere istatistiksel analizlerden elde edilen sonuçlar, analize giren veriler ne kadar nitelikli ise o kadar geçerli ve güvenilir olduğu öne sürülmektedir. Esasen hatalı (uygun olmayan) verilerle yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak gerçekleştirilen yargı ve yorumların geçerli olmadığı varsayılmaktadır (Çokluk vd., 2018). Analiz sonuçları kalitesinin veri kalitesine bağlı olduğu varsayımından hareketle araştırmada ilk olarak verilerin hatasızlığı (accuracy) incelenmiştir. Bu bağlamda büyük veri setlerinde nicel değişkenler için verilerin olası sınırlar (ranj) içerisinde olup olmadığı incelenmiştir. Kategorik değişkenler için ise tüm katılımcılardan elde edilen değerlerin kategorik kodlara karşılık gelip gelmediği kontrol edilmiştir. İkinci olarak kayıp değerlerin (eksik verilerin) belirlenmesi ve bu değerlerin araştırma üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma kapsamında veri setindeki kayıp verilerin yüzdesinin ve rastgele (random) dağılım durumunun belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Missing Completely at Radom (MCAR) testi sonucunda kayıp verilerin tamamen rastgele bir dağılıma sahip olduğu saptanmıştır (χ^2_{MCAR} , $p > .05$). Ayrıca veri setindeki kayıp veri oranının %5'ten az olduğu tespit edilmiştir. Esasen veri setindeki kayıp veri oranının %5'ten az olması durumunda kayıp verilere geleneksel yöntemlerden biri kullanılarak değerler atanabilmektedir (Tabachnick & Fidell, 2013). Bu araştırmada MCAR testi sonucunda kayıp verilerin oranı %5'i geçmediği için kayıp değerler yerine ortalama değerler atanmıştır. Üçüncü olarak uç değerlerin araştırma üzerindeki etkileri incelenmiştir. İstatistiksel analizlerde uç değerler genellikle ciddi problemlere yol açabilmektedir. Uç değerler tek yönlü (tek değişkenli) ya da çok yönlü (çok değişkenli) olabilmektedir. Bu araştırma kapsamında tek yönlü uç değerler veri setindeki ham puanların standart puanlara dönüştürülmesi yöntemiyle belirlenmiş olup +3'ten büyük ya da -3'ten küçük Z değerine sahip katılımcılar uç değerler olarak varsayılarak (Mertler & Vannatta, 2005, Akt., Çokluk vd., 2018) veri setinden silinmiştir. İki ya da daha fazla değişkene ilişkin puanların olağandışı kombinasyonları anlamına gelen çok yönlü uç değerler ise Mahalanobis uzaklığı olarak bilinen bir istatistiksel işlemle belirlenmiştir. Bu bağlamda her katılımcının Mahalanobis değerleri hesaplanmasının yanı sıra kesin olarak uç değerlerin belirlenebilmesi için ki kare değerleri belirlenmiştir. Ki kare olasılık değeri

.001 önem seviyesi değerinden küçük olan bir katılımcı veri setinden çıkartılmıştır. Sonuç olarak 648 katılımcıdan elde edilen verilerden yararlanılarak araştırma sorularına yönelik analizler gerçekleştirilmiştir.

3.5.1.2. Varsayımların Test Edilmesi

İstatistiksel analizlerin genellikle normallik, doğrusallık, eşvaryanslılık (homojenlik) ve çoklu bağlantılılık olmak üzere dört temel varsayıma dayandığı göz önünde bulundurularak bu varsayımlar veri analizi öncesinde kontrol edilmiştir. Bu bağlamda verilerin normal dağılım gösterme durumunun belirlenmesinde histogram ve normal Q-Q grafikleri kontrol edilmesinin yanı sıra çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Ayrıca normallik testleri arasında yer alan Kolmogorov-Smirnov yönteminin örneklem büyüdüğünde normalliği reddetme eğiliminde olduğu (Pallant, 2016) ve Shapiro Wilk yönteminin ise yalnızca küçük örneklemelerde istatistiksel olarak güçlü olduğunun (Pituch & Stevens, 2016, Akt., Uysal & Kılıç, 2022) bilinmesi nedeniyle tercih edilmemiştir. Grafikler incelendiğinde genel anlamda verilerin normal dağılıma uygun olduğu gözlenmiştir. Ayrıca araştırmaya konu olan sürekli değişkenlere (evlilik uyumu ve alt boyutları, ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutları ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları) ilişkin puanların çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmesinin yanı sıra süreksiz değişkenlerin (ebeveynin cinsiyeti, yaşı, öğrenim düzeyi, ücret karşılığı çalışma durumu, evlilik süresi, evlenme şekli, çocuk yetiştirmeye dair konuları konuşma, büyük ebeveynlerin ebeveynlik süreçlerini etkileme durumu, çocukların cinsiyeti, yaşı ve doğum sırası) her bir kategorisinde bu puanların normal dağılım gösterme durumu da incelenmiştir. Ekte yer alan tablolar incelendiğinde, araştırma kapsamında saptanan çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 değerleri arasında yer alması (Mertler & Vannatta, 2005, Akt., Çokluk vd., 2018) verilerin normal dağılımdan aşırı sapma göstermediğinin bir kanıtı olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan çok değişkenli normallik incelemesi kapsamında saçılma diyagramı matrisi yoluyla değişkenlerin saçılma diyagramlarının elips şeklinde olma durumu değerlendirilmiştir. Araştırmada ele alınan değişkenlere ilişkin olarak elips şekline yakın bir dağılım elde edildiği için çok değişkenli normalliğin ve doğrusallığın sağlandığı ifade edilebilmektedir. Eşvaryanslılık ya da homojenlik sayıltısının kontrolü için Levene (bağımsız örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizi için) ve Box M (çoklu regresyon analizi için) testlerinden yararlanılmıştır. Levene testi ve Box M testi sonucu

anlamli olmadigi ($p>.05$) için verilerin eşvaryanslılık varsayımını ihlal etmediği görülmektedir. Verilerin analizi aşamasına geçmeden önce sınanması gereken son varsayım, bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonların incelenmesi yoluyla incelenebilen çoklu bağlantılılık durumudur. Çoklu bağlantılılık durumu bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonlar .90'dan yüksek olduğunda ortaya çıkmaktadır (Tabachnick & Fidell, 2013). Bu araştırmada araştırma değişkenlerine ilişkin Pearson korelasyon katsayıları incelendiğinde çoklu bağlantılılık durumunun olmadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra tolerans değerleri ($>.02$) ve VIF değerleri (<10) incelendiğinde bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorununun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

3.5.1.3.1. Birinci, İkinci ve Üçüncü Araştırma Sorularıyla İlgili İstatistiksel Analizler

İlk üç araştırma sorusunun yanıtlanabilmesi bakımından bağımsız örneklemeler için t testi ve tek yönlü varyans analizinden yararlanılmıştır. İlgili analizlerde evlilik uyumu ve alt boyutları, ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutları ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları bağımlı değişkenler olarak belirlenirken; bireysel (ebeveynlerin ve ölçme araçlarını doldururken seçtikleri çocukların özellikleri), evlilik (evlilik süresi gibi) ve ebeveynlik rollerine (çocuk yetiştirmeye dair konuları konuşma durumu ve büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine etkisi gibi) ilişkin özellikler bağımsız değişkenler olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda ebeveynlerin evlilik uyumu, çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve ortak ebeveynlik ilişkisi alt boyutlarından aldıkları puanların iki kategorili bağımsız değişkenler (ebeveyn cinsiyeti, ebeveyn yaşı, ücret karşılığı çalışma durumu, evlenme şekli ve çocukların cinsiyeti) bakımından farklılaşma durumunu belirlemek üzere bağımsız örneklemeler için t testi gerçekleştirilirken, ikiden fazla kategorili değişkenler (ebeveyn eğitim durumu, evlilik süresi, çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu, çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu, çocukların doğum sırası ve yaşı) bakımından anlamlı bir şekilde farklılaşma durumunu belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra tek yönlü varyans analizinde gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla Scheffe testi gerçekleştirilmiş olup gruplardaki gözlem sayılarının eşit olması varsayımını dikkate almayan bu post hoc testi, genel anlamda esnek olması ve grup sayılarının çok olması durumunda α hata payını kontrol altında

tutabilmesi (conservative) nedeniyle tercih edilmiştir (Büyüköztürk, 2015). Ayrıca bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde ne derece etkili olduğunu gösteren etki büyüklüğü istatistiğinden (Cohen's d ve eta-kare) yararlanılmıştır. Bu noktada bağımsız örneklem için t-testi sonuçlarında anlamlı farklılığın etki büyüklüğünü hesaplamak için Cohen'd istatistiğinden yararlanılırken ANOVA sonuçlarında anlamlı farklılığın etki büyüklüğünü hesaplamak için eta-kare değeri istatistiğinden yararlanılmıştır. Etki büyüklüklerinin yorumlanmasında ise Cohen'in (1988) belirlediği sınırlar kullanılmıştır. Bu doğrultuda Cohen's $d \leq .20$ "önemsiz düzeyde etki", $.20 \leq \text{Cohen's } d \leq .50$ "düşük düzeyde etki", $.50 \leq \text{Cohen's } d \leq .80$ "orta düzeyde etki" ve $\text{Cohen's } d \geq .80$ ise "yüksek düzeyde etki" olarak yorumlanmıştır (Cohen, 1988, Akt., Çırak-Kurt vd., 2018). Öte yandan eta kare değerleri ise aldıkları değerlere göre $.01 \leq \eta^2 < .06$ "düşük düzeyde etki", $.06 \leq \eta^2 < .14$ "orta düzeyde etki" ve $\eta^2 \geq .14$ "yüksek düzeyde etki" şeklinde yorumlanmıştır (Cohen, 1988, Akt., Yılmaz, 2015).

3.5.1.3.2. Dördüncü, Beşinci ve Altıncı Araştırma Sorularıyla İlgili İstatistiksel Analizler

Evlilik uyumu, ortak ebeveynlik ilişkisi ve çocuklarda dışadönük problem davranışlar arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizleriyle incelenmiştir. Bu değişkenler arasındaki Pearson korelasyon katsayıları, doğrusal ilişkinin büyüklüğünü ve yönünü ölçmek için hesaplanmıştır. Araştırma değişkenleri arasındaki korelasyon gücü (r değeri) korelasyon katsayısı 0.20'den küçükse çok zayıf ilişki, 0.20-0.39 arasında zayıf ilişki, 0.40-0.59 arasında orta düzeyde ilişki, 0.60-0.79 arasında yüksek düzeyde ilişki ve 0.80-1.0 ise çok yüksek düzeyde ilişki olarak değerlendirilmiştir (Büyüköztürk vd., 2016). Ayrıca determinasyon katsayısı (r^2) hesaplanarak değişkenlerden birinde gözlenen değişimin ne kadarının diğer değişken tarafından açıklandığı yorumlanmıştır. Bu araştırma kapsamında sürekli değişkenler arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu bulgulanması nedeniyle son araştırma sorusu kapsamında regresyon denklemindeki yordayıcı değişkenlerin karşılaştırmalı olarak yordayıcılık özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

3.5.1.3.3. Yedinci Araştırma Sorusuyla İlgili İstatistiksel Analizler

Evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenlerinin çocuklarda dışadönük problem davranışları yordama durumunun incelenmesi amacıyla çoklu regresyon

analizleri gerçekleştirilmiştir. Çoklu regresyon analizi bir yordanan değişken ve birden fazla yordayıcı değişken arasındaki ilişkiyi değerlendirmeye imkan veren bir istatistiksel teknikler setidir (Tabachnick & Fidell, 2013). Çoklu regresyon analizi; yordanan değişkende yordayıcı değişkenler tarafından açıklanan toplam varyansın yorumlanmasına, açıklanan varyansın istatistiksel anlamlılığına, yordayıcı değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlılığına ve yordayıcı değişkenlerle yordanan değişken arasındaki ilişkinin yönüne ilişkin yorum yapma olanağı sağlamaktadır (Büyüköztürk, 2015). Regresyon teknikleri, yordayıcı değişkenlerin birbirleriyle ve yordanan değişkenle belli derecelerde ilişkili olduğu bir veri setine uygulanabilir (Tabachnick & Fidell, 2013).

Çoklu regresyon analizi tek yordayıcı değişken yerine her bir bireye ait bir bağımlı değişken değerini yordamak için birden çok yordayıcı değişkenin bir araya getirildiği iki değişkenli regresyon analizinin bir uzantısıdır. Regresyon analizinin temel amacı genellikle bir yordanan değişken ve birkaç yordayıcı değişken arasındaki ilişkiyi incelemektir. Öncelikle araştırmacı yordanan değişken ile yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkinin ne kadar güçlü olduğunu belirler. Daha sonra bazı belirsizliklerle her bir yordayıcı değişkenin ilişki denklemindeki önemi değerlendirilir (Tabachnick & Fidell, 2013). Yordayıcı değişkenlerin yordanan değişken üzerindeki ortak etkisi R kare değeriyle incelenir. Bu değer tüm yordayıcı değişkenlerin birlikte yordanan değişkende açıkladıkları varyans oranını gösterir (Büyüköztürk, 2015).

Çoklu regresyonda başlıca üç analitik strateji vardır. Regresyon teknikleri standart çoklu regresyon, sıralı (hijerarşik) regresyon ve istatistiksel (adımsal) regresyondan oluşur. Bu teknikler arasındaki farklılıklar değişkenlerin denkleme giriş şekline kaynaklanır (Tabachnick & Fidell, 2013). Standart yaklaşımda eşitliğe, bağımlı değişkendeki açıklanan varyansa anlamlı bir katkısı olup olmamasına bakılmaksızın tüm değişkenler alınır. Burada tüm yordayıcı değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki ortak etkilerinin incelenmesi temeldir (Büyüköztürk, 2015; Tabachnick & Fidell, 2013). Sıralı regresyonda (hijerarşik regresyon olarak da isimlendirilir) yordayıcı değişkenler denkleme araştırmacı tarafından belirlenen sırada girilir. Araştırmacı genellikle mantıksal ve kuramsal hususlara göre değişkenlerin giriş sırasını belirler (Büyüköztürk, 2015; Tabachnick & Fidell, 2013). Son olarak istatistiksel regresyon (genel olarak adımsal regresyon olarak da adlandırılır) denkleme girilen değişkenlerin sırasının tamamen istatistiksel kriterlere dayandığı bir süreçtir. Değişkenlerden hangilerinin denkleme dahil edileceği ve hangilerinin denklemden çıkarılacağı hakkındaki kararların yalnızca belirli

örneklemden hesaplanan istatistiklere dayalı olduğu söylenebilir (Cohen vd., 2003). Başka bir ifadeyle sıralı (hiyerarşik) regresyonda araştırmacı değişkenlerin giriş sırasını kontrol ederken; istatistiksel (adımsal) regresyonda ise örneklem verisinden hesaplanan istatistikler değişkenlerin giriş sırasını kontrol eder. Bu nedenle istatistiksel (adımsal) regresyon model test edici değil, model geliştirici bir süreçtir. Keşfedici bir teknik olarak, açık bir şekilde gereksiz olan bazı değişkenleri gelecekteki araştırmaları iyileştirmek için elemek gibi amaçlar açısından kullanışlı olduğu söylenebilir (Field, 2009).

İstatistiksel (adımsal) regresyon genellikle bağımlı değişkeni yordamada yararlı olan yordayıcı değişken alt setini geliştirmek ya da denklemde var olan yordayıcı değişkenlere ek olarak yordamaya anlamlı katkı sağlamayan değişkenleri elemek için kullanılır (Tabachnick & Fidell, 2013). Yordayıcı değişken sayısı arttıkça yordanan değişkendeki toplam değişimin nedenleri daha iyi anlaşılabilir da değişken sayısının arttırılması maliyet, iş gücü ve zaman açısından ek yük getirir. Bu nedenle bağımlı değişkendeki toplam değişimi en iyi ölçebilen en az sayıda değişkeni kullanmak gerekir. Dolayısıyla yordayıcı değişkenlerin belirli kurallara göre modele eklenmesi veya modelden çıkarılması gerekir. Yordayıcı değişken sayısı üç ya da daha fazla olduğu durumlarda seçim işlemi (ileri seçim/forward, geriye silme/backward ve adımli regresyon/stepwise) yapılmalıdır (Büyüköztürk, 2015). İleri seçimde denklem boş başlar ve giriş için istatistiksel kriteri sağlayan yordayıcı değişkenler tek tek eklenir. Yordayıcı değişken denkleme bir kez girdiğinde kalır. İleri seçimin tersi geriye silme yöntemidir. Geriye silme yönteminde ileri seçimde olduğu gibi modele önce yalnızca sabit terimi alarak başlamak yerine tüm yordayıcı değişkenlerin modele dahil edilmesiyle başlanır (Cohen vd., 2003). Sonrasında modelin gelişmesine ya da iyileşmesine katkılarına göre yordayıcı değişkenlerin modelde tutulmasına ya da elenmesine karar verilir. Modelin iyileşmesine en az katkıyı sağlayan yordayıcı değişken ilk önce elenir ve işlem bu şekilde devam eder (Field, 2009). Adımlı regresyon ise diğer iki süreç arasındaki bir uzlaşmacıdır. Adımlı regresyonda denklem boş olarak başlar ve istatistiksel kriteri karşılayan değişkenler modele tek tek eklenir, fakat regresyon denklemine önemli katkıda bulunmadığı herhangi bir aşamada bu değişkenler silinebilir (Tabachnick & Fidell, 2013).

Araştırma kapsamında değişkenlerin analize giriş sırasını belirlemek için ilgili literatürde kesin bir teorik gerekçeye rastlanılmaması nedeniyle sıralı (hiyerarşik) regresyon analizi yerine istatistiksel (adımsal) regresyon analizi tercih edilmiştir. Bir değişkenin regresyon denkleminde tutulup tutulmayacağını veya çıkarılıp

çıkarılmayacağını belirlemek için istatistiksel (adımsal) regresyon tekniği kullanılmasının istatistiksel açıdan zayıf yanları olduğu belirtilmesine rağmen (Flom & Cassell, 2007) genellikle temsili parametrelerin keşfedilmesine yardımcı olacak bir araç olarak kullanılabileceği savunulmuştur (Abdul-Wahab vd., 2005; Al-Alawi vd., 2008; Chan & Park, 2005; Kim vd., 2004; Lowe vd., 2006). Ayrıca bu araştırmada gerçekleştirilen istatistiksel (adımsal) regresyon analizinde yordayıcı değişken seçim yöntemi olarak geriye silme yöntemi tercih edilerek hangi değişkenlerin çocuklarda dışadönük problem davranışların en güçlü yordayıcısı olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Dolayısıyla tüm yordayıcı değişkenler başlangıçta modele dahil edilmiş olup anlamlı olmayan yordayıcı değişkenler birer birer modelden çıkarılmıştır. Böylece modelde yer alan tüm yordayıcı değişkenlerle işleme başlandığı geriye doğru eleme yönteminde regresyon denklemindeki yordayıcı değişkenlerin karşılaştırmalı olarak yordayıcılık özellikleri görülebilmiştir. Sonuç olarak bu araştırmada yordayıcı değişkenlerin elenmesi için geriye silmenin en uygun yöntem olduğu kabul edilerek istatistiksel (adımsal) regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma kapsamında geriye silme yöntemi kullanılarak oluşturulan modellerde yordayıcı değişkenlerin elenmesi noktasında F (p-değeri) olasılığı .10 olarak belirlenmiştir. Son olarak araştırmada yordanan değişken olarak çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve yordayıcı değişkenler olarak evlilik uyumu ve alt boyutları ile ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutları kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın amacı doğrultusunda bu başlıkta öncelikle araştırmaya konu olan değişkenlere (evlilik uyumu ve alt boyutları, ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutları ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları) ilişkin betimsel istatistik sonuçları sunulduktan sonra birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci araştırma sorularına ilişkin bulgular sırasıyla sunulmuştur.

4.1. Evlilik Uyumu, Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Aşağıda araştırmaya konu olan değişkenlere (evlilik uyumu ve alt boyutları, ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutları ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları) ilişkin betimsel istatistik sonuçları sunulmuştur.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarından aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistik sonuçlarına Tablo 13'te yer verilmiştir.

Tablo 13.

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Değişkenler	n	Min.	Max.	$\bar{X}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık
EU	648	19	64	48.47	7.75	-.911	1.075
DY	648	5	25	19.26	3.57	-.817	.827
UZ	648	5	25	17.45	3.53	-.255	-.107
GB	648	3	15	10.61	2.08	-.487	.848

Kısaltmalar: EU: Evlilik Uyumu Toplam Puan; DY: Doyum Toplam Puan; UZ: Uzlaşım Toplam Puan; GB: Görüş Birliği Toplam Puan

Tablo 13 incelendiğinde; evlilik uyumu, doyum, uzlaşım ve görüş birliği değişkenlerine ilişkin en düşük ve en yüksek puanlarının sırasıyla Min=19, Max=64; Min=5, Max=25; Min=5, Max=25; Min=3, Max=15 olduğu görülmüştür. Ayrıca evlilik uyumuna ilişkin aritmetik ortalama değer 48.47 olarak hesaplanmakla birlikte doyum, uzlaşım ve görüş birliği alt boyutlarına ilişkin aritmetik ortalama değerler sırasıyla 19.26, 17.45 ve 10.61 olarak hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde ise çarpıklık değerlerinin -.911 (evlilik uyumu), -.817 (doyum), -.255 (uzlaşım) ve -.487 (görüş birliği) olduğu görülürken; basıklık değerlerinin 1.075 (evlilik uyumu), .827

(doyum), -.107 (uzlaşım) ve .848 (görüş birliği) olduğu görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ve +2 değerleri arasında yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda (Mertler & Vannatta, 2005, Akt., Çokluk vd., 2018), evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanların normal dağılım sergilediği ifade edilebilir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistik sonuçlarına Tablo 14'te yer verilmiştir.

Tablo 14.

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Değişkenler	n	Min.	Max.	$\bar{X}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık
OE	648	67	184	148.94	21.77	-.839	.615
BEA	648	10	24	19.91	3.36	-.655	-.067
BEÇ	648	7	22	10.49	3.77	1.139	.613
BEK	648	9	36	15.29	7.29	1.057	-.012
BED	648	9	36	29.06	6.86	-.819	-.134
BEİB	648	8	32	23.00	5.39	-.599	.018
OY	648	7	28	22.80	5.07	-.978	.252

Kısaltmalar: **OE:** Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; **BEA:** Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; **BEÇ:** Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; **BEK:** Eşin Ebeveynliğini Küçümseme Toplam Puan; **BED:** Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; **BEİB:** Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan, **OY:** Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi

Tablo 14 incelendiğinde; ortak ebeveynlik ilişkisi, birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, eşin ebeveynliğini küçümseme, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi değişkenlerine ilişkin en düşük ve en yüksek puanların sırasıyla Min=67, Max=184; Min=10, Max=24; Min=7, Max=22; Min=9, Max=36; Min=9, Max=36; Min=8, Max=32 ve Min=7, Max=28 olduğu görülmüştür. Ayrıca ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişki düzeylerine ilişkin aritmetik ortalama değeri 148.94 olarak hesaplanmasının yanı sıra birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, eşin ebeveynliğini küçümseme, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi alt boyutlarına ilişkin aritmetik ortalama değerleri sırasıyla 19.91, 10.49, 15.29, 29.06, 23.00 ve 22.80 olarak hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde ise çarpıklık değerlerinin -.839 (ortak ebeveynlik ilişkisi), -.655 (birlikte ebeveynlik anlaşması), 1.139 (birlikte ebeveynlik çatışması), 1.057 (eşin ebeveynliğini küçümseme), -.819 (birlikte ebeveynlik desteği), -.599 (birlikte ebeveynlik iş bölümü) ve -.978 (aile ilişkilerinin ortak yönetimi) olduğu görülürken; basıklık değerlerinin .615 (ortak ebeveynlik ilişkisi), -.067 (birlikte ebeveynlik anlaşması), .613 (birlikte ebeveynlik çatışması), -.012 (eşin ebeveynliğini küçümseme), -.134 (birlikte ebeveynlik desteği), .018 (birlikte ebeveynlik iş bölümü) ve

.252 (aile ilişkilerinin ortak yönetimi) olduğu görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ve +2 değerleri arasında yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda (Mertler & Vannatta, 2005, Akt., Çokluk vd., 2018), ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarına ilişkin puanların normal dağılım sergilediği ifade edilebilir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin algısına göre çocukların dışadönük problem davranış düzeylerine ilişkin betimsel istatistik sonuçlarına Tablo 15'te yer verilmiştir.

Tablo 15.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranış Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Değişkenler	n	Min.	Max.	$\bar{X}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık
DD	648	13	56	24.57	7.67	.875	.531
KG	648	7	30	11.59	4.63	1.178	1.223
SL	648	5	32	12.98	5.13	1.178	.891

Kısaltmalar: DD: Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puan; KG: Çocuklarda Kurallara Karşı Gelme Davranışı Toplam Puan; SL: Çocuklarda Saldırgan Davranışlar Toplam Puan

Tablo 15 incelendiğinde; ebeveynlerin algısına göre çocuklarda dışadönük, kurallara karşı gelme ve saldırgan davranış problemleri değişkenlerine ilişkin en düşük ve en yüksek puanların sırasıyla Min=13, Max=56; Min=7, Max=30 ve Min=5, Max=32 olduğu görülmüştür. Ayrıca ebeveynlerin algısına göre çocuklarda dışadönük problem davranışlara ilişkin aritmetik ortalama değeri 24.57 olarak hesaplanmakla birlikte kurallara karşı gelme ve saldırgan davranışlar alt boyutlarına ilişkin aritmetik ortalama değerleri sırasıyla 11.59 ve 12.98 olarak hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde ise çarpıklık değerlerinin .875 (çocuklarda dışadönük problem davranışlar), 1.178 (çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı) ve 1.178 (çocuklarda saldırgan davranışlar) olduğu görülürken; basıklık değerlerinin .531 (çocuklarda dışadönük problem davranışlar), 1.223 (çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı) ve .891 (çocuklarda saldırgan davranışlar) olduğu görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ve +2 değerleri arasında yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda (Mertler & Vannatta, 2005, Akt., Çokluk vd., 2018), çocuklarda dışadönük davranış problemleri ve alt boyutlarına ilişkin puanların normal dağılım sergilediği ifade edilebilir.

4.2. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklemeler için t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Aşağıda birinci araştırma sorusu kapsamında evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanların, araştırmada belirlenen iki kategorili bağımsız değişkenler (ebeveyn

cinsiyeti, ebeveyn yaşı, ücret karşılığı çalışma durumu, evlenme şekli ve çocukların cinsiyeti) bakımından anlamlı düzeyde farklılaşma olup olmadığını belirlemek üzere gerçekleştirilen bağımsız örneklemeler için t testi ve ikiden fazla kategorili değişkenler (ebeveyn eğitim durumu, evlilik süresi, çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu, çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu, çocukların doğum sırası ve yaşı) bakımından anlamlı düzeyde farklılaşma olup olmadığını belirlemek üzere gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının ebeveynlerin cinsiyeti değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklemeler için t testi sonuçlarına Tablo 16'da yer verilmiştir.

Tablo 16.
Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ebeveynlerin Cinsiyeti Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları	Ebeveyn Cinsiyeti	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	Cohen's d
EU	Erkek	322	49.52	7.312	646	3.447	.001**	.271
	Kadın	326	47.44	8.049				
DY	Erkek	322	19.59	3.299	646	2.391	.017*	.188
	Kadın	326	18.92	3.799				
UZ	Erkek	322	17.57	3.480	646	.814	.416	-
	Kadın	326	17.34	3.591				
GB	Erkek	322	10.89	1.997	646	3.457	.001**	.272
	Kadın	326	10.33	2.125				

Kısaltmalar: EU: Evlilik Uyumu Toplam Puan; DY: Doyum Toplam Puan; UZ: Uzlaşım Toplam Puan; GB: Görüş Birliği Toplam Puan
*p<.05, **p<.01

Tablo 16 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ($t_{646}=3.447$, $p=.001$) doyum ($t_{646}=2.391$, $p=.017$) ve görüş birliği ($t_{646}=3.457$, $p=.001$) değişkenlerinden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca erkeklerin evlilik uyumu ($\bar{X}=49.52$), doyum ($\bar{X}=19.59$) ve görüş birliği ($\bar{X}=10.89$) değişkenlerine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, kadınlardan (evlilik uyumu değişkeni için $\bar{X}=47.44$, doyum değişkeni için $\bar{X}=18.92$ ve görüş birliği değişkeni için $\bar{X}=10.33$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak ebeveynlerin uzlaşım değişkeninden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$). Son olarak

bağımsız örneklemeler için t-testinde anlamlı farklılık çıkan sonuçlara ilişkin Cohen's d değerleri incelendiğinde ise cinsiyet değişkeninin doyum değişkeni üzerinde önemsiz düzeyde bir etki büyüklüğüne (Cohen's d=.188) sahip olduğu görülmesinin yanı sıra evlilik uyumu (Cohen's d=.271) ve görüş birliği (Cohen's d=.272) değişkenleri üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklemeler için t testi sonuçlarına Tablo 17'de yer verilmiştir.

Tablo 17.
Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Cinsiyeti Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları	Çocukların Cinsiyeti	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	Cohen's d
EU	Erkek	319	47.57	8.041	646	-2.481	.013*	.199
	Kız	329	49.12	7.554				
DY	Erkek	319	18.82	3.683	646	-2.536	.011*	.203
	Kız	329	19.55	3.484				
UZ	Erkek	319	16.92	3.471	646	-3.236	.001**	.260
	Kız	329	17.83	3.564				
GB	Erkek	319	10.47	2.096	646	-1.438	.151	-
	Kız	329	10.71	2.089				

Kısaltmalar: EU: Evlilik Uyumu Toplam Puan; DY: Doyum Toplam Puan; UZ: Uzlaşım Toplam Puan; GB: Görüş Birliği Toplam Puan
*p<.05, **p<.01

Tablo 17 incelendiğinde araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ($t_{646}=-2.481$, $p=.013$), doyum ($t_{646}=-2.536$, $p=.011$) ve uzlaşım ($t_{646}=-3.236$, $p=.001$) değişkenlerinden aldıkları puanların; çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca kız çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlayan ebeveynlerin evlilik uyumu ($\bar{X}=49.12$), doyum ($\bar{X}=19.55$) ve uzlaşım ($\bar{X}=17.83$) değişkenlerine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, erkek çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlayan ebeveynlerden (evlilik uyumu değişkeni için $\bar{X}=47.57$, doyum değişkeni için $\bar{X}=18.82$ ve uzlaşım değişkeni için $\bar{X}=16.92$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak ebeveynlerin görüş birliği değişkeninden aldıkları puanların, çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$). Son olarak bağımsız örneklemeler için t-testinde

anlamli farklılık çıkan sonuçlara ilişkin Cohen's d değeri incelendiğinde ise çocukların cinsiyeti değişkeninin evlilik uyumu (Cohen's $d=.199$), doyum (Cohen's $d=.203$) ve uzlaşım (Cohen's $d=.260$) değişkenleri üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının ebeveynlerin yaşı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına Tablo 18'de yer verilmiştir.

Tablo 18.

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ebeveynlerin Yaşı Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları	Ebeveynlerin Yaşı	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
EU	24-40	408	48.36	7.877	646	-.751	.453
	41-63	240	48.86	7.626			
DY	24-40	408	19.24	3.639	646	-.332	.740
	41-63	240	19.34	3.461			
UZ	24-40	408	17.41	3.539	646	-.651	.515
	41-63	240	17.61	3.546			
GB	24-40	408	10.58	2.116	646	-.688	.492
	41-63	240	10.70	2.042			

Kısaltmalar: EU: Evlilik Uyumu Toplam Puan; DY: Doyum Toplam Puan; UZ: Uzlaşım Toplam Puan; GB: Görüş Birliği Toplam Puan

Tablo 18 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanların ebeveynlerin yaşı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının ücret karşılığı çalışma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına Tablo 19'da yer verilmiştir.

Tablo 19.

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ücret Karşılığı Çalışma Durumu Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları	Çalışma Durumu	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	Cohen's d
EU	Evet	387	49.00	7.690	646	2.201	.028*	.178
	Hayır	261	47.63	7.847				
DY	Evet	387	19.48	3.512	646	2.011	.045*	.162
	Hayır	261	18.90	3.670				
UZ	Evet	387	17.53	3.564	646	.768	.443	-
	Hayır	261	17.31	3.525				
GB	Evet	387	10.70	2.041	646	1.266	.206	-
	Hayır	261	10.48	2.147				

Kısaltmalar: EU: Evlilik Uyumu Toplam Puan; DY: Doyum Toplam Puan; UZ: Uzlaşım Toplam Puan; GB: Görüş Birliği Toplam Puan
*p<.05

Tablo 19 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ($t_{646}=2.201$, $p=.028$) ve doyum ($t_{646}=2.011$, $p=.045$) değişkenlerinden aldıkları puanların ücret karşılığı çalışma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışan ebeveynlerin evlilik uyumu ($\bar{X}=49.00$) ve doyum ($\bar{X}=19.48$) değişkenlerine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, çalışmayan ebeveynlerden (evlilik uyumu değişkeni için $\bar{X}=47.63$ ve doyum değişkeni için $\bar{X}=18.90$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak ebeveynlerin uzlaşım ve görüş birliği değişkenlerinden aldıkları puanların ücret karşılığı çalışma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur ($p>.05$). Son olarak bağımsız örneklemeler için t-testinde anlamlı farklılık çıkan sonuçlara ilişkin Cohen's d değerleri incelendiğinde ise ücret karşılığı çalışma durumu değişkeninin evlilik uyumu (Cohen's d=.178) ve doyum (Cohen's d=.162) değişkenleri üzerinde önemsiz düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının evlenme şekli değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklemeler için t testi sonuçlarına Tablo 20'de yer verilmiştir.

Tablo 20.

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Evlenme Şekli Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları	Evlenme Şekli	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	Cohen's d
EU	Severek/Flört Ederek	410	48.85	7.484	646	1.673	.095	-
	Görücü Usulü	238	47.79	8.240				
DY	Severek/Flört Ederek	410	19.49	3.493	646	2.216	.027*	.182
	Görücü Usulü	238	18.84	3.711				
UZ	Severek/Flört Ederek	410	17.62	3.517	646	1.623	.105	-
	Görücü Usulü	238	17.15	3.576				
GB	Severek/Flört Ederek	410	10.68	2.069	646	1.088	.277	-
	Görücü Usulü	238	10.49	2.111				

Kısaltmalar: EU: Evlilik Uyumu Toplam Puan; DY: Doyum Toplam Puan; UZ: Uzlaşım Toplam Puan; GB: Görüş Birliği Toplam Puan

*p<.05

Tablo 20 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin doyum değişkeninden aldıkları puanların evlenme şekli değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{646}=2.216$, $p=.027$). Ayrıca severek/flört ederek evlenen ebeveynlerin doyum ($\bar{X}=19.49$) değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, görücü usulü evlenen ebeveynlerden ($\bar{X}=18.84$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak ebeveynlerin evlilik uyumu, uzlaşım ve görüş birliği değişkenlerinden aldıkları puanların evlenme şekli değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$). Son olarak bağımsız örneklem için t-testinde anlamlı farklılık çıkan sonuca ilişkin Cohen's d değeri incelendiğinde ise evlenme şekli değişkeninin doyum değişkeni üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne (Cohen's $d=.182$) sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analiz testi sonuçlarına Tablo 21'de yer verilmiştir.

Tablo 21 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin doyum değişkeninden aldıkları puanların öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür ($F_{4-643}=2.681$, $p=.032$). Ayrıca gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; öğrenim düzeyi ilkokul olan ebeveynlerin doyum değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=18.12$), öğrenim düzeyi lise ($\bar{X}=19.51$) ve ön lisans/lisans ($\bar{X}=19.44$) olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu saptanmıştır. Buna karşın ebeveynlerin evlilik uyumu, uzlaşım ve görüş birliği değişkenlerinden aldıkları puanların öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>.05$). Son olarak tek yönlü varyans analizinde anlamlı farklılık çıkan sonuca ilişkin eta kare değeri incelendiğinde öğrenim düzeyi değişkeninin doyum değişkeni üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne (eta kare=.016) sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının evlilik süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analiz testi sonuçlarına Tablo 22’de yer verilmiştir.

Tablo 22.

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Evlilik Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analiz Testi Sonuçları

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
EU	Gruplararası	292.626	2	146.313	2.497	.088
	Gruplariçi	37797.208	645	58.600		
	Toplam	38089.834	647			
DY	Gruplararası	53.232	2	26.616	2.140	.125
	Gruplariçi	8020.207	645	12.434		
	Toplam	8073.439	647			
UZ	Gruplararası	6.362	2	3.181	.260	.776
	Gruplariçi	7888.732	645	12.230		
	Toplam	7895.094	647			
GB	Gruplararası	14.984	2	7.492	1.784	.176
	Gruplariçi	2709.331	645	4.200		
	Toplam	2724.315	647			
Kısaltmalar: EU: Evlilik Uyumu Toplam Puan; DY: Doyum Toplam Puan; UZ: Uzlaşım Toplam Puan; GB: Görüş Birliği Toplam Puan						

Tablo 22 incelendiğinde, katılımcıların evlilik uyumu ve alt boyutlarından aldıkları puanların evlilik süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının, çocukların doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analiz testi sonuçlarına Tablo 23'te yer verilmiştir.

Tablo 23.

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Doğum Sırası Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
EU	Gruplararası	71.759	3	23.920	.397	.756
	Gruplariçi	38769.006	644	60.200		
	Toplam	38840.765	647			
DY	Gruplararası	11.810	3	3.937	.308	.820
	Gruplariçi	8219.736	644	12.763		
	Toplam	8231.545	647			
UZ	Gruplararası	20.644	3	6.881	.553	.648
	Gruplariçi	8019.328	644	12.452		
	Toplam	8039.972	647			
GB	Gruplararası	22.307	3	7.436	1.728	.162
	Gruplariçi	2770.419	644	4.302		
	Toplam	2792.726	647			
Kısaltmalar: EU: Evlilik Uyumu Toplam Puan; DY: Doyum Toplam Puan; UZ: Uzlaşım Toplam Puan; GB: Görüş Birliği Toplam Puan						

Tablo 23 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarından aldıkları puanların, çocukların doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının, çocukların yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 24'te yer verilmiştir.

Tablo 24 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin görüş birliği değişkeninden aldıkları puanların, çocukların yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür ($F_{2-645}=7.712$, $p=.014$). Ayrıca gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; 8-9 yaş aralığında çocuklarını seçen ebeveynlerin görüş birliği değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=10.96$), 6-7 yaş aralığında çocuklarını seçen ebeveynlerden ($\bar{X}=10.25$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna karşın ebeveynlerin evlilik uyumu, doyum ve uzlaşım değişkenlerinden aldıkları puanların çocukların yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$). Son olarak tek yönlü varyans analizinde anlamlı farklılık çıkan sonuca ilişkin eta kare değeri incelendiğinde çocukların yaşı değişkeninin görüş birliği değişkeni üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne (eta kare=.023) sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 25'te yer verilmiştir.

Tablo 25 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ($F_{3-644}=18.300$, $p=.000$), doyum ($F_{3-644}=21.275$, $p=.000$), uzlaşım ($F_{3-644}=7.745$, $p=.000$) ve görüş birliği ($F_{3-644}=11.485$, $p=.000$) değişkenlerinden aldıkları puanların çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür.

Evlilik uyumu değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin evlilik uyumu değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=52.60$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=45.89$), biraz ($\bar{X}=46.96$) ve çoğunlukla ($\bar{X}=49.91$) konuşan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin evlilik uyumu değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=49.91$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=45.89$) ve çocuk yetiştirme konularını biraz konuşan ($\bar{X}=46.96$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Doyum değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin doyum değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=21.22$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=18.07$), biraz ($\bar{X}=18.42$) ve çoğunlukla ($\bar{X}=20.01$) konuşan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin doyum değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=20.01$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=18.07$) ve çocuk yetiştirme konularını biraz konuşan ($\bar{X}=18.42$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Uzlaşım değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin doyum değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=18.24$), çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=16.58$) ve biraz konuşan ($\bar{X}=16.98$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Görüş birliği değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin görüş birliği değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=11.35$), çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=9.91$) ve biraz

konuşan ($\bar{X}=10.35$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin görüş birliği değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=10.98$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=9.91$) ve çocuk yetiştirme konularını biraz konuşan ($\bar{X}=10.35$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Son olarak tek yönlü varyans analizinde anlamlı farklılık çıkan sonuçlara ilişkin eta kare değerleri incelendiğinde, çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu değişkeninin evlilik uyumu (eta kare=.079) ve doyum (eta kare=.090) değişkenleri üzerinde orta düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülürken uzlaşım (eta kare=.035) ve görüş birliği (eta kare=.051) değişkenleri üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 26'da yer verilmiştir.

Tablo 26.

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocuk Yetiştirme Sürecine Büyük Ebeveynlerin Müdahale Etme Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
EU	Gruplararası	231.329	3	77.110	1.290	.282
	Gruplarıçi	38491.030	644	59.769		
	Toplam	38722.359	647			
DY	Gruplararası	35.750	3	11.917	.938	.427
	Gruplarıçi	8182.412	644	12.705		
	Toplam	8218.412	647			
UZ	Gruplararası	45.940	3	15.313	1.238	.300
	Gruplarıçi	7967.379	644	12.372		
	Toplam	8013.319	647			
GB	Gruplararası	31.111	3	10.370	2.438	.066
	Gruplarıçi	2739.234	644	4.253		
	Toplam	2770.345	647			
Kısaltmalar: EU: Evlilik Uyumu Toplam Puan; DY: Doyum Toplam Puan; UZ: Uzlaşım Toplam Puan; GB: Görüş Birliği Toplam Puan						

Tablo 26 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarından aldıkları puanların çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

4.3. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklemeler için t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Aşağıda ikinci araştırma sorusu kapsamında ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarına ilişkin puanların, araştırmada belirlenen iki kategorili bağımsız değişkenler (ebeveyn cinsiyeti, ebeveyn yaşı, ücret karşılığı çalışma durumu, evlenme şekli ve ebeveynlerin ölçekleri doldururken seçtikleri çocukların cinsiyeti) bakımından anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu belirlemek üzere gerçekleştirilen bağımsız örneklemeler için t testi ve ikiden fazla kategorili değişkenler (ebeveyn eğitim durumu, evlilik süresi, çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu, çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu, ebeveynlerin ölçekleri doldururken seçtikleri çocukların doğum sırası ve yaşı) bakımından anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu belirlemek üzere gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların ebeveynlerin cinsiyeti değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklemeler için t testi sonuçlarına Tablo 27’de yer verilmiştir.

Tablo 27.

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ebeveynlerin Cinsiyeti Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları	Ebeveyn Cinsiyeti	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	Cohen's d
OE	Erkek	322	155.52	19.868	646	7.982	.000***	.628
	Kadın	326	142.47	21.673				
BEA	Erkek	322	20.49	3.081	646	4.396	.000***	.345
	Kadın	326	19.34	3.536				
BED	Erkek	322	29.98	6.231	646	3.412	.001**	.268
	Kadın	326	28.16	7.337				
BEİB	Erkek	322	24.37	4.499	646	6.622	.000***	.520
	Kadın	326	21.65	5.846				
OY	Erkek	322	22.90	4.921	646	.418	.676	-
	Kadın	326	22.73	5.216				
BEÇ	Erkek	322	9.79	3.426	646	-4.778	.000***	.375
	Kadın	326	11.18	3.965				
BEK	Erkek	322	14.24	14.23	646	-4.337	.000***	.041
	Kadın	326	16.87	16.85				

Kısaltmalar: OE: Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; BEA: Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; BEÇ: Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; BEK: Eşin Ebeveynliğini Küçümseme Toplam Puan; BED: Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; BEİB: Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan, OY: Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi Toplam Puan

***p<.001, **p<.01

Tablo 27 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ($t_{646}=7.982$, $p=.000$), birlikte ebeveynlik anlaşması ($t_{646}=4.396$, $p=.000$), birlikte ebeveynlik desteği ($t_{646}=3.412$, $p=.001$), birlikte ebeveynlik iş bölümü ($t_{646}=6.622$, $p=.000$), birlikte ebeveynlik çatışması ($t_{646}=-4.778$, $p=.000$) ve eşin ebeveynliğini küçümseme ($t_{646}=-4.337$, $p=.000$) değişkenlerinden aldıkları puanların ebeveynlerin cinsiyeti değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca erkeklerin ortak ebeveynlik ilişkisi ($\bar{X}=155.52$), birlikte ebeveynlik anlaşması ($\bar{X}=20.49$), birlikte ebeveynlik desteği ($\bar{X}=29.98$) ve birlikte ebeveynlik iş bölümü ($\bar{X}=24.37$) değişkenlerine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, kadınlardan (ortak ebeveynlik ilişkisi için $\bar{X}=142.47$, birlikte ebeveynlik anlaşması alt boyutu için $\bar{X}=19.34$, birlikte ebeveynlik desteği alt boyutu için $\bar{X}=28.16$, birlikte ebeveynlik iş bölümü alt boyutu için $\bar{X}=21.65$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna karşın kadınların birlikte ebeveynlik çatışması ($\bar{X}=11.18$) ve eşin ebeveynliğini küçümseme ($\bar{X}=16.87$) değişkenlerine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, erkeklerden (birlikte ebeveynlik çatışması için $\bar{X}=9.79$ ve eşin ebeveynliğini küçümseme alt boyutu için $\bar{X}=14.24$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak aile ilişkilerinin ortak yönetimi değişkeninden aldıkları puanların ebeveynlerin cinsiyeti değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$). Son olarak bağımsız örneklemeler için t-testinde anlamlı farklılık çıkan sonuçlara ilişkin Cohen's d değerleri incelendiğinde ise cinsiyet değişkeninin eşin ebeveynliğini küçümseme değişkeni üzerinde önemsiz düzeyde bir etki büyüklüğüne (Cohen's $d=.041$) sahip olduğu görüldüğünün yanı sıra birlikte ebeveynlik anlaşması (Cohen's $d=.345$), birlikte ebeveynlik desteği (Cohen's $d=.268$) ve birlikte ebeveynlik çatışması (Cohen's $d=.375$) değişkenleri üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne (Cohen's $d=.177$) sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca cinsiyet değişkeninin ortak ebeveynlik ilişkisi (Cohen's $d=.628$) ve birlikte ebeveynlik iş bölümü (Cohen's $d=.520$) değişkenleri üzerinde orta düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların, çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklemeler için t testi sonuçlarına Tablo 28'de yer verilmiştir.

Tablo 28.

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Cinsiyeti Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları	Çocukların Cinsiyeti	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	Cohen's d
OE	Erkek	319	147.20	22.540	646	-1.925	.055	-
	Kız	329	150.58	21.231				
BEA	Erkek	319	19.61	3.499	646	-2.143	.033*	.172
	Kız	329	20.19	3.259				
BED	Erkek	319	28.59	7.046	646	-1.692	.091	-
	Kız	329	29.52	6.673				
BEİB	Erkek	319	22.84	5.508	646	-.560	.576	-
	Kız	329	23.08	5.228				
OY	Erkek	319	22.49	5.241	646	-1.182	.238	-
	Kız	329	22.98	4.993				
BEÇ	Erkek	319	10.75	3.880	646	1.529	.127	-
	Kız	329	10.29	3.651				
BEK	Erkek	319	15.54	7.172	646	1.170	.242	-
	Kız	329	14.86	7.370				

Kısaltmalar: OE: Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; BEA: Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; BEÇ: Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; BEK: Eşin Ebeveynliğini Küçümseme Toplam Puan; BED: Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; BEİB: Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan, OY: Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi Toplam Puan

*p<.05

Tablo 28 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik anlaşması değişkeninden aldıkları puanların, çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür ($t_{646}=-2.143$, $p=.033$). Ayrıca kız çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladılan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik anlaşması değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=20.19$) erkek çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladılan ebeveynlerden ($\bar{X}=19.61$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü, aile ilişkilerinin ortak yönetimi, birlikte ebeveynlik çatışması ve eşin ebeveynliğini küçümseme değişkenlerinden aldıkları puanların; çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$). Son olarak bağımsız örneklem için t-testinde anlamlı farklılık çıkan sonuçlara ilişkin Cohen's d değerleri incelendiğinde ise çocukların cinsiyeti değişkeninin birlikte ebeveynlik anlaşması değişkeni üzerinde önemsiz düzeyde bir etki büyüklüğüne (Cohen's $d=.172$) sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların ebeveynlerin yaşı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma

durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklemeler için t testi sonuçlarına Tablo 29’da yer verilmiştir.

Tablo 29.

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ebeveynlerin Yaşı Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi Sonuçları

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları	Ebeveyn Yaşı	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
OE	21-40	408	148.21	22.340	646	-1.138	.256
	41-63	240	150.34	20.900			
BEA	21-40	408	19.85	3.380	646	-.731	.465
	41-63	240	20.06	3.357			
BED	21-40	408	28.93	6.993	646	-.429	.668
	41-63	240	29.19	6.645			
BEİB	21-40	408	22.76	5.523	646	-1.342	.180
	41-63	240	23.38	5.089			
OY	21-40	408	23.07	5.072	646	1.154	.249
	41-63	240	22.57	4.912			
BEÇ	21-40	408	10.58	3.804	646	.813	.417
	41-63	240	10.32	3.627			
BEK	21-40	408	15.75	7.577	646	1.130	.053
	41-63	240	14.54	6.634			

Kısaltmalar: **OE:** Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; **BEA:** Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; **BEÇ:** Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; **BEK:** Eşin Ebeveynliğini Küçümseme Toplam Puan; **BED:** Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; **BEİB:** Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan, **OY:** Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi

Tablo 29 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların ebeveynlerin yaşı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların ücret karşılığı çalışma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklemeler için t testi sonuçlarına Tablo 30’da yer verilmiştir.

Tablo 30.

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ücret Karşılığı Çalışma Durumu Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları	Çalışma Durumu	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	Cohen's d
OE	Evet	387	150.06	21.148	646	1.592	.112	-
	Hayır	261	147.27	22.713				
BEA	Evet	387	19.80	3.242	646	-1.099	.272	-
	Hayır	261	20.10	3.537				
BED	Evet	387	28.67	6.635	646	-1.834	.067	-
	Hayır	261	29.68	7.157				
BEİB	Evet	387	23.38	5.339	646	2.157	.031*	.174
	Hayır	261	22.44	5.451				
OY	Evet	387	22.88	4.878	646	.374	.709	-
	Hayır	261	22.72	5.376				
BEÇ	Evet	387	10.39	10.39	646	-1.003	.316	-
	Hayır	261	10.70	10.70				
BEK	Evet	387	14.26	14.26	646	-4.347	.000***	.367
	Hayır	261	16.89	16.89				

Kısaltmalar: OE: Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; BEA: Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; BEÇ: Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; BEK: Eşin Ebeveynliğini Küçümseme Toplam Puan; BED: Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; BEİB: Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan, OY: Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi Toplam Puan

Tablo 30 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik iş bölümü ($t_{646}=2.157$, $p=.031$) ve eşin ebeveynliğini küçümseme ($t_{646}=-4.347$, $p=.000$) değişkenlerinden aldıkları puanların ücret karşılığı çalışma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca çalışan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik iş bölümü değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=23.38$) çalışmayan ebeveynlerden ($\bar{X}=22.44$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra çalışmayan ebeveynlerin eşin ebeveynliğini küçümseme değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=16.89$) çalışan ebeveynlerden ($\bar{X}=14.26$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak ortak ebeveynlik ilişkisi, birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik desteği, aile ilişkilerinin ortak yönetimi ve birlikte ebeveynlik çatışması değişkenlerinden aldıkları puanların ücret karşılığı çalışma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$). Son olarak bağımsız örneklem için t-testinde anlamlı farklılık çıkan sonuçlara ilişkin Cohen's d değerleri incelendiğinde ise ücret karşılığı çalışma durumu değişkeninin birlikte ebeveynlik iş bölümü değişkeni üzerinde önemsiz düzeyde bir etki büyüklüğüne (Cohen's $d=.174$) sahip olduğu görülmesinin yanı sıra eşin ebeveynliğini küçümseme değişkeni üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne (Cohen's $d=.367$) sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların evlenme şekli değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına Tablo 31’de yer verilmiştir.

Tablo 31.

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Evlenme Şekli Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları	Evlenme Şekli	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
OE	Severek/Flört Ederek	410	149.28	21.189	646	.412	.681
	Görücü Usulü	238	148.53	22.994			
BEA	Severek/Flört Ederek	410	19.86	3.229	646	-.662	.508
	Görücü Usulü	238	20.05	3.596			
BED	Severek/Flört Ederek	410	29.01	6.655	646	-.338	.736
	Görücü Usulü	238	29.21	7.233			
BEİB	Severek/Flört Ederek	410	22.99	5.414	646	-.192	.848
	Görücü Usulü	238	23.07	5.403			
OY	Severek/Flört Ederek	410	23.11	4.876	646	1.869	.062
	Görücü Usulü	238	22.33	5.402			
BEÇ	Severek/Flört Ederek	410	10.39	3.684	646	-.885	.377
	Görücü Usulü	238	10.67	3.916			
BEK	Severek/Flört Ederek	410	15.28	7.044	646	-.092	.927
	Görücü Usulü	238	15.34	7.699			
Kısaltmalar: OE: Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; BEA: Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; BEÇ: Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; BEK: Eşin Ebeveynliğini Kүçümseme Toplam Puan; BED: Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; BEİB: Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan, OY: Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi Toplam Puan							

Tablo 31 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların evlenme şekli değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 32’de yer verilmiştir.

Tablo 32.

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare	Farkın Kaynağı (Scheffe Testi)
OE	Gruplararası	2237.526	4	559.381	1.185	.321	-	
	Gruplariçi	303400.836	643	471.852				
	Toplam	305638.362	647					
BEA	Gruplararası	136.864	4	34.216	3.089	.016	.019*	Ortaokul ($\bar{X}=20.93$)>Ön Lisans/Lisans ($\bar{X}=19.54$)
	Gruplariçi	7121.700	643	11.076				
	Toplam	7258.565	647					
BED	Gruplararası	846.924	4	211.731	4.630	.001	.028*	Ortaokul ($\bar{X}=30.83$)>Ön Lisans/Lisans ($\bar{X}=28.03$) Ortaokul ($\bar{X}=30.83$)>Lisansüstü ($\bar{X}=27.73$) Lise ($\bar{X}=30.13$)>Ön Lisans/Lisans ($\bar{X}=28.03$)
	Gruplariçi	29401.718	643	45.726				
	Toplam	30248.642	647					
BEİB	Gruplararası	61.189	4	15.297	.527	.720	-	
	Gruplariçi	18665.212	643	29.028				
	Toplam	18726.401	647					
OY	Gruplararası	27.956	4	6.989	.272	.898	-	
	Gruplariçi	16534.449	643	25.714				
	Toplam	16562.405	647					
BEÇ	Gruplararası	21.934	4	5.483	.386	.821	-	
	Gruplariçi	9131.806	643	14.202				
	Toplam	9153.740	647					
BEK	Gruplararası	261.683	4	65.421	1.244	.296	-	
	Gruplariçi	33825.930	643	52.606				
	Toplam	34087.613	647					

Kısaltmalar: **OE:** Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; **BEA:** Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; **BEÇ:** Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; **BEK:** Eşin Ebeveynliğini Küçümseme Toplam Puan; **BED:** Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; **BEİB:** Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan, **OY:** Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi Toplam Puan

*p<.05

Tablo 32 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik anlaşması ($F_{4-643}=3.089$, $p=.016$) ve birlikte ebeveynlik desteği ($F_{4-643}=4.630$, $p=.001$) değişkenlerinden aldıkları puanların öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Öte yandan öğrenim düzeyi ortaokul olan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik anlaşması değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=20.93$) öğrenim düzeyi ön lisans/lisans olan ebeveynlerden ($\bar{X}=19.54$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca öğrenim düzeyi ortaokul olan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik desteği değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=30.83$) öğrenim düzeyi ön lisans/lisans

($\bar{X}=28.03$) ve lisansüstü olan ebeveynlerden ($\bar{X}=27.73$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra öğrenim düzeyi lise olan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik desteği değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=30.13$) öğrenim düzeyi ön lisans/lisans olan ebeveynlerden ($\bar{X}=28.03$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak ortak ebeveynlik ilişkisi, birlikte ebeveynlik iş bölümü, aile ilişkilerinin ortak yönetimi, birlikte ebeveynlik çatışması ve eşin ebeveynliğini küçümseme değişkenlerinden aldıkları puanların öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Son olarak tek yönlü varyans analizi testinde anlamlı farklılık çıkan sonuçlara ilişkin eta kare değerleri incelendiğinde ise öğrenim düzeyi değişkeninin birlikte ebeveynlik anlaşması (eta kare=.019) ve birlikte ebeveynlik desteği (eta kare=.028) değişkenleri üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların evlilik süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 33'te yer verilmiştir.

Tablo 33.

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Evlilik Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
OE	Gruplararası	578.970	2	289.485	.630	.541
	Gruplarıçi	296352.720	645	459.461		
	Toplam	296931.690	647			
BEA	Gruplararası	9.505	2	4.753	.431	.657
	Gruplarıçi	7104.336	645	11.014		
	Toplam	7113.841	647			
BED	Gruplararası	97.494	2	48.747	1.072	.352
	Gruplarıçi	29327.902	645	45.470		
	Toplam	29425.396	647			
BEİB	Gruplararası	113.426	2	56.713	2.018	.141
	Gruplarıçi	18128.098	645	28.105		
	Toplam	18241.524	647			
OY	Gruplararası	80.984	2	40.492	1.650	.201
	Gruplarıçi	15823.290	645	24.532		
	Toplam	15904.274	647			
BEÇ	Gruplararası	17.832	2	8.916	.644	.534
	Gruplarıçi	8923.420	645	13.835		
	Toplam	8941.252	647			
BEK	Gruplararası	154.834	2	77.417	1.519	.228
	Gruplarıçi	32878.370	645	50.974		
	Toplam	33033.205	647			

Kısaltmalar: **OE:** Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; **BEA:** Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; **BEÇ:** Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; **BEK:** Eşin Ebeveynliğini Küçümseme Toplam Puan; **BED:** Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; **BEİB:** Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan, **OY:** Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi Toplam Puan

Tablo 33 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların evlilik süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların, çocukların doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 34’te yer verilmiştir.

Tablo 34.

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Doğum Sırası Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
OE	Gruplararası	621.057	3	207.019	.437	.728
	Gruplariçi	305344.549	644	474.137		
	Toplam	305965.606	647			
BEA	Gruplararası	91.262	3	30.421	2.712	.050
	Gruplariçi	7223.705	644	11.217		
	Toplam	7314.967	647			
BED	Gruplararası	164.030	3	54.677	1.172	.322
	Gruplariçi	30036.929	644	46.641		
	Toplam	30200.959	647			
BEİB	Gruplararası	5.351	3	1.784	.061	.980
	Gruplariçi	18683.184	644	29.011		
	Toplam	18688.535	647			
OY	Gruplararası	82.358	3	27.453	1.070	.363
	Gruplariçi	16523.540	644	25.658		
	Toplam	16605.898	647			
BEÇ	Gruplararası	26.147	3	8.716	.622	.602
	Gruplariçi	9016.189	644	14.000		
	Toplam	9042.336	647			
BEK	Gruplararası	34.012	3	11.337	.214	.887
	Gruplariçi	34030.077	644	52.842		
	Toplam	34064.089	647			
Kısaltmalar: OE: Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; BEA: Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; BEÇ: Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; BEK: Eşin Ebeveynliğini Küçümseme Toplam Puan; BED: Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; BEİB: Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan, OY: Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi Toplam Puan						

Tablo 34 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların, çocukların doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların, çocukların yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 35'te yer verilmiştir.

Tablo 35.

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Yaşı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare	Farkın Kaynağı (Scheffe Testi)
OE	Gruplararası	4453.625	2	2226.813	8.282	.010*	.025	8-9 ($\bar{X}$ =153.48)>6-7 ($\bar{X}$ =145.60)
	Gruplarıçi	173422.385	645	268.872				
	Toplam	177876.010	647					
BEA	Gruplararası	86.662	2	43.331	6.824	.023*	.021	8-9 ($\bar{X}$ =20.36)>6-7 ($\bar{X}$ =19.24)
	Gruplarıçi	4096.149	645	6.350				
	Toplam	4182.811	647					
BED	Gruplararası	351.911	2	175.955	6.407	.029*	.019	8-9 ($\bar{X}$ =30.11)>6-7 ($\bar{X}$ =27.87)
	Gruplarıçi	17712.127	645	27.461				
	Toplam	18064.038	647					
BEİB	Gruplararası	252.484	2	126.242	7.513	.016*	.023	8-9 ($\bar{X}$ =24.06)>6-7 ($\bar{X}$ =22.10)
	Gruplarıçi	10837.299	645	16.802				
	Toplam	11089.783	647					
OY	Gruplararası	44.404	2	22.202	1.595	.410	-	-
	Gruplarıçi	8977.321	645	13.918				
	Toplam	9021.725	647					
BEÇ	Gruplararası	132.740	2	66.370	8.206	.011*	.025	6-7 ($\bar{X}$ =11.11)>8-9 ($\bar{X}$ =9.75)
	Gruplarıçi	5216.642	645	8.088				
	Toplam	5349.382	647					
BEK	Gruplararası	46.286	2	23.143	.458	.819	-	-
	Gruplarıçi	18226.241	645	28.258				
	Toplam	18272.527	647					

Kısaltmalar: **OE:** Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; **BEA:** Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; **BEÇ:** Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; **BEK:** Eşin Ebeveynliğini Küçümseme Toplam Puan; **BED:** Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; **BEİB:** Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan, **OY:** Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi Toplam Puan

*p<.05

Tablo 35 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ($F_{2-645}=8.282$, $p=.010$), birlikte ebeveynlik anlaşması ($F_{2-645}=6.824$, $p=.023$), birlikte ebeveynlik desteği ($F_{2-645}=6.407$, $p=.029$), birlikte ebeveynlik iş bölümü ($F_{2-645}=7.513$, $p=.016$) ve birlikte ebeveynlik çatışması değişkenlerinden aldıkları puanların çocukların yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca 8-9 yaş aralığında çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlıdır ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ($\bar{X}=153.48$), birlikte ebeveynlik anlaşması ($\bar{X}=20.36$), birlikte ebeveynlik desteği ($\bar{X}=30.11$) ve birlikte ebeveynlik iş bölümü ($\bar{X}=24.06$) değişkenlerine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin 6-7 yaş aralığında çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlıdır ebeveynlerden (ortak ebeveynlik ilişkisi için $\bar{X}=145.60$, birlikte ebeveynlik anlaşması için $\bar{X}=19.24$, birlikte ebeveynlik desteği için $\bar{X}=27.87$ ve birlikte ebeveynlik iş bölümü için $\bar{X}=22.10$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra 6-7 yaş aralığında çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlıdır

ebeveynlerin birlikte ebeveynlik çatışması değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=11.11$) 8-9 yaş aralığında çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlandıran ebeveynlerden ($\bar{X}=9.75$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak ebeveynlerin aile ilişkilerinin ortak yönetimi ve eşin ebeveynliğini küçümseme değişkenlerinden aldıkları puanların, çocukların yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$). Son olarak tek yönlü varyans analizi testinde anlamlı farklılık çıkan sonuçlara ilişkin eta kare değerleri incelendiğinde ise çocukların yaşı değişkeninin ortak ebeveynlik ilişkisi (eta kare=.025), birlikte ebeveynlik anlaşması (eta kare=.021), birlikte ebeveynlik desteği (eta kare=.019), birlikte ebeveynlik iş bölümü (eta kare=.023) ve birlikte ebeveynlik çatışması (eta kare=.025) değişkenleri üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 36'da yer verilmiştir.

Tablo 36.

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocuk Yetiştirme Konularını Konuşma Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare	Farkın Kaynağı (Scheffe Testi)
OE	Gruplararası	31495.229	3	10498.410	24.633	.000***	.103	Hiç ($\bar{X}=142.17$)<Çoğunlukla ($\bar{X}=152.48$)
	Grupları içi	274470.377	644	426.196				Hiç ($\bar{X}=142.17$)<Tamamen ($\bar{X}=163.99$)
	Toplam	305965.606	647					Biraz ($\bar{X}=143.80$)<Çoğunlukla ($\bar{X}=152.48$)
								Biraz ($\bar{X}=143.80$)<Tamamen ($\bar{X}=163.99$)
BEA	Gruplararası	566.738	3	188.913	18.028	.000***	.077	Hiç ($\bar{X}=19.32$)<Tamamen ($\bar{X}=22.12$)
	Grupları içi	6748.228	644	10.479				Biraz ($\bar{X}=19.16$)<Tamamen ($\bar{X}=22.12$)
	Toplam	7314.967	647					Biraz ($\bar{X}=19.16$)<Çoğunlukla ($\bar{X}=20.22$)
								Çoğunlukla ($\bar{X}=20.22$)<Tamamen ($\bar{X}=22.12$)
BED	Gruplararası	2155.290	3	718.430	16.497	.000***	.071	Hiç ($\bar{X}=27.10$)<Çoğunlukla ($\bar{X}=29.99$)
	Grupları içi	28045.669	644	43.549				Hiç ($\bar{X}=27.10$)<Tamamen ($\bar{X}=32.95$)
	Toplam	30200.959	647					Biraz ($\bar{X}=27.80$)<Çoğunlukla ($\bar{X}=29.99$)
								Biraz ($\bar{X}=27.80$)<Tamamen ($\bar{X}=32.95$)
								Çoğunlukla ($\bar{X}=29.99$)<Tamamen ($\bar{X}=32.95$)
BEİB	Gruplararası	1919.595	3	639.865	24.573	.000***	.103	Hiç ($\bar{X}=20.87$)<Çoğunlukla ($\bar{X}=23.62$)
	Grupları içi	16768.940	644	26.039				Hiç ($\bar{X}=20.87$)<Tamamen ($\bar{X}=26.87$)
	Toplam	18688.535	647					Biraz ($\bar{X}=22.12$)<Çoğunlukla ($\bar{X}=23.62$)
								Biraz ($\bar{X}=22.12$)<Tamamen ($\bar{X}=26.87$)
								Çoğunlukla ($\bar{X}=23.62$)<Tamamen ($\bar{X}=26.87$)
OY	Gruplararası	813.531	3	271.177	11.058	.000***	.049	Hiç ($\bar{X}=21.67$)<Çoğunlukla ($\bar{X}=23.43$)
	Grupları içi	15792.367	644	24.522				Hiç ($\bar{X}=21.67$)<Tamamen ($\bar{X}=25.13$)
	Toplam	16605.898	647					Biraz ($\bar{X}=21.96$)<Çoğunlukla ($\bar{X}=23.43$)
								Biraz ($\bar{X}=21.96$)<Tamamen ($\bar{X}=25.13$)

Tablo 36 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ($F_{3-644}=24.633$, $p=.000$), birlikte ebeveynlik anlaşması ($F_{3-644}=18.028$, $p=.000$), birlikte ebeveynlik desteği ($F_{3-644}=16.497$, $p=.000$), birlikte ebeveynlik iş bölümü ($F_{3-644}=24.573$, $p=.000$), aile ilişkilerinin ortak yönetimi ($F_{3-644}=11.058$, $p=.000$) ve birlikte ebeveynlik çatışması ($F_{3-644}=11.138$, $p=.000$) değişkenlerinden aldıkları puanların çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Buna karşın eşin ebeveynliğini küçümseme değişkeninden aldıkları puanların çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=163.99$), çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=142.17$) ve biraz konuşan ($\bar{X}=143.80$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=152.48$), çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=142.17$) ve biraz konuşan ($\bar{X}=143.80$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Birlikte ebeveynlik anlaşması değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik anlaşması değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=22.12$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=19.32$), biraz konuşan ($\bar{X}=19.16$) ve çoğunlukla konuşan ($\bar{X}=20.22$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik anlaşması değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=20.22$), çocuk yetiştirme konularını biraz konuşan ($\bar{X}=19.16$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Birlikte ebeveynlik desteği değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik desteği değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=32.95$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan

($\bar{X}=27.10$), biraz konuşan ($\bar{X}=27.80$) ve çoğunlukla konuşan ($\bar{X}=29.99$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik desteği değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=29.99$), çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=27.10$) ve biraz konuşan ($\bar{X}=27.80$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Birlikte ebeveynlik iş bölümü değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik iş bölümü değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=26.87$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=20.87$), biraz konuşan ($\bar{X}=22.12$) ve çoğunlukla konuşan ($\bar{X}=23.62$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik iş bölümü değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=23.62$), çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=20.87$) ve biraz konuşan ($\bar{X}=22.12$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aile ilişkilerinin ortak yönetimi değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin aile ilişkilerinin ortak yönetimi değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=25.13$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=21.67$) ve biraz konuşan ($\bar{X}=21.96$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=23.43$), çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=21.67$) ve biraz konuşan ($\bar{X}=21.96$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Birlikte ebeveynlik çatışması değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik çatışması değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=11.42$), çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ($\bar{X}=9.99$) ve tamamen konuşan ($\bar{X}=8.80$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını biraz konuşan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik çatışması değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=11.06$),

çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ($\bar{X}=9.99$) ve tamamen konuşan ($\bar{X}=8.80$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Son olarak tek yönlü varyans analizi testinde anlamlı farklılık çıkan sonuçlara ilişkin eta kare değerleri incelendiğinde ise çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu değişkeninin ortak ebeveynlik ilişkisi (eta kare=.103), birlikte ebeveynlik anlaşması (eta kare=.077), birlikte ebeveynlik desteği (eta kare=.071) ve birlikte ebeveynlik iş bölümü (eta kare=.103) değişkenleri üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülürken aile ilişkilerinin ortak yönetimi (eta kare=.049) ve birlikte ebeveynlik çatışması (eta kare=.049) değişkenleri üzerinde orta düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 37’de yer verilmiştir.

Tablo 37.

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocuk Yetiştirme Sürecine Büyük Ebeveynlerin Müdahale Etme Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare	Farkın Kaynağı (Scheffe Testi)
OE	Gruplararası	5027.152	3	1675.717	3.623	.014*	.017	Hiç ($\bar{X}$ =153.09)>Biraz ($\bar{X}$ =147.48) Hiç ($\bar{X}$ =153.09)>Çoğunlukla ($\bar{X}$ =145.95)
	Gruplariçi	297859.891	644	462.515				
	Toplam	302887.043	647					
BEA	Gruplararası	169.780	3	56.593	5.142	.002**	.023	Hiç ($\bar{X}$ =20.63)>Biraz ($\bar{X}$ =19.48)
	Gruplariçi	7087.641	644	11.005				
	Toplam	7257.422	647					
BED	Gruplararası	346.025	3	115.342	2.496	.061	-	-
	Gruplariçi	29754.129	644	46.202				
	Toplam	30100.155	647					
BEİB	Gruplararası	108.995	3	36.332	1.274	.286	-	-
	Gruplariçi	18357.289	644	28.505				
	Toplam	18466.284	647					
OY	Gruplararası	159.528	3	53.176	2.099	.102	-	-
	Gruplariçi	16310.618	644	25.327				
	Toplam	16470.146	647					
BEÇ	Gruplararası	128.089	3	42.696	3.108	.027*	.014	Çoğunlukla ($\bar{X}$ =11.20)>Hiç ($\bar{X}$ =9.90)
	Gruplariçi	8847.312	644	13.738				
	Toplam	8975.401	647					
BEK	Gruplararası	125.316	3	41.772	.792	.503	-	-
	Gruplariçi	33966.826	644	52.743				
	Toplam	34092.142	647					

Kısaltmalar: **OE:** Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; **BEA:** Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; **BEÇ:** Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; **BEK:** Eşin Ebeveynliğini Küçümseme Toplam Puan; **BED:** Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; **BEİB:** Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan, **OY:** Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi Toplam Puan

*p<.05, **p<.01

Tablo 37 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ($F_{3-644}=3.623$, $p=.014$), birlikte ebeveynlik anlaşması ($F_{3-644}=5.142$, $p=.002$) ve birlikte ebeveynlik çatışması ($F_{3-644}=3.108$, $p=.027$) değişkenlerinden aldıkları puanların çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Buna karşın birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü, aile ilişkilerinin ortak yönetimi ve eşin ebeveynliğini küçümseme değişkenlerinden aldıkları puanların çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; büyük ebeveynlerin

çocuk yetiştirme sürecine hiç müdahale etmediğini düşünen ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=153.09$), büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine biraz ($\bar{X}=147.48$) ve çoğunlukla ($\bar{X}=145.95$) müdahale ettiğini düşünen ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Birlikte ebeveynlik anlaşması değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine hiç müdahale etmediğini düşünen ebeveynlerin birlikte ebeveynlik anlaşması değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=20.63$), büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine biraz müdahale ettiğini düşünen ebeveynlerden ($\bar{X}=19.48$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Birlikte ebeveynlik çatışması değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine çoğunlukla müdahale ettiğini düşünen ebeveynlerin birlikte ebeveynlik çatışması değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X}=11.20$), büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine hiç müdahale etmediğini düşünen ebeveynlerden ($\bar{X}=9.90$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Son olarak tek yönlü varyans analizi testinde anlamlı farklılık çıkan sonuçlara ilişkin eta kare değerleri incelendiğinde ise büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine müdahale etmesi değişkeninin ortak ebeveynlik ilişkisi (eta kare=.017), birlikte ebeveynlik anlaşması (eta kare=.023) ve birlikte ebeveynlik çatışması (eta kare=.014) değişkenleri üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmüştür.

4.4. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklemeler için t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Aşağıda üçüncü araştırma sorusu kapsamında çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarına ilişkin puanların, araştırmada belirlenen iki kategorili bağımsız değişkenler (ebeveyn cinsiyeti, ebeveyn yaşı, ücret karşılığı çalışma durumu, evlenme şekli ve ebeveynlerin ölçme araçlarını yanıtlarken seçtikleri çocukların cinsiyeti) bakımından anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu belirlemek üzere gerçekleştirilen bağımsız örneklemeler için t testi ve ikiden fazla kategorili değişkenler (ebeveyn eğitim durumu, evlilik süresi, çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu, çocuk yetiştirme

sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu, ebeveynlerin ölçme araçlarını yanıtlarken seçtikleri çocukların doğum sırası ve yaşı) bakımından anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu belirlemek üzere gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların ebeveynlerin cinsiyeti değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına Tablo 38’de yer verilmiştir.

Tablo 38.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ebeveynlerin Cinsiyeti Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem için t Testi Sonuçları

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutları	Ebeveyn Cinsiyeti	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	Cohen’s d
DD	Erkek	322	23.28	7.162	646	-4.310	.000***	.339
	Kadın	326	25.85	7.954				
KKG	Erkek	322	11.17	4.798	646	-2.251	.025*	.177
	Kadın	326	11.99	4.443				
SL	Erkek	322	12.10	4.306	646	-4.390	.000***	.345
	Kadın	326	13.85	5.714				

Kısaltmalar: **DD:** Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puan; **KKG:** Kurallara Karşı Gelme Davranışı Toplam Puan; **SL:** Saldırgan Davranışlar Toplam Puan
*p<.05, ***p<.001

Tablo 38 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ($t_{646}=-4.310$, $p=.000$), çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı ($t_{646}=-2.251$, $p=.025$) ve çocuklarda saldırgan davranışlar ($t_{646}=-4.390$, $p=.000$) değişkenlerinden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Ayrıca kadınların çocuklarda dışadönük problem davranışlar ($\bar{X}=25.85$), çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı ($\bar{X}=11.99$) ve çocuklarda saldırgan davranışlar ($\bar{X}=13.85$) değişkenlerine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, erkeklerden (çocuklarda dışadönük problem davranışlar değişkeni için $\bar{X}=23.28$, çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı değişkeni için $\bar{X}=11.17$ ve çocuklarda saldırgan davranışlar değişkeni için $\bar{X}=12.10$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Son olarak bağımsız örneklem için t-testinde anlamlı farklılık çıkan sonuçlara ilişkin Cohen’s d değerleri incelendiğinde ise cinsiyet değişkeninin çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı değişkeni üzerinde önemsiz düzeyde bir etki büyüklüğüne (Cohen’s $d=.177$) sahip olduğu görülmesinin yanı sıra çocuklarda dışadönük problem davranışlar (Cohen’s

$d=.339$) ve çocuklarda saldırgan davranışlar (Cohen's $d=.345$) değişkenleri üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların, çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına Tablo 39'da yer verilmiştir.

Tablo 39.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Cinsiyeti Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutları	Çocukların Cinsiyeti	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
DD	Erkek	319	25.08	7.761	646	1.674	.095
	Kadın	329	24.05	7.556			
KKG	Erkek	319	11.83	4.683	646	1.317	.188
	Kadın	329	11.35	4.543			
SL	Erkek	319	13.24	5.264	646	1.311	.191
	Kadın	329	12.70	5.027			

Kısaltmalar: DD: Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puan; KKG: Kurallara Karşı Gelme Davranışı Toplam Puan; SL: Saldırgan Davranışlar Toplam Puan

Tablo 39 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları değişkenlerinden aldıkları puanların, çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların ebeveynlerin yaşı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına Tablo 40'ta yer verilmiştir.

Tablo 40.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ebeveynlerin Yaşı Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutları	Ebeveyn Yaşı	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
DD	24-40	408	24.58	7.663	646	.283	.777
	41-63	240	24.40	7.673			
KKG	24-40	408	11.52	4.536	646	-.392	.695
	41-63	240	11.68	4.804			
SL	24-40	408	13.06	5.265	646	.779	.437
	41-63	240	12.71	4.807			

Kısaltmalar: DD: Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puan; KKG: Kurallara Karşı Gelme Davranışı Toplam Puan; SL: Saldırgan Davranışlar Toplam Puan

Tablo 40 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları değişkenlerinden aldıkları puanların ebeveynlerin yaşı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların ücret karşılığı çalışma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına Tablo 41’de yer verilmiştir.

Tablo 41.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Ücret Karşılığı Çalışma Durumu Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutları	Çalışma Durumu	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	Cohen's d
DD	Evet	387	24.02	7.222	646	-2.296	.022*	.185
	Hayır	261	25.44	8.243				
KKG	Evet	387	11.41	4.472	646	-1.249	.212	-
	Hayır	261	11.88	4.870				
SL	Evet	387	12.61	4.730	646	-2.211	.027*	.167
	Hayır	261	13.56	5.672				

Kısaltmalar: DD: Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puan; KKG: Kurallara Karşı Gelme Davranışı Toplam Puan; SL: Saldırgan Davranışlar Toplam Puan
* $p<.05$

Tablo 41 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar değişkeninden aldıkları puanların ücret karşılığı çalışma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır ($t_{646}=-2.296$, $p=.022$). Ayrıca çalışmayan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ($\bar{X}=25.44$) ve çocuklarda saldırgan davranışlar ($\bar{X}=13.56$) değişkenlerine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, çalışan ebeveynlerden (çocuklarda dışadönük problem davranışlar değişkeni için $\bar{X}=24.02$ ve çocuklarda saldırgan davranışlar değişkeni için $\bar{X}=12.61$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna karşın ebeveynlerin çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı ve çocuklarda saldırgan davranışlar değişkenlerinden aldıkları puanların ücret karşılığı çalışma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Son olarak bağımsız örneklem için t-testinde anlamlı farklılık çıkan sonuca ilişkin Cohen's d değeri incelendiğinde ise ücret karşılığı çalışma durumu değişkeninin çocuklarda dışadönük problem davranışlar (Cohen's $d=.185$) ve

çocuklarda saldırgan davranışlar (Cohen's $d=.167$) değişkenleri üzerinde önemsiz düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları değişkenlerinden aldıkları puanların evlenme şekli değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına Tablo 42'de yer verilmiştir.

Tablo 42.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Evlenme Şekli Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem İçin t Testi Sonuçları

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutları	Evlenme Şekli	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
DD	Severek/Flört Ederek	410	24.28	7.479	646	-1.227	.220
	Görücü Usulü	238	25.06	8.000			
KKG	Severek/Flört Ederek	410	11.42	4.494	646	-1.141	.254
	Görücü Usulü	238	11.86	4.867			
SL	Severek/Flört Ederek	410	12.86	5.155	646	-.802	.423
	Görücü Usulü	238	13.20	5.127			

Kısaltmalar: **DD:** Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puan; **KKG:** Kurallara Karşı Gelme Davranışı Toplam Puan; **SL:** Saldırgan Davranışlar Toplam Puan

Tablo 42 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların evlenme şekli değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 43'de yer verilmiştir.

Tablo 43.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
DD	Gruplararası	88.340	4	22.085	.378	.827
	Gruplarıçi	37634.351	644	58.438		
	Toplam	37722.691	648			
KKG	Gruplararası	52.581	4	13.145	.616	.656
	Gruplarıçi	13745.767	644	21.344		
	Toplam	13798.347	648			
SL	Gruplararası	89.255	4	22.314	.851	.499
	Gruplarıçi	16878.780	644	26.209		
	Toplam	16968.035	648			
Kısaltmalar: DD: Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puan; KKG: Kurallara Karşı Gelme Davranışı Toplam Puan; SL: Saldırgan Davranışlar Toplam Puan						

Tablo 43 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları değişkenlerinden aldıkları puanların öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların evlilik süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 44'te yer verilmiştir.

Tablo 44.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Evlilik Süresi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
DD	Gruplararası	81.923	2	40.961	.715	.499
	Gruplariçi	37014.075	646	57.297		
	Toplam	37095.998	648			
KKG	Gruplararası	87.404	2	43.702	2.091	.131
	Gruplariçi	13500.943	646	20.899		
	Toplam	13588.347	648			
SL	Gruplararası	.141	2	.071	.003	.997
	Gruplariçi	16698.646	646	25.849		
	Toplam	16698.788	648			
Kısaltmalar: DD: Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puan; KKG: Kurallara Karşı Gelme Davranışı Toplam Puan; SL: Saldırgan Davranışlar Toplam Puan						

Tablo 44 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları değişkenlerinden aldıkları puanların evlilik süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların, çocukların doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 45'te yer verilmiştir.

Tablo 45.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Doğum Sırası Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
DD	Gruplararası	35.429	3	11.810	.203	.895
	Gruplariçi	37564.880	645	58.240		
	Toplam	37600.309	648			
KKG	Gruplararası	13.192	3	4.397	.207	.892
	Gruplariçi	13701.466	645	21.242		
	Toplam	13714.658	648			
SL	Gruplararası	73.486	3	24.495	.935	.426
	Gruplariçi	16890.370	645	26.187		
	Toplam	16963.857	648			

Kısaltmalar: **DD:** Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puan; **KKG:** Kurallara Karşı Gelme Davranışı Toplam Puan; **SL:** Saldırgan Davranışlar Toplam Puan

Tablo 45 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları değişkenlerinden aldıkları puanların, çocukların doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların, çocukların yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 46'da yer verilmiştir.

Tablo 46.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocukların Yaşı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
DD	Gruplararası	94.517	2	47.259	1.382	.462
	Gruplariçi	22049.711	645	34.185		
	Toplam	22144.229	647			
KKG	Gruplararası	100.037	2	50.019	4.271	.093
	Gruplariçi	7554.266	645	11.712		
	Toplam	7654.304	647			
SL	Gruplararası	20.772	2	10.386	.683	.683
	Gruplariçi	9811.041	645	15.211		
	Toplam	9831.813	647			
Kısaltmalar: DD: Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puan; KKG: Kurallara Karşı Gelme Davranışı Toplam Puan; SL: Saldırgan Davranışlar Toplam Puan						

Tablo 46 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları değişkenlerinden aldıkları puanların, çocukların yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 47’de yer verilmiştir.

Tablo 47.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocuk Yetiştirme Konularını Konuşma Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare	Farkın Kaynağı (Scheffe Testi)
DD	Gruplararası	1414.520	3	471.507	8.404	.000***	.038	Hiç ($\bar{X}=26.51$)>Çoğunlukla ($\bar{X}=23.61$)
	Gruplarıçi	36185.788	645	56.102				Hiç ($\bar{X}=26.51$)>Tamamen ($\bar{X}=21.69$)
	Toplam	37600.309	648					Biraz ($\bar{X}=25.39$)>Tamamen ($\bar{X}=21.69$)
KKG	Gruplararası	545.090	3	181.697	8.899	.000***	.040	Hiç ($\bar{X}=12.89$)>Çoğunlukla ($\bar{X}=11.14$)
	Gruplarıçi	13169.567	645	20.418				Hiç ($\bar{X}=12.89$)>Tamamen ($\bar{X}=9.69$)
	Toplam	13714.658	648					Biraz ($\bar{X}=11.97$)>Tamamen ($\bar{X}=9.69$)
SL	Gruplararası	220.196	3	73.399	2.827	.039*	.013	Hiç ($\bar{X}=13.62$)>Çoğunlukla ($\bar{X}=12.48$)
	Gruplarıçi	16743.660	645	25.959				
	Toplam	16963.857	648					
Kısıtlamalar: DD: Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puan; KKG: Kurallara Karşı Gelme Davranışı Toplam Puan; SL: Saldırgan Davranışlar Toplam Puan								

*p<.05, ***p<.001

Tablo 47 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ($F_{3-645}=8.404$, $p=.000$), çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı ($F_{3-645}=8.899$, $p=.000$) ve çocuklarda saldırgan davranışlar ($F_{3-645}=2.827$, $p=.039$) değişkenlerinden aldıkları puanların çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür.

Çocuklarda dışadönük problem davranışlar değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=21.69$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=26.51$) ve biraz konuşan ($\bar{X}=25.39$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=23.61$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=26.51$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu saptanmıştır.

Çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=21.69$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=26.51$) ve biraz konuşan ($\bar{X}=25.39$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=23.61$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=26.51$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunmuştur.

Çocuklarda saldırgan davranışlar değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin çocuklarda saldırgan davranışlar değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin ($\bar{X}=12.48$) çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ($\bar{X}=13.62$) ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Son olarak tek yönlü varyans analizinde anlamlı farklılık çıkan sonuçlara ilişkin eta kare değeri incelendiğinde çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu değişkeninin

çocuklarda dışadönük problem davranışlar (eta kare=.038), çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı (eta kare=.040) ve çocuklarda saldırgan davranışlar (eta kare=.013) değişkeni üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarına Tablo 48’de yer verilmiştir.

Tablo 48.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Çocuk Yetiştirme Sürecine Büyük Ebeveynlerin Müdahale Etme Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare	Farkın Kaynağı (Scheffe Testi)
DD	Gruplararası	502.467	3	167.489	2.94	.034*	.014	Çoğunlukla ($\bar{X}$ =26.20)
	Gruplariçi Toplam	36704.876	645	56.907	3			> Hiç ($\bar{X}$ =23.75)
KKG	Gruplararası	109.720	3	36.573	1.74	.161		
	Gruplariçi Toplam	13544.368	645	20.999	2		-	-
SL	Gruplararası	151.154	3	50.385	1.95	.122		
	Gruplariçi Toplam	16604.758	645	25.744	7		-	-
Kısaltmalar: DD: Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puan; KKG: Kurallara Karşı Gelme Davranışı Toplam Puan; SL: Saldırgan Davranışlar Toplam Puan *p<.05								

Tablo 48 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar değişkeninden aldıkları puanların çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür ($F_{3-645}=2.943$, $p=.034$). Ayrıca çocuklarda dışadönük problem davranışlar değişkenine ilişkin gruplar arası farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testi sonucuna göre; çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin çoğunlukla müdahale ettiğini düşünen ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar değişkeninden aldıkları puanların ($\bar{X}=26.20$) çocuk yetiştirme sürecine büyük

ebeveynlerin hiç müdahale etmediğini düşünen ebeveynlerden ($\bar{X}=23.75$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı ve çocuklarda saldırgan davranışlar değişkenlerinden aldıkları puanların çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$). Buna karşın ebeveynlerin çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı ve çocuklarda saldırgan davranışlar değişkenlerinden aldıkları puanların çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur ($p>.05$). Son olarak tek yönlü varyans analizinde anlamlı farklılık çıkan sonuca ilişkin etakare değeri incelendiğinde çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu değişkeninin çocuklarda dışadönük problem davranışlar üzerinde düşük düzeyde bir etki büyüklüğüne (etakare=.014) sahip olduğu görülmüştür.

4.5. Evlilik Uyumu ile Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Dördüncü araştırma sorusu kapsamında ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutları ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen Pearson korelasyon analizi sonuçlarına Tablo 49'de yer verilmiştir.

Tablo 49.

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları ile Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Değişkenler	EU	DY	UZ	GB
DD	-.319**	-.294**	-.275**	-.116**
KG	-.265**	-.235**	-.105**	-.241**
SL	-.109**	-.086*	-.052*	-.112**

N=648, **p<.01, *p<.05

Kısaltmalar: EU: Evlilik Uyumu Toplam Puan; DY: Doyum Toplam Puan; UZ: Uzlaşım Toplam Puan; GB: Görüş Birliği Toplam Puan; DD: Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puan; KG: Çocuklarda Kurallara Karşı Gelme Toplam Puan; SL: Saldırganlık Toplam Puan

Tablo 49 incelendiğinde, çocuklarda saldırgan davranışlar ile evlilik uyumu ($r=-.109$, $p<.01$), doyum ($r=-.086$, $p<.05$) ve görüş birliği ($r=-.112$, $p<.01$) puanları arasında negatif yönde çok zayıf ilişki olduğu belirlenmiştir. Uzlaşım ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ($r=-.275$, $p<.01$) puanları arasında negatif yönde zayıf ilişki olduğu görülmesinin yanı sıra uzlaşım ile çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı ($r=-.105$,

$p<.01$) ve saldırgan davranışlar ($r=-.052$, $p<.05$) puanları arasında negatif yönde çok zayıf ilişki olduğu görülmüştür. Evlilik uyumu ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ($r=-.319$, $p<.01$) ve kurallara karşı gelme davranışı ($r=-.265$, $p<.01$) puanları arasında negatif yönde zayıf ilişki olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde doyum ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ($r=-.294$, $p<.01$) ve kurallara karşı gelme davranışı ($r=-.235$, $p<.01$) puanları arasında negatif yönde zayıf ilişki olduğu saptanmasının yanı sıra görüş birliği ile çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı ($r=-.241$, $p<.01$) puanları arasında negatif yönde zayıf ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca görüş birliği ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar puanları arasında negatif yönde çok zayıf ilişki olduğu bulunmuştur ($r=-.116$, $p<.01$).

Son olarak korelasyon katsayısının karesi olan determinasyon katsayıları incelendiğinde; çocuklarda dışadönük problem davranışlar puanındaki değişimin %10.18, %8.64, %7.56 ve %1.34'ünün sırasıyla evlilik uyumu, doyum, uzlaşım ve görüş birliği puanlarındaki değişimden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ayrıca çocuklarda kurallara karşı gelme problem davranışı puanındaki değişimin %7.02, %5.52, %1.10 ve %5.81'inin sırasıyla evlilik uyumu, doyum, uzlaşım ve görüş birliği puanlarındaki değişimden kaynaklandığı söylenebilir. Bunun yanı sıra çocuklarda saldırgan davranışlar puanındaki değişimin %1.19, %0.74, %0.27 ve %1.25'inin sırasıyla evlilik uyumu, doyum, uzlaşım ve görüş birliği puanlarındaki değişimden kaynaklandığı saptanmıştır. Ancak bu durumun tersi de ifade edilebilir.

4.6. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ile Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Beşinci araştırma sorusu kapsamında ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutları ile çocuklarda dışadönük davranış problemleri ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen Pearson korelasyon analizi sonuçlarına Tablo 50'de yer verilmiştir.

Tablo 50.

Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları ile Çocuklarda Dışadönük Davranış Problemleri ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Değişkenler	OE	BEA	BEÇ	BEK	BED	BEİB	OY
DD	-.442**	-.281**	.652**	.084*	-.331**	-.346**	-.296**
KG	-.463**	-.221**	.528**	.377**	-.282**	-.267**	-.245**
SL	-.284**	-.095*	.206**	.445**	-.130**	-.084*	-.103**
N=648, **p<.01, *p<.05							
Kısaltmalar: OE: Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; BEA: Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; BEÇ: Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; BEK: Eşin Ebeveynliğini Küçümseme Toplam Puan; BED: Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; BEİB: Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan, OY: Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi; DD: Dışadönük Davranış Problemi Toplam Puan; KG: Kurallara Karşı Gelme Toplam Puan; SL: Saldırganlık Toplam Puan							

Tablo 50 incelendiğinde, birlikte ebeveynlik anlaşması ile çocuklarda saldırgan davranışlar puanları arasında negatif yönde çok zayıf ilişki olduğu görülmektedir ($r=-.095$, $p<.05$). Benzer şekilde; çocuklarda saldırgan davranışlar ile birlikte ebeveynlik desteği ($r=-.130$, $p<.01$), birlikte ebeveynlik iş bölümü ($r=-.084$, $p<.05$) ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi ($r=-.103$, $p<.01$) puanları arasında negatif yönde çok zayıf ilişki olduğu saptanmıştır. Buna karşın eşin ebeveynliğini küçümseme ile çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı puanları arasında pozitif yönde zayıf ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=.377$, $p<.05$). Öte yandan ortak ebeveynlik ilişkisi ile çocuklarda saldırgan davranışlar puanları arasında negatif yönde zayıf ilişki olduğu bulunmuştur ($r=-.284$, $p<.01$). Ayrıca birlikte ebeveynlik anlaşması ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ($r=-.281$, $p<.01$) ve kurallara karşı gelme davranışı ($r=-.221$, $p<.01$) puanları arasında negatif yönde zayıf ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak birlikte ebeveynlik çatışması ile çocuklarda saldırgan davranışlar puanları arasında pozitif yönde zayıf ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=.206$, $p<.01$). Birlikte ebeveynlik desteği ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ($r=-.331$, $p<.01$) ve kurallara karşı gelme davranışı ($r=-.282$, $p<.01$) puanları arasında negatif yönde zayıf ilişki olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde birlikte ebeveynlik iş bölümü ile çocuklarda dışadönüklük problem davranışlar ($r=-.346$, $p<.01$) ve kurallara karşı gelme davranışı ($r=-.267$, $p<.01$) puanları arasında negatif yönde zayıf ilişki olduğu saptanmıştır. Dahası aile ilişkilerinin ortak yönetimi ile çocuklarda dışadönüklük problem davranışlar ($r=-.296$, $p<.01$) ve kurallara karşı gelme davranışı ($r=-.245$, $p<.01$) puanları arasında negatif yönde zayıf ilişki olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca ortak ebeveynlik ilişkisi ile çocuklarda dışadönüklük problem davranışlar ($r=-.442$, $p<.01$) ve kurallara karşı gelme davranışı ($r=-.463$, $p<.01$) puanları arasında negatif yönde orta düzey ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna karşın eşin ebeveynliğini küçümseme ile çocuklarda saldırgan davranışlar puanları arasında pozitif

yönde orta düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=.445$, $p<.01$). Üstelik birlikte ebeveynlik çatışması ile çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=.528$, $p<.01$).

Son olarak korelasyon katsayısının karesi olan determinasyon katsayıları incelendiğinde; çocuklarda dışadönük problem davranışlar puanındaki değişimin %19.54, %7.90, %42.51, %0.70, %10.96, %11.97 ve %8.76'sının sırasıyla ortak ebeveynlik ilişkisi, birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, eşin ebeveynliğini küçümseme, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi puanlarındaki değişmeden kaynaklandığı görülmüştür. Ayrıca çocuklarda kurallara karşı gelme davranışı puanındaki değişimin %21.44, %4.88, %27.88, %14.21, %7.95, %7.13 ve %6'sının sırasıyla ortak ebeveynlik ilişkisi, birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, eşin ebeveynliğini küçümseme, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi puanlarındaki değişmeden kaynaklandığı söylenebilir. Bunun yanı sıra çocuklarda saldırgan problem davranışlar puanındaki değişimin %8.06, %0.90, %4.24, %19.80, %1.69, %0.70 ve %1.06'sının ise sırasıyla ortak ebeveynlik ilişkisi, birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, eşin ebeveynliğini küçümseme, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi puanlarındaki değişmeden kaynaklandığı bulunmuştur. Ancak bu durumun tersi de ifade edilebilir.

4.7. Evlilik Uyumu ile Ortak Ebeveynlik İlişkisi Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Altıncı araştırma sorusu kapsamında ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutları ile ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen Pearson korelasyon analizi sonuçlarına Tablo 51'de yer verilmiştir.

Tablo 51.

Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları ile Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Değişkenler	OE	BEA	BEÇ	BEK	BED	BEİB	OY
EU	.578**	.493**	-.478**	-.103**	.528**	.528**	.378**
DY	.550**	.484**	-.430**	-.090*	.499**	.526**	.359**
UZ	.599**	.316**	-.264**	-.040*	.337**	.370**	.247**
GB	.539**	.391**	-.454**	-.144**	.495**	.425**	.390**

N=648, **p<.01, *p<.05

Kısaltmalar: OE: Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; BEA: Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; BEÇ: Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; BEK: Eşin Ebeveynliğini Küçümseme Toplam Puan; BED: Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; BEİB: Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan, OY: Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi; EU: Evlilik Uyumu Toplam Puan; DY: Doyum Toplam Puan; UZ: Uzlaşım Toplam Puan; GB: Görüş Birliği Toplam Puan

Tablo 51 incelendiğinde, eşin ebeveynliğini küçümseme ile evlilik uyumu ($r=-.103$, $p<.01$), doyum ($r=-.090$, $p<.05$), uzlaşım ($r=-.040$, $p<.05$) ve görüş birliği ($r=-.144$, $p<.01$) puanları arasında negatif yönde çok zayıf düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca birlikte ebeveynlik anlaşması ile uzlaşım ($r=.316$, $p<.01$) ve görüş birliği ($r=.391$, $p<.01$) puanları arasında pozitif yönde zayıf ilişki olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde uzlaşım ile birlikte ebeveynlik desteği ($r=.337$, $p<.01$) ve birlikte ebeveynlik iş bölümü ($r=.370$, $p<.01$) puanları arasında pozitif yönde zayıf ilişki olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra birlikte ebeveynlik çatışması ile uzlaşım puanları arasında negatif yönde zayıf ilişki olduğu bulunmuştur ($r=-.264$, $p<.01$). Öte yandan aile ilişkilerinin ortak yönetimi ile evlilik uyumu ($r=.378$, $p<.01$), doyum ($r=.359$, $p<.01$), uzlaşım ($r=.247$, $p<.01$) ve görüş birliği ($r=.390$, $p<.01$) puanları arasında pozitif yönde zayıf ilişki olduğu tespit edilmiştir. Dahası birlikte ebeveynlik ile evlilik uyumu ($r=.578$, $p<.01$), doyum ($r=.550$, $p<.01$), uzlaşım ($r=.599$, $p<.01$) ve görüş birliği ($r=.539$, $p<.01$) puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra birlikte ebeveynlik anlaşması ile evlilik uyumu ($r=.493$, $p<.01$) ve doyum ($r=.484$, $p<.01$) puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki olduğu bulunmuştur. Buna karşın birlikte ebeveynlik çatışması ile evlilik uyumu ($r=-.478$, $p<.01$), doyum ($r=-.430$, $p<.01$) ve görüş birliği ($r=-.454$, $p<.01$) puanları arasında negatif yönde orta düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan birlikte ebeveynlik desteği ile evlilik uyumu ($r=.528$, $p<.01$), doyum ($r=.499$, $p<.01$) ve görüş birliği ($r=.495$, $p<.01$) puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde birlikte ebeveynlik iş bölümü ile evlilik uyumu ($r=.528$, $p<.01$), doyum ($r=.526$, $p<.01$) ve görüş birliği ($r=.425$, $p<.01$) puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir.

Son olarak korelasyon katsayısının karesi olan determinasyon katsayıları incelendiğinde evlilik uyumu puanındaki değişimin %33.40, %24.30, %22.85, %1.06, %27.88, %27.88 ve %14.29'unun sırasıyla ortak ebeveynlik ilişkisi, birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, eşin ebeveynliğini küçümseme, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi puanlarındaki değişimden kaynaklandığı söylenebilir. Doyum alt boyutu puanındaki değişimin %30.25, %23.42, %18.49, %0.81, %24.90, %27.67 ve %12.89'unun sırasıyla ortak ebeveynlik ilişkisi, birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, eşin ebeveynliğini küçümseme, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi puanlarındaki değişimden kaynaklandığı bulunmuştur. Uzlaşım alt boyutu puanındaki değişimin %35.88, %9.98, %6.97, %0.16, %11.36, %13.69 ve %6.10'unun sırasıyla ortak ebeveynlik ilişkisi, birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, eşin ebeveynliğini küçümseme, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi puanlarındaki değişimden kaynaklandığı saptanmıştır. Görüş birliği alt boyutu puanındaki değişimin ise %29.05, %15.29, %20.61, %2.07, %24.50, %18.06 ve %15.21'inin sırasıyla ortak ebeveynlik ilişkisi, birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, eşin ebeveynliğini küçümseme, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi puanlarındaki değişimden kaynaklandığı görülmüştür. Ancak bu durumun tersi de ifade edilebilir.

4.8. Evlilik Uyumu ve Ortak Ebeveynlik İlişkisi Değişkenlerinin Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışları Yordama Durumuna Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Aşağıda yedinci araştırma sorusuna yönelik evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenlerinin çocuklarda dışadönük davranış problemleri yordama durumunu incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Tablo 52'de geriye silme yöntemi (backward) kullanılarak oluşturulan çoklu doğrusal regresyon modellerinin analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 52.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışların Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Sonuçları

Modeller	Yordayıcı Değişkenler	Beta	t	p	Doğrusallık İstatistikleri	
					Tolerans	VIF
MODEL 1	Sabit		1.291	.197		
	BEA	-.040	-.960	.337	.498	2.007
	BED	-.045	-.963	.336	.396	2.524
	BEİB	-.062	-1.474	.141	.500	2.001
	OY	-.019	-.512	.609	.656	1.524
	BEÇ	.655	17.126	.000***	.603	1.658
	BEK	.002	.075	.940	.969	1.032
	DY	-.115	-2.438	.015*	.396	2.523
	UZ	-.122	-3.033	.003**	.543	1.841
	GB	-.033	-.890	.374	.627	1.595
R ² =.438, F [9-647]=55.197, p<.001						
MODEL 2	Sabit		1.312	.190		
	BEA	-.040	-.962	.337	.498	2.007
	BED	-.045	-.964	.335	.396	2.524
	BEİB	-.062	-1.473	.141	.500	1.999
	OY	-.019	-.511	.610	.656	1.523
	BEÇ	.654	17.149	.000***	.604	1.655
	DY	-.115	-2.440	.015*	.396	2.523
	UZ	-.121	-3.034	.003**	.544	1.839
	GB	-.034	-.899	.369	.630	1.587
R ² =.437, F [8, 647]=62.193, p<.001						
MODEL 3	Sabit		1.221	.223		
	BEA	-.039	-.940	.347	.499	2.003
	BED	-.039	-.865	.388	.423	2.366
	BEİB	-.063	-1.502	.134	.502	1.993
	BEÇ	.653	17.473	.000***	.620	1.612
	DY	-.114	-2.446	.015*	.396	2.523
	UZ	-.121	-3.029	.003**	.544	1.839
	GB	-.032	-.854	.393	.636	1.572
R ² =.436, F [7-647]=71.122, p<.001						
MODEL 4	Sabit		1.604	.109		
	BEA	-.039	-.928	.354	.499	2.003
	BED	-.047	-1.042	.298	.438	2.283
	BEİB	-.062	-1.476	.141	.502	1.991
	BEÇ	.652	17.627	.000***	.643	1.556
	DY	-.112	-2.312	.021*	.418	2.390
	UZ	-.120	-3.046	.002**	.544	1.839
R ² =.435, F [6-647]=82.889, p<.001						
MODEL 5	Sabit		2.112	.035*		
	BED	-.063	-1.531	.126	.518	1.930
	BEİB	-.053	-1.304	.193	.528	1.930
	BEÇ	.651	17.611	.000***	.647	1.546
	DY	-.111	-2.209	.028*	.426	2.348
UZ	-.120	-3.026	.003**	.544	1.838	
R ² =.434, F [5-647]=99.316, p<.001						
MODEL 6	Sabit		1.854	.064		
	BED	-.041	-1.098	.273	.619	1.615
	BEÇ	.650	18.185	.000***	.671	1.489
	DY	-.110	-2.524	.012*	.444	2.252
UZ	-.119	-2.980	.003**	.545	1.835	
R ² =.433, F [4-647]=123.586, p<.001						

Tablo 52.

Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışların Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Sonuçları (devamı)

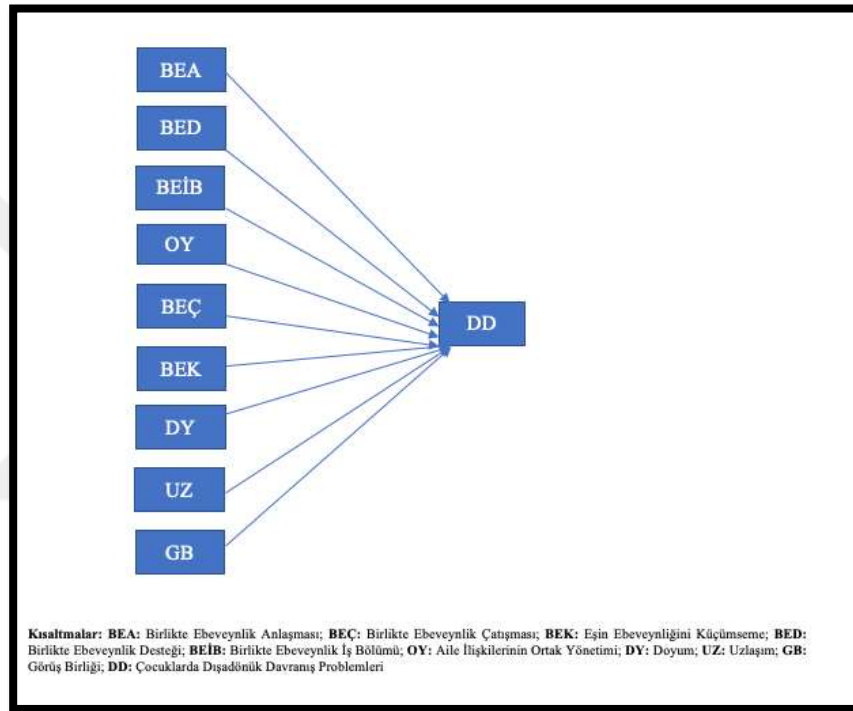
Modeller	Yordayıcı Değişkenler	Beta	t	p	Doğrusallık İstatistikleri	
					Tolerans	VIF
MODEL 7	Sabit		2.748	.006**		
	BEÇ	.641	19.512	.000***	.814	1.229
	DY	-.099	-2.315	.021*	.478	2.093
	UZ	-.117	-3.000	.003**	.545	1.835
R²=.431, F [3-647]=164.327, p<.001						
Kısaltmalar: BEA: Birlikte Ebeveynlik Anlaşması; BEÇ: Birlikte Ebeveynlik Çatışması; BEK: Eşin Ebeveynliğini Küçümseme; BED: Birlikte Ebeveynlik Desteği; BEİB: Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü; OY: Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi; DY: Doyum; UZ: Uzlaşım; GB: Görüş Birliği; DD: Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar *p<.05, **p<.01, ***p<.001						

Tablo 52 incelendiğinde, oluşturulan yedi modelin anlamlı olduğu (Model 1 için $R^2=.438$, $F [9-647]=55.197$, $p<.001$; Model 2 için $R^2=.437$, $F [8, 647]=62.193$, $p<.001$; Model 3 için $R^2=.436$, $F [7-647]=71.122$, $p<.001$; Model 4 için $R^2=.435$, $F [6-647]=82.889$, $p<.001$; Model 5 için $R^2=.434$, $F [5-647]=99.316$, $p<.001$; Model 6 için $R^2=.433$, $F [4-647]=123.586$, $p<.001$; Model 7 için $R^2=.431$, $F [3-647]=164.327$, $p<.001$) görülmüştür. Modeller oluşturulurken sırasıyla eşin ebeveynliğini küçümseme, aile ilişkilerinin ortak yönetimi, görüş birliği, birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve birlikte ebeveynlik desteği değişkenleri çıkarılarak yordayıcı değişkenlerden her birinin t testlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu Model 7'ye ulaşılmıştır. Bu anlamda Model 7'deki yordayıcı değişkenlerin (ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması değişkeni ile evlilik uyumunun alt boyutu olan doyum ve uzlaşım değişkenleri) yordanan değişkendeki (çocuklarda dışadönük problem davranışlar) varyansın %43.1'ini ($R^2=.431$) açıkladığı gözlenmiştir. Bu bulgu doğrultusunda ebeveynlerin algısına göre çocuklarda dışadönük problem davranış puanlarının %56.9'unun araştırmaya dahil edilmeyen başka değişkenler tarafından açıklandığı söylenebilir.

Verilerin analizinden elde edilen sonuçlara göre son modelde (Model 7) ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması değişkeninin çocuklarda dışadönük davranış problemleri pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı (Beta=.641, S.E=.040, $p<.001$) görülürken, evlilik uyumunun alt boyutları olan doyum (Beta=-.099, S.E=.050, $p<.05$) ve uzlaşım (Beta=-.117, S.E=.046, $p<.01$) değişkenlerinin çocuklarda dışadönük davranış problemleri negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Bu modelde büyükten küçüğe doğru standardize edilmiş

regresyon katsayıları incelendiğinde ise birlikte ebeveynlik çatışması değişkenine ilişkin standardize edilmiş regresyon katsayısının ($Beta=.641$) uzlaşım ($Beta=-.117$) ve doyum ($Beta=-.099$) değişkenlerine ilişkin regresyon katsayılarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

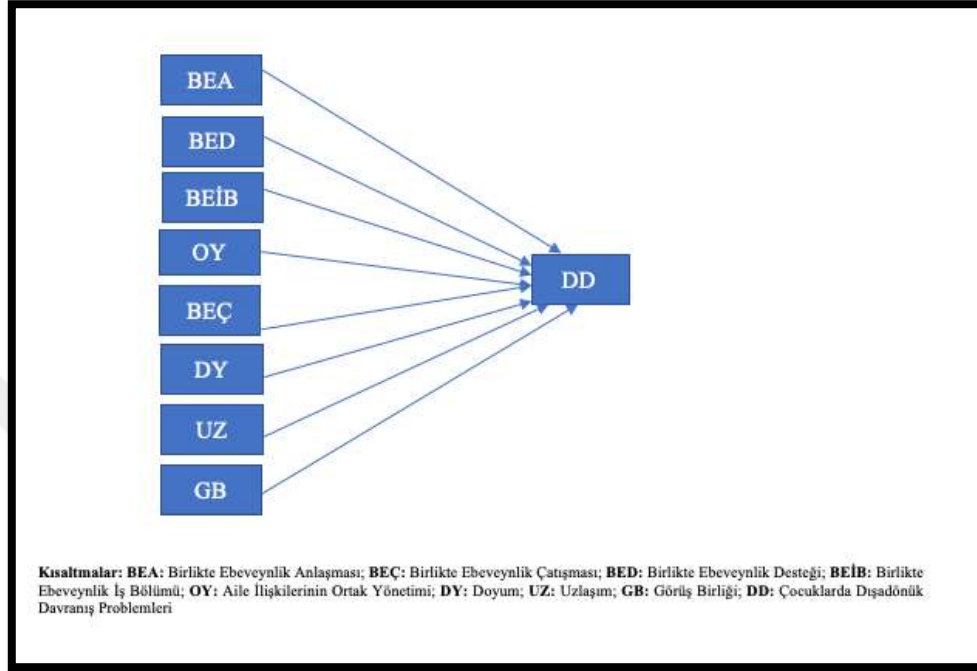
Şekil 7’de araştırmada belirlenen tüm yordayıcı değişkenlerin (ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutları ile evlilik uyumu ve alt boyutları) yer aldığı Model 1 şekilsel olarak ifade edilmiş olup birinci modele ilişkin istatistiki bilgiler özetlenmiştir.

Şekil 7. Model 1

Model 1’de yer alan yordayıcı değişkenlerin yordanan değişkendeki varyansın %43.8’ini açıkladığı görülmüştür ($R^2=.438$, $F [9-647]=55.197$, $p<.001$). Bu yordayıcı değişkenlerden t testlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu değişkenler incelendiğinde; ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması değişkeninin çocuklarda dışadönük davranış problemleri pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı ($Beta=.655$, $S.E.=.047$, $p<.001$) görülürken, evlilik uyumunun alt boyutu olan doyum ($Beta=-.115$, $S.E.=.061$, $p<.05$) ve uzlaşım ($Beta=-.122$, $S.E.=.053$, $p<.01$) değişkenlerinin çocuklarda dışadönük davranış problemleri negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

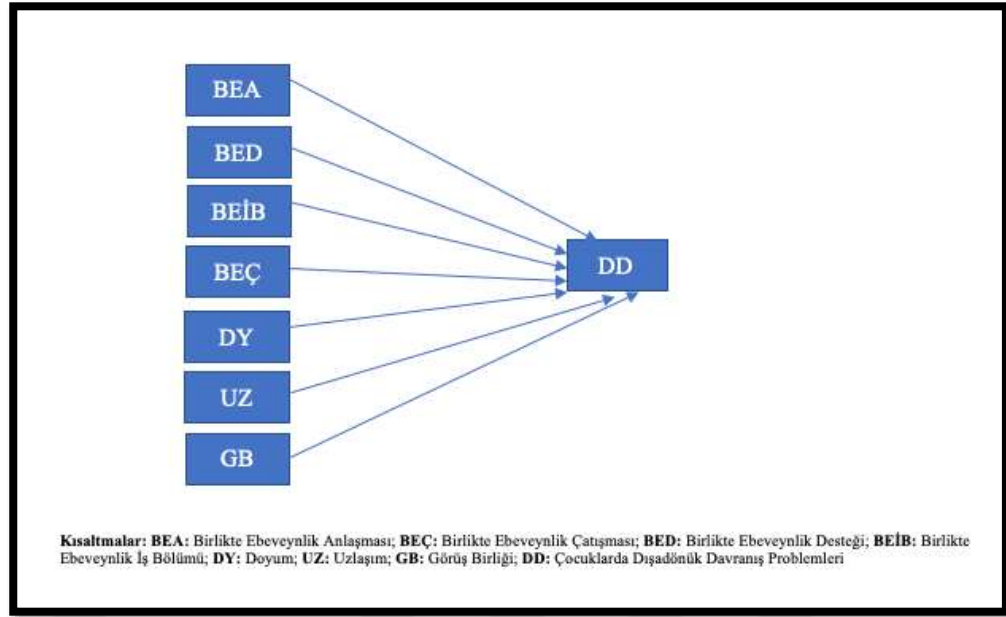
Şekil 8’de Model 1’den en düşük beta değerine sahip yordayıcı değişken (ortak ebeveynlik ilişkisinin eşin ebeveynliğini küçümseme alt boyutu) çıkarıldıktan sonra elde edilen Model 2 şekilsel olarak ifade edilmiş olup ikinci modele ilişkin istatistiki bilgiler özetlenmiştir.

Şekil 8. Model 2

Model 2’de yer alan yordayıcı değişkenlerin yordanan değişkendeki varyansın %43.7’sini açıkladığı görülmüştür ($R^2=.437$, $F [8-647]=62.193$, $p<.001$). Bu yordayıcı değişkenlerden t testlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu değişkenler incelendiğinde; ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması değişkeninin çocuklarda dışadönük davranış problemleri pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı (Beta=.654, S.E.=.047, $p<.001$) görülürken, evlilik uyumunun alt boyutu olan doyum (Beta=-.115, S.E.=.061, $p<.05$) ve uzlaşım (Beta=-.121, S.E.=.053, $p<.01$) değişkenlerinin çocuklarda dışadönük davranış problemleri negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

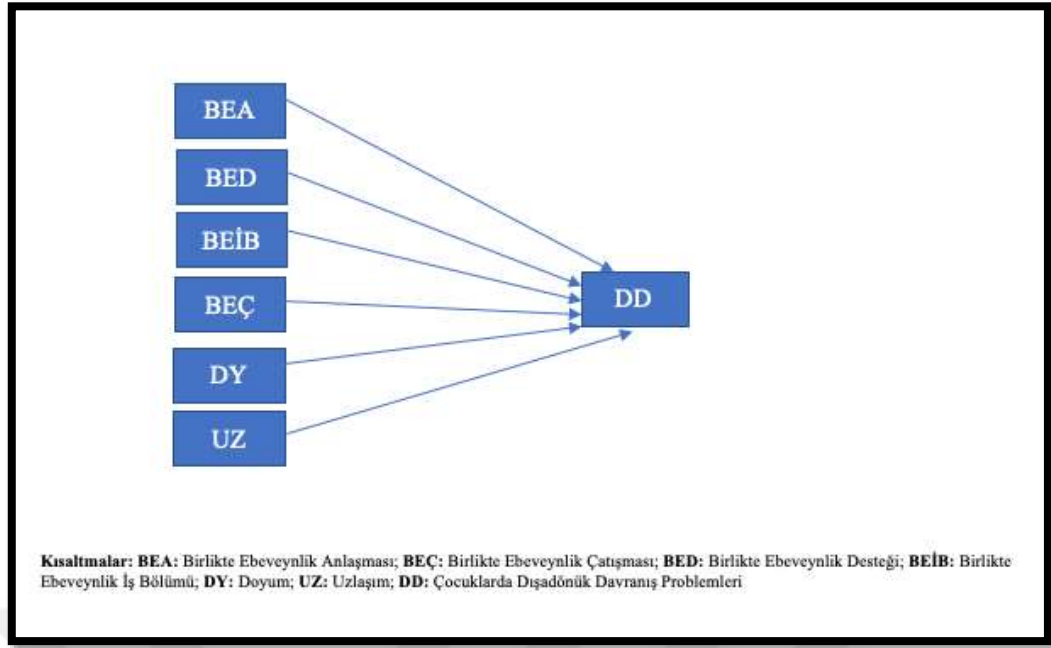
Şekil 9’da Model 2’den en düşük beta değerine sahip yordayıcı değişken (ortak ebeveynlik ilişkisinin aile ilişkilerinin ortak yönetimi alt boyutu) çıkarıldıktan sonra elde edilen Model 3 şekilsel olarak ifade edilmiş olup ikinci modele ilişkin istatistiki bilgiler özetlenmiştir.

Şekil 9. Model 3

Model 3'te yer alan yordayıcı değişkenlerin yordanan değişkendeki varyansın %43.6'sını açıkladığı görülmüştür ($R^2=.436$, $F [7-647]=71.122$, $p<.001$). Bu yordayıcı değişkenlerden t testlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu değişkenler incelendiğinde; ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması değişkeninin çocuklarda dışadönük davranış problemleri pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı ($Beta=.653$, $S.E.=.046$, $p<.001$) görülürken, evlilik uyumunun alt boyutları olan doyum ($Beta=-.114$, $S.E.=.060$, $p<.05$) ve uzlaşım ($Beta=-.121$, $S.E.=.052$, $p<.01$) değişkenlerinin çocuklarda dışadönük davranış problemleri negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

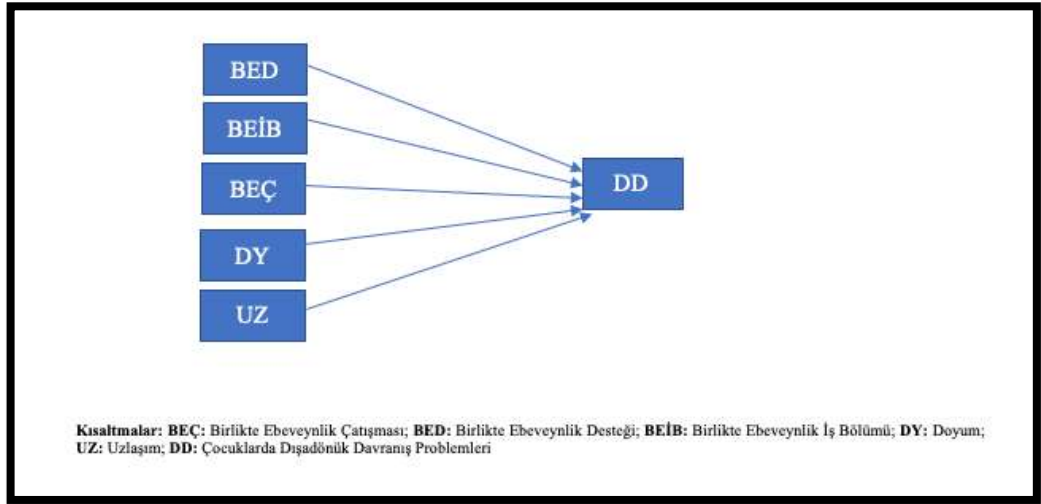
Şekil 10'da Model 3'ten en düşük beta değerine sahip yordayıcı değişken (evlilik uyumunun görüş birliği alt boyutu) çıkarıldıktan sonra elde edilen Model 4 şekilsel olarak ifade edilmiş olup dördüncü modele ilişkin istatistiki bilgiler özetlenmiştir.

Şekil 10. Model 4

Model 4'te yer alan yordayıcı değişkenlerin yordanan değişkendeki varyansın %43.5'ini açıkladığı görülmüştür ($R^2=.435$, $F [6-647]=82.889$, $p<.001$). Bu yordayıcı değişkenlerden t testlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu değişkenler incelendiğinde; ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması değişkeninin çocuklarda dışadönük davranış problemleri pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı ($Beta=.652$, $S.E.=.045$, $p<.001$) görülürken, evlilik uyumunun alt boyutları olan doyum ($Beta=-.112$, $S.E.=.059$, $p<.05$) ve uzlaşım ($Beta=-.120$, $S.E.=.051$, $p<.01$) değişkenlerinin çocuklarda dışadönük davranış problemleri negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

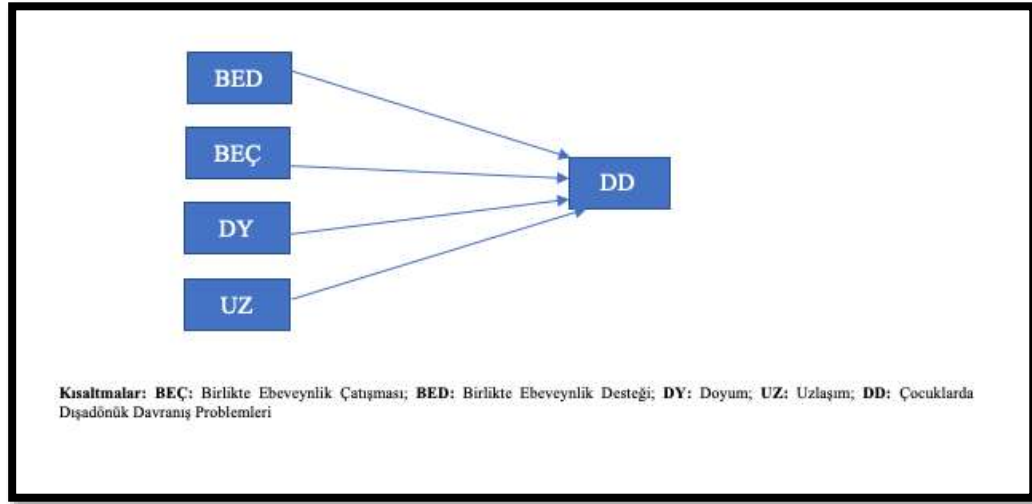
Şekil 11'de Model 4'ten en düşük beta değerine sahip yordayıcı değişken (ortak ebeveynlik ilişkisinin birlikte ebeveynlik anlaşması alt boyutu) çıkarıldıktan sonra elde edilen Model 5 şekilsel olarak ifade edilmiş olup beşinci modele ilişkin istatistikî bilgiler özetlenmiştir.

Şekil 11. Model 5

Model 5'te yer alan yordayıcı değişkenlerin yordanan değişkendeki varyansın %43.4'ünü açıkladığı görülmüştür ($R^2=.434$, $F [5-647]=99.316$, $p<.001$). Bu yordayıcı değişkenlerden t testlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu değişkenler incelendiğinde; ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması değişkeninin çocuklarda dışadönük davranış problemlerini pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı ($Beta=.651$, $S.E.=.044$, $p<.001$) görülürken, evlilik uyumunun alt boyutları olan doyum ($Beta=-.111$, $S.E.=.058$, $p<.05$) ve uzlaşım ($Beta=-.120$, $S.E.=.050$, $p<.01$) değişkenlerinin çocuklarda dışadönük davranış problemleri negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

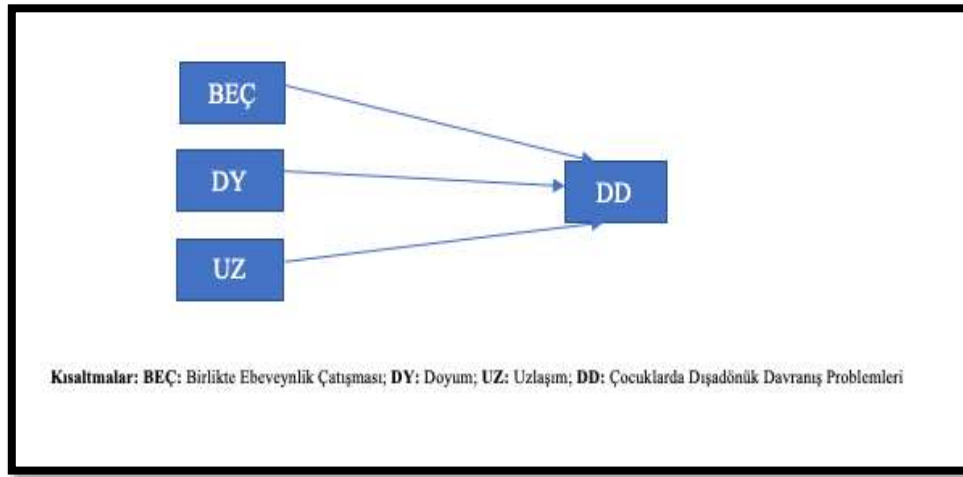
Şekil 12'de Model 5'ten en düşük beta değerine sahip yordayıcı değişken (ortak ebeveynlik ilişkisinin birlikte ebeveynlik iş bölümü alt boyutu) çıkarıldıktan sonra elde edilen Model 6 şekilsel olarak ifade edilmiş olup altıncı modele ilişkin istatistiki bilgiler özetlenmiştir.

Şekil 12. Model 6

Model 6’da yer alan yordayıcı değişkenlerin yordanan değişkendeki varyansın %43.3’ünü açıkladığı gözlenmektedir ($R^2=.433$, $F[4-647]=123.586$, $p<.001$). Bu yordayıcı değişkenlerden t testlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu değişkenler incelendiğinde; ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması değişkeninin çocuklarda dışadönük davranış problemlerini pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı (Beta=.650, S.E.=.042, $p<.001$) görülürken, evlilik uyumunun alt boyutları olan doyum (Beta=-.110, S.E.=.056, $p<.05$) ve uzlaşım (Beta=-.119, S.E.=.049, $p<.01$) değişkenlerinin çocuklarda dışadönük davranış problemleri negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Şekil 13’te Model 6’dan en düşük beta değerine sahip yordayıcı değişken (ortak ebeveynlik ilişkisinin birlikte ebeveynlik desteği alt boyutu) çıkarıldıktan sonra elde edilen Model 7 şekilsel olarak ifade edilmiş olup yedinci modele ilişkin istatistiki bilgiler özetlenmiştir.

Şekil 13. Model 7

Model 7’de yer alan yordayıcı değişkenlerin yordanan değişkendeki varyansın %43.1’ini açıkladığı görülmüştür ($R^2=.431$, $F [3-647]=164.327$, $p<.001$). Bu yordayıcı değişkenlerden t testlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu değişkenler incelendiğinde; ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması değişkeninin çocuklarda dışadönük davranış problemleri pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı ($Beta=.641$, $S.E.=.040$, $p<.001$) görülürken, evlilik uyumunun alt boyutları olan doyum ($Beta=-.099$, $S.E.=.050$, $p<.05$) ve uzlaşım ($Beta=-.117$, $S.E.=.046$, $p<.01$) değişkenlerinin çocuklarda dışadönük davranış problemleri negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Tablo 53’te modellere ilişkin değişim istatistiklerine yer verilmiştir.

Tablo 53.

Modellere İlişkin Değişim İstatistikleri

Modeller	Yordanan Değişken	R^2 Değişim	Sd 1	Sd 2	F Değişim
1-2		-.001	1	638	.006
2-3		-.001	1	639	.261
3-4	Çocuklarda Dışadönük Problem	-.001	1	640	.730
4-5	Davranışlar	-.001	1	641	.862
5-6		-.001	1	642	1.205
6-7		-.002	1	643	1.700

Tablo 53 incelendiğinde sırasıyla Model 1’den Model 2’ye geçildiğinde R^2 değerinde düşüş ($.437-.438=-.001$) olduğu görülmüştür [$F(1,638)=.006$]. Benzer şekilde Model 2’den Model 3’e geçildiğinde R^2 değerinde düşüş ($.436-.437=-.001$) olduğu tespit edilmiştir [$F(1,639)=.261$]. Bunun yanı sıra Model 3’ten Model 4’e geçildiğinde R^2 değerinde düşüş ($.435-.436=-.001$) olduğu saptanmıştır [$F(1,640)=.730$]. Ayrıca Model

4'ten Model 5'e geçildiğinde R^2 değerinde düşüş (.434-.435=-.001) olduğu bulunmuştur [$F(1,641)=.862$]. Öte yandan Model 5'ten Model 6'ya geçildiğinde R^2 değerinde düşüş (.433-.434=-.001) olduğu bulunmuştur [$F(1,642)=1.205$]. Son olarak Model 6'dan Model 7'ye geçildiğinde R^2 değerinde düşüş (.431-.433=-.002) olduğu görülmüştür [$F(1,643)=1.700$].

BÖLÜM V

TARTIŞMA ve YORUM

Aile Sistemleri Teorisine göre farklı aile alt sistemlerinin (evlilik ve ebeveynlik gibi) incelenmesi için geniş bir bakış açısından yararlanılması durumunda çocukların gelişimi ve uyumu en iyi şekilde anlaşılabilir (Cox & Paley, 2003). Bu teoriye dayanarak bu araştırmada evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenlerinin, okul çağı çocuklarında dışadönük problem davranışları yordama durumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada bağımsız örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizi testi analizlerinden elde edilen sonuçlar incelendiğinde ebeveynlerin evlilik uyumunun; ebeveynlerin cinsiyeti, ücret karşılığı çalışma durumu, çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu ve çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisinin; ebeveynlerin cinsiyeti, çocuk yetiştirme konularını konuşma durumu, çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu ve çocukların yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıca ebeveynlerin algısına göre çocuklarda dışadönük problem davranışların; ebeveynlerin cinsiyeti, ücret karşılığı çalışma durumu, çocuk yetiştirme konularını konuşma ve çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumu değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Pearson korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde ise evlilik uyumunun çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi boyutlarıyla (birlikte ebeveynlik çatışması ve eşin ebeveynliğini küçümseme) negatif yönde ve olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi boyutlarıyla (birlikte ebeveynlik anlaşması, desteği, iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi) pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan çocuklarda dışadönük davranış problemlerinin olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi boyutlarıyla negatif ve olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi boyutlarıyla pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Son olarak istatistiksel (adımsal) regresyon analizinde yordayıcı değişken seçim yöntemi olarak geriye silme yöntemi kullanılmasıyla elde edilen model incelendiğinde, yordayıcı değişkenlerin (ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması değişkeni ile evlilik uyumunun alt boyutu olan doyum ve uzlaşım değişkenleri) yordanan değişkenden (çocuklarda dışadönük problem davranışlar) varyansın %43.1'ini açıkladığı gözlenmiştir. Buna göre ebeveynlerin algısına göre çocuklarda dışadönük problem davranış puanlarının %56.9'unun

araştırmaya dahil edilmeyen başka değişkenler tarafından açıklandığı söylenebilir. Birlikte ebeveynlik çatışması değişkenine ilişkin standardize edilmiş regresyon katsayısının ($\beta=.641$) en yüksek olduğu görülmüştür. Her araştırma sorusu kapsamında elde edilen bulgular ilgili alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Aşağıda bireysel (ebeveynlerin ve çocukların özellikleri), evlilik (evlilik süresi gibi) ve ebeveynlik rollerine (çocuk yetiştirmeye dair konuları konuşma ve büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine etkisi gibi) ilişkin değişkenlere göre ebeveynlerin evlilik uyumu, ortak ebeveynlik ilişkisi ve çocuklarda problem davranışların farklılaşma durumuna ilişkin araştırma sonuçları tartışılmıştır.

5.1. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçlarının Yorumlanması

Ebeveynlere ilişkin bireysel özellikler bakımından ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarından aldıkları puanların farklılaşma durumu incelendiğinde; araştırmaya katılan babaların evlilik uyumu, doyum ve görüş birliği değişkenlerinden aldıkları puanların, annelerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilirken ebeveynlerin cinsiyetinin uzlaşım alt boyutu üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur. Kadınların üstlendiği çoklu roller, cinsiyetler arasındaki farklılaşmanın kaynağı olarak yorumlanabilir. Özellikle kadınların evliliğin getirdiği sorumlulukların yanı sıra annelik ve iş hayatı gibi alanlarda farklı rollerde bulunmalarının fiziksel ve psikolojik açıdan daha çok yorulmalarına ve dolayısıyla evlilik uyumsuzluğu konusunda daha kırılgan olmalarına yol açtığı varsayılabilir. Örneğin; Fowers (1991) evlilik uyumu ve cinsiyet farklılıklarını ele aldığı araştırmada; erkekler için evliliklerin daha olumlu taraflarının olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde bazı araştırmalarda erkeklere göre kadınların daha düşük düzeyde evlilik uyumu gösterdikleri bildirilmiştir (Fowers, 1991; Gökmen, 2001; Orathinkal & Vansteenwegen, 2006; Schumm vd., 1998; Şener & Terzioğlu, 2008). Öte yandan bazı araştırmalarda ise evlilik uyumunda cinsiyetler arasında farklılıkların bulunmadığı raporlanmıştır (Çelik & Tümkaya, 2012; Çınar, 2008; Dökmen & Tokgöz, 2002; Gürsoy, 2004; Hamamcı, 2005; Hünler & Gençöz, 2005; Kalkan, 2002; Kurdek, 2005; Polat, 2006).

Araştırmadan elde edilen başka bir bulgu olarak çalışan ebeveynlerin evlilik uyumu ve doyum değişkenlerine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, çalışmayan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilirken ebeveynlerin çalışma

durumunun uzlaşım ve görüş birliği alt boyutları üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur. Çalışma yaşamı eşlerin güven duygusunu teşvik ederek ailesiyle olan ilişkilerine katkı sağlayabilmenin yanı sıra iş yaşantısı eşlerin hayat görüşlerini genişleterek eşlerini seçme olanağı sağlayabilir. Eşlerin iş hayatında verimli ve başarılı olmaları ise özgüven duygularını pekiştirerek aile ortamını ve eşiyle olan ilişkilerini olumlu yönde etkileyebilir (Bıçakçı, 2004). Bu araştırmadan elde edilen bulguyla tutarlı olarak Tüfekçi-Hoşgör (2013) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada çalışan eşlerin evlilik uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öte yandan bu araştırma sonucu Kahveci (2016) ve Özaydınlık (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularıyla uyuşmadığı söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu olarak öğrenim düzeyi lise ve ön lisans/lisans olan ebeveynlerin doyum değişkeninden aldıkları puanların, öğrenim düzeyi ilköğretim olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilirken ebeveynlerin öğrenim düzeyi fark etmeksizin evliliklerini uyum, uzlaşım ve görüş birliği açısından benzer algıladıkları saptanmıştır. Yüksek eğitim düzeyi; eşlerin problem çözme becerilerinin artması, kendine güven, iletişim sorunlarının azalması, gelirin artması, aile içi şiddetin azalması gibi birçok olumlu faktöre etki edebileceğinden evlilik uyumunu destekleyen bir değişken olduğu söylenebilir. İlgili alanyazında yer alan evlilik doyumunun eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı yani eğitim düzeyi arttıkça evlilik doyumunun da arttığına yönelik benzer araştırma sonuçları bu bulguyu desteklemektedir (Şener & Terzioğlu, 2008; Tüfekçi-Hoşgör, 2013). Öte yandan bazı araştırmalarda eğitim düzeyine göre evlilik doyumunun farklılaşmadığı bulunmuştur (Fidanoğlu, 2006; Hamamcı, 2005; Tutarel-Kışlak & Çabukça, 2002). Araştırma sonuçları arasındaki bu farklılık örneklem gruplarının değişmesine ve/veya birbirine yakın eğitim düzeyindeki örneklem gruplarına bağlanabilir.

Evlilik ilişkisiyle ilgili bir değişken olan evlenme şekline göre araştırmadan elde edilen bulgu incelendiğinde, görücü usulüyle evlenen ebeveynlere göre severek/flört ederek evlenen ebeveynlerin doyum değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanırken ebeveynlerin evlenme şekli fark etmeksizin evliliklerini uyum, uzlaşım ve görüş birliği açısından benzer algıladıkları saptanmıştır. Araştırmada elde edilen bu sonuç beklenen bir bulgudur. Bireyler kendi istekleriyle ve severek evlendiklerinde evlilik doyumları ve eşleriyle olan ilişkilerinin daha iyi olacağı varsayılabilir. Evlilik öncesi eşlerin birbirlerini tanımalarının yanı sıra

aşk ve sevgi duygularıyla evliliğe karar vermelerinin evlilik uyumunu destekleyebileceği söylenebilir (Demiray, 2006). Evlenme şekline göre evlilik doyumunun farklılaşması ve bu farklılaşmanın severek/flört ederek evlenen ebeveynler lehine olması; flört süresince çiftlerin birbirlerini tanıma, anlama ve uyum sağlama gibi önemli konularda fırsat bulmalarıyla açıklanabilir. Öte yandan geleneksel evlenme şekli olan görücü usulü evlenmede evlilik doyum düzeyinin daha düşük olmasına ilişkin bulgu, aile bireylerinin sözlü/sözsüz baskılarıyla bireylerin evlilik konusunda söz hakkı ve rızasının ikinci planda kalmasıyla açıklanabilir. İlgili alanyazında bu araştırma sonucuyla tutarlılık gösteren araştırma bulgularına rastlanılmıştır. Bu araştırmalarda evlilik doyumu üzerinde evlenme şeklinin belirleyici bir faktör olduğu ve flört ederek evlenen eşlerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Süataç, 2010; Yılmaz & Avcı, 2015). Ayrıca Şendil ve Korkut (2008) tarafından yapılan bir araştırmada anlaşılarak evlenenlere göre görücü usulüyle evlenen eşlerin toplam çift uyumu, çift birlikteliği, çift tatmini ve duygu ifadesi puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur. Görücü usulü evlenenlere göre flört ederek evlenen çiftlerin daha olumlu iletişimde bulunduklarını, evlenme şekline göre eşlerin evlilik ilişkisinden duydukları memnuniyetin farklılaştığını ve kendi kararlarıyla evlenmiş eşlere göre ailelerin kararı sonucunda evlenen çiftlerin daha fazla çatışma yaşadıklarını gösteren araştırma sonuçları bulunmaktadır (Ergin, 2008; Hortaçsu, 2007). Öte yandan Demiray'ın (2006) araştırmasında evlenme şekline göre evlilik uyumunun anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ancak diğer evlenme şekillerine göre flört ederek evlenenlerin çift uyum ölçeğinin bağlılık ve mutluluk alt boyutlarından anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Araştırma kapsamında belirlenen ebeveynlik rollerine ilişkin değişkenler bakımından ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarından aldıkları puanların farklılaşma durumu incelendiğinde; çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ve çocuk yetiştirme konularını biraz konuşan ebeveynlere göre çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarından daha yüksek puan aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ve çocuk yetiştirme konularını biraz konuşan ebeveynlere göre çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin evlilik uyumu, doyum ve görüş birliği alt boyutlarından daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Bunun yanı sıra çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin evlilik uyum düzeylerinin, çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yayılma

hipotezinde savunulduğu üzere çocuk yetiştirmeye dair konuları birbirleriyle konuşan çiftlerin ortak ebeveynlik ittifakı kurmaya ilişkin olumlu duygularını evlilik ilişkisine yansıtarak evlilik uyum düzeylerinin arttığı düşünülmektedir (Kwok vd., 2012).

Çocukların bireysel özellikleri bakımından araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde; kız çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladın ebeveynlerin evlilik uyumu, doyum ve uzlaşım değışkenlerinden aldıkları puanların, erkek çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladın ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonuca ulaşılırken çocukların cinsiyetinin görüş birliğı alt boyutu üzerinde anlamlı düzeyde değışim yaratmadığı bulunmuştur. Bu sonuç, ilgili alanyazında gerek kız çocuklarına göre erkek çocukların daha aktif, telaşlı, davranış yönetimlerinin zor (Thomas & Chess, 1977, Akt., Shaw vd., 1993), eğitim ve öğretim çabalarına karşı dirençli ve talepkar (Maccoby & Jacklin, 1980) olduklarına dair bazı araştırma bulgularıyla gerekse de erkek çocuğı sahip ebeveynlerin, kız çocuğı sahip ebeveynlerden daha çok stres yaşadıklarına dair bazı araştırma bulgularıyla açıklanabilir (Martin & Halverson, 1981). Bu sonuçlar birlikte ele alındığında, eşler için erkek çocukları yetiştirmenin kız çocuğı yetiştirmekten daha fazla stres yaratabileceğini ve dolayısıyla bu durumun evlilik ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebileceğini akla getirmektedir. Ayrıca 8-9 yaş aralığındaki çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladın ebeveynlerin görüş birliğı değışkeninden aldıkları puanların, 6-7 yaş aralığındaki çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladın ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanırken çocukların yaşı fark etmeksizin ebeveynlerin evliliklerini uyum, doyum ve uzlaşım açısından benzer algıladıkları bulunmuştur. Ülkemizde genellikle okula başlama yaşı olan 6-7 yaş grubunda çocuklarını seçen ebeveynlerin evlilik ilişkisinde görüş birliğı düzeylerinin daha düşük olması dikkat çekicidir. Eğitim hayatına yeni başlayan çocukların bu süreçte karşılaştıkları güçlüklerin, başarılı olma çabalarının, aile dışında yaşantılar geçirmeye başlamalarının ve çevreye uyum sağlama süreçlerinin bu çocuklarda özellikle çeşitli problem davranışların oluşmasına zemin hazırladığı (Bağcı, 2013) göz önünde bulundurulduğunda, çocuklarla ilgili olumsuz durumların evlilik yaşamına yansıyabileceğı ve bu sorunların üstesinden gelinebilmesi noktasında eşlerin görüş birliğıne ulaşmalarının zor olduğu söylenebilir. Kısacası çocukların cinsiyeti ve yaşına ilişkin araştırmadan elde edilen bulguları birlikte yorumlamak gerekirse; çocuklarla ilgili bireysel özelliklerin ebeveynlerin evlilik ilişkilerini çeşitli yönlerden anlamlı olarak etkilediğı şeklinde yorumlanabilir. Dolayısıyla

Feinberg'in (2003) ekolojik modelinde ifade edildiği üzere çocukların da evlilik ve aile sistemini etkilediği varsayımını destekleyici bulgulara ulaşıldığı ifade edilebilir.

Son olarak araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanların, ebeveynlerin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarından aldıkları puanların evlilik süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Araştırmada ele alınan ebeveyn yaşı ve evlilik süresini birlikte yorumlamak gerekirse yaş ve evlilik süresi değişkenlerinden ziyade gerek evlilik gerekse de bireysel gelişim dönemlerinde yaşanan deneyimlerin (ebeveynliğe geçiş, işe başlama, işten ayrılma ve emeklilik gibi) daha önemli olduğu düşüncesini akla getirmektedir. Bu sonuçlar evlilik uyumunun ebeveynlerin yaşı ve evlilik süresi değişkenleri açısından anlamlı düzeyde farklılaşmadığını bulgulayan diğer araştırma sonuçlarıyla benzerlik taşımaktadır (Bir-Aktürk, 2006; Çakır, 2008; Çavuşoğlu, 2011; Erdoğan, 2007; Ergin, 2008; Fışıloğlu, 2001; Hamamcı, 2005; Tutarel-Kışlak & Çabukça, 2002). Buna karşın ilgili alanyazında ebeveynlerin yaşı ve evlilik süresinin ebeveynlerin evlilik uyum düzeylerini açıklamada anlamlı değişkenler olduğunu bulgulayan araştırmalar da yer almaktadır (Jose & Alfons, 2007; Süataç, 2010; Twenge vd., 2003). Ayrıca ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarından aldıkları puanların, çocukların doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. İlgili alanyazında gerçekleştirilen araştırmalarda genellikle çocukların doğum sırası arttıkça evlilik uyum düzeyinin düştüğü belirtilse de (Çakmak-Tolan, 2015; Doğan, 2014; Dökmen & Tokgöz, 2002; Gülererli, 2014; Kublay, 2013; Şendil & Korkut, 2008; Yeşiltepe, 2011) bu araştırmada ebeveynlerin genellikle ikinci çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladıkları, bu bulguyu açıklayabilmektedir. İlgili alanyazında evlilik uyum düzeyinin çocukların doğum sırası değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını bulgulayan benzer araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Akbaş, 2008; Aktaş, 2009; Bir-Aktürk, 2006; Çağ & Yıldırım, 2013; Çakır, 2008; Erdoğan, 2007; Fidanoğlu, 2006; Gürsoy, 2004; Hamamcı, 2005; Tutarel-Kışlak & Çabukça, 2002). Araştırmadan elde edilen son bulgu olarak araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarından aldıkları puanların çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgudan hareketle büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine müdahale etme durumlarının evlilik alt sistemini etkilemediği söylenebilir.

5.2. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçlarının Yorumlanması

Ebeveynlere ilişkin bireysel özellikler bakımından araştırmaya katılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi düzeyleri incelendiğinde, annelere göre babaların ortak ebeveynlik ilişkisi düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca babaların olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi boyutlarına (birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik desteği ve birlikte ebeveynlik iş bölümü) ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, annelerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanırken anne ve babaların ortak ebeveynlik ilişkisini aile ilişkilerinin ortak yönetimi açısından benzer algıladıkları saptanmıştır. Günümüzde kadınların çalışma hayatına daha çok dahil olduğu ve aile sistemlerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin etkilerin zayıfladığı bilinmektedir. Bununla birlikte orta çocukluk döneminde babaların çocuk yetiştirme sürecine annelerle iş birliği içerisinde daha çok dahil olabilmesi, babaların ortak ebeveynlik ilişkisini daha olumlu algılamalarını sağlayabileceği söylenebilir (Yuan, 2016). Sosyal rol teorisine göre anneler ve babalar ebeveynlik rollerini cinsiyetlerine göre farklı şekillerde deneyimleyebilmektedir (Eagly & Wood, 2012, Akt., Kuo vd., 2017). İlgili alanyazında yer alan bazı araştırmalarda ortak ebeveynlik deneyiminin annelerin ve babaların ebeveynliğiyle farklı şekillerde ilişkili olduğu bulgulanmasına karşın (Dush vd., 2011; Pedro vd., 2012; Schum & Stolberg, 2007) bazı araştırmalarda ise bu bulgular desteklenmemiştir (Coiro & Emery, 1998; Ponnet vd., 2013). Araştırmalarda babaların çocuk bakımına giderek daha fazla dahil oldukları vurgulanarak eşitlikçi cinsiyet rol algılarının baskın olduğu belirtilse de (Gallegos vd., 2019) bazı araştırmalarda annelerin halen çocuk bakımı ve ev içi meselelerden birincil olarak sorumlu olduğu ve babaların ise genellikle ikincil roller üstlendiği cinsiyete dayalı bir iş bölümünün devam ettiği belirtilmiştir (Kotila vd., 2013). Dolayısıyla ebeveynlik, annelerin ve babaların genellikle aile sistemi içinde farklı roller yaşadıkları cinsiyete dayalı bir deneyim olarak düşünülebilmektedir (Shelton & Harold, 2008). Çocuk yetiştirme bağlamındaki farklı rol ve deneyimler, anne ve babaların ortak ebeveynlik ilişkisine dair farklı algılar geliştirmelerine neden olabilmektedir (Ronaghan, 2020). Olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi boyutları incelendiğinde ise annelerin birlikte ebeveynlik çatışması ve eşin ebeveynliğini küçümseme değişkenlerine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, babalardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Başka bir ifadeyle annelerin ortak ebeveynlik ilişkisini daha olumsuz algıladıkları söylenebilir. Bu sonuçla

tutarlı olarak annelerin özellikle evlilik ilişkisindeki olumsuz deneyimlerden dolayı ebeveynlik sürecine daha çok katılmaları durumunda eşlerinin ebeveynlik çabalarına karşı daha eleştirel olarak eşin ebeveynliğini küçümseme davranışları sergileyebildikleri düşünülmektedir (Wang & Crane, 2001).

Araştırmadan elde edilen başka bir bulgu olarak öğrenim düzeyi ön lisans/lisans olan ebeveynlere göre öğrenim düzeyi ortaokul ve lise olan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini anlama ve destek açısından daha olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrenim düzeyi lisansüstü olan ebeveynlere göre öğrenim düzeyi ortaokul olan ebeveynlerin daha destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisi algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ebeveynlerin öğrenim düzeyi fark etmeksizin ortak ebeveynlik ilişkisini ve ortak ebeveynlik ilişkisinin iş bölümü, aile ilişkilerinin ortak yönetimi, çatışma ve eşin ebeveynliğini küçümseme alt boyutlarını benzer algıladıkları saptanmıştır. Bu anlamlı farklılık bulguların, ebeveynlerin eğitim düzeyleri yükseldikçe herhangi bir işte tam zamanlı çalışma olasılıklarının daha yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca çalışan ebeveynlerin aile ve iş yaşamı arasında denge kurabilme noktasında sorun yaşadıkları göz önünde bulundurulduğunda destekleyici bir ortak ebeveynlik deneyimi yaşamalarının zorlaştığı ifade edilebilir. Bu araştırma sonucunu destekleyici nitelikte bulgular ortaya koyan Lomazzi vd. (2018) tarafından belirtildiği üzere yüksek eğitim düzeyleri aynı zamanda tam zamanlı istihdam ve işle ilgili daha fazla sorumluluk alma durumunu ortaya çıkarabildiğinden ebeveynlerin mesleki görevleri ve aile sorumluluklarını dengelerken ortak ebeveynlik konularını müzakere etmelerinin zor hale gelebileceği söylenebilir. Öte yandan bu bulguların ilgili alanyazında yüksek eğitim düzeylerine sahip olan ve/veya istihdam edilen çiftlerin daha olumlu bir ortak ebeveynlik deneyimi bildirdiklerine ilişkin araştırma sonuçlarıyla uyumsuz olduğu görülmüştür (Han vd., 2023; Lindsey vd., 2005; Stright & Bales, 2003; Van Egeren, 2003).

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu incelendiğinde, çalışmayan ebeveynlere göre çalışan ebeveynlerin daha işbirlikçi bir ortak ebeveynlik ilişkisi algıladıkları sonucuna ulaşılrken ebeveynlerin ücret karşılığı çalışma durumunun birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik desteği ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi alt boyutları üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur. Bu bulgudan hareketle çalışmayan ebeveynlerin çocuk yetiştirme konularına yönelik iş bölümünden çalışan ebeveynler kadar memnun olmadığı söylenebilir. Bu bulguyu tamamlayıcı nitelikte

olarak çalışmayan ebeveynlerin eşin ebeveynliğini küçümseme değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, çalışan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışan ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine katkı sağlamasına ilişkin olarak çalışmayan ebeveynlerin beklentileri ve bu beklentilerin ne düzeyde karşılandığı gerek ortak ebeveynlik ilişkisinden elde edilen doyum gerekse de eşin ebeveynliğinin küçümsenmeden kabul edilmesi açısından büyük bir önem taşıdığı söylenebilir (Van Egeren, 2003). Ayrıca ortak ebeveynlik sürecinde eğitim düzeyi ve ücret karşılığı çalışma durumu değişkenlerine ilişkin kapsamlı bir anlayışın kazanılabilmesi için anne-baba arasındaki eğitim düzeyi ve ücret karşılığı çalışma durumuna ilişkin farklılıkların göz önünde bulundurulması önerilebilir.

Araştırmada belirlenen ebeveynlik rolleriyle ilgili değişkenler açısından ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişki düzeyleri incelendiğinde; araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ve biraz konuşan ebeveynlere göre çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla ve tamamen konuşan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişki düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ve biraz konuşan ebeveynlere göre çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla ve tamamen konuşan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini anlaşıma, destek, iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi açısından daha olumlu algıladıkları bulunmuştur. Bunun yanı sıra çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlere göre çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini anlaşıma, destek ve iş bölümü açısından daha olumlu algıladıkları saptanmıştır. Üstelik çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ebeveynlere göre çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini aile ilişkilerinin ortak yönetimi açısından daha olumlu algıladıkları belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle çocuk yetiştirme konularını konuşan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini daha olumlu algıladıkları söylenebilir. Bu bulguyu tamamlayıcı nitelikte olarak çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ve biraz konuşan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik çatışması değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin, çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla ve tamamen konuşan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ebeveynler çocuk yetiştirmeye dair konuları konuştuklarında çocuk yetiştirme faaliyetlerinde iş bölümünün nasıl yapılacağına birlikte karar vererek ve çocuk yetiştirme sürecinde yaşadıkları deneyimleri paylaşarak birbirlerine destek olabilmenin yanı sıra çatışma yaşama

risklerinin de düştüğü söylenebilir. Dolayısıyla çocuk yetiştirmeye dair konuları konuşarak çocuk yetiştirme sürecine ilişkin görüşlerini ortaya koyan ebeveynlerin olumlu ortak ebeveynlik deneyimi yaşayabilecekleri varsayılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu olarak büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine biraz ve çoğunlukla müdahale ettiğini düşünen ebeveynlere göre büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine hiç müdahale etmediğini düşünen ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişki düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine biraz müdahale ettiğini düşünen ebeveynlere göre büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine hiç müdahale etmediğini düşünen ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini anlama açısından daha olumlu algıladıkları bulunurken büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine müdahale etme durumunun birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi alt boyutları üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur. Bu bulguyu tamamlayıcı nitelikte olarak büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine çoğunlukla müdahale ettiğini düşünen ebeveynlerin birlikte ebeveynlik çatışması değişkenine ilişkin aritmetik ortalama değerinin, büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine hiç müdahale etmediğini düşünen ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Büyükanne ve büyükbabaların çocuk bakımına katılımı ailelere çeşitli faydalar sağlasa da büyükanne ve büyükbabaların çocuk yetiştirme sürecine katılımı sorunsuz ve kolay bir şekilde gerçekleşmeyebilir (Coall & Hertwig, 2010; Goh, 2006; Hayslip & Kaminski, 2005). Thomas'a (1990) göre ebeveynler, ebeveyn-büyükanne ve büyükbaba ortak ebeveynlik ilişkisinde büyükanne ve büyükbabaların çocuk yetiştirme sürecine katılmalarını ancak bu sürece müdahale etmemelerini beklemektedir. Bu beklenti karşılandığında ebeveynler ortak ebeveynlik ilişkisinin işbirlikçi olduğunu bildirerek ebeveynlik rollerinde kendilerini daha güvende hissedebilmektedir (Barnett vd., 2011; Kim, 2016). Bununla birlikte birçok durumda büyükanne ve büyükbabalar, torunlarının bakımına yardımcı olabilme amacıyla çocuk yetiştirme sürecine müdahalelerde bulunabilmektedir (Breheny vd., 2013; Mason vd., 2007). Bu gibi durumlarda ortak ebeveynlik ilişkisi çatışma riski altındadır. Ebeveynler büyükanne ve büyükbabalar tarafından eleştirildiğini, yargılandığını ya da küçümsendiğini hissederek olumsuz ortak ebeveynlik deneyimleri yaşayabilmektedir (Barnett vd., 2011; Buckingham-Howes vd., 2011).

Çocukların bireysel özellikleri bakımından araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde; kız çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladın ebeveynlerin birlikte ebeveynlik anlaşması değışkenine ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, erkek çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladın ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanırken çocukların cinsiyetinin ortak ebeveynlik ilişki düzeyinin yanı sıra birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü, aile ilişkilerinin ortak yönetimi, birlikte ebeveynlik çatışması ve eşin ebeveynliğinin küçümsenmesi alt boyutları üzerinde anlamlı düzeyde değışim yaratmadığı bulunmuştur. İlgili alanyazında çocukların cinsiyetinin ortak ebeveynlik ilişkisi üzerindeki etkisine ilişkin çelişkili sonuçlar bildirilmiştir. Stright ve Bales (2003) tarafından yapılan bir araştırmada çocuk cinsiyetinin ortak ebeveynlik davranışı üzerinde hiçbir etkisi bulunmamasına karşın erkek ve kız çocuklarının ortak ebeveynlik davranışlarını farklı şekilde etkilemeleri durumunda ortak ebeveynlik deneyimlerinin de çocukların cinsiyetine göre farklılaşabileceği varsayılmıştır (Yocky, 2009). Bu bulgular, kız ve erkek çocukları arasındaki biyolojik farklılıklara ve/veya toplumsal cinsiyet rolü algısı ve bu algının çocuk eğitimi ve disiplin konularında cinsiyetler arasında farklılıklara yol açabilmesine dayandırılabilir (Gülay-Ogelman & Çiftci-Topaloğlu, 2014). Ayrıca 6-7 yaş grubundaki çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladın ebeveynlere göre 8-9 yaş grubundaki çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladın ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişki düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra 6-7 yaş grubunda çocuklarını seçen ebeveynlere göre 8-9 yaş grubunda çocuklarını seçen ebeveynlerin olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi boyutlarına (birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik desteği ve birlikte ebeveynlik iş bölümü) dair aritmetik ortalama değerlerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Öte yandan 6-7 yaş grubundaki çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladın ebeveynlerin birlikte ebeveynlik çatışması alt boyutuna ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin, 8-9 yaş grubundaki çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladın ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ülkemizde genellikle okula başlama yaşının 6-7 yaş olduğu düşünöldüğünde ebeveynlerin bu yeni sürece uyum sağlamak için aile sistemini yeniden düzenlemeleri gerekmektedir. Ronaghan'a (2020) göre aile sisteminin yeniden düzenlenmesi ve çocuğun okula uyum sürecinin kolaylaştırılmasından kaynaklanan daha büyük ebeveynlik talepleriyle ilişkili stres, ortak ebeveynlik ilişkisi üzerinde daha fazla baskı oluşturabilir ve hatta bazı durumlarda ilişki doyumunu olumsuz yönde etkileyebilir. Dolayısıyla çocukların bütöncöl gelişimlerinin sağlanması için ortak

ebeveynlerin hem pratik hem de duygusal koordinasyonla ilgili taleplerinin yeterince karşılanmaması, çatışma riskini ortaya çıkartabildiği düşünülmektedir (Ronaghan, 2020).

Çocuklar büyüdükçe hem anne hem de baba rollerinin değiştiği göz önünde bulundurularak (Ronaghan, 2020) ebeveyn cinsiyeti ve çocuk yaşı değişkenlerini birlikte yorumlamak gerekirse; araştırmalarda çocuklar büyüdükçe ve dolayısıyla daha özerk hale geldikçe babaların ebeveynlikte daha aktif bir rol oynama olasılıklarının daha yüksek olduğu ve anne-baba-çocuk üçlü dinamiğinin belirginleştiği vurgulanmaktadır (Schoppe-Sullivan vd., 2004). Nitekim çocuklar özerk hale geldikçe (orta çocukluk dönemine yaklaştıkça) ebeveynlik uygulamaları ve anne-baba-çocuk arasındaki ortak ebeveynlik etkileşimleri daha sağlam bir şekilde kurulabilir (Young vd., 2017). Böylece her ebeveynin kendi rollerinin farkında olması, ebeveyn cinsiyeti ve çocukların yaşına göre ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisinin farklılaşmasına yol açabilmektedir.

Son olarak ebeveynlerin gerek olumlu gerekse de olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi alt boyutlarından aldıkları puanların ebeveynlerin yaşı, araştırmada belirlenen evlilik ilişkisiyle ilgili değişkenler (evlilik süresi ve evlenme şekli) ve çocukların doğum sırası bakımından anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Araştırmalarda genellikle ebeveynlerin yaşı arttıkça ortak ebeveynlik ilişkisini daha olumlu algıladıkları ifade edilmiştir (Bronte-Tinkew vd., 2009; Lindsey vd., 2005; Van Egeren, 2003). Bu araştırmada ortak ebeveynlik ilişkisini açıklamada yaşı anlamlı bir değişken olmaması, yaş değişkeni yorumlanırken ebeveynlerin gelişim dönemlerinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini gözler önüne sermektedir. Ayrıca ilgili alanyazında benzer araştırmalara rastlanılmasa da bu araştırmada genellikle ebeveynlerin evlenme şekillerinin severek/flört ederek, evlilik sürelerinin 20 yıldan az ve ebeveynlerin ölçekleri yanıtlarken düşündükleri çocukların doğum sıralarının iki olması nedeniyle bu değişkenlere göre ortak ebeveynlik deneyimlerinin farklılaşmadığı düşünülmektedir.

5.3. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçlarının Yorumlanması

Ebeveynlere ilişkin bireysel özellikler bakımından araştırmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde, babalara göre annelerin çocuklarda dışadönük problem davranışların yanı sıra kurallara karşı gelme ve saldırgan davranışları daha yüksek düzeyde algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun geleneksel aile sisteminde

birincil bakıcı olarak algılanan annelerin genellikle babalara göre çocuklarıyla daha fazla vakit geçirmesinden dolayı çocuklarda problem davranışlarla karşılaşma olasılıklarının daha çok olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Mack ve Gee'ye (2018) göre annelerin birincil bakıcı olma ve dolayısıyla çocuklarıyla daha çok zaman geçirme olasılıklarının daha yüksek olması, çocukların davranış problemlerindeki farklılıklara karşı daha duyarlı olmalarını sağlayabilir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu incelendiğinde, çalışan ebeveynlere göre çalışmayan ebeveynlerin çocuklarında dışadönük ve saldırgan problem davranışları daha çok algıladıkları saptanırken ebeveynlerin ücret karşılığı çalışma durumu fark etmeksizin çocuklarda kurallara karşı gelme davranışları benzer algıladıkları saptanmıştır. Çalışmayan ebeveynlerin evde çocuklarıyla daha çok vakit geçirmesi çocuklarda dışadönük problem davranışları daha çok gözlemlemesine yol açmış olabilir. Bu bulgu, birincil bakıcı olarak çocuklarla daha çok vakit geçirdikleri düşünülen annelerin çocuklarda dışadönük problem davranışları daha yüksek algıladığı sonucuyla birlikte yorumlanabilir. Bununla birlikte ücret karşılığı çalışma durumunun düşük sosyo-ekonomik durumla oldukça bağlantılı olduğu düşünüldüğünde, çalışmayan ebeveynlerin çocuklarla etkileşimleri azalarak çocukların duygu ve davranışlarını onaylamak yerine kontrolcü ve kısıtlayıcı tutumları daha çok benimsemeleriyle çocuklarla yapılan etkinliklerin kalite ve kapsamının düştüğünden söz edilebilir. Bu olumsuz anne baba tutumlarının çocuklarda davranış sorunları geliştirme riskini arttırdığı bilinmektedir (Hoff vd., 2002). Ayrıca Bilir vd. (1991) tarafından yapılan bir araştırmada ilkökul mezunu ve ev hanımı annelerin çocuklarına daha fazla fiziksel ceza vermesi ve bu çocuklarda daha fazla problem davranışlar görülmesi, araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir. Benzer şekilde McLoyd vd. (1994) tarafından yapılan araştırmaya göre işsiz ya da yarım gün çalışan annelerin çocuklarının gelişimini sürekli çalışanlardan daha az destekledikleri bulunmuştur.

Araştırmada belirlenen ebeveynlik rollerine ilişkin değişkenler bakımından araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde, çocuk yetiştirmeye dair konuları hiç konuşmayan ve biraz konuşan ebeveynlere göre çocuk yetiştirmeye dair konuları çoğunlukla ve tamamen konuşan ebeveynlerin gerek çocukların dışadönük problem davranış düzeylerini gerekse de çocuklarda kurallara karşı gelme davranış düzeylerini daha düşük algıladıkları bulunmuştur. Ayrıca çocuk yetiştirmeye dair konuları hiç konuşmayan ebeveynlere göre çocuk yetiştirmeye dair konuları çoğunlukla konuşan

ebeveynlerin çocuklarda saldırgan davranış düzeylerini daha düşük algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgudan hareketle çocuk yetiştirmeye dair konuları konuşan ebeveynlerin genellikle çocuklarda dışadönük davranış problemleri fark ederek önleme ve iyileştirme amacıyla gerekli müdahalelerde bulunabilmesinin mümkün olduğu söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen başka bir bulgu olarak çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin hiç müdahale etmediğini düşünen ebeveynlere göre çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin çoğunlukla müdahale ettiğini düşünen ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranış düzeylerini daha çok algıladıkları tespit edilirken büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine müdahale etme durumu fark etmeksizin ebeveynlerin çocuklarda kurallara karşı gelme ve saldırgan davranışları benzer algıladıkları saptanmıştır. Çocukların yetiştirilmesi konusunda zengin, kapsamlı ve derin deneyimlere sahip olan büyük ebeveynlerin özellikle ortak ebeveynlik ilişkisi uyumlu olduğunda ebeveynler için kritik duygusal ve pratik destek sağlamaya daha istekli oldukları bilinmesine karşın (Goh, 2006) ebeveyn-büyükanne ve büyükbaba ortak ebeveynlik ilişkilerinde özellikle anne ve büyükanne arasında çatışma meydana gelirse (örneğin, anne yeni bir disiplin stratejisi uygulamak isterken büyükanne bu yeni strateji hakkında anneye itiraz edebilir ve tartışabilir) çocuklar iki taraf arasında kalarak hangi tarafın rehberliğine başvurması gerektiği konusunda karmaşa yaşayabilir (Goodman & Rao, 2007). Dolayısıyla çocuklar bu destekleyici olmayan ilişkiden olumsuz yönde etkilenecek çeşitli uyum sorunları yaşama noktasında risk altında olabilir (Buckingham-Howes vd., 2011).

Son olarak araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları değişkenlerinden aldıkları puanların, ebeveynlerin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu araştırmada anne-babaların yaşlarına göre çocuklarda davranış problemlerini algılamalarında anlamlı bir farklılık bulunmaması, yaş değişkeninden ziyade gelişim dönemlerinde yaşanan deneyimlerin (ebeveynliğe geçiş, işe başlama, işten ayrılma ve emeklilik gibi) daha önemli olduğu düşüncesini akla getirmektedir. Bu bulgu Bağcı (2013) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla tutarlılık gösterirken Dursun (2010) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla uyuşmamaktadır. Araştırmadan elde edilen başka bir bulgu olarak araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları değişkenlerinden aldıkları puanların, ebeveynlerin öğrenim düzeyine göre

anlamli düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Nitekim Yavuzer (2011) ebeveynlerin eğitim düzeyleri ne olursa olsun çocuklarla nitelikli zaman geçirilmesinin daha önemli olduğunu belirtmiştir. Başka bir ifadeyle ebeveynlerin eğitim düzeyleri düşük ya da yüksek olsa da çocuklarıyla nitelikli zaman geçirmeyi başaran ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlarla etkili bir şekilde baş edebilecekleri söylenebilir. Bu araştırmada çocuklarda dışadönük problem davranışların ebeveynlerin öğrenim düzeyine göre anlamli düzeyde farklılaşmaması, ilgili alanyazında eğitim düzeyi arttıkça ebeveynlerin sosyoekonomik düzeylerinin yükselerek çocuklarıyla nitelikli zaman geçirme olasılıklarının arttığı (Vernon-Feagans vd., 2012) ve bu durumun ebeveynlerin çocuklarında daha az problem davranış algılamalarında etkili olduğunu ifade eden araştırma bulgularıyla uyuşmadığı söylenebilir (Kadan, 2010; Seven, 2007; Yılmaz, 2000). Ayrıca araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları değişkenlerinden aldıkları puanların, araştırmada belirlenen evlilik ilişkisiyle ilgili değişkenler açısından (evlilik süresi ve evlenme şekli) anlamli düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu araştırma bulgularından hareketle ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları değişkenlerinden aldıkları puanların, evlilik ilişkisiyle ilgili değişkenler tarafından etkilenmediği söylenebilir. İlgili alanyazında ebeveynlerin evlenme şekli ve evlilik süresi değişkenlerine göre çocuklarda problem davranışları inceleyen sınırlı sayıda araştırmaya rastlanılmıştır. Özbey (2012) tarafından yapılan bir araştırmada ebeveynlerin evlenme şekli ve evlilik süresine göre çocuklarda problem davranışların anlamli düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Son bulgu olarak ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları değişkenlerinden aldıkları puanların çocukların cinsiyeti, yaşı ve doğum sırasına göre anlamli düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu araştırmada çocuklarda dışadönük problem davranışların çocukların cinsiyeti değişkeninden etkilenmediğinin ortaya çıkması ise çocuklarda problem davranışları açıklayan kırılma ya da farklı yollar modeline ilişkin varsayımların desteklenmediğini göstermektedir. Başka bir ifadeyle bu sonuçlar kız çocuklarına nispeten erkek çocukların olumsuz deneyimlerle karşı karşıya kaldıklarında sorunları dışsallaştırmaya karşı kırılmalıklarını ortaya koymamaktadır (Zhao vd., 2022). Öte yandan araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları değişkenlerinden aldıkları puanların, çocukların yaşına anlamli düzeyde farklılaşmaması ise araştırmanın amacı doğrultusunda ebeveynlerin yalnızca ergenlik öncesi dönemdeki çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmeleri ve dolayısıyla gelişim dönemleri arasındaki farklılıkların

araştırılmamasından kaynaklandığı ifade edilebilir. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlara ilişkin algı düzeylerinin, çocukların doğum sırasından etkilenebilmesi; genel anlamda çocukların doğum sırası arttıkça ebeveynlerin ebeveynliğe yönelik ilgilerinin azaldığı ve çocuklarda problem davranışlarla baş etmede zorlandıklarını ifade eden araştırma sonuçlarıyla uyusmamaktadır (Tazeoğlu, 2011). Ancak anne-babaların ebeveynliğe yönelik ilgilerinin genellikle ikinci çocuktan sonra azaldığı düşünülmektedir (Seçer vd., 2008). Bu çalışmada ebeveynlerin genellikle ikinci çocuklarını düşünerek ölçekleri yanıtladıkları olmaları, çocuklarda problem davranışların çocukların doğum sırası değişkenine göre farklılaşmaması sonucunu açıklayabilir.

Aşağıda evlilik uyumu, çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve ortak ebeveynlik değişkenleri arasındaki ilişkiye yönelik elde edilen araştırma sonuçları tartışılmıştır.

5.4. Evlilik Uyumu ile Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analiz Sonuçlarının Yorumlanması

Araştırmada evlilik uyumu ve alt boyutları ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları arasında negatif yönde zayıf ya da çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, çocuklarda davranış sorunlarının önlenmesi bakımından evlilik uyumunun önemini vurgulayan teori ve araştırmalarla tutarlı olduğu söylenebilir. İlgili alanyazında evlilik çatışmasının yüksek olduğu ailelerden gelen çocukların davranış problemlerinin, evlilik çatışması düşük olan ailelerden gelen çocuklara göre daha fazla olduğu ifade edilmektedir (Crockenberg & Langrock, 2001; Cummings vd., 1994; Cummings & Davies, 2002; Fincham & Osborne, 1993; Grych & Fincham 1990; Ingoldsby vd., 1999; Jenkins & Smith, 1991; Katz & Gottman, 1993; Kızıldağ & Şendil, 2006; Papp vd., 2004; Şirvanlı-Özen, 1999). Ayrıca evlilik uyumu ile çocukların davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir meta-analiz araştırmasında bu değişkenler arasında küçük ile orta düzeyde bir etki büyüklüğünün olduğu görülmüştür. Başka bir ifadeyle düşük düzeyde evlilik uyumu mutlaka çocuklarda davranış sorunlarına neden olmamaktadır (Buehler vd., 1997). Evlilik uyumu, çocukların davranış problemleri sergileme düzeyinden etkilenebilmektedir. Dolayısıyla evlilik uyumu ile çocuklarda problem davranışlar arasında çift yönlü etkiler olduğu düşünülmesinin yanı sıra üçüncü değişkenlerin bu ilişkiyi açıklayabildiği

araştırmalar da vardır (Ren & Xu, 2019). Bununla birlikte evlilik uyumunun çocuklarda davranış sorunlarına nasıl etki edebileceğinin anlaşılması, çocuklarda davranış sorunlarının önlenmesi veya tedavi edilebilmesi için büyük bir önem taşımaktadır (O’Leary & Vidair, 2005). Nitekim uyumlu bir evlilik ilişkisinde ebeveynlerin kişilerarası çatışmaları yönetme, duyguları düzenleme, farklı görüşlere saygı duyma ve stresle başa çıkma noktasında olumlu davranışları modelleyecekleri düşünülmektedir. Gözlemledikleri bu olumlu davranışları sosyal etkileşimlerinde taklit eden çocukların ise uyum ve davranış sorunları yaşama riskleri azalabilmektedir (Fincham vd., 1994).

5.5. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ile Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analiz Sonuçlarının Yorumlanması

Araştırmada ortak ebeveynlik ve olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi boyutları (birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi) ile çocuklarda dışadönük davranış problemleri ve alt boyutları arasında negatif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. İlgili alanyazında iki ebeveynli çekirdek aile sistemleri bağlamında ortak ebeveynlik dinamikleri üzerine gerçekleştirilen araştırmalarda, eşler arasındaki çocuk yetiştirme konularındaki destek ve dayanışmanın çocukların uyumunu sağlama bakımından önemli işlevlere hizmet ettiği kanıtlanmıştır (Feinberg, 2003). Dolayısıyla uyumlu bir ortak ebeveynlik ilişkisinin, sıcak ve hassas ebeveynliği teşvik ederek her ebeveyn için bir destek temeli sağladığı ve böylece çocukların duygusal güvenliği ve psikolojik uyumu üzerinde olumlu etkileri olduğu varsayılabilir (Camisasca vd., 2019). Örneğin; bir meta-analiz araştırmasında, yüksek iş birliği ve anlaşmanın yanı sıra düşük çatışma ve üçgenleşmeyle karakterize edilen olumlu ortak ebeveynlik ilişkilerinin çocuklarda daha az içedönük ve dışadönük davranış sorunlarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Teubert & Pinquart, 2010). Yapılan diğer araştırmalarda da erken çocukluk dönemindeki destekleyici ortak ebeveynlik ilişkilerinin, orta çocukluk döneminde dışadönük davranış sorunlarını azalttığı bulunmuştur (Choi vd., 2019; Parkes vd., 2019). İlgili alanyazında ortak ebeveynlik ilişki kalitesinin çocuklarda içedönük ve dışadönük davranış sorunları gibi sosyal-duygusal sonuçlarla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Cabrera vd., 2012; Jahromi vd., 2018; Kolak & Vernon-Feagans, 2008; Schoppe-Sullivan vd., 2001; Scrimgeour vd., 2013).

Araştırmada olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi boyutları (birlikte ebeveynlik çatışması ve eşin ebeveynliğinin küçümsenmesi) ile çocuklarda dışadönük davranış problemleri ve alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlarla benzer olarak ilgili alanyazında olumsuz ortak ebeveynlik deneyimlerinin çocuklarda dışadönük davranış sorunlarıyla ilişkili olduğu bulgulanmıştır (Karreman vd., 2008; Schoppe-Sullivan vd., 2001; Schoppe-Sullivan vd., 2009; Westerman & Massoff, 2001; Zemp vd., 2018). Benzer konuda yapılan bazı araştırmalarda da zayıf ortak ebeveynlik ilişkisinin kuralları ihlal etme ve saldırganlık gibi çocuk ve ergenlerde duygusal ve davranışsal problemlerle bağlantılı olduğu tutarlı bir şekilde bulunmuştur (Feinberg, 2003; Jones vd., 2018).

Araştırma sonucunda olumlu ortak ebeveynlik deneyimlerinin çocuklarda daha az dışadönük davranış problemleri ilişkili olduğu görülürken, olumsuz ortak ebeveynlik deneyimlerinin çocuklarda daha çok dışadönük davranış problemleri ilişkili olduğu görülmüştür. Ortak ebeveynlik ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar arasında gözlemlenen bu çift yönlü ilişkilerin, aile sistemleri teorisinin çocukların ve ailelerin gelişim süreci boyunca birbirlerini karşılıklı olarak etkilediği varsayımıyla tutarlı olduğu ifade edilebilir (Morris vd., 2007). Bu doğrultuda çocukların sosyal-duygusal sorunlarının (örneğin, saldırganlık, dikkat sorunları, kaygı) da ebeveynler için zorluklar yaratarak ebeveynlik ilişkilerinde sorunlara neden olabileceğinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Ren & Xu, 2019). İlgili alanyazında, bu araştırma bulgularını destekleyen benzer araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırma sonuçları incelendiğinde; destekleyici ortak ebeveynlik davranışlarının (sıcaklık, işbirlikçi) çocuklarda daha iyi sosyal-duygusal gelişimle ilişkili olduğu görülürken çatışmacı ve rekabetçi ortak ebeveynlik davranışlarının (düşmanca, rekabetçi) saldırganlık ve dikkat sorunları gibi çocuğun sosyal-duygusal gelişimindeki problemlerle ilişkili olduğu görülmektedir (Gerace, 2016). Bunun yanı sıra ortak ebeveynlik kalitesi ile çocukların dışadönük ve içedönük davranış semptomları arasındaki ilişki ebeveynlik stilleri ve evlilik kalitesi değişkenleri kontrol edildikten sonra dahi anlamlı kalmaya devam etmektedir (Ren & Xu, 2019).

Ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda sosyal-duygusal uyumu neden etkileyebileceği açıklanırken ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecindeki karşılıklı destek ve iş birliğinin ailede güvenlik ve aidiyet duygularını teşvik edebileceği düşünülmektedir (Karreman vd., 2008). Bir çift ortak ebeveynlik desteğinin yüksek ve çatışmanın düşük

olduğu uyumlu bir ortak ebeveynlik ilişkisine sahip olduğunda, daha iyi psikolojik uyum ve daha olumlu ebeveynlik uygulamaları sergileyebilmektedir (Cabrera vd., 2012; Kwon vd., 2013; Parkes vd., 2019). Bu durum ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine odaklanmasını sağlayarak anne, baba ve çocuk etkileşimlerinin uyumlu bir şekilde iç içe geçtiği olumlu bir aile ortamını destekleyebilmektedir. Böylece ebeveynler çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabilmeye dair çocuklarının fiziksel ve psikolojik durumlarının daha çok farkında olabilmektedir (McHale & Rotman, 2007). Buna karşın ebeveynler birbirlerinin ebeveynlik çabalarını engellediklerinde ise aile ortamında olumsuz iletişim kalıplarını modelleyerek çocuklara tutarsız çevresel ipuçları iletebilmektedir. Bu nedenle yüksek kaliteli ortak ebeveynlik ilişkilerine sahip ailelerden gelen çocuklar, sosyal açıdan daha uygun davranışlar, gelişmiş duygusal güvenlik, daha yüksek öz düzenleme yetenekleri ve olumlu sosyal-duygusal uyum gösterebilmektedir (Karremman vd., 2008). Öte yandan ebeveynlerin çocuklarının önünde birbirlerinin ebeveynlik davranışlarını eleştirdikleri rekabetçi ve çatışmacı ortak ebeveynlik davranışlarının çocukların dışadönük davranış sorunlarıyla ilişkili olduğu varsayılmaktadır (Schoppe-Sullivan vd., 2001). Örneğin, ebeveynler arasında yıkıcı ve olumsuz duygusal çatışma gören çocukların (8-16 yaş arası), ebeveynlerinden yapıcı çatışma ve olumlu duygusallığa tanık olan çocuklara göre saldırgan davranış gösterme olasılıklarının daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur (Cummings vd., 2006).

5.6. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analiz Sonuçlarının Yorumlanması

Ortak ebeveynlik ve olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi boyutları (birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi) ile evlilik uyumu ve alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna karşın olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi boyutları (birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi) ile evlilik uyumu ve alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bu bulgular evlilik ve ortak ebeveynlik alt sistemleri arasında bağlantı olduğunu göstermektedir (Merrifield & Gamble, 2013). Feinberg (2003) evlilik ile ortak ebeveynlik arasındaki ilişkiyi dinamik ve çift yönlü olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla Aile Sistemleri Teorisinin ana ilkesi doğrultusunda bu araştırmada eş (evlilik) ve ortak ebeveynlik alt sistemlerinin

birbirleriyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılabilir. Başka bir ifadeyle evlilik kalitesi ortak ebeveynlik kalitesiyle ilişkilendirilen bir faktördür. Benzer şekilde ilgili alanyazında evlilik ile ebeveyn alt sistemleri arasında ilişki olduğu belirtilmektedir (Katz & Gottman, 1996; Pedro vd., 2012; Schoppe-Sullivan vd., 2004). Araştırmalarda ortak ebeveynlik kalitesi ile evlilik/ilişki kalitesi arasında pozitif yönde güçlü bağlantılar olduğu bulunmuştur (Christopher vd., 2015; Feinberg vd., 2012; Pedro vd., 2012; Schoppe-Sullivan vd., 2004; Van Egeren, 2003). Spesifik olarak evlilik uyumunun hem işbirlikçi hem de çatışmacı ortak ebeveynlik süreçleriyle ilişkili olduğu araştırmalara rastlanılmaktadır (Young vd., 2017). Araştırmalar, tutarlı olarak çiftlerin daha yüksek evlilik kalitesinin daha yüksek olumlu ortak ebeveynlik deneyimiyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Christopher vd., 2015; Katz & Gottman, 1996; Schoppe-Sullivan vd., 2007; Yuan, 2016). Dolayısıyla bu araştırmadan elde edilen bulguların evlilik ilişkisinin, ortak ebeveynlik iş birliği gibi olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi boyutlarıyla pozitif yönde ve ortak ebeveynlik çatışması ve üçgenleşme gibi olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi boyutlarıyla negatif yönde bağlantılı olduğunu gösteren mevcut araştırma bulgularıyla (Ece vd., 2023; Kolak & Volling, 2007; Pedro vd., 2012; Peltz vd., 2018) uyumlu olduğu ifade edilebilir. Ayrıca bu araştırmada bulunan değişkenler arasındaki orta düzeyde etkilerin, aile sistemleri teorisi tarafından savunulan kavramsallaştırmayla teorik olarak tutarlı olduğu görülmüştür. Bilindiği üzere bu teoride evlilik ve ortak ebeveynlik at sistemlerinin birbirlerinden farklı ancak birbirleriyle ilişkili olduğu iddia edilmektedir (Feinberg, 2003).

Aşağıda evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi değişkenlerinin çocuklarda dışadönük problem davranışları yordama durumuna yönelik elde edilen araştırma sonuçları tartışılmıştır.

5.7. Evlilik Uyumu ve Ortak Ebeveynlik İlişkisi Değişkenlerinin Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışları Yordama Durumuna Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçlarının Yorumlanması

Yedinci ve son araştırma sorusuna yönelik araştırma bulguları incelendiğinde; çoklu regresyon analizi sonucunda sırasıyla eşin ebeveynliğini küçümseme, aile ilişkilerinin ortak yönetimi, görüş birliği, birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve birlikte ebeveynlik desteği değişkenleri çıkarılarak yordayıcı değişkenlerden her birinin t testlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu Model 7'ye

ulaşılmıştır. Pearson korelasyon analizi sonuçlarında çocuklarda dışadönük problem davranışların evlilik uyumu alt boyutları değişkenlerine göre ortak ebeveynlik ilişkisi alt boyutları değişkenleriyle daha güçlü düzeyde ilişkili olduğu bulunmasına rağmen çoklu regresyon analizinde ortak ebeveynlik ilişkisi alt boyutlarına ilişkin değişkenlerin (eşin ebeveynliğini küçümseme, aile ilişkilerinin ortak yönetimi, birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve birlikte ebeveynlik desteği) beta değerleri düşük olması nedeniyle regresyon denkleminde daha önce çıkması dikkat çekicidir. Başka bir ifadeyle evlilik uyumu ve alt boyutları ile ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutları değişkenleri birlikte ele alındığında çocuklarda dışadönük problem davranışlar üzerinde evlilik uyumu ve alt boyutları değişkenlerinin yordayıcılık özellikleri daha güçlü bir şekilde ortaya çıkmıştır. Nitekim Bronfenbrenner'in ekolojik modeli ışığında bu bulguyu yorumlamak gerekirse; bu modelde çocuğun mikrosisteminin bir parçasını oluşturan evlilik ilişkisinin çocuğun gelişimini doğrudan etkilediği varsayılmaktadır. Bu varsayım doğrultusunda yakın çevrenin çocuğun psikolojik gelişimini doğrudan etkileyen başlıca araçlardan biri olarak eşler arasındaki etkileşim görülmektedir. Öte yandan Bronfenbrenner, evlilik ilişkisinin çocuk gelişimi üzerindeki doğrudan etkisinin ötesinde evliliğin ebeveynlik ilişkisi yoluyla çocukları dolaylı olarak nasıl etkilediğini de vurgulamaktadır. İkinci dereceden etkiler olarak tanımlanan bu tür dolaylı etkiler, evlilik ilişkisinin ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşimleri yönlendirdiğine işaret etmektedir (Bronfenbrenner, 1979). Ayrıca ekolojik modelde evlilik ilişkisinin ebeveynlik için bir destek sistemi olarak önemini altı çizilmektedir. Örneğin, eşleri tarafından desteklendiğini hisseden annelerin daha yüksek evlilik doyumu ve ebeveynliğe karşı daha olumlu tutumlara sahip olma eğiliminde oldukları düşünülmektedir (Bronfenbrenner, 1986, Akt., Fincham & Hall, 2005). Bronfenbrenner'in ekolojik modelinin yanı sıra aile sistemleri teorisine göre yürütücü alt sistem olan ebeveynler arasındaki ilişki, ailenin ve bireysel işleyişin tüm yönlerinin önemli bir yordayıcısı olarak yorumlanabilmektedir. Esasen iki ebeveynli ailelerde genellikle evlilik ilişkisi ortak ebeveynlik gibi diğer aile alt sistemlerinden önce oluştuğu için evlilik alt sistemi, aile alt sistemleri arasındaki ilişkileri yönlendiren önemli bir güç olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla evlilik ilişkisi ebeveyn-çocuk ilişkilerinin birincil yordayıcısı olarak varsayılırken, ortak ebeveynlik ilişkisi ise ikincil yordayıcı olarak varsayılmaktadır (Bonds & Gondoli, 2007).

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu olarak Model 7'deki yordayıcı değişkenlerin (ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması değişkeni ile evlilik uyumunun alt boyutu olan doyum ve uzlaşım değişkenleri) yordanan

değişkendeki (çocuklarda dışadönük problem davranışlar) varyansın %43.1'ini açıkladığı saptanmıştır. Buna göre ebeveynlerin algısına göre çocuklarda dışadönük problem davranış puanlarının %56.9'unun araştırmaya dahil edilmeyen başka değişkenler tarafından açıklandığı söylenebilir. Sonuç olarak bu araştırmada ortak ebeveynlik alt sistemi ile eş alt sisteminin çocukların uyumu üzerindeki etkisi ortaya konulmuştur. İlgili alanyazında bu araştırma bulgusunu destekleyen araştırma sonuçları bulunmaktadır. Bu araştırmalarda evlilik doyumu ve ebeveynlerin ortak olarak birlikte çalışma yeteneklerinin (düşman olmanın aksine) çocuklarda dışadönük davranış sorunlarını etkilediği bulunmuştur (Baril vd., 2007; Camisasca vd., 2016; Katz & Low, 2004; Stroud vd., 2015).

Çoklu regresyon analizi sonucunda elde edilen son model (Model 7) incelendiğinde, ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması değişkeninin çocuklarda dışadönük davranış problemleri pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Bu bulgunun eşlerin etkili bir ortak ebeveynlik ilişkisi kurmalarının çocuklarda uyum problemleri üzerindeki yayılma etkisini ortaya koyduğu söylenebilir. Bu durum da çatışmacı ortak ebeveynlik davranışlarının ebeveynlik uygulamalarını etkileyebileceğini ve bunun da çocukların uyumunu etkileyebileceğini gözler önüne sermektedir (Faubert vd., 1990). Araştırma sonuçları genellikle ebeveynlerin ortak ebeveyn olarak birlikte çalışmamalarının, çocukların uyumunda ve çocuklarda davranış sorunlarının gelişiminde belirgin bir rol oynadığını göstermiştir. İlgili alanyazın incelendiğinde ortak ebeveynlik çatışması ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar arasındaki bağlantıları gösteren araştırma sonuçları bulunmaktadır. Bu araştırmalarda çatışmacı ve rekabetçi ortak ebeveynlik deneyimlerinin kuralları ihlal etme ve saldırganlık gibi çocuk ve ergenlerde davranışsal problemlerle bağlantılı olduğu tutarlı bir şekilde bulunmuştur (Cummings vd., 2004; El-Sheikh vd., 2001; Feinberg, 2003; Grych & Fincham, 1990; Ingoldsby vd., 1999; Jones vd., 2018; Katz & Low, 2004; Kolak & Volling, 2013; Kouros vd., 2010; McHale vd., 2000; McHale & Rasmussen, 1998; Schoppe-Sullivan vd., 2001; Umemura vd., 2015). Özellikle sürekli olarak ebeveyn çatışmasının ortasında kalan çocukların olumsuz duygular yaşamaları muhtemel olduğundan ortak ebeveynlik sorunlarının çocuklarda DEHB ve karşı gelme bozukluğu dahil olmak üzere çeşitli davranış problemlerine ilişkin belirli semptomları yordadığı varsayılmıştır. Umemura vd. (2015) tarafından yapılan bir araştırma sonucunda ise çatışmacı ve rekabetçi ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda karşı gelme bozukluğu

semptomlarını önemli ölçüde yordadığı görülmektedir. Ebeveyn çatışmasına tanıklık eden çocukların uyumsuz davranışları modelleyebildikleri bilinmektedir. Örneğin, ebeveynlerinden yapıcı çatışma ve olumlu duygusal yaşantılara tanık olan çocuklara göre ebeveynler arasında yıkıcı ve olumsuz duygusal çatışma gören çocukların (8-16 yaş arası) saldırgan davranış gösterme olasılıklarının daha yüksek olduğu öne sürülmüştür (Cummings vd., 2004). Başka bir araştırmada beş yaşında (ebeveynler tarafından yıllık olarak rapor edilen) ebeveynler arası çatışmayı izleyen çocukların sekiz yaşında dışadönük davranış semptomları geliştirme risklerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Kouros vd., 2010). Benzer şekilde ebeveynler arasında uyumsuzluk ve çatışma olduğunu düşünen çocukların, akranlarına göre daha fazla davranış sorunu gösterdikleri saptanmıştır (McHale vd., 2000). Başka bir ifadeyle ebeveynlerin ortak ebeveynlik çatışmasında artışlar bildirmesi durumunda çocukların dışadönük problem davranışlarının arttığı görülmüştür. Özellikle ebeveynler arasında çatışmaya maruz kalmanın, duygusal güvenlik hipotezinde savunulduğu üzere olumsuz duygusal uyarılma yoluyla çocuklarda duygusal güvensizliğe yol açabildiği iddia edilmiştir (Davies & Cummings, 1994). Nitekim ebeveynler arasında yıkıcı evlilik ve ebeveynlik çatışmasına tanık olan çocukların saldırgan davranışlar sergileme riskleri daha yüksek olabilmektedir (Keller vd., 2009). Öte yandan olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi, ebeveynlik görevlerini başarıyla yerine getirmenin ve/veya görevleri eşit olarak bölmenin ötesine geçerek çocuğa dayanışma ve ortak amaç duygusunu iletebilmektedir (Cowan & McHale, 1996). Bu nedenle ortak ebeveynlik çatışması, çocukların uyum sorunları üzerinde önemli düzeyde etki yaratabilmektedir (Zhao vd., 2022). Benzer şekilde çok sayıda araştırmada ebeveynler arası çatışmanın tek başına çocuklarda uyum sorunlarının ortaya çıkabilmesi noktasında önemli bir risk faktörü olduğu bulunmuştur (Grych & Fincham, 1990). Yani ortak ebeveynlik ilişkisi daha az çatışmalı olan bir aile ortamı, çocukların sağlıklı gelişimini destekleyebilmektedir (Oh vd., 2021). Buna karşın çatışmaların yapıcı bir şekilde yönetilmesi durumunda çocukların gelişiminin olumsuz yönde etkilenmediği görülmektedir (Karreman vd., 2008).

Çoklu regresyon analizi sonucunda elde edilen başka bir bulgu olarak evlilik uyumunun alt boyutları olan doyum ve uzlaşım değişkenlerinin çocuklarda dışadönük davranış problemleri negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Dolayısıyla evlilik doyumunun ve evlilikle ilgili konularda uzlaşım içerisinde olmanın çocukların uyumunu olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Sonuç olarak evliliklerinden memnun ve

önemli konularda uzlaşım içerisinde olan ebeveynler, çocuklarının uyumunu destekleyebildiği ifade edilebilir. Bu bulgunun çocuklarda davranış sorunlarının yordanmasında evlilik ilişkisinin önemini vurgulayan teori ve araştırmalarla tutarlı olduğu söylenebilir. İlgili alanyazında evlilik doyumunun çocukların problem davranışları üzerinde doğrudan etkisi olduğu görülmektedir (Qian vd., 2020). Ayrıca hem annelerin hem de babaların evlilik doyum düzeyleri, diğer değişkenler kontrol edildiğinde dahi çocuklarda problem davranış düzeyleriyle ilişki olduğu bulunmuştur (Fishman & Meyers, 2000). Bu sonuçlar, evlilik alanındaki olumlu deneyimlerin çocukların uyumunu etkilediğini açıklayan modeller tarafından desteklenmektedir (Grych, 2002). Dolayısıyla evlilik doyumu ve uzlaşım değişkenlerinin çocukların uyumunu olumlu yönde etkilemesi; evlilik ilişkisinin yalnızca eşler alt sisteminde değil, ebeveyn-çocuk ilişkisinde de önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Çoklu regresyon analizi sonucunda elde edilen modelde büyükten küçüğe doğru standardize edilmiş regresyon katsayıları incelendiğinde, birlikte ebeveynlik çatışması değişkenine ilişkin standardize edilmiş regresyon katsayısının uzlaşım ve doyum değişkenlerine ilişkin regresyon katsayılarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Esasen Grych ve Fincham (1990), çocukların ebeveynler arası çatışmalara tepkilerini değerlendirerek çocukların ebeveynler arası çatışmalardan diğer evlilik çatışmalarından daha olumsuz etkilendiğini bulmuştur. Dolayısıyla ebeveynler arasında çocuk yetiştirme konularıyla ilgili anlaşmazlıkları ifade eden ortak ebeveynlik çatışmasının çocukların gelişiminde ve uyumunda merkezi bir rol oynadığı söylenebilir (Zou & Wu, 2020).

Sonuç olarak araştırmadan elde edilen bulgular çocukların bütüncül gelişimlerinin desteklenebilmesi için gerek evlilik kalitesini gerekse de ortak ebeveynliğe ilişkin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirmenin açıkça önemli olduğu görüşünü desteklemektedir. Esasen okul öncesi dönem çocuklarına göre okul çağı çocukları, ebeveynlerinin sevgi gösterilerine olan ihtiyaçlarının azaldığını (artık ebeveynleri tarafından öpülmesinin ve kucaklanmasının gerekmediğini) başka bir ifadeyle böyle bir sevgi gösterisine ihtiyaçları olmayacak kadar büyümüş olduklarını düşünebilmektedir. Öte yandan bu çocuklar ebeveynlerinin sevgi ve desteğinin yanında büyük ölçüde öğretmenleri ve arkadaşlarının kendisini sevmesini ve beğenmesini istemektedir (Akboy, 1997). Ancak çocuklarda kurallara karşı gelme ve saldırgan davranışlar gibi dışadönük davranış sorunlarının; çocukların kendileri için yeni sayılan okul ortamına uyum sağlayabilmelerini, sınıf düzenine uymalarını, çalışma alışkanlığını kazanmalarını engelleyerek çocukların

öğretmen ve akranlarıyla olumlu etkileşimler kurmalarını zorlaştırabildiği düşünülmektedir (Can, 2015). Sonuç olarak çocukların psikolojik, sosyal ve akademik gibi çeşitli alanlarda uyumlarının geliştirilebilmesi bakımından ebeveynlerin evlilik ve ortak ebeveynlik ilişkisine odaklanması büyük bir önem taşımaktadır.

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar özetlenmiş olup araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacı ve uygulayıcılara öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Birinci, ikinci ve üçüncü araştırma sorularından elde edilen bulgular incelendiğinde;

- Annelere göre babaların evliliklerini uyum, doyum ve görüş birliği açısından daha olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ebeveynlerin cinsiyetinin uzlaşım alt boyutu üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur.
- Çalışmayan ebeveynlere göre çalışan ebeveynlerin evliliklerini uyum ve doyum açısından daha olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın ebeveynlerin çalışma durumunun uzlaşım ve görüş birliği alt boyutları üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur.
- Öğrenim düzeyi ilkokul olan ebeveynlere göre öğrenim düzeyi lise ve ön lisans/lisans olan ebeveynlerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan ebeveynlerin öğrenim düzeyi fark etmeksizin evliliklerini uyum, uzlaşım ve görüş birliği açısından benzer algıladıkları saptanmıştır.
- Görücü usulüyle evlenen ebeveynlere göre severek/flört ederek evlenen ebeveynlerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın ebeveynlerin evlenme şekli fark etmeksizin evliliklerini uyum, uzlaşım ve görüş birliği açısından benzer algıladıkları saptanmıştır.
- Çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ve çocuk yetiştirme konularını biraz konuşan ebeveynlere göre çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarından daha yüksek puan aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ve çocuk yetiştirme konularını biraz konuşan ebeveynlere göre çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin evlilik uyumu, doyum ve görüş birliği alt boyutlarından daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Bunun yanı sıra çocuk

yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin evlilik uyum düzeylerinin, çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

- Erkek çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlandıran ebeveynlere göre kız çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlandıran ebeveynlerin evliliklerini uyum, doyum ve uzlaşım açısından daha olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan çocukların cinsiyetinin görüş birliği alt boyutu üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur.
- 6-7 yaş aralığındaki çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlandıran ebeveynlere göre 8--9 yaş aralığındaki çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlandıran ebeveynlerin evliliklerini görüş birliği açısından daha olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak çocukların yaşı fark etmeksizin ebeveynlerin evliliklerini uyum, doyum ve uzlaşım açısından benzer algıladıkları bulunmuştur.
- Ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarına ilişkin puanların, ebeveynlerin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarından aldıkları puanların, evlilik süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarından aldıkları puanların, çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Ebeveynlerin evlilik uyumu ve alt boyutlarından aldıkları puanların, çocukların doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Annelere göre babaların ortak ebeveynlik ilişki düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca annelere göre babaların ortak ebeveynlik ilişkisini anlama, destek ve iş bölümü açısından daha olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın anne ve babaların ortak ebeveynlik ilişkisini aile ilişkilerinin ortak yönetimi açısından benzer algıladıkları saptanmıştır.
- Babalara göre annelerin ortak ebeveynlik ilişkisinin birlikte ebeveynlik çatışması ve eşin ebeveynliğini küçümseme alt boyutlarından aldıkları puanların daha yüksek olduğu bulunmuştur. Başka bir ifadeyle annelerin ortak ebeveynlik ilişkisini daha olumsuz algıladıkları söylenebilir.

- Öğrenim düzeyi ön lisans/lisans olan ebeveynlere göre öğrenim düzeyi ortaokul ve lise olan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini anlama ve destek açısından daha olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrenim düzeyi lisansüstü olan ebeveynlere göre öğrenim düzeyi ortaokul olan ebeveynlerin daha destekleyici ortak ebeveynlik ilişkisi algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ebeveynlerin öğrenim düzeyi fark etmeksizin ortak ebeveynlik ilişkisini ve ortak ebeveynlik ilişkisinin iş bölümü, aile ilişkilerinin ortak yönetimi, çatışma ve eşin ebeveynliğini küçümseme alt boyutlarını benzer algıladıkları saptanmıştır.
- Çalışmayan ebeveynlere göre çalışan ebeveynlerin daha işbirlikçi bir ortak ebeveynlik ilişkisi algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın ebeveynlerin ücret karşılığı çalışma durumunun birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik desteği ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi alt boyutları üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur.
- Çalışan ebeveynlere göre çalışmayan ebeveynlerin daha küçümseyici bir ortak ebeveynlik ilişkisi algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan ebeveynlerin ücret karşılığı çalışma durumunun birlikte ebeveynlik çatışması alt boyutu üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur.
- Çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ve biraz konuşan ebeveynlere göre çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla ve tamamen konuşan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişki düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ve biraz konuşan ebeveynlere göre çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla ve tamamen konuşan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini anlama, destek, iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi açısından daha olumlu algıladıkları bulunmuştur. Bunun yanı sıra çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlere göre çocuk yetiştirme konularını tamamen konuşan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini anlama, destek ve iş bölümü açısından daha olumlu algıladıkları saptanmıştır. Üstelik çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ebeveynlere göre çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla konuşan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini aile ilişkilerinin ortak yönetimi açısından daha olumlu algıladıkları belirlenmiştir.
- Çocuk yetiştirme konularını çoğunlukla ve tamamen konuşan ebeveynlere göre çocuk yetiştirme konularını hiç konuşmayan ve biraz konuşan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini daha çatışmacı algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak

çocuk yetiştirme konularını konuşma durumunun eşin ebeveynliğinin küçümsenmesi üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur.

- Büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine biraz ve çoğunlukla müdahale ettiğini düşünen ebeveynlere göre büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine hiç müdahale etmediğini düşünen ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişki düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine biraz müdahale ettiğini düşünen ebeveynlere göre büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine hiç müdahale etmediğini düşünen ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini anlama açısından daha olumlu algıladıkları bulunmuştur. Ancak büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine müdahale etme durumunun birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi alt boyutları üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur.
- Büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine hiç müdahale etmediğini düşünen ebeveynlere göre büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine çoğunlukla müdahale ettiğini düşünen ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini daha çatışmacı algıladıkları bulunmuştur. Ancak büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine müdahale etme durumunun eşin ebeveynliğinin küçümsenmesi alt boyutları üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur.
- Erkek çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlıandıran ebeveynlere göre kız çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlıandıran ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini anlama açısından daha olumlu algıladıkları bulunmuştur. Ancak çocukların cinsiyetinin ortak ebeveynlik ilişki düzeyinin yanı sıra birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü, aile ilişkilerinin ortak yönetimi, birlikte ebeveynlik çatışması ve eşin ebeveynliğinin küçümsenmesi alt boyutları üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur.
- 6-7 yaş grubundaki çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlıandıran ebeveynlere göre 8-9 yaş grubundaki çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtlıandıran ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişki düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca 6-7 yaş grubundaki çocuklarını seçen ebeveynlere göre 8-9 yaş grubundaki çocuklarını seçen ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini anlama, destek ve iş bölümü açısından daha olumlu algıladıkları bulunmuştur. Öte yandan çocukların yaşı fark etmeksizin ebeveynlerin ortak

ebeveynlik ilişkisini aile ilişkilerinin ortak yönetimi açısından benzer algıladıkları bulunmuştur.

- 8-9 yaş grubundaki çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladılan ebeveynlere göre 6-7 yaş grubundaki çocuklarını düşünerek ölçme araçlarını yanıtladılan ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini daha çatışmacı algıladıkları bulunmuştur. Ancak çocukların yaşının eşin ebeveynliğinin küçümsenmesi alt boyutu üzerinde anlamlı düzeyde değişim yaratmadığı bulunmuştur.
- Ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisi ve alt boyutlarından aldıkları puanların ebeveynlerin yaşı, evlilik süresi, evlenme şekli ve çocukların doğum sırası bakımından anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Babalara göre annelerin çocuklarda dışadönük problem davranışların yanı sıra kurallara karşı gelme ve saldırgan davranışları daha yüksek düzeyde algıladıkları bulunmuştur.
- Çalışan ebeveynlere göre çalışmayan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük ve saldırgan problem davranışları daha çok algıladıkları bulunmuştur. Buna karşın ebeveynlerin çalışma durumu fark etmeksizin çocuklarda kurallara karşı gelme davranışları benzer algıladıkları saptanmıştır.
- Çocuk yetiştirmeye dair konuları hiç konuşmayan ve biraz konuşan ebeveynlere göre çocuk yetiştirmeye dair konuları çoğunlukla ve tamamen konuşan ebeveynlerin gerek çocukların dışadönük problem davranış düzeylerini gerekse de çocuklarda kurallara karşı gelme davranış düzeylerini daha düşük algıladıkları bulunmuştur. Ayrıca çocuk yetiştirmeye dair konuları hiç konuşmayan ebeveynlere göre çocuk yetiştirmeye dair konuları çoğunlukla konuşan ebeveynlerin çocuklarda saldırgan davranış düzeylerini daha düşük algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.
- Çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin hiç müdahale etmediğini düşünen ebeveynlere göre çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin çoğunlukla müdahale ettiğini düşünen ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranış düzeylerini daha çok algıladıkları bulunmuştur. Ancak büyük ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecine müdahale etme durumu fark etmeksizin ebeveynlerin çocuklarda kurallara karşı gelme ve saldırgan davranışları benzer algıladıkları saptanmıştır.

- Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların, ebeveynlerin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların, öğrenim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların, evlilik süresi ve evlenme şekline göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutlarından aldıkları puanların, çocukların cinsiyeti, yaşı ve doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Dördüncü, beşinci ve altıncı araştırma sorularından elde edilen bulgular incelendiğinde;

- Evlilik uyumu ve alt boyutları ile çocuklarda dışadönük problem davranışlar ve alt boyutları arasında negatif yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Başka bir ifadeyle evlilik uyum düzeyleri yüksek olan ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışları daha az algıladıkları söylenebilir.
- Ortak ebeveynlik ve olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi boyutları (birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi) ile çocuklarda dışadönük davranış problemleri ve alt boyutları arasında negatif yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Başka bir ifadeyle ortak ebeveynlik ilişkisini olumlu deneyimleyen ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışları daha az algıladıkları söylenebilir.
- Olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi boyutları (birlikte ebeveynlik çatışması ve eşin ebeveynliğinin küçümsenmesi) ile çocuklarda dışadönük davranış problemleri ve alt boyutları arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Başka bir ifadeyle ortak ebeveynlik ilişkisini olumsuz deneyimleyen ebeveynlerin çocuklarda dışadönük problem davranışları daha çok algıladıkları söylenebilir.
- Ortak ebeveynlik ve olumlu ortak ebeveynlik ilişkisi boyutları (birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi) ile evlilik uyumu ve alt boyutları arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Başka bir ifadeyle evlilik uyumları

yüksek olan ebeveynlerin, ortak ebeveynlik ilişkisini de olumlu deneyimledikleri söylenebilir.

- Olumsuz ortak ebeveynlik ilişkisi boyutları (birlikte ebeveynlik çatışması ve eşin ebeveynliğinin küçümsemesi) ile evlilik uyumu ve alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Başka bir ifadeyle daha çatışmacı ve küçümseyici bir ortak ebeveynlik ilişkisi deneyimlediklerini düşünen ebeveynlerin, evlilik uyum düzeylerinin de daha düşük olduğu görülmüştür.

Yedinci araştırma sorusundan elde edilen bulgular incelendiğinde;

- Ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması ile evlilik uyumunun alt boyutu olan doyum ve uzlaşım değişkenlerinin çocuklarda dışadönük problem davranışların %43.1'ini açıkladığı bulunmuştur.
- Ortak ebeveynlik ilişkisinin alt boyutu olan birlikte ebeveynlik çatışması değişkeninin, çocuklarda dışadönük davranış problemleri pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur.
- Evlilik uyumunun alt boyutları olan doyum ve uzlaşım değişkenlerinin, çocuklarda dışadönük davranış problemleri negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur.
- Birlikte ebeveynlik çatışması değişkenine ilişkin standardize edilmiş regresyon katsayısının, uzlaşım ve doyum değişkenlerine ilişkin regresyon katsayılarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Başka bir ifadeyle birlikte ebeveynlik çatışması değişkeninin yordayıcılık özelliğinin en güçlü olduğu saptanmıştır.

6.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle araştırmacı ve uygulayıcılara aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

6.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Aşağıda araştırmacılara yönelik öneriler sıralanmıştır.

- Karmaşık aile dinamiklerinin ve çocuk gelişiminin net bir resmini yakalamak için aile çalışmalarında çoklu yöntemlerin kullanılması büyük bir önem taşımaktadır. İlgili literatüre derinlik katılabilmesi noktasında karma yöntemden yararlanılarak yeni araştırmalar gerçekleştirilebilir.

- Gelecek araştırmalarda boylamsal araştırma desenlerinden yararlanılarak ortak ebeveynlik, evlilik uyumu ve çocuklarda uyum sorunları arasındaki nedensel ilişki araştırılabilir.
- Araştırmada yer alan tüm değişkenlerin ebeveyn bildirimlerine dayandığı göz önünde bulundurulduğunda anne, baba, çocuk ve öğretmen bildirimleri dahil olmak üzere çok kaynaklı verilerden yararlanılarak yeni araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Gelecek araştırmalarda evlilik uyumu, ortak ebeveynlik ve çocuklarda sosyal-duygusal uyum arasındaki ilişkinin farklı aile yapıları (geniş aile ve tek ebeveynli aileler gibi) için incelenmesi önerilebilir. Örneğin, ebeveyn-büyük ebeveyn (büyükanne ve büyükbabalar) arasındaki ortak ebeveynlik ilişki mekanizmalarının yer aldığı karmaşık aile dinamiklerinin evlilik uyumu ve çocukların sosyal-duygusal gelişimiyle nasıl ilişkili olduğu incelenebilir.
- Ortak ebeveynlik ilişkisi, evlilik uyumu ve çocuklarda problem davranışlar değişkenlerinden elde edilen verilerin birbirlerine bağımlı doğası göz önünde bulundurularak eşlerin aktör ve partner etkilerini test edebilme amacıyla gelecek araştırmalarda aktör-partner karşılıklı bağımlılık modelinden yararlanılmasına fırsat sunan ölçümlerin yapılması önerilebilir.

6.2.2. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Aşağıda uygulayıcılara yönelik öneriler sıralanmaktadır.

- Araştırma sonucunda evlilik uyumunun ebeveynlerin cinsiyeti, çalışma durumu, çocukların cinsiyeti ve çocuk yetiştirme konularını konuşma durumuna, ortak ebeveynlik ilişkisinin ebeveynlerin cinsiyeti, çocukların yaşı, çocuk yetiştirme konularını konuşma ve çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumuna ve çocuklarda dışadönük problem davranışların ebeveynlerin cinsiyeti, çalışma durumu, çocuk yetiştirme konularını konuşma ve çocuk yetiştirme sürecine büyük ebeveynlerin müdahale etme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı göz önünde bulundurulduğunda okullarda görev yapan kişilerin (psikolojik danışman, sınıf öğretmeni, branş öğretmenleri ve okul müdürü gibi) veli görüşmelerinde (özellikle problem davranışlara sahip öğrencilerin) yalnızca tek veliyle

görüşmek yerine anne ve babaların birlikte veli görüşmelerine dahil edilmesi yönünde düzenlemeler yapmaları ve görüşmelerinde bu değişkenleri dikkate almaları önerilebilir.

- Evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisi arasında bağlantı olduğu, başka bir ifadeyle eş ve ebeveynlik rollerinin birbirlerini desteklediği gerçeğinden hareketle Milli Eğitim Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının iş birliğiyle ebeveynlerin evlilik uyumu ve ortak ebeveynlik ilişkisinin güçlendirilmesine yönelik eğitimler verilebilir.
- Evlilik ve ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda problem davranışları açıkladığı göz önünde bulundurulduğunda; sağlıklı toplumlar (düşük şiddet ve saldırganlık oranları gibi) için sağlıklı eşler-sağlıklı ebeveynler-sağlıklı çocuklar denkleminin kurulabilmesi bakımından henüz evlenmeden bireylere evlilik, ortak ebeveynlik ile çocuklarda problem davranışlar arasındaki ilişkileri vurgulayan eğitimlerin verilmesi ve özellikle evlilik ve ortak ebeveynlik ilişkisini güçlendirmeye odaklanan evlilik öncesi kursların zorunlu olması önerilebilir. Ayrıca üniversiteler, belediyeler ve halk eğitim merkezleri gibi kurumlar tarafından ebeveynlere evlilik ve ortak ebeveynlik ilişkisinin çocuklarda problem davranışlara etkisini konu alan konferans ve panel gibi etkinlikler düzenlenebilir.
- Araştırmada edilen modelde çocuklarda dışadönük problem davranışların açıklanması noktasında birlikte ebeveynlik çatışması değişkeninin en yüksek beta değerine sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda; okul psikolojik danışmanları seminer, toplantı ve veli görüşmelerinde ebeveynlik çatışmalarının öğrenciler üzerindeki etkilerine dikkat çeken açıklamalarda bulunabilir. Bu doğrultuda çocuklar adına ebeveynlere müdahalede bulunurken uzmanların, ebeveynlerin ortak ebeveynlik anlaşmazlıklarının çocukların gelişimi üzerindeki olumsuz etkisini anlamalarına yardımcı olarak onlara bu tür çatışmaları nasıl azaltacaklarını ve çözeceklerini öğretebilir.
- Psikolojik danışmanların ortak ebeveynlik konusunda farkındalık kazanabilmeleri amacıyla lisans ve lisansüstü düzeyde verilen evlilik ve aile danışmanlığına yönelik derslerde (aile danışmanlığı, anne baba eğitimi, aile

içi ilişkiler ve iletişim, evlilik öncesi psikolojik danışma gibi) ortak ebeveynlik konusuna yer verilebilir.

KAYNAKLAR

- Abdul-Wahab, S. A., Bakheit, C. S. & Al-Alawi, S. M. (2005). Principal component and multiple regression analysis in modelling of ground-level ozone and factors affecting its concentrations. *Environmental Modelling & Software*, 20(10), 1263–1271. <https://doi.org/10.1016/j.envsoft.2004.09.001>
- Abidin, R. R. (1992). The determinants of parenting behavior. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21(4), 407-412. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp2104_12
- Abidin, R. R. & Brunner, J. F. (1995). Development of a parenting alliance inventory. *Journal of Clinical Child Psychology*, 24(1), 31–40. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp2401_4
- Acar, I. H., Ece, C., Saral, B. & Gürmen, S. (2021). Evaluating psychometric properties of the Coparenting inventory with Turkish mothers and fathers of preschool children. *Current Psychology*, 41, 7777-7787. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-01213-1>
- Ahrons, C. R. (1981). The continuing coparental relationship between divorced spouses. *American Journal of Orthopsychiatry*, 51(3), 415-428. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1981.tb01390.x>
- Ahrons, C. R. (2007). Introduction to the special issue on divorce and its aftermath. *Family Process*, 46(1), 3-6. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2006.00187.x>
- Akbaş, M. (2008). *Endüstri meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin evlilik uyumları ile öğretmenlik tutumları arasındaki ilişki*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- Akboy, R. (1997). *Eğitim psikolojisi*. Mikro Yayınları.
- Akgöz-Aktaş, G. (2017). *Baba katılımı ve çocuk uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi: Anne bekçiliği ve evlilik uyumunun etkisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi
- Aktaş, S. (2009). *Eşlerden birini kaygı düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Al-Alawi, S. M., Abdul-Wahab, S. A. & Bakheit, C. S. (2008). Combining principal component regression and artificial neural networks for more accurate predictions of ground-level ozone. *Environmental Modelling & Software*, 23(4), 396–403. <https://doi.org/10.1016/j.envsoft.2006.08.007>
- Alan, C. (2023). *Ortak ebeveynlik ve ebeveynlerde güç paylaşımı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
- Allendorf, K. & Ghimire, D. J. (2013). Determinants of marital quality in an arranged marriage society. *Social Science Research*, 42(1), 59-70. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2012.09.002>
- Allport, B.S., Johnson, S., Aqil, A., Labrique, A.B, Nelson T., Kc, A., Carabas, Y. & Marcell, A.V. (2018). Promoting father involvement for child and family health. *Acad Pediatr*, 18(7), 746-753. <https://doi.org/10.1016/j.acap.2018.03.011>
- Altenburger, L. E., Lang, S. N., Schoppe-Sullivan, S. J., Kamp Dush, C. M. & Johnson, S. C. (2017). Toddlers' differential susceptibility to the effects of coparenting on

- social-emotional adjustment. *International Journal of Behavioral Development*, 41(2), 228–237. <https://doi.org/10.1177/0165025415620058>
- Altenburger, L. E., Schoppe-Sullivan, S. J., Lang, S. N., Bower, D. J. & Kamp Dush, C. M. (2014). Associations between prenatal coparenting behavior and observed coparenting behavior at 9- months postpartum. *Journal of Family Psychology*, 28(4), 495–504. <https://doi.org/10.1037/fam0000012>
- Altınoğlu-Dikmeer, İ., Erol, N. & Gençöz, T. (2014). Evlat edinilmiş ve biyolojik ebeveyniyle yaşayan çocukların davranışsal ve duygusal sorunları ve bağlanma düzeyleri ile anne babalarının çocuk yetiştirme stillerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(4), 234-243. <https://doi.org/10.5080/u7587>
- Amato, P. R. (1993). Children's adjustment to divorce: Theories, hypotheses and empirical support. *Journal of Marriage and the Family*, 55(1), 23-38. <https://doi.org/10.2307/352954>
- Amato, P.R. & Fowler, F. (2002). Parenting practices, child adjustment and family diversity. *Journal of Marriage and Family*, 64, 703-716. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00703.x>
- Amato, P. R., Kane, J. B. & James, S. (2011). Reconsidering the “good divorce”. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 60(5), 511–524. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2011.00666.x>
- Amato, P. R. & Rezac, S. J. (1994). Contact with nonresidential parents, interparental conflict, and children's behavior. *Journal of Family Issues*, 15(2), 191–207. <https://doi.org/10.1177/0192513X94015002003>
- Amerika Psikiyatri Birliği (APA). (2013). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM-5)* (Çev. Ed. E. Köroğlu). Hekimler Yayın Birliği.
- Anderson, C. A. & Bushman, B. J. (2002). Human aggression. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 27-51. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135231>
- Anlıak, Ş. (2004). Okulöncesi dönemde çocuğun yaşamında baba ve erkek öğretmenin rolü ve önemi. *Ege Eğitim Dergisi*, 5(1), 25-33. <https://dergipark.org.tr/en/pub/eggefd/issue/4920/67310>
- Archer, T. & Kostrzewa, R. M. (2012). Physical exercise alleviates ADHD symptoms: regional deficits and development trajectory. *Neurotoxicity Research*, 21, 195-209. <https://doi.org/10.1007/s12640-011-9260-0>
- Arendell, T. (1996). *Co-parenting: A review of the literature*. Philadelphia National Center on Fathers and Families. <http://www.ncof.gse.upenn.edu>
- Ataca, B. & Sunar, D. (1999). Continuity and change in Turkish urban family life. *Psychology and Developing Societies*, 11, 77–90. <https://doi.org/10.1177/097133369901100104>
- Ateş, M. (2018). *Eş uyumu aile içi iletişimi ve anne baba tutumlarının 4-6 yaş çocuğun davranış ve uyumuna etkisinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Austin, V. L. & Sciarra, D. T. (2013). *Çocuk ve ergenlerde duygusal ve davranışsal bozukluklar*. (Çev. Ed. M. Özkes). Nobel Yayınevi.

- Bağcı, C. (2013). *Anne-babaların akılcı olmayan inançlarının aile işlevi ve çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Baptista, J., Sousa, D., Soares, I. & Martins, C. (2018). Fathers' sensitive guidance moderates the association between coparenting and behavioral regulation in preschoolers. *International Journal of Behavioral Development*, 42, 574-580. <https://doi.org/10.1177/0165025418761816>
- Barends, N., Crnic, K. & Belsky, J. (1999, April). *Coparenting and child development in families with toddlers*. Paper presented at the biennial meeting of the Society for Research in Child Development, Albuquerque.
- Bares, C. B., Delva, J., Grogan-Kaylor, A. & Andrade, F. (2011). Personality and parenting processes associated with problem behaviors: A study of adolescents in Santiago, Chile. *Social Work Research*, 35(4), 227-240. <https://doi.org/10.1093/swr/35.4.227>
- Baril, M. E., Crouter, A. C. & McHale, S. M. (2007). Processes linking adolescent well-being, marital love, and coparenting. *Journal of Family Psychology*, 21(4), 645-654. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.4.645>
- Barkley, R. A. (2013). Distinguishing sluggish cognitive tempo from ADHD in children and adolescents: executive functioning, impairment, and comorbidity. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 42(2), 161-173. <https://doi.org/10.1080/15374416.2012.734259>
- Barnett, M. A., Scaramella, L. V., McGoron, L. & Callahan, K. (2011). Coparenting cooperation and child adjustment in low-income mother-grandmother and mother-father families. *Family Science*, 2(3), 159-170. <https://doi.org/10.1080/19424620.2011.642479>
- Baum, N. (2003). Divorce process variables and the co-parental relationship and parental role fulfillment of divorced patients. *Family Process*, 42(1), 117-131. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2003.00117.x>
- Bayraktaroğlu, H. T. & Çakıcı, E. T. (2017). Psychometric Properties of Revised Form of the Dyadic Adjustment Scale in a Sample from North Cyprus. *International Journal of Educational Sciences*, 19(2-3), 113-119. <https://doi.org/10.1080/09751122.2017.1393954>
- Bayraktaroğlu, H., Tezer, M., Beyazıt, U. & Çakıcı, E. (2017). The development and assessment of psychometric properties of Near East Marital Adjustment Scale. *International Journal of Educational Sciences*, 19(2-3), 205-213. <https://doi.org/10.1080/09751122.2017.1393965>
- Beard, K. Y. & Sugai, G. (2004). First Step to Success: An early intervention for elementary children at risk for antisocial behavior. *Behavioral Disorders*, 29(4), 396-409. <https://doi.org/10.1177/019874290402900407>
- Beckmeyer, J., Ganong, L., Coleman, M. & Stafford-Markham, M. (2016). Experiences with coparenting scale: a semantic differential measure of postdivorce coparenting satisfaction. *Journal of Family Issues*, 38(10), 1-20. <https://doi.org/10.1177/0192513X16634764>
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55(1), 83-96. <https://doi.org/10.2307/1129836>

- Belsky, J. (2002) Developmental origins of attachment styles. *Attachment & Human Development*, 4(2), 166-170. <https://doi.org/10.1080/14616730210157510>
- Belsky, J., Crnic, K. & Gable, S. (1995). The determinants of coparenting in families with toddler boys: Spousal differences and daily hassles. *Child Development*, 66, 629-642. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1995.tb00894.x>
- Belsky, J., Putnam, S. & Crnic, K. (1996). Coparenting, parenting and early emotional development. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 74, 45-55. <https://doi.org/10.1002/cd.23219967405>
- Berger, L. M. & McLanahan, S. S. (2015). Income, relationship quality, and parenting: Associations with child development in two-parent families. *Journal of Marriage and Family*, 77(4), 996-1015. <https://doi.org/10.1111/jomf.12197>
- Bernstein, G. A. & Borchardt, C. M. (1991). Anxiety disorders of childhood and adolescence: A critical review. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 30(4), 519-532. <https://doi.org/10.1097/00004583-199107000-00001>
- Berryhill, M.B. (2017). Coparenting and parental school involvement. *Child & Youth Care Forum*, 46, 261–283. <https://doi.org/10.1007/s10566-016-9384-8>
- Betz, C. L. (1995). Childhood violence: A nursing concern. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 18, 149-161. <https://doi.org/10.3109/01460869509087268>
- Bıçakçı, M. (2004). *Annesi çalışan ve annesi çalışmayan çocukların benlik imajlarının ve anne babalarını algılamalarının incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Biehle, S. N. & Mickelson, K. D. (2012). First-time parents' expectations about the division of childcare and play. *Journal of Family Psychology*, 26(1), 36-45. <https://doi.org/10.1037/a0026608>
- Bilir, Ş., Arı, M., Dönmez, B., Atik, B. & San, P. (1991). Türkiye'nin 16 ilinde 4-12 yaşlar arasındaki 50.473 çocuğa fiziksel ceza verme sıklığı ve buna ilişkin problem durumlarının incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 1-14. <https://dergipark.org.tr/en/pub/spcd/issue/21106/227301>
- Bir-Aktürk, E. B. (2006). *Marital satisfaction in Turkish remarried families: Comparison among marital status, effect of stepchildren, and contributing factors*. [Unpublished Master's Thesis]. Middle East Technical University
- Blaustein, K. B. (1999). *The effects of interparental conflict and parent-child conflict on young adult adjustment: A model*. [Unpublished Doctoral Thesis]. Fordham University.
- Block, J. H., Block, J. & Morrison, A. (1981). Parental agreement-disagreement on child-rearing orientations and gender-related personality correlates in children. *Child Development*, 52(3), 965-974. <https://doi.org/10.2307/1129101>
- Blood, R. O. & Wolfe, D. M. (1960). *Husbands and wives: The dynamics of family living*. Free Press Glencoe.
- Bonds, D. D. & Gondoli, D. M. (2007). Examining the process by which marital adjustment affects maternal warmth: the role of coparenting support as a mediator. *Journal of Family Psychology*, 21(2), 288-296. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.2.288>

- Bornstein, M. H. (Ed.). (2019). *Being and becoming a parent*. Routledge.
- Bornstein, M. H., Putnick, D. L. & Suwalsky, J. T. (2018). Parenting cognitions→ parenting practices→ child adjustment? The standard model. *Development and Psychopathology*, 30(2), 399-416. <https://doi.org/10.1017/S0954579417000931>
- Bowlby, J. (1970). Disruption of affectional bonds and its effects on behavior. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 2(2), 75-86. <https://doi.org/10.1007/BF02118173>
- Bozkuş, O. & Araz, A. (2015). Narsisizm ve evlilik uyumu ilişkisinde reddedilme duyarlılığı ve olumlu yanılsamaların aracı rolü. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 3(6), 29-54. <https://doi.org/10.7816/nesne-03-06-02>
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D. & Beach, S. R. H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 964-980. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00964.x>
- Braithwaite, D. O., McBride, M. C. & Schrod, P. (2003). Parent teams and the everyday interactions of co-parenting in stepfamilies. *Communication Reports*, 16, 93-111. <https://doi.org/10.1080/08934210309384493>
- Breheny, M., Stephens, C. & Spilsbury, L. (2013). Involvement without interference: How grandparents negotiate intergenerational expectations in relationships with grandchildren. *Journal of Family Studies*, 19(2), 174-184. <https://doi.org/10.5172/jfs.2013.19.2.174>
- Brody, G. H. & Flor, D. L. (1996). Coparenting, family interactions and competence among African American youths. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 74, 77-91. <https://doi.org/10.1002/cd.23219967407>
- Brody, G. H., Flor, D. L. & Neubaum, E. (1998). Coparenting processes and child competence among rural African-American families. In M. Lewis ve C. Feiring (Eds.), *Families, risk and competence* (pp. 227-243). Lawrence Erlbaum Associates.
- Brody, G. H., Stoneman, Z., Smith, T. & Gibson, N. M. (1999). Sibling relationships in rural African American families. *Journal of Marriage and the Family*, 61(4), 1046-1057. <https://doi.org/10.2307/354023>
- Bronfenbrenner, U. (1979). Contexts of child rearing: Problems and prospects. *American Psychologist*, 34(10), 844-850. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.34.10.844>
- Bronfenbrenner, U. & Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. In R. M. Lerner & W. Damon (Eds.), *Handbook of child psychology: Theoretical models of human development* (pp. 793-828). John Wiley & Sons, Inc..
- Bronte-Tinkew, J., Scott, M. E., Horowitz, A. & Lilja, E. (2009). Pregnancy intentions during the transition to parenthood and links to coparenting for first-time fathers of infants. *Parenting: Science and Practice*, 9(1-2), 1-35. <https://doi.org/10.1080/15295190802656729>
- Brown, G. L., Schoppe- Sullivan, S. J., Mangelsdorf, S. C. & Neff, C. (2010). Observed and reported supportive coparenting as predictors of infant-mother and infant-father attachment security. *Early Child Development and Care*, 180 (1-2), 121-137. <https://doi.org/10.1080/03004430903415015>

- Buchanan, C. M., Maccoby, E. E. & Dornbusch, S. M. (1991). Caught between parents: Adolescents' experience in divorced homes. *Child Development*, 62(5), 1008–1029. <https://doi.org/10.2307/1131149>
- Buckingham-Howes, S., Oberlander, S. E., Hurley, K. M., Fitzmaurice, S. & Black, M. M. (2011). Trajectories of adolescent mother–grandmother psychological conflict during early parenting and children's problem behaviors at age 7. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 40(3), 445-455. <https://doi.org/10.1080/15374416.2011.563473>
- Buckley, C. K. & Schoppe-Sullivan, S. J. (2010). Father involvement and coparenting behavior: Parents' nontraditional beliefs and family earner status as moderators. *Personal Relationships*, 17(3), 413–431. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2010.01287.x>
- Buehler, C., Anthony, C., Krishnakumar, A., Stone, G., Gerard, J. & Pemberton, S. (1997). Interparental conflict and youth problem behaviors: A meta-analysis. *Journal of Child and family studies*, 6, 233-247. <https://doi.org/10.1023/A:1025006909538>
- Buehler, C., Benson, M. J. & Gerard, J. M. (2006). Interparental hostility and early adolescent problem behavior: The mediating role of specific aspects of parenting. *Journal of Research on Adolescence*, 16(2), 265-292. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2006.00132.x>
- Buehler, C. & Welsh, D. P. (2009). A process model of adolescents' triangulation into parents' marital conflict: The role of emotional reactivity. *Journal of Family Psychology*, 23(2), 167–180. <https://doi.org/10.1037/a0014976>
- Bulut-Ateş, F. & Çeçen-Eroğlu, A. (2017). Ergenlerde görülen kuraldışı davranışların yordanmasında anne-baba evlilik çatışması ve çocukluk örselenme yaşantılarının rolü. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(3), 171-183. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/33225/372233>
- Burney, R. V. (2010). *Links between temperament and coparenting: The moderating role of family characteristics*. [Unpublished Doctoral Dissertation]. The University of North Carolina.
- Busby, D. M., Christensen, C., Crane, D. R. & Larson, J. H. (1995). A revision of the Dyadic Adjustment Scale for use with distressed and nondistressed couples: Construct hierarchy and multidimensional scales. *Journal of Marital and Family Therapy*, 21(3), 289-308. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1995.tb00163.x>
- Büyükbayrak, N. (2019). *Ebeveynlerin duygusal zekaları ile çocuklarının sosyal beceri seviyeleri arasındaki ilişkide ortak ebeveynliğin aracı rolü*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Cabrera, N. J., Scott, M., Fagan, J., Steward-Streng, N. & Chien, N. (2012). Coparenting and children's school readiness: A mediational model. *Family process*, 51(3), 307-324. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2012.01408.x>

- Calabro, K., Mackey, T. A. & Williams, S. (2002). Evaluation of training designed to prevent and manage patient violence. *Issues in Mental Health Nursing*, 23, 3-15. <https://doi.org/10.1080/01612840252825446>
- Caldera, Y. M. & Lindsey, E. W. (2006). Coparenting, mother-infant interaction and infant-parent attachment relationships in two-parent families. *Journal of Family Psychology*, 20(2), 275-283. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.20.2.275>
- Camara, K. A. & Resnick, G. (1989). Styles of conflict resolution between divorced parents: Effects on child behavior and adjustment. *American Journal of Orthopsychiatry*, 59(4), 560-575. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1989.tb02747.x>
- Camisasca, E., Miragoli, S., Caravita, S. & Di Blasio, P. (2015). The parenting alliance measure: The first contribution to the validation of the measure in Italian mothers and fathers. *TPM*, 22(1), 71-95. <https://doi.org/10.4473/TPM22.1.6>
- Camisasca, E., Miragoli, S. & Di Blasio, P. (2014). Is the relationship between marital adjustment and parenting stress mediated or moderated by parenting alliance? *Europe's Journal of Psychology*, 10(2), 35-54. <https://doi.org/10.5964/ejop.v10i2.724>
- Camisasca, E., Miragoli, S. & Di Blasio, P. (2016). Families with distinct levels of marital conflict and child adjustment: Which role for maternal and paternal stress? *Journal of Child and Family Studies*, 25(3), 733-745. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0261-0>
- Camisasca, E., Miragoli, S., Di Blasio, P. & Feinberg, M. (2019). Co-parenting mediates the influence of marital satisfaction on child adjustment: The conditional indirect effect by parental empathy. *Journal of Child and Family Studies*, 28(2), 519-530. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1271-5>
- Camisasca, E., Miragoli, S., Di Blasio, P. & Grych, J. (2017). Children's coping strategies to inter-parental conflict: the moderating role of attachment. *Journal of Child and Family Studies*, 4(9), 1099-1111. <https://doi.org/10.1007/s10826-016-0645-9>
- Campbell, S. B. (1997). Behavior problems in preschool children. In Ollendick, T.H., Prinz, R.J. (Eds.) *Advances in Clinical Child Psychology (Volume 19)*. Springer.
- Can, H. (2015). *Babanın çocuk davranış problemleri ve iyi olma hali üzerindeki etkisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Capaldi, D. M., Pears, K. C., Patterson, G. R. & Owen, L. D. (2003). Continuity of parenting practices across generations in an at-risk sample: A prospective comparison of direct and mediated associations. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 31, 127-142. <https://doi.org/10.1023/A:1022518123387>
- Carlson, M. J., McLanahan, S. S. & Brooks-Gunn, J. (2008). Coparenting and non-resident fathers' involvement with young children after a nonmarital birth. *Demography*, 45, 461-488. <https://doi.org/10.1353/dem.0.0007>
- Carlson, M. J., Pilkauskas, N. V., McLanahan, S. S. & Brooks-Gunn, J. (2011). Couples as partners and parents over children's early years. *Journal of Marriage and Family*, 73(2), 317-334. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00809.x>

- Carneiro, C., Corbo-zWarnery, A. & Fivaz-Depeursinge, E. (2006). The Prenatal Lausanne Triologue Play: A new observational assessment tool of the prenatal coparenting alliance. *Infant Mental Health Journal*, 27(2), 207–228. <https://doi.org/10.1002/imhj.20089>
- Chan, S. L. & Park, M. (2005). Project cost estimation using principal component regression. *Construction Management and Economics*, 23(3), 295–304. <https://doi.org/10.1080/01446190500039812>
- Choi, J. K. & Becher, E. H. (2018). Supportive coparenting, parenting stress, harsh parenting and child behavior problems in nonmarital families. *Family Process*, 58, 404–417. <https://doi.org/10.1111/famp.12373>
- Choi, J. K., Parra, G. & Jiang, Q. (2019). The longitudinal and bidirectional relationships between cooperative coparenting and child behavioral problems in low-income, unmarried families. *Journal of Family Psychology*, 33(2), 203–214. <https://doi.org/10.1037/fam0000498>
- Christopher, C., Umemura, T., Mann, T., Jacobvitz, D. & Hazen, N. (2015). Marital quality over the transition to parenthood as a predictor of coparenting. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 3636–3651. <https://doi.org/10.007/s10826-015-0172-0>
- Clark, C., Smuk, M., Lain, D., Stansfeld, S. A., Carr, E., Head, J. & Vickerstaff, S. (2017). Impact of childhood and adulthood psychological health on labour force participation and exit in later life. *Psychological Medicine*, 47(9), 1597–1608. <https://doi.org/10.1017/S0033291717000010>
- Clarke-Stewart, K. A., Vandell, D. L., McCartney, K., Owen, M. T. & Booth, C. (2000). Effects of parental separation and divorce on very young children. *Journal of Family Psychology*, 14(2), 304–326. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.14.2.304>
- Coall, D. A. & Hertwig, R. (2010). Grandparental investment: Past, present, and future. *Behavioral and Brain Sciences*, 33(1), 1–19. <https://doi.org/10.1017/S0140525X09991105>
- Cohen, J., Cohen, P., West, S. G. & Aiken, L. S. (2013). *Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral sciences*. Routledge.
- Coiro, M. J. & Emery, R. E. (1998). Do marriage problems affect fathering more than mothering? A quantitative and qualitative review. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 1, 23–40. <https://doi.org/10.1023/A:1021896231471>
- Coley, R. L. & Hernandez, D. C. (2006). Predictors of paternal involvement for resident and nonresident low-income fathers. *Developmental Psychology*, 42(6), 1041–1056. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.6.1041>
- Collins, W. A., Maccoby, E. E., Steinberg, L., Hetherington, E. M. & Bornstein, M. H. (2000). Contemporary research on parenting: The case for nature and nurture. *American Psychologist*, 55(2), 218–232. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.2.218>
- Coln, K. L., Jordan, S. S. & Mercer, S. H. (2013). A unified model exploring parenting practices as mediators of marital conflict and children's adjustment. *Child Psychiatry & Human Development*, 44, 419–429. <https://doi.org/10.1007/s10578-012-0336-8>

- Coltrane, S. (2000). Research on household labor: Modeling and measuring the social embeddedness of routine family work. *Journal of Marriage and family*, 62(4), 1208-1233. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.01208.x>
- Conger, R. D., Cui, M., Bryant, C. M. & Elder Jr, G. H. (2000). Competence in early adult romantic relationships: a developmental perspective on family influences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(2), 224-237. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.2.224>
- Cowan, P. A. & McHale, J. P. (1996). Coparenting in a family context: Emerging achievements, current dilemmas, and future directions. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 74, 93-106. <https://doi.org/10.1002/cd.23219967408>
- Cox, M. J. & Paley, B. (2003). Understanding families as systems. *Current directions in psychological science*, 12(5), 193-196. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.01259>
- Crano, W. D. & Aronoff, J. (1978). A cross-cultural study of expressive and instrumental role complementarity in the family. *American Sociological Review*, 43(4), 463-471. <https://doi.org/10.2307/2094772>
- Crockenberg, S. & Langrock, A. (2001). The role of specific emotions in children's responses to interparental conflict: A test of the model. *Journal of Family Psychology*, 15(2), 163-182. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.15.2.163>
- Cummings, E. M., Cheung, R. Y., Koss, K. & Davies, P. T. (2014). Parental depressive symptoms and adolescent adjustment: A prospective test of an explanatory model for the role of marital conflict. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 42, 1153-1166. <https://doi.org/10.1007/s10802-014-9860-2>
- Cummings, E. M. & Davies, P. T. (2002). Effects of marital conflict on children: Recent advances and emerging themes in process- oriented research. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43(1), 31-63. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00003>
- Cummings, E. M., Davies, P. T. & Simpson, K. S. (1994). Marital conflict, gender, and children's appraisals and coping efficacy as mediators of child adjustment. *Journal of Family Psychology*, 8(2), 141-149. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.8.2.141>
- Cummings, E. M., Goeke-Morey, M. C. & Papp, L. M. (2004). Everyday marital conflict and child aggression. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32(2), 191-202. <https://doi.org/10.1023/B:JACP.0000019770.13216.be>
- Cummings, E. M., Schermerhorn, A. C., Davies, P. T., Goeke-Morey, M. C. & Cummings, J. S. (2006). Interparental discord and child adjustment: Prospective investigations of emotional security as an explanatory mechanism. *Child Development*, 77(1), 132-152. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00861.x>
- Çağ, P. & Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23. <https://discovery.ebsco.com/c/f57n4n/viewer/pdf/lm6znj5utr>
- Çakır, S. (2008). *Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.

- Çakmak-Tolan, Ö. (2015). *Evlilik uyumunun kişilik özellikleri, ilişkiye dair inançlar ve çatışma çözüm stilleri bağlamında yordanması (Diyarbakır ili örneği)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Çankaya, S. & Ekin-Ateş, H. (2021). COVID-19 izolasyon sürecinde aşk; kadınların ilişki doyumu ve çift uyumunun cinsel sıkıntıya etkisi. *Bozok Tıp Dergisi*, 11(4), 36-44. <https://doi.org/10.16919/bozoktip.993064>
- Çavuşoğlu, Z. Ş. (2011). *Bağlanma stilleri evlilik uyumu ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Çelik, M. & Tümkaya, S. (2012). Öğretim elemanlarının evlilik uyumu ve yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 223-238. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59493/855103>
- Çetin, M. (2020). *Ortak ebeveynlik ve eğitimde aile katılımı: Güdül inançların arabuluculuk rolleri*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ortadoğu Teknik Üniversitesi.
- Çınar, L. (2008). *Evlilik doyumu: Cinsiyet rolleri ve yardım arama tutumu*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Çırak-Kurt, S., Yıldırım, İ. & Cüçük, E. (2018). Harmanlanmış öğrenmenin akademik başarı üzerine etkisi: Bir meta-analiz çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(3), 776-802. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2017034685>
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Pegem Akademi.
- Davies, P. T. & Cummings, E. M. (1994). Marital conflict and child adjustment: An emotional security hypothesis. *Psychological Bulletin*, 116(3), 387-411. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.116.3.387>
- Davies, P. T. & Cummings, E. M. (1998). Exploring children's emotional security as a mediator of the link between marital relations and child adjustment. *Child Development*, 69, 124-139. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06138.x>
- Davies, P. T., Harold, G. T., Goeke-Morey, M. C., Cummings, E. M., Shelton, K. & Rasi, J. A. (2002). Child emotional security and interparental conflict. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 67(3, Serial No. 270), 41-62. <http://www.jstor.org/stable/3181513>
- Davies, P.T., Hentges, R.F., Coe, J.L., Martin, M.J., Sturge-Apple, M.L. & Cummings, E.M. (2016). The multiple faces of interparental conflict: implications for cascades of children's insecurity and externalizing problems. *Journal of Abnormal Psychology*, 125, 664-678. <https://doi.org/10.1037/abn0000170>
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi.
- Deutsch, F. M. (2001). Equally shared parenting. *Current Directions in Psychological Science*, 10(1), 25-28. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00107>
- Di Folco S., Messina S., Zavattini G. C. & Psouni E. (2017). Attachment to mother and father at transition to middle childhood. *Journal of Child Family Studies*, 26(3), 721-733. <https://doi.org/10.1007/s10826-016-0602-7>.

- Di Folco, S., San Martini, P., Piermattei, C., Zavattini, G. C. & Psouni, E. (2020). A comparison of attachment representations to mother and father using the MCAST. *Scandinavian Journal of Psychology*, 61(2), 243-252. <https://doi.org/10.1111/sjop.12611>
- Doğan, E. (2014). *Womens general marital adjustment and relationship style for marital adjustment in relation to dyadic trust and depression*. [Unpublished Master's Thesis]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Doh, H. S., Shin, N., Kim, M. J., Hong, J. S., Choi, M. K. & Kim, S. (2012). Influence of marital conflict on young children's aggressive behavior in South Korea: The mediating role of child maltreatment. *Children and Youth Services Review*, 34(9), 1742-1748. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.05.008>
- Dökmen, Z. Y. & Tokgöz, Ö. (2002, Ağustos). *Cinsiyet, eğitim cinsiyet rolü ile evlilik doyumu, eşle algılanan benzerlik arasındaki ilişkiler*. XII. Ulusal Psikoloji Kongresinde sunuldu, Ankara.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İzmir.
- Durtschi, J. A., Soloski, K. L. & Kimmes, J. (2016). The dyadic effects of supportive coparenting and parental stress on relationship quality across the transition to parenthood. *Journal of Marital and Family Therapy*, 43(2), 308-321. <https://doi.org/10.1111/jmft.12194>
- Dush, C. M. K., Kotila, L. E. & Schoppe-Sullivan, S. J. (2011). Predictors of supportive coparenting after relationship dissolution among at-risk parents. *Journal of Family Psychology*, 25(3), 356-365. <https://doi.org/10.1037/a0023652>
- Easterbrooks, M. A., Bureau, J. F. & Lyons-Ruth, K. (2012). Developmental correlates and predictors of emotional availability in mother-child interaction: A longitudinal study from infancy to middle childhood. *Development and Psychopathology*, 24(1), 65-78. <https://doi.org/10.1017/S0954579411000666>
- Ece, C. (2020). *Türkiye'deki ailelerde evlilik memnuniyetinin ortak ebeveynlik ilişkisine etkisi: Çift perspektifi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Özyeğin Üniversitesi.
- Ece, C., Gürmen, M. S., Acar, İ. H. & Büyükcan-Tetik, A. (2023). Examining the dyadic association between marital satisfaction and coparenting of parents with young children. *Current Psychology*, 1-10. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04363-0>
- Ecevit, Y. (1993). Aile, kadın ve devlet ilişkilerinin değerlendirilmesinde klasik ve yeni yaklaşımlar. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1, 10-34. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iukad/issue/729/7871>
- Edgell, S. (1972). Marriage and the concept companionship. *The British Journal of Sociology*, 23(4), 452-461. <https://doi.org/10.2307/588324>
- Ediş, B. (2023). *Ebeveyn zihinselleştirmesinin ebeveyn stresi üzerindeki etkisi: Ortak ebeveynliğin düzenleyici rolü*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- El-Sheikh, M., Buckhalt, J. A., Mize, J. & Acebo, C. (2006). Marital conflict and disruption of children's sleep. *Child Development*, 77(1), 31-43. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00854.x>

- El- Sheikh, M., Harger, J. & Whitson, S. M. (2001). Exposure to interparental conflict and children's adjustment and physical health: The moderating role of vagal tone. *Child Development*, 72(6), 1617-1636. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00369>
- Emery, R. E. (1982). Interparental conflict and the children of discord and divorce. *Psychological Bulletin*, 92(2), 310-330. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.92.2.310>
- Er, E. & Durmuş, E. (2022). Akıllı cep telefonlarının ebeveynlik görevinde kullanımı. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 186-201. <https://doi.org/10.51460/baebd.951480>
- Erbaş, D. (2002). Problem davranışların azaltılmasında olumlu davranışsal destek planı hazırlama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3(2), 41-50. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000065
- Erbaş, D. (2005). Baş makale: Olumlu Davranışsal Destek. *Özel Eğitim Dergisi*, 6(1), 1-18. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000087
- Erbaş, D., Kırcaali-İftar, G. & Tekin-İftar, E. (2010). *İşlevsel değerlendirme: Davranış sorunlarıyla başa çıkma ve uygun davranışlar kazandırma süreci* (4. Baskı). Kök Yayıncılık.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradaımlar, N. & Alpkan, R. L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam*, 18(1), 39-47. https://arsiv.dusunenadamdergisi.org/tr/DergiPdf/DUSUNEN_ADAM_DERGISI_bfc5f80aa37543058aadda0d4bcf7bd3.pdf
- Ercan, L. (2012). Sınıfta istenmeyen davranışların yönetimi. L. Küçükahmet, (Ed.). (13. baskı). *Sınıf yönetimi* (ss.183-210) içinde. Pegem Akademi.
- Erdemir-Aşıkoğlu, B. (2022). *Boşanma sonrası birlikte ebeveynlik deneyimleri: Nitel bir çalışma* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
- Erdoğan, S. (2007). *Evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Tıpta Uzmanlık Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Erel, O. & Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 118(1), 108-132. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.118.1.108>
- Ergin, N. (2008). *Evli ve boşanmış kişilerin evlilik uyumu ve cinsiyetçilik açısından karşılaştırılması*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Erol, N. & Şimşek, Z. (2010). *Okul Çağı Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçekleri El Kitabı*. Mentis Yayınevi.
- Evans, S. E., Davies, C. & DiLillo, D. (2008). Exposure to domestic violence: A meta-analysis of child and adolescent outcomes. *Aggression and Violent Behavior*, 13(2), 131-140. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.02.005>
- Eysenbach, G., & Wyatt, J. (2002). Using the Internet for surveys and health research. *Journal of Medical Internet Research*, 4(2), 1-5. <https://doi.org/10.2196/jmir.4.2.e13>

- Fagan, J. & Lee, Y. (2014). Longitudinal associations among fathers' perception of coparenting, partner relationship quality, and paternal stress during early childhood. *Family Process*, 53(1), 80-96. <https://doi.org/10.1111/famp.12055>
- Farr, R. H. & Patterson, C. J. (2013). Coparenting among lesbian, gay and heterosexual couples: Associations with adopted children's outcomes. *Child Development*, 84(4), 1226-1240. <https://doi.org/10.1111/cdev.12046>
- Farrington, D. P. (1995). The development of offending and antisocial behaviour from childhood: Key findings from the Cambridge Study in Delinquent Development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 6(36), 929-964. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1469-7610.1995.tb01342.x>
- Fauber, R., Forehand, R., Thomas, A. M. & Wierson, M. (1990). A mediational model of the impact of marital conflict on adolescent adjustment in intact and divorced families: The role of disrupted parenting. *Child Development*, 61(4), 1112-1123. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-8624.1990.tb02845.x>
- Favez, N., Frascarolo, F. & Grimard, N. (2016). The picnic game: presentation of a situation of observation to assess family interactions. *Infant Mental Health Journal*, 37(3), 235-246. <https://doi.org/10.1002/imhj.21561>
- Feinberg, M. E. (2002). Coparenting and the transition to parenthood: A framework for prevention. *Clinical Child & Family Psychology Review*, 5, 173-195. <https://doi.org/10.1023/a:1019695015110>
- Feinberg, M. E. (2003). The internal structure and ecological context of coparenting: A framework for research and intervention. *Parenting: Science and Practice*, 3, 95-131. https://doi.org/10.1207/S15327922PAR0302_01
- Feinberg, M. E., Brown, L. D. & Kan, M. L. (2012). A multi-domain self-report measure of coparenting. *Parenting, Science and Practice*, 12(1), 1-21. <https://doi.org/10.1080/15295192.2012.638870>
- Feinberg, M. E. & Kan, M. L. (2008). Establishing family foundations: Intervention effects on coparenting, parent/infant well-being, and parent-child relations. *Journal of Family Psychology*, 22(2), 253-263. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.2.253>
- Feinberg, M. E., Kan, M. L. & Hetherington, E. M. (2007). The longitudinal influence of coparenting conflict on parental negativity and adolescent maladjustment. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 687-702. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00400.x>
- Feldman, R. S. (2021). *Yaşam boyu gelişimin keşfi*. (5. basımdan çeviri) (Çev. Ed. C. Şahin). Nobel Akademi.
- Fergusson, D. M., Horwood, L. & Ridder, E. M. (2005). Show me the child at seven: the consequences of conduct problems in childhood for psychosocial functioning in adulthood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(8), 837-849. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00387.x>
- Fernandez-Lozano, I. (2019). Fathers as solo caregivers in Spain: A choice or a need? *Journal of Family Issues*, 40(1), 1755-1785. <https://doi.org/10.1177/0192513X19842214>

- Ferrante, J. A. (2008). *Co-parenting in intact and divorced families: Its impact on young adult adjustment*. [Unpublished Doctoral Dissertation]. Virginia Commonwealth University
- Ferraro, A. J., Lucier-Greer, M. & Oehme, K. (2018). Psychometric evaluation of the multidimensional co-parenting scale for dissolved relationships. *Journal of Child and Family Studies*, 27(9), 2780–2796. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1124-2>.
- Fırsıloğlu, (2001). Consanguineous marriage and marital adjustment in Turkey. *The Family Journal*. 9(2), 215-222. <https://doi.org/10.1177/1066480701092021>
- Fidanoğlu, O. (2006). *Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd Edition). SAGE Publication
- Fincham, F. D., Grych, J. H. & Osborne, L. N. (1994). Does marital conflict cause child maladjustment? Directions and challenges for longitudinal research. *Journal of Family Psychology*, 8(2), 128–140. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.8.2.128>
- Fincham, F. D. & Hall, J. H. (2005). Parenting and the marital relationship. In T. Luster & L. Okagaki (Eds.). *Parenting: An ecological perspective* (2nd edition) (pp. 205-235). Lawrence Erlbaum Associates
- Fincham, F. D. & Osborne, L. N. (1993). Marital conflict and children: Retrospect and prospect. *Clinical Psychology Review*, 13(1), 75-88. [https://doi.org/10.1016/0272-7358\(93\)90009-B](https://doi.org/10.1016/0272-7358(93)90009-B)
- Fishman, E. A. & Meyers, S. A. (2000). Marital satisfaction and child adjustment: Direct and mediated pathways. *Contemporary Family Therapy*, 22, 437-452. <https://doi.org/10.1023/A:1007848901640>
- Fivaz- Depeursinge, E. & Favez, N. (2006). Exploring triangulation in infancy: Two contrasted cases. *Family Process*, 45(1), 3-18. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2006.00077.x>
- Flannery, A. J. (2017). *Coparenting among intact families with young adolescents: Associations with internalizing and externalizing symptoms*. [Unpublished Master's Thesis]. Northern Illinois University.
- Flemons, D. G. & Tsai, Y. M. (1992). Cross-generational coalitions and well-being: A multivariate analysis of social network data. *Journal of Family Psychology*, 6(2), 195-198. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.6.2.195>
- Flom, P. L. & Cassell, D. L. (2007, November). *Stopping stepwise: Why stepwise and similar selection methods are bad, and what you should use*. Paper presented at 20th Annual Conference, Baltimore
- Floyd, F. J., Gilliom, L. A. & Costigan, C. L. (1998). Marriage and the parenting alliance: Longitudinal prediction of change in parenting perceptions and behaviors. *Child Development*, 69(5), 1461–1479. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06224.x>
- Floyd, F. J. & Zmich, D. E. (1991). Marriage and the parenting partnership: Perceptions and interactions of parents with mentally retarded and typically developing children. *Child Development*, 62(6), 1434–1448. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1991.tb01616.x>

- Fosco, G. M. & Bray, B. C. (2016). Profiles of cognitive appraisals and triangulation into interparental conflict: Implications for adolescent adjustment. *Journal of Family Psychology*, 30(5), 533–542. <https://doi.org/10.1037/fam0000192>
- Fosco, G. M. & Grych, J. H. (2008). Emotional, cognitive, and family systems mediators of children's adjustment to interparental conflict. *Journal of Family Psychology*, 22(6), 843–854. <https://doi.org/10.1037/a0013809>
- Fosco, G. M., Xia, M., Lynn, M. G. & Grych, J. H. (2016). Triangulation and parent-adolescent relationships: Implications for adolescent dating competence and abuse. *Journal of Research on Adolescence*, 26(3), 524–537. <https://doi.org.laneproxy.stanford.edu/10.1111/jora.12210>
- Fowers, B. J. (1991). His and her marriage: A multivariate study of gender and marital satisfaction. *Sex Roles*, 24, 209–221. <https://doi.org/10.1007/BF00288892>
- Frosch, C. A., Mangelsdorf, S. C. & McHale, J. L. (2000). Marital behavior and the security of preschooler–parent attachment relationships. *Journal of Family Psychology*, 14(1), 144–161. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.14.1.144>
- Furstenberg, F. F. (1985). Sociological ventures in child development. *Child Development*, 56(2), 281–288. <https://www.jstor.org/stable/1129719>
- Gable, S., Crnic, K. & Belsky, J. (1994). Coparenting within the family system: Influences on children's development. *Family Relations*, 43(4), 380–386. <https://doi.org/10.2307/585368>
- Gallegos, M. I., Jacobvitz, D. B., Sasaki, T. & Hazen, N. L. (2019). Parents' perceptions of their spouses' parenting and infant temperament as predictors of parenting and coparenting. *Journal of Family Psychology*, 33(5), 542–553. <https://doi.org/10.1037/fam0000530>
- Gapin, J. I., Labban, J. D. & Etnier, J. L. (2011). The effects of physical activity on attention deficit hyperactivity disorder symptoms: The evidence. *Preventive Medicine*, 52, 70–74. <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2011.01.022>
- Garber, B. (2004). Directed co-parenting intervention: Conducting child-centered interventions in parallel with highly conflicted co-parents. *Professional Psychology: Research and Practice*, 35, 55–64. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.35.1.55>
- George, M. W., Fairchild, A. J., Cummings, E. M. & Davies, P. T. (2014). Marital conflict in early childhood and adolescent disordered eating: Emotional insecurity about the marital relationship as an explanatory mechanism. *Eating Behaviors*, 15(4), 532–539. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2014.06.006>
- George, M. R., Koss, K. J., McCoy, K. P., Cummings, E. M. & Davies, P. T. (2010). Examining the family context and relations with attitudes to school and scholastic competence. *Advances in School Mental Health Promotion*, 3(4), 51–62. <https://doi.org/10.1080/1754730X.2010.9715691>
- Gerace, M. (2016). *Psychological and relationship predictors of supportive and undermining coparenting*. [Senior Thesis]. The Ohio State University.
- Gerard, J. M., Krishnakumar, A. & Buehler, C. (2006). Marital conflict, parent-child relations, and youth maladjustment: A longitudinal investigation of spillover effects. *Journal of Family Issues*, 27(7), 951–975. <https://doi.org/10.1177/0192513X05286020>

- Geurts, T., van Tilburg, T.G., Poortman, A.R. & Dykstra, P.A. (2015). Child care by grandparents: Changes between 1992 and 2006. *Ageing & Society*, 35(6), 1318-1334. <https://doi.org/10.1017/S0144686X14000270>
- Gillis, A. & Roskam, I. (2019). Development and validation of the Partner parental Support Questionnaire. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 8(3), 152–164. <https://doi.org/10.1037/cfp0000123>
- Gladding, S. T. (2015). *Aile terapisi tarihi, kuram ve uygulamaları*. (5. Baskı). İ. Keklik & İ. Yıldırım (Çev.), Türk PDR Derneği Yayınları.
- Goh, E. C. (2006). Raising the precious single child in urban china-an intergenerational joint mission between parents and grandparents. *Journal of Intergenerational Relationships*, 4(3), 6-28. https://doi.org/10.1300/J194v04n03_02
- Goldberg, J. S. & Carlson, M. J. (2014). Parents' relationship quality and children's behavior in stable married and cohabiting families. *Journal of Marriage and Family*, 76(4), 762-777. <https://doi.org/10.1111/jomf.12120>
- Goodman, M. R. & Rao, S. P. (2007). Grandparents raising grandchildren in a US-Mexico border community. *Qualitative Health Research*, 17(8), 1117-1136. <https://doi.org/10.1177/1049732307308>
- Gordon, I. & Feldman, R. (2008). Synchrony in the triad: A microlevel process model of coparenting and parent- child interactions. *Family Process*, 47(4), 465-479. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2008.00266.x>
- Gökmen, A. (2001). *Evli eşlerin birbirine yönelik kontrolcülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Gray, M. R. & Steinberg, L. (1999). Unpacking authoritative parenting: Reassessing a multidimensional construct. *Journal of Marriage and the Family*, 61(3), 574-587. <https://doi.org/10.2307/353561>
- Grych, J. H. (2002). Marital relationships and parenting. In M. H. Bornstein (Ed.). *Handbook of Parenting: Volume 4 Social Conditions and Applied Parenting* (pp. 203-226). Lawrence Erlbaum Associates
- Grych, J. H. & Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: A cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108(2), 267-290. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.108.2.267>
- Grych, J. H. & Fincham, F. D. (1993). Children's appraisals of marital conflict: Initial investigations of the cognitive- contextual framework. *Child Development*, 64(1), 215-230. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1993.tb02905.x>
- Grych, J. H., Harold, G. T. & Miles, C. J. (2003). A prospective investigation of appraisals as mediators of the link between interparental conflict and child adjustment. *Child Development*, 74(4), 1176-1193. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00600>
- Grych, J. H., Raynor, S. R. & Fosco, G. M. (2004). Family processes that shape the impact of interparental conflict on adolescents. *Development and Psychopathology*, 16(3), 649-665. <https://doi.org/10.1017/S0954579404004717>
- Grych, J. H., Seid, M. & Fincham, F. D. (1992). Assessing marital conflict from the child's perspective: The Children's Perception of Interparental Conflict Scale.

- Child Development*, 63(3), 558–572. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1992.tb01646.x>
- Gülay-Ogelman, H. & Çiftci-Topaloğlu, Z. (2014). 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile annelerinin ebeveyn özyeterliliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 241-271. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2014.14.1-5000091511>
- Gülererli, N. (2014). *Öğretmenlerin evlilik uyumu ile yaratıcılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Beylikdüzü örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Gündoğdu, A. (2007). *Relationships between self-constructs and marital quality*. [Unpublished Master's Thesis]. Middle East Technical University
- Güngören, D. (2011). *Evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi
- Gürmen, M. S. (2019). Co-parenting: Never ending relationship between parents. *Türk Psikoloji Yazıları*, 22(44), 32-34. <https://doi.org/10.31828/tpy130199612018n26m000010>
- Gürsoy, F. Ç. (2004). *Kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi
- Güven, E. (2013). *Çocuğun davranış sorunları ile algıladığı anne baba çatışması arasındaki ilişkiler: Duygu sosyalleştirmenin aracı rolü* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Halligan, S. L., Cooper, P. J., Fearon, P., Wheeler, S. L., Crosby, M. & Murray, L. (2013). The longitudinal development of emotion regulation capacities in children at risk for externalizing disorders. *Development and Psychopathology*, 25(2), 391-406. <https://doi.org/10.1017/S0954579412001137>
- Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality*, 33(4), 313-328. <https://doi.org/10.2224/sbp.2005.33.4.313>
- Han, G., Alfredsson, E., Cox, L. & Psouni, E. (2023). Variation in coparenting quality in relation to child age: Links to coparents' relationship satisfaction and education. *Scandinavian Journal of Psychology, Early View*, 1-12. <https://doi.org/10.1111/sjop.12915>
- Harold, G. T., Elam, K. K., Lewis, G., Rice, F. & Thapar, A. (2012). Interparental conflict, parent psychopathology, hostile parenting, and child antisocial behavior: Examining the role of maternal versus paternal influences using a novel genetically sensitive research design. *Development and Psychopathology*, 24(4), 1283-1295. <https://doi.org/10.1017/S0954579412000703>
- Harold, G. T., Osborne, L. N. & Conger, R. D. (1997). Mom and dad are at it again: adolescent perceptions of marital conflict and adolescent psychological distress. *Developmental Psychology*, 33(2), 333-350. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.33.2.333>
- Harold, G. T., Shelton, K. H., Goeke-Morey, M. C. & Cummings, E. M. (2004). Marital conflict, child emotional security about family relationships and child adjustment.

- Social Development*, 13(3), 350-376. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2004.00272.x>
- Hayatbakhsh, R., Clavarino, A. M., Williams, G. M., Bor, W., O'Callaghan, M. J. & Najman, J. M. (2013). Family structure, marital discord and offspring's psychopathology in early adulthood: A prospective study. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 22, 693-700. <https://doi.org/10.1007/s00787-013-0464-0>
- Hayslip Jr., B. & Kaminski, P. L. (2005). Grandparents raising their grandchildren: A review of the literature and suggestions for practice. *The Gerontologist*, 45(2), 262-269. <https://doi.org/10.1093/geront/45.2.262>
- Hetherington, E. M. & Stanley-Hagan, M. (1999). The adjustment of children with divorced parents: A risk and resiliency perspective. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 40(1), 129-140. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00427>
- Hoff, E., Laursen, B., Tardif, T. & Bornstein, M. (2002). Socioeconomic status and parenting. In M. H. Bornstein (Ed.). *Handbook of Parenting: Volume 4 Social Conditions and Applied Parenting* (pp. 231-252). Lawrence Erlbaum Associates, Publishers
- Holtzinger, C. (2020). *The relationship between the reflective function and the coparenting alliance*. [Unpublished Doctoral Dissertation]. Palo Alto University.
- Hortaçsu, N. (2007). Family-versus couple-initiated marriages in Turkey: Similarities and differences over the family life cycle. *Asian Journal of Social Psychology*, 10, 103-116. <https://doi.org/10.1111/j.1467-839X.2007.00217.x>
- Hünler, O. S. & Gençöz, T. (2005). The effect of religiousness on marital satisfaction: Testing the mediator role of marital problem solving between religiousness and marital satisfaction relationship. *Contemporary Family Therapy*, 27, 123-136. <https://doi.org/10.1007/s10591-004-1974-1>
- Ingoldsby, E. M., Shaw, D. S., Owens, E. B. & Winslow, E. B. (1999). A longitudinal study of interparental conflict, emotional and behavioral reactivity, and preschoolers' adjustment problems among low-income families. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 27, 343-356. <https://doi.org/10.1023/A:1021971700656>
- Jacobvitz, D. B. & Bush, N. F. (1996). Reconstructions of family relationships: Parent-child alliances, personal distress, and self-esteem. *Developmental Psychology*, 32, 732-743. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.32.4.732>
- Jacobvitz, D., Hazen, N., Curran, M. & Hitchens, K. (2004). Observations of early triadic family interactions: Boundary disturbances in the family predict symptoms of depression, anxiety, and attention-deficit/hyperactivity disorder in middle childhood. *Development and Psychopathology*, 16(3), 577-592. <https://doi.org/10.1017/S0954579404004675>
- Jaffee, S. R., Belsky, J., Harrington, H., Caspi, A. & Moffitt, T. E. (2006). When parents have a history of conduct disorder: how is the caregiving environment affected?. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(2), 309-319. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.115.2.309>
- Jahromi, L. B., Zeiders, K. H., Updegraff, K. A., Umaña- Taylor, A. J. & Bayless, S. D. (2018). Coparenting conflict and academic readiness in children of teen mothers:

- Effortful control as a mediator. *Family Process*, 57(2), 462-476. <https://doi.org/10.1111/famp.12290>
- Janetius, T. (2004). *Marriage and marital adjustment*. Excerpts from thesis. <http://www.homestead.com/babujane/babu.htm/>
- Jenkins, J. M., Simpson, A., Dunn, J., Rasbash, J. & O'Connor, T. G. (2005). Mutual influence of marital conflict and children's behavior problems: Shared and nonshared family risks. *Child Development*, 76(1), 24-39. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2005.00827.x>
- Jenkins, J. M. & Smith, M. A. (1991). Marital disharmony and children's behaviour problems: Aspects of a poor marriage that affect children adversely. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 32(5), 793-810. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1991.tb01903.x>
- Jennings, A. M., Salt, C. & Smith, T. A. (1992). Attitudes toward marriage: Effects of parental conflict, family structure, and gender. *Journal of Divorce & Remarriage*, 17(1-2), 67-80. https://doi.org/10.1300/J087v17n01_05
- Jeong, J., Franchett, E. E., Ramos de Oliveira, C. V., Rehmani, K. & Yousafzai, A. K. (2021). Parenting interventions to promote early child development in the first three years of life: A global systematic review and meta-analysis. *PLoS Medicine*, 18(5), 1-51. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1003602>
- Jessee, A., Mangelsdorf, S. C., Wong, M. S., Schoppe-Sullivan, S. J., Shigeto, A. & Brown, G. L. (2018). The role of reflective functioning in predicting marital and coparenting quality. *Journal of Child and Family Studies*, 27(1), 187-197. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0874-6>
- Jia, R., Kotila, L. E. & Schoppe-Sullivan, S. J. (2012). Transactional relations between father involvement and preschoolers' socioemotional adjustment. *Journal of Family Psychology*, 26(6), 848-857. <https://doi.org/10.1037/a0030245>
- Jia, R. & Schoppe-Sullivan, S. J. (2011). Relations between coparenting and father involvement in families with preschool-age children. *Developmental Psychology*, 47(1), 106-118. <https://doi.org/10.1037/a0020802>
- Johnson, D. R., Amoloza, T. O. & Booth, A. (1992). Stability and developmental change in marital quality: A three-wave panel analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 54(3), 582-594. <https://doi.org/10.2307/353244>
- Johnson, D. R., White, L. K., Edwards, J. N. & Booth, A. (1986). Dimensions of marital quality: Toward methodological and conceptual refinement. *Journal of Family Issues*, 7(1), 31-49. <https://doi.org/10.1177/019251386007001003>
- Johnston, J. R., González, R. & Campbell, L. E. (1987). Ongoing postdivorce conflict and child disturbance. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 15(4), 493-509. <https://doi.org/10.1007/BF00917236>
- Jones, D. E., Feinberg, M. E., Hostetler, M. L., Roettger, M. E., Paul, I. M. & Ehrenthal, D. B. (2018). Family and child outcomes 2 years after a transition to parenthood intervention. *Family Relations*, 67(2), 270-286. <https://doi.org/10.1111/fare.12309>
- Jones, D. J., Shaffer, A., Forehand, R., Brody, G. & Armistead, L. P. (2003). Coparent conflict in single mother-headed African American families: Do parenting skills

- serve as a mediator or moderator of child psychosocial adjustment? *Behavior Therapy*, 34(2), 259–272. [https://doi.org/10.1016/S0005-7894\(03\)80016-3](https://doi.org/10.1016/S0005-7894(03)80016-3)
- Jones-Harden, B., Winslow, M. B., Kendziora, K. T., Shahinfar, A., Rubin, K. H., Fox, N. A., ... & Zahn-Waxler, C. (2000). Externalizing problems in Head Start children: An ecological exploration. *Early Education and Development*, 11(3), 357–385. https://doi.org/10.1207/s15566935eed1103_8
- Jose, O. & Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction?. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 33(1), 73–85. <https://doi.org/10.1080/00926230600998573>
- Jouriles, E. N., Murphy, C. M. & O'Leary, K. D. (1989). Interspousal aggression, marital discord, and child problems. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57(3), 453–455. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.57.3.453>
- Jouriles, E. N., Murphy, C. M., Farris, A. M., Smith, D. A., Richters, J. E. & Waters, E. (1991). Marital adjustment, parental disagreements about child-rearing, and behavioral problems in boys: Increasing the specificity of the marital assessment. *Child Development*, 62, 1424–1433. <https://doi.org/10.2307/1130816>
- Jouriles, E. N., Rosenfield, D., McDonald, R. & Mueller, V. (2014). Child involvement in interparental conflict and child adjustment problems: A longitudinal study of violent families. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 42, 693–704. <https://doi.org/10.1007/s10802-013-9821-1>
- Jurczyk, K. Jentsch, B. Sailer, J. & Schier, M. (2019). Female-breadwinner families in Germany: New gender roles? *Journal of Family Issues*, 40(13), 1731–1754. <https://doi.org/10.1177/0192513X19843149>
- Kadan, G. (2010). *Okul öncesi dönem çocuklarında (4-6 yaş) saldırganlık davranışını etkileyen faktörlerin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* [Unpublished Doctoral Dissertation]. Marmara Üniversitesi
- Kağıtçıbaşı, Ç. & Ataca, B. (2005). Value of children and family change: A three-decade portrait From Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 54(3), 317–337. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2005.00213.x>
- Kahveci, G. A. (2016). *Evli çiftlerde evlilik uyumu, evlilik çatışma biçimi ve depresyon düzeylerinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Beykent Üniversitesi
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik ilişkisini geliştirme programının evlilerin evlilik uyum düzeyine etkisi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Kamo, Y. & Zhou, M. (1994). Living arrangements of elderly Chinese and Japanese in the United States. *Journal of Marriage and the Family*, 56(3), 544–558. <https://doi.org/10.2307/352866>
- Kamp, C. M., Yavorsky, J. E. & Schoppe-Sullivan, S. J. (2018). What are men doing while women perform extra unpaid labor? Leisure and specialization at the transitions to parenthood. *Sex Roles*, 78(11), 715–730. <https://doi.org/10.1007/s11199-017-0841-0>
- Karataş, E. (2019). *Boşanmış aile çocuklarındaki uyum problemleri: Ortak ebeveynlik açısından bir inceleme*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi

- Karreman, A., van Tuijl, C., van Aken, M. A. G. & Deković, M. (2008). Parenting, coparenting and effortful control in preschoolers. *Journal of Family Psychology*, 22(1), 30–40. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.1.30>
- Katz, L. F. & Gottman, J. M. (1993). Patterns of marital conflict predict children's internalizing and externalizing behaviors. *Developmental Psychology*, 29(6), 940–950. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.29.6.940>
- Katz, L. F. & Gottman, J. M. (1996). Spillover effects of marital conflict: In search of parenting and coparenting mechanisms. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 74, 57-76. <https://doi.org/10.1002/cd.23219967406>
- Katz, L. F. & Low, S. M. (2004). Marital violence, co-parenting, and family-level processes in relation to children's adjustment. *Journal of Family Psychology*, 18(2), 372. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.18.2.372>
- Katz, L. F. & Woodin, E. M. (2002). Hostility, hostile detachment, and conflict engagement in marriages: Effects on child and family functioning. *Child Development*, 73(2), 636-652. <https://www.jstor.org/stable/3696379>
- Kavan, M. G., Saxena, S. K. & Rafiq, N. (2018). General parenting strategies: Practical suggestions for common child behavior issues. *American Family Physician*, 97(10), 642-648. <https://www.aafp.org/pubs/afp/issues/2018/0515/p642.html>
- Kaya, İ. (2003). *Evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolü*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Keller, P. S., Cummings, E. M., Peterson, K. M. & Davies, P. T. (2009). Marital conflict in the context of parental depressive symptoms: Implications for the development of children's adjustment problems. *Social Development*, 18(3), 536-555. <http://dx-doi.org/10.1111/j.1467-9507.2008.00509.x>
- Kelly, J. B. (2004). Developing beneficial parenting plan models for children following separation and divorce. *Journal of American Academia of Matrimonial Law*, 19, 237-254. https://www.researchgate.net/publication/228989478_Developing_beneficial_parenting_plan_models_for_children_following_separation_and_divorce/link/00b7d524cee7d11e29000000/download
- Kendrick, H. M. & Drentea, P. (2016). Marital adjustment. *Encyclopedia of Family Studies*, 1, 1-2. <https://doi.org/10.1002/9781119085621.wbef071>
- Kerns, K. A. & Brumariu, L. E. (2014). Is insecure parent-child attachment a risk factor for the development of anxiety in childhood or adolescence?. *Child Development Perspectives*, 8(1), 12-17. <https://doi.org/10.1111/cdep.12054>
- Kızıldağ, Ö. & Şendil, G. (2006). Evlilik çatışması ve çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkilerin bilişsel bağlamsal çerçeve açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 26, 1-20. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/99936>
- Kızıllık-Kartal, G. (2014). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların davranış sorunları ile annelerinin evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Haliç Üniversitesi.
- Kim, E. J. (2016). Caregiver stress and related factors in Korean households utilizing childcare support by grandmothers. *Asian Social Work and Policy Review*, 10(1), 113–129. <https://doi.org/10.1111/aswp.12082>

- Kim, G. H., An, S. H. & Kang, K. I. (2004). Comparison of construction cost estimating models based on regression analysis, neural networks and case-based reasoning. *Building and Environment*, 39(10), 1235–1242. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2004.02.013>
- Kitzmann, K. M. (2000). Effects of marital conflict on subsequent triadic family interactions and parenting. *Developmental Psychology*, 36(1), 3-13. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.36.1.3>
- Kitzmann, K. M., Gaylord, N. K., Holt, A. R. & Kenny, E. D. (2003). Child witnesses to domestic violence: a meta-analytic review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(2), 339-352. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.71.2.339>
- Klaus, J. F. & Owen, M. T. (2009). Stable maternal cohabitation, couple relationship quality and characteristics of the home environment in the child's first two years. *Journal of Family Psychology*, 23(1), 103-106. <https://doi.org/10.1037/a0014588>
- Kochanska, G., Aksan, N., Prisco, T. R. & Adams, E. E. (2008). Mother-child and father-child mutually responsive orientation in the first 2 years and children's outcomes at preschool age: Mechanisms of influence. *Child Development*, 79(1), 30-44. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.01109.x>
- Kochanska, G. & Kim, S. (2013). Early attachment organization with both parents and future behavior problems: From infancy to middle childhood. *Child Development*, 84(1), 283-296. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2012.01852.x>
- Kolak, A. M. & Vernon-Feagans, L. (2008). Family-level coparenting processes and child gender as moderators of family stress and toddler adjustment. *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice*, 17(6), 617-638. <https://doi.org/10.1002/icd.577>
- Kolak, A. M. & Volling, B. L. (2007). Parental expressiveness as a moderator of coparenting and marital relationship quality. *Family Relations*, 56(5), 467-478. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2007.00474.x>
- Kolak, A. M. & Volling, B. L. (2013). Coparenting moderates the association between firstborn children's temperament and problem behavior across the transition to siblinghood. *Journal of Family Psychology*, 27(3), 355-364. <https://doi.org/10.1037/a0032864>
- Korkut, F. (2004). *Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma*. Anı Yayıncılık.
- Kotila, L., Schoppe-Sullivan, S. & Dush, C. (2013). Time in parenting activities in dual-earner families at the transition to parenthood. *Family Relations*, 62(5), 795-807. <https://doi.org/10.1111/fare.12037>
- Kouros, C. D., Cummings, E. M. & Davies, P. T. (2010). Early trajectories of interparental conflict and externalizing problems as predictors of social competence in pre-adolescence. *Development and Psychopathology*, 22, 527–537. <https://doi.org/10.1017/S0954579410000258>
- Kouros, C. D., Papp, L. M., Goeke-Morey, M. C. & Cummings, E. M. (2014). Spillover between marital quality and parent-child relationship quality: Parental depressive symptoms as moderators. *Journal of Family Psychology*, 28(3), 315-325. <https://doi.org/10.1037/a0036804>
- Kring, A. M. & Barch, D. M. (2014). The motivation and pleasure dimension of negative symptoms: Neural substrates and behavioral outputs. *European*

- Neuropsychopharmacology*, 24(5), 725-736. <https://doi.org/10.1016/j.euroneuro.2013.06.007>
- Kruk, E. (1993). Promoting co-operative parenting after separation: A therapeutic interventionist model of family mediation. *Journal of Family Therapy*, 15, 235–261. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6427.1993.00757.x>
- Kublay, D. (2013). *Evlilik uyumu: Değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi
- Kuhnhausen, B. A. (2008). *Coparenting dynamics: Links with marital processes*, [Unpublished Doctoral Dissertation], Fuller Theological Seminary
- Kuo, P. X., Volling, B. L. & Gonzalez, R. (2017). His, hers, or theirs? Coparenting after the birth of a second child. *Journal of Family Psychology*, 31(6), 710–720. <https://doi.org/10.1037/fam0000321>
- Kurdek, L. A. (2005). Gender and marital satisfaction early in marriage: A growth curve approach. *Journal of Marriage and Family*, 67, 68–74. <https://www.jstor.org/stable/3600137>
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 35(4), 79–91. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/200037>
- Kuzucu, Y. (2016). *Küçükler için büyüklere: Çocuk ve ergen ruh sağlığı*. Pegem Akademi.
- Kwok, S. Y. C. L., Ling, C. C., Leung, C. L. K. & Li, J. C. M. (2012). Fathering self-efficacy, marital satisfaction and father involvement in Hong Kong. *Journal of Child and Family Studies*, 22(8), 1051-1060. <https://doi.org/10.1007/s1082601296661>.
- Kwon, K. A., Jeon, H. J. & Elicker, J. (2013). Links among coparenting quality, parental gentle guidance, and toddlers' social emotional competencies: Testing direct, mediational, and moderational models. *Journal of Family Studies*, 19(1), 19-34. <http://dx.doi.org/10.1080/10409289.2011.588042>
- Lamela, D. & Figueiredo, B. (2011). Post-divorce representations of marital negotiation during marriage predict parenting alliance in newly divorced parents. *Sexual and Relationship Therapy*, 26(2), 182-190. <https://doi.org/10.1080/14681994.2011.563288>
- LaRossa, R. & Reitzes, D. C. (1993). Symbolic interactionism and family studies. In P. G. Boss, W. J. Doherty, R. LaRossa, W. R. Schumm & S. K. Steinmetz (Eds.), *Sourcebook of family theories and methods: A contextual approach* (pp. 135–166). Plenum Press.
- Larson, R. & Richards, M. H. (1991). Daily companionship in late childhood and early adolescence: Changing developmental contexts. *Child Development*, 62(2), 284–300. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1991.tb01531.x>
- Laxman, D. J., Jessee, A., Mangelsdorf, S. C., Rossmiller-Giesing, W., Brown, G. L. & Schoppe-Sullivan, S. J. (2013). Stability and antecedents of coparenting quality:

- The role of parent personality and child temperament. *Infant Behavior and Development*, 36(2), 210-222. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2013.01.001>
- Le, Y., McDaniel, B. T., Leavitt, C. E. & Feinberg, M. E. (2016). Longitudinal associations between relationship quality and coparenting across the transition to parenthood: A dyadic perspective. *Journal of Family Psychology*, 30(8), 918-926. <https://doi.org/10.1037/fam0000217>
- Lee, G. R. & Shehan, C. L. (1989). Retirement and marital satisfaction. *Journal of Gerontology*, 44(6), 226-230. <https://doi.org/10.1093/geronj/44.6.S226>
- Lerner, R. M. & Steinberg, L. (2009). The scientific study of adolescent development: Historical and contemporary perspectives. In R. M. Lerner, & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology: Individual bases of adolescent development* (pp. 3–14). John Wiley & Sons Inc.
- LeRoy, M., Mahoney, A., Pargament, K. I. & DeMaris, A. (2013). Longitudinal links between early coparenting and infant behaviour problems. *Early Child Development and Care*, 183(3-4), 360–377. <https://doi.org/10.1080/03004430.2012.711588>
- Li, X. & Liu, Q. (2020). Parent–grandparent coparenting relationship, marital conflict and parent–child relationship in Chinese parent–grandparent coparenting families. *Children and Youth Services Review*, 109, 104733. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104733>
- Lindsey, E. W., Caldera, Y. & Colwell, M. (2005). Correlates of coparenting during infancy. *Family Relations*, 54, 346-359. <https://www.jstor.org/stable/40005289>
- Lindsey, E. W., Colwell, M. J., Frabutt, J. M. & MacKinnon-Lewis, C. (2006). Family conflict in divorced and non-divorced families: Potential consequences for boys' friendship status and friendship quality. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(1), 45-63. <https://doi.org/10.1177/0265407506060177>
- Linville, D., Chronister, K., Dishion, T., Todahl, J., Miller, J., Shaw, D., ... & Wilson, M. (2010). A longitudinal analysis of parenting practices, couple satisfaction, and child behavior problems. *Journal of Marital and Family Therapy*, 36(2), 244-255. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2009.00168.x>
- Liu, J. (2004). Childhood externalizing behavior: Theory and implications. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 17(3), 93-103. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6171.2004.tb00003.x>
- Lively, E. L. (1969). Toward concept clarification: The case of marital interaction. *Journal of Marriage and the Family*, 31(1), 108-114. <https://doi.org/10.2307/350013>
- Locke, H. J. & Wallace, K. M. (1959). Short marital-adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. *Marriage and Family Living*, 21(3), 251-255. <https://doi.org/10.2307/348022>
- Loeber, R., Burke, J. D. & Pardini, D. A. (2009). Development and etiology of disruptive and delinquent behavior. *Annual Review of Clinical Psychology*, 5, 291-310. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.032408.153631>
- Lomazzi, V., Israel, S. & Crespi, I. (2018). Gender equality in Europe and the effect of work-family balance policies on gender-role attitudes. *Social Sciences*, 8(1), 1-29. <https://doi.org/10.3390/socsci8010005>

- Long, N., Forehand, R., Fauber, R. & Brody, G. H. (1987). Self-perceived and independently observed competence of young adolescents as a function of parental marital conflict and recent divorce. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 15(1), 15–27. <https://doi.org/10.1007/BF00916463>
- Lowe, D. J., Emsley, M. W. & Harding, A. (2006). Predicting construction cost using multiple regression techniques. *Journal of Construction Engineering and Management*, 132(7), 750–758. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)0733-9364\(2006\)132:7\(750\)](https://doi.org/10.1061/(ASCE)0733-9364(2006)132:7(750))
- Lupton, J. & Smith, J. P. (2003). Marriage, assets, and savings. In S. Grossbard-Shechtman (Ed.), *Marriage and the Economy: Theory and Evidence from Industrialized Societies* (pp. 129-152). Cambridge University Press
- Maccoby, E. E. (1992). The role of parents in the socialization of children: An historical overview. *Developmental Psychology*, 28(6), 1006–1017. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.6.1006>
- Maccoby, E. E., Depner, C. E. & Mnookin, R. H. (1990). Coparenting in the second year after divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 141–155. <https://www.jstor.org/stable/352846>
- Maccoby, E. E. & Jacklin, C. N. (1980). Sex differences in aggression: A rejoinder and reprise. *Child Development*, 51(4), 964–980. <https://doi.org/10.2307/1129535>
- Mack, R. A. & Gee, C. B. (2018). African American and Latina adolescent mothers' and their children's fathers' reports of coparenting and child behavior problems: Child gender as a moderator. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 2507-2518. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1103-7>
- Madigan, S., Atkinson, L., Laurin, K. & Benoit, D. (2013). Attachment and internalizing behavior in early childhood: a meta-analysis. *Developmental Psychology*, 49(4), 672-689. <https://doi.org/10.1037/a0028793>
- Margolin, G., Gordis, E. B. & John, R. S. (2001). Coparenting: A link between marital conflict and parenting in two parent families. *Journal of Family Psychology*, 15, 3-21. <https://doi.org/10.1037//0893-3200.15.1.3>
- Mark, K. M. & Pike, A. (2017). Links between marital quality, the mother–child relationship and child behavior: A multi-level modeling approach. *International Journal of Behavioral Development*, 41(2), 285-294. <https://doi.org/10.1177/0165025416635281>
- Martin, C. L. & Halverson, C. F. (1981). A Schematic Processing Model of Sex Typing and Stereotyping in Children. *Child Development*, 52(4), 1119–1134. <https://doi.org/10.2307/1129498>
- Mason, J., May, V. & Clarke, L. (2007). Ambivalence and the paradoxes of grandparenting. *The Sociological Review*, 55(4), 687-706. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2007.00748.x>
- McClure, E. B., Kubiszyn, T. & Kaslow, N. J. (2002). Advances in the diagnosis and treatment of childhood disorders. *Professional Psychology: Research and Practice*, 33(2), 125-134. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.33.2.125>
- McConnell, M. C. & Kerig, P. K. (2002). Assessing coparenting in families of school age children: Validation of the coparenting and family rating system. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 34, 44-58. <https://doi.org/10.1037/h0087154>

- McCoy, K. P., Cummings, E. M. & Davies, P. T. (2009). Constructive and destructive marital conflict, emotional security and children's prosocial behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(3), 270-279. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2008.01945.x>
- McCoy, K. P., George, M. R., Cummings, E. M. & Davies, P. T. (2013). Constructive and destructive marital conflict, parenting and children's school and social adjustment. *Social Development*, 22(4), 641-662. <https://doi.org/10.1111/sode.12015>
- McDaniel, B. T., Teti, D. M. & Feinberg, M. E. (2018). Predicting coparenting quality in daily life in mothers and fathers. *Journal of Family Psychology*, 32(7), 904-914. <https://doi.org/10.1037/fam0000443>
- McHale, J. P. (1995). Coparenting and triadic interactions during infancy: The roles of marital distress and child gender. *Developmental Psychology*, 31(6), 985-996. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.31.6.985>
- McHale, J. P. (1997). Overt and covert coparenting processes in the family. *Family Process*, 36, 183-201. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1997.00183.x>
- McHale, J. P. (2007). *Charting the bumpy road of coparenthood: Understanding the challenges of family life*. Zero to Three.
- McHale, J. P., Fivaz-Depeursinge, E., Dickstein, S., Robertson, J. & Daley, M. (2008). New evidence for the social embeddedness of infants' early triangular capacities. *Family Process*, 47(4), 445-463. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2008.00265.x>
- McHale, J. P., Johnson, D. & Sinclair, R. (1999). Family dynamics, preschoolers' family representations, and preschool peer relationships. *Early Education and Development*, 10(3), 373-401. https://doi.org/10.1207/s15566935eed1003_8
- McHale, J. P., Khazan, I., Erera, P., Rotman, T., DeCoursey, W. & McConnell, M. (2019). In Marc H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting (Volume 3)* (pp. 75-109). Lawrence Erlbaum Associates
- McHale, J. P., Kuersten-Hogan, R., Lauretti, A. & Rasmussen, J. L. (2000). Parental reports of coparenting and observed coparenting behavior during the toddler period. *Journal of Family Psychology*, 14(2), 220-236. <https://doi.org/10.1037//0893-3200.14.2.220>
- McHale, J. P., Kuersten-Hogan, R. & Rao, N. (2004). Growing points for coparenting theory and research. *Journal of Adult Development*, 11(3), 221-234. <https://doi.org/10.1023/B:JADE.0000035629.29960.ed>
- McHale, J. P. & Rasmussen, J. L. (1998). Coparental and family group-level dynamics during infancy: Early family precursors of child and family functioning during preschool. *Development and Psychopathology*, 10(1), 39-59. <https://doi.org/10.1017/S0954579498001527>
- McHale, J. P., Rao, N. & Krasnow, A. D. (2000). Constructing family climates: Chinese mothers' reports of their co-parenting behaviour and preschoolers' adaptation. *International Journal of Behavioral Development*, 24(1), 111-118. <https://doi.org/10.1080/016502500383548>

- McHale, J. P. & Rotman, T. (2007). Is seeing believing?: Expectant parents' outlooks on coparenting and later coparenting solidarity. *Infant Behavior and Development*, 30(1), 63-81. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2006.11.007>
- McLoyd, V. C., Jayaratne, T. E., Ceballo, R. & Borquez, J. (1994). Unemployment and work interruption among African American single mothers: Effects on parenting and adolescent socioemotional functioning. *Child Development*, 65(2), 562-589. <https://doi.org/10.2307/1131402>
- Melekoğlu, M. (2017). *Erken çocuklukta okul çaplı olumlu davranış desteği modelinin etkililiği*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi
- Meque, I., Salom, C., Betts, K. S. & Alati, R. (2019). Predictors of alcohol use disorders among young adults: a systematic review of longitudinal studies. *Alcohol and Alcoholism*, 54(3), 310-324. <https://doi.org/10.1093/alcalc/agz020>
- Mercan, Z., & Tezel-Şahin, F. (2017). Babalık rolü ve babalık rolü algısı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 1-10. <http://ijeces.hku.edu.tr/en/pub/issue/31378/305704>
- Merikangas, K. R., He, J. P., Burstein, M., Swanson, S. A., Avenevoli, S., Cui, L., ... & Swendsen, J. (2010). Lifetime prevalence of mental disorders in US adolescents: Results from the National Comorbidity Survey Replication-Adolescent Supplement (NCS-A). *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 49(10), 980-989. <https://doi.org/10.1016/j.jaac.2010.05.017>
- Merrifield, K. A. & Gamble, W. C. (2013). Associations among marital qualities, supportive and undermining coparenting, and parenting self-efficacy: Testing spillover and stress-buffering processes. *Journal of Family Issues*, 34(4), 510-533. <https://doi.org/10.1177/0192513X12445561>
- Miller-Lewis, L. R., Searle, A. K., Sawyer, M. G., Baghurst, P. A. & Hedley, D. (2013). Resource factors for mental health resilience in early childhood: An analysis with multiple methodologies. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 7, 1-23. <https://doi.org/10.1186/1753-2000-7-6>
- Minuchin, P. (1985). Families and individual development: Provocations from the field of family therapy. *Child Development*, 56(2), 289-302. <https://doi.org/10.2307/1129720>
- Moilanen, K. L., Shaw, D. S. & Maxwell, K. L. (2010). Developmental cascades: Externalizing, internalizing, and academic competence from middle childhood to early adolescence. *Development and Psychopathology*, 22(3), 635-653. <https://doi.org/10.1017/S0954579410000337>
- Morgan, J., Robinson, D. & Aldridge, J. (2002). Parenting stress and externalizing child behaviour. *Child & Family Social Work*, 7(3), 219-225. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2206.2002.00242.x>
- Morrill, M. I., Hines, D. A., Mahmood, S. & Cordova, J. V. (2010). Pathways between marriage and parenting for wives and husbands: The role of coparenting. *Family Process*, 49(1), 59-73. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2010.01308.x>
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16, 361-388. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x>

- Morrison, E., Morman, G., Bonner, G., Taylor, C., Abraham, I. & Lathan, L. (2002). Reducing staff injuries and violence in a forensic psychiatric setting. *Archives of Psychiatric Nursing*, 16, 108-117. <https://doi.org/10.1053/apnu.2002.32947>
- Mullett, E. K. & Stolberg, A. (1999). The development of the co-parenting behaviors questionnaire: An instrument for children of divorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 31(3), 115-137. https://doi.org/10.1300/J087v31n03_07
- Murphy, S. E., Gallegos, M. I., Jacobvitz, D. B. & Hazen, N. L. (2017). Coparenting dynamics: Mothers' and fathers' differential support and involvement. *Personal Relationships*, 24, 917-932. <https://doi.org/10.1111/pere.12221>
- Nagaraja, A., Rajamma, N. M. & Reddy, S. V. (2012). Effect of parents' marital satisfaction, marital life period and type of family on their children mental health status. *Journal of Psychology*, 3(2), 65-70. <https://doi.org/10.1080/09764224.2012.11885479>
- Nauck, B. & Suckow, J. (2006). Intergenerational relationships in cross-cultural comparison: How social networks frame intergenerational relations between mothers and grandmothers in Japan, Korea, China, Indonesia, Israel, Germany and Turkey. *Journal of Family Issues*, 27(8), 1159-1185. <https://doi.org/10.1177/0192513X06288125>
- O'Leary, S. G. & Vidair, H. B. (2005). Marital adjustment, child-rearing disagreements, and overreactive parenting: predicting child behavior problems. *Journal of Family Psychology*, 19(2), 208-216. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.19.2.208>
- Odgers, C. L., Moffitt, T. E., Broadbent, J. M., Dickson, N., Hancox, R. J., Harrington, H., Poulton, R., Sears, M. R., Thomson, M. W. & Caspi, A. (2008). Female and male antisocial trajectories: From childhood origins to adult outcomes. *Development and Psychopathology*, 20, 673-716. <https://doi.org/10.1017/S0954579408000333>
- Oh, W., Song, S. & Niehuis, S. (2021). Processes linking mothers' perceptions of relationship satisfaction with their partner, coparenting, and parenting to children's competence and behavior problems. *Family Science Review*, 25(1), 18-35. https://www.familyscienceassociation.org/wp-content/uploads/2021/10/Volume-25_Issue_1_Manuscript-2_Oh_Song_Niehuis_final.pdf
- Olsavsky, A. L., Yan, J., Schoppe-Sullivan, S. J. & Kamp, C. M. (2020). New father's perceptions of dyadic adjustment: The roles of maternal gatekeeping and coparenting closeness. *Family Process*, 59(2), 571-585. <https://doi.org/10.1111/famp.12451>
- Orathinkal, J. & Vansteenwegen, A. (2006). The effect of forgiveness on marital satisfaction in relation to marital stability. *Contemporary Family Therapy*, 28(2), 251-260. <https://doi.org/10.1007/s10591-006-9006-y>
- Orgilés, M., Carratalá, E. & Espada, J. P. (2015). Perceived quality of the parental relationship and divorce effects on sexual behaviour in Spanish adolescents. *Psychology, Health & Medicine*, 20(1), 8-17. <https://doi.org/10.1080/13548506.2014.911922>
- Osarenren, N., Nwadinigwe, I. P. & Anyama, S. C. (2013). The impact of marital conflict on the psychosocial adjustment of adolescents in Lagos Metropolis. *Journal of*

Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies, 4(2), 320-326.
<https://ir.unilag.edu.ng/handle/123456789/11550>

- Overton, S., McKenzie, L., King, K., & Osborne, J. (2002). Replication of the First Step to Success model: A multiple-case study of implementation effectiveness. *Behavioral Disorders*, 28(1), 40-56. <https://doi.org/10.1177/019874290202800104>
- Örnek-Topcu, E. (2022). *Boşanmış ebeveynlerin ortak ebeveynliğe yönelik algılarının incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi
- Özabacı, N. & Erkan, Z. (2017). *Aile danışmanlığı kuram ve uygulamalara genel bir bakış*. Pegem Akademi Yayınları.
- Özaydınlık, Ş. (2014). *Evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Özbey, S. (2009). *Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nin (PKBS-2) geçerlik güvenirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Özbey, S. (2012). Ebeveynlerin evlilik uyumu ve algıladıkları sosyal destek ile altı yaş çocuklarının problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 43-62. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefdergi/issue/48696/619506>
- Özdemir, Y. & Sağkal, A. S. (2020). Ebeveynlik dansı: Birlikte ebeveynliğe ilişkin kuramsal ve ampirik bir derleme. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 428-444. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/baebd/issue/58594/752296>
- Özdemir, Y., Sağkal, A. S., Salman-Engin, S., Çakıroğlu-Çevik, A. & Gür, G. (2020). Türkiye’de birlikte ebeveynlik deneyimleri: Nitel bir çalışma. *Nesne*, 8(16), 43-68. <https://doi.org/10.7816/nesne-08-16-04>
- Özdemir, Y., Sağkal, A. S., Salman-Engin, S., Şakiroğlu, M. & Çakıroğlu-Çevik, A. (2021). Birlikte Ebeveynlik Ölçeği: Ölçek geliştirme, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 24(47), 40-58. <https://doi.org/10.31828/tpy1301996120201201m000031>
- Özdemir, Y., Sağkal, A. S., Serdar, A., Şakiroğlu, M., Aksu, G., Çakıroğlu-Çevik, A., Salman-Engin, S., Yılmaz-Hiğde, A., Seven Gürçen, M., Seyhan, A. G. & Özder, G. (2022). *Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programı (BEGEP). Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programı: Uygulayıcı El Kılavuzu*. 118K047 No’lu TÜBİTAK 1003 Projesi
- Özyürek, M. (2011). *Problem davranışları değiştirme*. Kök Yayıncılık.
- Pallant, J. (2016). *A step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. McGraw Hill Education.
- Papp, L. M., Mark Cummings, E. & Schermerhorn, A. C. (2004). Pathways among marital distress, parental symptomatology, and child adjustment. *Journal of Marriage and Family*, 66(2), 368-384. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2004.00026.x>

- Paquette, D. (2004). Theorizing the father-child relationship: Mechanisms and developmental outcomes. *Human Development*, 47(4), 193-219. <https://doi.org/10.1159/000078723>
- Parish-Plass, J. & Lufi, D. (1997). Combining physical activity with a behavioral approach in the treatment of young boys with behavior disorders. *Small Group Research*, 28(3), 357-369. <https://doi.org/10.1177/1046496497283002>
- Parkes, A., Green, M. & Mitchell, K. (2019). Coparenting and parenting pathways from the couple relationship to children's behavior problems. *Journal of Family Psychology*, 33(2), 215-225. <https://doi.org/10.1037/fam0000492>
- Parlak, Ü. (2021). *Çalışan annelerde depresyon düzeyini yordamada evlilik uyumu, iş-aile çatışması ve ebeveyn tükenmişliğinin rolü* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Işık Üniversitesi
- Pasley, K. & Gecas, V. (1984). Stresses and satisfactions of the parental role. *Personnel & Guidance Journal*, 62(7), 400-404. <https://doi.org/10.1111/j.2164-4918.1984.tb00236.x>
- Paterson, G. & Sanson, A. (1999). The association of behavioural adjustment to temperament, parenting and family characteristics among 5- year- old children. *Social Development*, 8(3), 293-309. <https://doi.org/10.1111/1467-9507.00097>
- Peck, J. S. (1989). The impact of divorce on children at various stages of the family life cycle. *Journal of Divorce*, 12(2-3), 81-106. https://doi.org/10.1300/J279v12n02_04
- Peck, H. L., Kehle, T. J., Bray, M. A., & Theodore, L. A. (2005). Yoga as an intervention for children with attention problems. *School Psychology Review*, 34(3), 415-424. <https://doi.org/10.1080/02796015.2005.12086295>
- Pedro, M. F., Ribeiro, T. & Shelton, K. H. (2012). Marital satisfaction and partners' parenting practices: The mediating role of co-parenting behavior. *Journal of Family Psychology*, 26(4), 509-522. <https://doi.org/10.1037/a0029121>
- Peltz, J. S., Rogge, R. D. & Sturge-Apple, M. L. (2018). Transactions within the family: Coparenting mediates associations between parents' relationship satisfaction and the parent-child relationship. *Journal of Family Psychology*, 32(5), 553-564. <https://doi.org/10.1037/fam0000413>
- Pendry, P., Carr, A. M., Papp, L. M., & Antles, J. (2013). Child presence during psychologically aggressive interparental conflict: Implications for internalizing and externalizing behavior. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 62(5), 755-767. <https://doi.org/10.1111/fare.12033>
- Perales, F., Baxter, J. & Tai, T. (2015). Gender, justice and work: A distributive approach to perceptions of housework fairness. *Social Science Research*, 51, 51-63. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2014.12.010>
- Petch, J. & Halford, W. K. (2008). Psycho-education to enhance couples' transition to parenthood. *Clinical Psychology Review*, 28(7), 1125-1137. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2008.03.005>
- Petersen, I. T., Bates, J. E., Dodge, K. A., Lansford, J. E. & Pettit, G. S. (2015). Describing and predicting developmental profiles of externalizing problems from childhood to adulthood. *Development and Psychopathology*, 27(3), 791-818. <https://doi.org/10.1017/S0954579414000789>

- Pinquart, M. (2017). Associations of parenting dimensions and styles with externalizing problems of children and adolescents: An updated meta-analysis. *Developmental Psychology*, 53(5), 873-932. <https://doi.org/10.1037/dev0000295>
- Pinquart, M. & Teubert, D. (2015). Links among coparenting behaviors, parenting stress, and children's behaviors using the new German coparenting inventory. *Family Science*, 6(1), 201-210. <https://doi.org/10.1080/19424620.2015.1065284>
- Planalp, E. M., Van Hulle, C. A. & Goldsmith, H. H. (2019). Parenting in context: Marital adjustment, parent affect and child temperament in complex families. *Journal of Family Psychology*, 33(5), 532-541. <https://doi.org/10.1037/fam0000511>
- Polanczyk, G. V., Salum, G. A., Sugaya, L. S., Caye, A. & Rohde, L. A. (2015). Annual research review: A meta-analysis of the worldwide prevalence of mental disorders in children and adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(3), 345-365. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12381>
- Polat, D. (2006). *Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Ponappa, S., Bartle-Haring, S., Holwacz, E. & Ferriby, M. (2017). The family system and depressive symptoms during the college years: Triangulation, parental differential treatment and sibling warmth as predictors. *Journal of Marital & Family Therapy*, 43(1), 145-158. <https://doi.org/10.1111/jmft.12175>
- Ponnet, K., Mortelmans, D., Wouters, E., Van Leeuwen, K., Bastait, K. & Pasteels, I. (2013). Parenting stress and marital relationship as determinants of mothers' and fathers' parenting. *Personal Relationships*, 20(2), 259-276. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2012.01404.x>
- Potts, M. & Short, R. (1999). *Ever since Adam and Eve: The evolution of human sexuality*. CUP Archive.
- Qian, Y., Chen, F. & Yuan, C. (2020). The effect of co-parenting on children's emotion regulation under fathers' perception: A moderated mediation model of family functioning and marital satisfaction. *Children and Youth Services Review*, 119, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105501>
- Rayana, S. & Atak, H. (2021). Anne baba arasındaki ilişki: Üçüncü ebeveyn rolünün Gestalt terapi bakışından ele alınması. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 286-300. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maunef/issue/74412/1164821>
- Reips, U. D. (2002). Standards for Internet-based experimenting. *Experimental Psychology*, 49(4), 243-256. <https://doi.org/10.1026//1618-3169.49.4.243>
- Ren, L. & Xu, W. (2019). Coparenting and Chinese preschoolers' social-emotional development: Child routines as a mediator. *Children and Youth Services Review*, 107, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104549>
- Rhoades, K. A. (2008). Children's responses to interparental conflict: A meta-analysis of their associations with child adjustment. *Child Development*, 79(6), 1942-1956. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2008.01235.x>
- Richardson, E. W. & Futris, T. G. (2019). Foster caregivers' marital and coparenting relationship experiences: A dyadic perspective. *Family Relations*, 68(2), 185-196. <https://doi.org/10.1111/fare.12354>

- Roberson, P. N., Nalbone, D. P., Hecker, L. H. & Miller, J. A. (2010). Adult attachment style as a predictor of coparent relationships postdivorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 51(3), 185-207. <https://doi.org/10.1080/10502551003605619>
- Robles, T. F., Slatcher, R. B., Trombello, J. M. & McGinn, M. M. (2014). Marital quality and health: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 140(1), 140-187. <https://doi.org/10.1037/a0031859>
- Rodriguez, A. & Adamsons, K. (2012). Parenting expectations: Younger and older first-time parents. *Marriage & Family Review*, 48(3), 248-271. <https://doi.org/10.1080/01494929.2012.665014>
- Ronaghan, D. (2020). *The association between marital satisfaction and coparenting quality: A meta-analysis*. [Unpublished Master's Thesis]. University of Manitoba
- Rotundo, A. E. (1985). American fatherhood: A historical perspective. *American Behavioral Scientist*, 29(1), 7-25. <https://doi.org/10.1177/000276485029001003>
- Sabatelli, R. M. & Bartle, S. (1995). Survey approaches to the assessment of family functioning: Conceptual, operational, and analytical issues. *Journal of Marriage and the Family*, 57(4), 1025-1039. <https://doi.org/10.2307/353420>
- Saini, M., Pruett, M. K., Alschech, J. & Sushchuk, A. R. (2019). A pilot study to assess Coparenting Across Family Structures (CoPAFS). *Journal of Child and Family Studies*, 28, 1392-1401. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01370-3>
- Salman-Engin, S. (2014). *Türkiye ve ABD'de ortak ebeveynlik süreçleri: Annelerin, babaların ve büyükannelerin 3 aylık bebeklerle olan üçlü etkileşimleri*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Salman-Engin, S., Sümer, N., Sağel-Çetiner, E. & McHale, J. (2018). Coparenting in the context of mother-father-infant versus mother-grandmother-infant triangular interactions in Turkey. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 3085-3095. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1094-4>
- Salman-Engin, S., Sümer, N., Sağel-Çetiner, E. & Sakman, E. (2019). Anne ve babaların ortak ebeveynlik davranış ve algılarının romantik bağlanma ile ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 59(1), 717-741. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dtcfdergisi/issue/66801/1044755>
- Sarı, T. (2018). Ekolojik yaklaşımın okul psikolojik danışmanlığında kullanılması. O. Kutlu (Ed.). *Eğitim bilimleri içinde* (ss. 167-179). Akademisyen Kitabevi
- Schoppe-Sullivan, S. J., Brown, G. L., Cannon, E. A., Mangelsdorf, S. C. & Sokolowski, M. S. (2008). Maternal gatekeeping, coparenting quality and fathering behavior in families with infants. *Journal of Family Psychology*, 22(3), 389-398. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.3.389>
- Schoppe-Sullivan, S. J., Mangelsdorf, S. C., Brown, G. L. & Sokolowski, M. S. (2007). Goodness-of-fit in family context: Infant temperament, marital quality, and early coparenting behavior. *Infant Behavior and Development*, 30, 82-96. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2006.11.008>
- Schoppe-Sullivan, S. J., Mangelsdorf, S. C., Charlton, T., Dorris, M. & Frosch, C. (1999, April). *Coparenting and family alliances: Associations with externalising problems from 3 to 4 years*. Paper presented at the biennial meeting of the Society for Research in Child Development, Albuquerque.

- Schoppe-Sullivan, S. J., Mangelsdorf, S. C. & Frosch, C. A. (2001). Coparenting, family process, and family structure: implications for preschoolers' externalizing behavior problems. *Journal of Family Psychology*, 15(3), 526-545. <https://doi.org/10.1037//0893-3200.15.3.526>
- Schoppe-Sullivan S. J, Mangelsdorf S. C., Frosch C. A. & McHale J. L. (2004). Associations between coparenting and marital behavior from infancy to the preschool years. *Journal of Family Psychology*, 18, 194-207. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.18.1.194>
- Schoppe-Sullivan, S. J., Schermerhorn, A. C. & Cummings, E. M. (2007). Marital conflict and children's adjustment: Evaluation of the parenting process model. *Journal of Marriage and Family*, 69(5), 1118-1134. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00436.x>
- Schoppe-Sullivan, S. J., Weldon, A. H., Cook, J., Davis, E. F. & Buckley, C. K. (2009). Coparenting behavior moderates longitudinal relations between effortful control and preschool children's externalizing behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(6), 698-706. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2008.02009.x>
- Schum, L. & Stolberg, A. L. (2007). Standardization of the co-parenting behavior questionnaire. *Journal of Divorce & Remarriage*, 47(3-4), 103-132. https://doi.org/10.1300/J087v47n03_06
- Schumm, W. R., Webb, F. J. & Bollman, S. R. (1998). Gender and marital satisfaction: Data from the National Survey of Families and Households. *Psychological Reports*, 83(1), 319-327. <https://doi.org/10.2466/pr0.1998.83.1.319>
- Scolastica, N. & Aloka, P. J. O. (2015). Relationship between perceptions of inter-parental conflicts and involvement in delinquent behaviours among selected Kenyan adolescent students. *Journal of Educational and Social Research*, 5(1), 25-34. <https://doi.org/10.5901/jesr.2015.v5n1p25>
- Scrimgeour, M. B., Blandon, A. Y., Stifter, C. A. & Buss, K. A. (2013). Cooperative coparenting moderates the association between parenting practices and children's prosocial behavior. *Journal of Family Psychology*, 27(3), 506-511. <https://doi.org/10.1037/a0032893>
- Seçer, Z., Çeliköz, N. & Yaşa, S. (2008). Okulöncesieğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 413-428. <https://dergipark.org.tr/en/pub/susbed/issue/61795/924270>
- Settles, B. H., Zhao, J., Mancini, K. D., Rich, A., Pierre, S. & Oduor, A. (2009). Grandparents caring for their grandchildren: Emerging roles and exchanges in global perspectives. *Journal of Comparative Family Studies*, 40(5), 827-848. <https://doi.org/10.3138/jcfs.40.5.827>
- Seven, S. (2007). Ailesel faktörlerin altı yaş çocuklarının sosyal davranış problemlerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51(51), 477-499. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuvey/issue/10346/126731>
- Seyhan, A. G. (2023). *Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programı'nın (BEGEP) birlikte ebeveynlik algıları üzerindeki etkisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

- Shaw, D. S., Emery, R. E. & Tuer, M. D. (1993). Parental functioning and children's adjustment in families of divorce: A prospective study. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 21, 119-134. <https://doi.org/10.1007/BF00910493>
- Shelton, K. H. & Harold, G. T. (2008). Interparental conflict, negative parenting and children's adjustment: Bridging links between parents' depression and children's psychological distress. *Journal of Family Psychology*, 22(5), 712-724. <https://doi.org/10.1037/a0013515>
- Shelton, K. H. & Harold, G. T. (2008a). Pathways between interparental conflict and adolescent psychological adjustment: Bridging links through children's cognitive appraisals and coping strategies. *The Journal of Early Adolescence*, 28(4), 555-582. <https://doi.org/10.1177/0272431608317610>
- Skowron, E. A. & Friedlander, M. L. (1998). The Differentiation of Self Inventory: Development and initial validation. *Journal of Counseling Psychology*, 45(3), 235-246. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.45.3.235>
- Smith, J., O'Connor, I. & Berthelsen, D. (1996). The effects of witnessing domestic violence on young children's psycho-social adjustment. *Australian Social Work*, 49(4), 3-10. <https://doi.org/10.1080/03124079608411182>
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38(1), 15-28. <https://doi.org/10.2307/350547>
- Spanier, G. B. & Lewis, R. A. (1980). Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and the Family*, 42(4), 825-839. <https://doi.org/10.2307/351827>
- Spanier, G. B., Lewis, R. A. & Cole, C. L. (1975). Marital adjustment over the family life cycle: The issue of curvilinearity. *Journal of Marriage and the Family*, 37(2), 263-275. <https://doi.org/10.2307/350960>
- Sprague, J. & Perkins, K. (2009). Direct and collateral effects of the first step to success program. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 11(4), 208-221. <https://doi.org/10.1177/1098300708330935>
- Stattin, H. & Kerr, M. (2000). Parental monitoring: A reinterpretation. *Child Development*, 71(4), 1072-1085. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00210>
- Steinberg, L. & Morris, A. S. (2001). Adolescent development. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 83-110. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.83>
- Stright, A. D. & Bales, S. S. (2003). Coparenting quality: Contributions of child and parent characteristics. *Family Relations*, 52(3), 232-240. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2003.00232.x>
- Stright, A. D. & Neitzel C. (2003). Beyond parenting: Coparenting and children's classroom adjustment. *International Journal of Behavioral Development*, 27, 31-40. <https://doi.org/10.1080/01650250143000580>
- Stroud, C. B., Meyers, K. M., Wilson, S. & Durbin, C. E. (2015). Marital quality spillover and young children's adjustment: Evidence for dyadic and triadic parenting as mechanisms. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 44(5), 800-813. <https://doi.org/10.1080/15374416.2014.900720>
- Sturge-Apple, M. L., Davies, P. T., Martin, M. J., Cicchetti, D. & Hentges, R. F. (2012). An examination of the impact of harsh parenting contexts on children's adaptation

- within an evolutionary framework. *Developmental Psychology*, 48(3), 791-805. <https://doi.org/10.1037/a0026908>
- Suarez, L. M. & Baker, B. L. (1997). Child externalizing behavior and parents' stress: The role of social support. *Family Relations*, 46(4), 373-381. <https://doi.org/10.2307/585097>
- Süataç, A. (2010). *Evlilik uyumunun kişilerarası tarz ve öfke açısından araştırılması*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Şendil, G. (1999). *Çocukların anne babanın evlilik çatışmasını algılayışı*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Şendil, G. & Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi, *Psikoloji Çalışmaları*, 28, 15-34. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iupcd/issue/9405/117912>
- Şener, A. & Terzioğlu, G. (2008). Arkadaşlık ilişkilerinin evlilik uyumu üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, 4(13), 1-15. <https://docplayer.biz.tr/3876158-Arkadaslik-iliskilerinin-evlilik-uyumu-uzerindeki-etkisinin-incelenmesi.html>
- Şenoba-Şavkın, İ. (2022). *Kum oyunu terapisinin 6-11 yaş grubu çocukların duygusal ve davranışsal sorunlarına etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi
- Şimşek, Z., Erol, N., Öztop, D. & Özcan, Ö. Ö. (2008). Kurum bakımındaki çocuk ve ergenlerde davranış ve duygusal sorunların epidemiyolojisi: Ulusal örneklemde karşılaştırmalı bir araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(3), 235-246. <https://www.acarindex.com/pdfler/acarindex-9301fe49-ce86.pdf>
- Şirvanlı-Özen, D. (1998). *Eşler arası çatışma ve boşanmanın farklı yaş ve cinsiyetteki çocukların uyum ve davranış problemleri ile algıladıkları sosyal destek üzerindeki rolü*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Şirvanlı-Özen, D. (1999). Eşler arası çatışma ve boşanmanın çocuklar üzerindeki etkileri II: Sosyal destek. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 6(2), 83-88. https://www.researchgate.net/profile/Dilek-Ozen-2/publication/268519379_Esler_arasi_catisma_ve_bosanmanin_cocuklar_uzerindeki_etkileri_II_Sosyal_destek/links/5474ee360cf2778985ac6ecd/Esler-arasi-catisma-ve-bosanmanin-cocuklar-uezerindeki-etkileri-II-Sosyal-destek.pdf
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th edition). Pearson.
- Talbot, J. A. (2001). *Individual parental adjustment variables as moderators of the relationship between marital quality and coparenting quality*. [Unpublished Doctoral Dissertation]. Clark University.
- Talbot, J. A. & McHale, J. P. (2004). Individual parental adjustment moderates the relationship between marital and coparenting quality. *Journal of Adult Development*, 11(3), 191-205. <https://doi.org/10.1023/B:JADE.0000035627.26870.f8>
- Tazeoğlu, S. (2011). *Çocukların benlik algıları, davranış sorunları ve ana-babaların kullandıkları disiplin yöntemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.

- Terry, C. (2020). *Mothers' and fathers' coparenting: structure, stability and relations with family functioning*. [Unpublished Doctoral Dissertation]. The University of Texas at Dallas.
- Terry, D. J., McHugh, T. A. & Noller, P. (1991). Role dissatisfaction and the decline in marital quality across the transition to parenthood. *Australian Journal of Psychology*, 43(3), 129-132. <https://doi.org/10.1080/00049539108260136>
- Teubert, D. & Pinquart, M. (2010). The association between coparenting and child adjustment: A meta-analysis. *Parenting: Science and Practice*, 10(4), 286-307. <https://doi.org/10.1080/15295192.2010.492040>
- Teubert, D. & Pinquart, M. (2011). The link between coparenting, parenting, and adolescent life satisfaction. *Family Science*, 2(4), 221-229. <https://doi.org/10.1080/19424620.2012.666655>
- Thomas, J. L. (1990). The grandparent role: A double bind. *The International Journal of Aging and Human Development*, 31(3), 169-177. <https://doi.org/10.2190/80 J9-FGK7-2966-QHCB>
- Towe-Goodman, N. R., Stifter, C. A., Coccia, M. A. & Cox, M. J. (2011). Interparental aggression, attention skills, and early childhood behavior problems. *Development and Psychopathology*, 23(2), 563-576. <https://doi.org/10.1017/S0954579411000216>
- Trahan, M. H. (2018). Paternal self-efficacy and father involvement: A bi-directional relationship. *Psychology of Men & Masculinity*, 19(4), 624-634. <https://doi.org/10.1037/men0000130>
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilikte uyum ölçeğinin (EUÖ) güvenirlik ve geçerlik çalışması. *3P Dergisi*, 7(1), 50-57. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/8567/>
- Tutarel-Kışlak, Ş. & Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2(5), 1-7. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21105/227292>
- Tüfekçi-Hoşgör, E. (2013). *Evli çiftlerin öfke ifade tarzları ile evlilik uyumunun incelenmesi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Twenge, J. M., Campbell, W. K. & Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: A meta-analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 574-583. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2003.00574.x>
- Uçak, E. (2020). *Ebeveynlerin evlilik çatışması ve kişilik özelliklerinin çocuklardaki sosyal uyum ve becerisi ile ilişkisinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Umemura, T., Christopher, C., Mann, T., Jacobvitz, D. & Hazen, N. (2015). Coparenting problems with toddlers predict children's symptoms of psychological problems at age 7. *Child Psychiatry & Human Development*, 46(6), 981-996. <https://doi.org/10.1007/s10578-015-0536-0>
- Uysal, İ. & Kılıç, A. F. (2022). Normal distribution dilemma. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 12(1), 220-248. <https://doi.org/10.18039/ajesi.962653>

- Ünverdi, B. (2020). *İlk kez anne olan kadınların ortak ebeveynliğe yönelik doğum öncesi beklentileri ve doğum sonrası deneyimleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Boğaziçi Üniversitesi.
- Van Egeren, L. A. (2003). Prebirth predictors of coparenting experiences in early infancy. *Infant Mental Health Journal: Official Publication of The World Association for Infant Mental Health*, 24(3), 278-295. [https://doi.org/ 10.1002/imhj.10056](https://doi.org/10.1002/imhj.10056)
- Van Egeren, L. A. (2004). The development of the coparenting relationship over the transition to parenthood. *Infant Mental Health*, 25, 453-477. [https://doi.org/ 10.1002/imhj.20019](https://doi.org/10.1002/imhj.20019)
- Van Egeren, L. A. & Hawkins, D. P. (2004). Coming to terms with coparenting: Implications of definition and measurement. *Journal of Adult Development*, 11(3), 165-178. <https://doi.org/10.1023/B:JADE.0000035625.74672.0b>
- van Hoorn J., McCormick E. M., Rogers C. R., Ivory S. L. & Telzer E. H. (2018). Differential effects of parent and peer presence on neural correlates of risk taking in adolescence. *Social Cognitive Affective Neuroscience*, 13(9), 945-955. <https://doi.org/10.1093/scan/nsy071>.
- VandenBos, G. R. (Ed.). (2015). *APA Dictionary of Psychology*. (Second Edition). American Psychological Association.
- Vaughn, A. B. (1999). *The Dynamics of coparenting in family interactions*. [Unpublished Doctoral Dissertation]. The University of Texas at Dallas.
- Vernon-Feagans, L., Garrett-Peters, P., Willoughby, M. & Mills-Koonce, R. (2012). Chaos, poverty, and parenting: Predictors of early language development. *Early Childhood Research Quarterly*, 27(3), 339-351. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2011.11.001>
- Verret, C., Guay, M. C., Berthiaume, C., Gardiner, P. & Béliveau, L. (2012). A physical activity program improves behavior and cognitive functions in children with ADHD: An exploratory study. *Journal of Attention Disorders*, 16(1), 71-80. <https://doi.org/10.1177/1087054710379735>
- Vuran, S. (2013). Davranış problemleri ile baş etme. H. İ. Diken (Ed.). *İlköğretimde kaynaştırma* içinde (ss. 260-287). Pegem Akademi.
- Waite, L.J. (2005). Marriage and family. In Poston, D.L. & Micklin, M. (Eds.) *Handbook of population* (pp. 87-108). Springer
- Wakschlag, L. S., Chase-Lansdale, P. L., & Brooks-Gunn, J. (1996). Not just “Ghosts in the Nursery”: Contemporaneous intergenerational relationships and parenting in young African-American families. *Child Development*, 67(5), 2131-2147. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1996.tb01848.x>
- Wang, L. & Crane, D. R. (2001). The relationship between marital satisfaction, marital stability, nuclear family triangulation and childhood depression. *American Journal of Family Therapy*, 29(4), 337-347. <https://doi.org/10.1080/01926180126502>
- Warr, M. (1993). Parents/peers and delinquency. *Social Forces*, 72(1), 247-264. <https://doi.org/10.1093/sf/72.1.247>
- Westerman, M. A. & Massoff, M. (2001). Triadic coordination: An observational method for examining whether children are “caught in the middle” of interparental

- discord. *Family Process*, 40(4), 479-493. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2001.4040100479.x>
- White, L. K. & Booth, A. (1985). The quality and stability of remarriages: The role of stepchildren. *American Sociological Review*, 50(5), 689-698. <https://doi.org/10.2307/2095382>
- Whiteside, M. F. (1998). The parental alliance following divorce: An overview. *Journal of Marital and Family Therapy*, 24(1), 3-24. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1998.tb01060.x>
- Wolfe, D. A., Crooks, C. V., Lee, V., McIntyre-Smith, A. & Jaffe, P. G. (2003). The effects of children's exposure to domestic violence: A meta-analysis and critique. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6, 171-187. <https://doi.org/10.1023/a:1024910416164>
- Yağlı, Ş. N. (2021). *Ortak ebeveynlik ve çocuk rutinlerinin çocukların sosyal-duygusal yeterliliğindeki rolleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Özyeğin Üniversitesi
- Yap, M. B. H. & Jorm, A. F. (2015). Parental factors associated with childhood anxiety, depression, and internalizing problems: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 175, 424-440. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2015.01.050>
- Yaşar, F. (2009). *İlköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyiyle ilişkisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk eğitimi el kitabı* (7. basım). Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, Y. (2011). Okullarda saldırganlık/şiddet: Okul ve öğretmenle ilgili risk faktörleri ve önleme stratejileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(192), 43-61. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/442415>
- Yazıcı, E. N. & Söylemez, Y. (2021). Ebeveyn niteliği, evlilik uyumu ve aile işlevselliğinin ergenlerin davranış problemleri üzerindeki etkileri: İlişkisel bir çalışma. *Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Sciences*, 18(2), 145-154. <https://doi.org/10.5336/forensic.2021-81455>
- Yeşiltepe, S. S. (2011). *Öğretmenlerin evlilik uyumlarının psikolojik iyi oluş ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi
- Yeşilyaprak, B. (2020). *21. Yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri* (Gözden Geçirilmiş 29. Basım). Nobel Akademi
- Yılmaz, E. (2015). *Polislerin kişilerarası problem çözme becerileri, öfke ve öfke ifade tarzları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi
- Yılmaz, T. (2000). *Ergenlerde risk alma davranışlarının incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi
- Yılmaz, A. & Avcı, İ. A. (2015). 15-49 yaş grubu evli kadınların bazı toplumsal cinsiyet özellikleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişki. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 180-193. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumussagbil/issue/23828/253851>

- Yocky, L. (2009). *Coparenting, temperament, and emotional understanding: Mediating and moderating models leading to the development of children's behavior problems* [Unpublished Master's Thesis]. University of Michigan
- Young, M., Riggs, S. & Kaminski, P. (2017). Role of marital adjustment in associations between romantic attachment and coparenting. *Family Relations*, 66(2), 331-345. <https://doi.org/10.1111/fare.12245>
- Yörükoğlu, A. (1998). *Çocuk ruh sağlığı*. (31. Baskı). Özgür Yayınları.
- Yu, M. L., Ziviani, J., Baxter, J. & Haynes, M. (2010). Time use, parenting practice and conduct problems in four- to five- year- old Australian children. *Australian Occupational Therapy Journal*, 57(5), 284-292. <https://doi.org/10.1111/j.1440-1630.2009.00818.x>
- Yuan, S. (2016). *Coparenting, marital quality and children's adjustment in mainland China*. [Unpublished Doctoral Dissertation]. Texas Tech University.
- Yüksel, Z. (2019). *Eşlerin bağlanma stilleri ve evlilik uyumları ile çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişki*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi
- Zemp, M., Johnson, M. D. & Bodenmann, G. (2018). Within-family processes: Interparental and coparenting conflict and child adjustment. *Journal of Family Psychology*, 32(3), 299–309. <https://doi.org/10.1037/fam0000368>
- Zhao, F., Wu, H., Li, Y., Zhang, H. & Hou, J. (2022). The association between coparenting behavior and internalizing/externalizing problems of children and adolescents: A meta-analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19, 1-19. <https://doi.org/10.3390/ijerph191610346>
- Zou, S. & Wu, X. (2020). Coparenting conflict behavior, parent–adolescent attachment, and social competence with peers: An investigation of developmental differences. *Journal of Youth and Adolescence*, 49, 267-282. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01131-x>
- Zubrick, S.R., Ward, K.A., Silburn, S. R., Lawrence, D., Williams, A. A., Blair, E. Robertson, D. & Sanders, M. R. (2005). Prevention of child behavior problems through universal implementation of a group behavioral family intervention. *Prevention Science*, 6(4), 287–304. <https://doi.org/10.1007/s11121-005-0013-2>

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Lütfen, maddeleri dikkatli bir şekilde okuyunuz ve size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

1. Cinsiyetiniz:

Erkek ()

Kadın ()

2. Yaşınız:.....

3. En Son Bitirdiğiniz Okul:

İlkokul ()

Ortaokul ()

Lise ()

Lisans (Üniversite) ()

Lisansüstü (Yüksek Lisans veya Doktora) ()

4. Ücret karşılığı herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

Evet ()

Hayır ()

5. Kaç yıldır evlisiniz?.....

6. Evlilik Şekliniz:

Severek/Flört Ederek ()

Görücü Usulü ()

Diğer.....

7. Bulunduğunuz Bölge:

Akdeniz ()

Doğu Anadolu ()

Ege ()

Güneydoğu Anadolu ()

İç Anadolu ()

Karadeniz ()

Marmara ()

8. Çocuklara İlişkin Bilgiler:

	Cinsiyeti	Yaşı
1. Çocuk		
2. Çocuk		
3. Çocuk		
4. Çocuk		
5. Çocuk		
6. Çocuk		

⇒ Lütfen, ölçme araçlarını (Birlikte Ebeveynlik Ölçeği ve Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği) hangi çocuğunuzu düşünerek yanıtladığınızı işaretleyiniz.

9. Çocuklarımız doğmadan önce eşinizle çocuk yetiştirmeye dair konuları görüştünüz mü?

Evet ()

Hayır ()

10. Eşinizin anne babası ve/veya kendi anne ve babanız çocuk yetiştirmeye ilişkin konularda size herhangi bir müdahalede bulundu mu?

Evet ()

Hayır ()

Google Form Linki: <https://forms.gle/rRK5yNunbBTLvjxK7>

Ek 2. Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği

Aşağıdaki konularda eşinizle anlaşır anlaşamadığınızı ilgili kutucuğa (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen, maddeleri dikkatli bir şekilde okuyarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

		Hiçbir zaman anlaşamayız	Nadiren anlaşırız	Bazen anlaşırız	Oldukça sık anlaşırız	Çoğu zaman anlaşırız
1	Dini konular					
2	Muhabbet-sevgi gösterme					
3	Temel kararların alınması					
4	Cinsel yaşam					
5	Geleneksellik					
6	Mesleki kararlar					

Aşağıda eşinizle ve evliliğinizle ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyup size ne derece uygun olduğunu ilgili kutucuğa (X) işareti koyarak belirtiniz.

		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Oldukça sık	Çoğu zaman
7	İlişkinizi bitirmeyi ne sıklıkta tartışırsınız?					
8	Eşinizle ne sıklıkla münakaşa edersiniz?					
9	Evlendiğiniz için pişmanlık duyar mısınız?					
10	Ne sıklıkla birbirinizin sinirlenmesine neden olursunuz?					
11	Siz ve eşiniz ev dışı etkinliklerinizin ne kadarına birlikte katılırsınız?					

12	Ne sıklıkla teşvik edici fikir alışverişinde bulunursunuz?					
13	Ne sıklıkla bir iş üzerinde birlikte çalışırsınız?					
14	Ne sıklıkla bir şeyi sakince tartışırsınız?					

Ek 3. CBCL/6-18 (Ebeveyn Formu)

Aşağıda yer alan maddeler 6-11 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlere yöneliktir. 6-11 yaş arasında birden fazla çocuğunuz varsa çocuklarınızdan birini seçerek maddeleri cevaplandırabilirsiniz. Her bir madde çocuğunuzun şu andaki ya da son 6 ay içindeki durumunu belirtmektedir. Bir madde çocuğunuz için çok ya da sıklıkla doğru ise 2, bazen ya da biraz doğru ise 1, hiç doğru değilse 0 sayılarını yuvarlak içine alınız. Lütfen, maddeleri dikkatli bir şekilde okuyarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

Kurallara Karşı Gelme Davranışı				
Madde No	Açıklaması	0	1	2
2	Büyüklerin izni olmadan içki içer.			
26	Hatalı davranışından dolayı suçluluk duymaz.			
28	Ev, okul ya da diğer yerlerde kuralları çiğner.			
39	Başı belada olan kişilerle dolaşır.			
43	Yalan söyler ve hile yapar.			
63	Kendinden büyük çocuklarla olmayı tercih eder.			
67	Evden kaçar.			
72	Yangın çıkartır.			
73	Cinsel sorunları vardır.			
81	Evden bir şeyler çalar.			
82	Evin dışında bir şeyler çalar.			
90	Küfürlü ve açık saçık konuşur.			
96	Cinsel konuları fazlaca düşündür.			
99	Sigara içer, tütün koklar ya da çiğner.			
101	Okuldan kaçar, dersini asar.			
105	Sağlık sorunu olmadığı halde ilaç kullanır.			
106	Çevresindeki eşyalara amaçsız olarak zarar vermekten zevk alır.			
Saldırgan Davranışlar				
Madde No	Açıklaması	0	1	2
3	Çok tartışır.			
16	Başkalarına eziyet eder, zalimce ve kötü davranır.			
19	Hep dikkat çekmek ister.			
20	Eşyalarına zarar verir.			
21	Ailesine ya da başkalarına ait eşyalara zarar verir.			
22	Evde söz dinlemez, evin kurallarına uymaz.			
23	Okulda söz dinlemez, okul kurallarına uymaz.			
37	Çok kavga, dövüş eder.			
57	Fiziksel olarak insanlara saldırır, onlara vurur.			
68	Çok bağırır, çağırır.			
86	İnatçı, somurtkan ve rahatsız edicidir.			
87	Duyguları değişkendir, bir bir anını tutmaz.			
88	Çok sık küser.			
89	Şüphelidir.			
94	Başkalarıyla çok dalga geçer, onları kızdırır.			
95	Öfke nöbetleri vardır, çok çabuk öfkelenir.			
97	İnsanları tehdit eder.			
104	Çok gürültücüdür.			

EK 4. Birlikte Ebeveynlik Ölçeği

Aşağıda yer alan maddeler 6-11 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlere yöneliktir. 6-11 yaş arasında birden fazla çocuğunuz varsa çocuklarınızdan birini seçerek maddeleri cevaplandırabilirsiniz. Lütfen, maddeleri dikkatli bir şekilde okuyarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	Maddeler	Bize Hiç Uygun Değil	Bize Biraz Uygun	Bize Çoğunlukla Uygun	Bize Tamamen Uygun
1.	Çocuğumuzu yetiştirme sürecinde eşimle benzer hedeflere sahibiz.				
2.	Çocuğumuzu yetiştirme sürecinde eşimle fikirlerimiz örtüşür.				
3.	Çocuğumuzla ilgili bir karar alınması gerektiğinde eşimle ortak hareket ederiz.				
4.	Çocuğumuzun eğitimi, sağlığı gibi konularda eşimle birlikte karar veririz.				
5.	Çocuğumuzun yemesi, içmesi, uyku düzeni gibi konularda eşimle benzer fikirlere sahibiz.				
6.	Eşimle ben çocuğumuz için neyin iyi neyin kötü olduğu konusunda hem fikiriz.				
7.	Çocuğumuzla ilgili konularda eşimle birbirimize bağırırız.				
8.	Çocuğumuza nasıl annelik babalık yapacağımız konusunda eşimle çatışırız.				
9.	Çocuğumuzu nasıl yetiştireceğimiz konusunda eşimle zıtlaşırız.				
10.	Çocuğumuzla ilgili iş bölümü konusunda eşimle çatışırız.				
11.	Çocuğumuza karşı tutumlarımız konusunda eşimle anlaşmazlıklar yaşarız.				
12.	Birbirimizin anneliğine/babalığına müdahale ettiğimiz için eşimle ilişkimizde çatışma yaşarız.				
13.	Anne babalık konusunda eşimle fikirlerimiz örtüşmediği için anlaşmazlık yaşarız.				
14.	Eşim benim iyi bir anne/baba olduğumu söyler.				
15.	Eşim benim anneliğimi/babalığımı beğenir.				
16.	Eşim benim annelik/babalık becerilerimi takdir eder.				
17.	Eşim benim iyi bir anne/baba olduğumu bana hissettirir.				
18.	Eşim annelik/babalık konusunda harcadığım çabayı takdir eder.				

19.	Eşim annelik/babalık sürecinde ona destek olduğumu söyler.				
20.	Eşim çocuğumuzla ilgili aldığımlara kararlara saygı duyar.				
21.	Eşim anneliğim/babalığım ile ilgili güzel sözler söyler.				
22.	Eşim başkalarının yanında benim iyi bir anne/baba olduğumu söyler.				
23.	Eşim benim anneliğimi/babalığımı küçümser.				
24.	Eşim benim anneliğime/babalığıma saygı duymaz.				
25.	Eşim beni anne/baba olarak yeterli bulmaz.				
26.	Eşim anneliğim/babalığım ile ilgili söylenir.				
27.	Çocuğumuzla bir aradayken eşim benim anneliğime/babalığıma müdahale eder.				
28.	Eşim annelik/babalık davranışlarımı eleştirir.				
29.	Çocuğumuzla ilgili sorunlar çıktığında (örneğin, hastalık, kaza, yaralanma, başarısızlık) eşim beni suçlar.				
30.	Eşim benim anneliğim/babalığım ile ilgili küçük düşürücü sözler söyler.				
31.	Eşim benim anne/baba olarak otoritemi küçümser.				
32.	Ailemizde, çocuğumuzla ilgili sorumlulukları daha çok anne yerine getirir.				
33.	Çocuğumuzla ilgili sorumlulukları eşimle paylaşıyoruz.				
34.	Çocuğumuzla ilgili işleri (örneğin, tuvaleti, banyosu, ödevleri) ikimiz de yerine getiririz.				
35.	Çocuğumuzla ilgili işlerden daha çok anne sorumludur.				
36.	Ailemizde, çocuğumuzla ilgili görevlerin paylaşımından memnunuz.				
37.	Ailemizde, çocuğumuzla ilgili sorumlulukların paylaşımı adildir.				
38.	Çocuğumuzla ilgili işler konusunda eşimle birbirimize destek oluruz.				
39.	Çocuğumuzu yetiştirme sürecinde eşim ve ben birbirimizin işini kolaylaştırırız.				
40.	Eşimle, çocuğumuzla ilgili bir tartışma yaşadığımızda, çocuğu da bu tartışmanın parçası yaparız.				
41.	Eşimle, çocuğumuzla ilgili tartışmalar yaşasak bile bu durumu çocuğa yansıtmamaya çalışırız.				
42.	Aile içi sorunlarımızda çocuğumuzu birbirimize karşı kullanmayız.				
43.	Çocuğumuzun yanında eşimle birbirimiz hakkında olumsuz şeyler konuşmamaya çalışırız.				

44.	Ailemizde, anne baba olarak tartışma yaşasak bile çocuğumuzu arada bırakmayız.				
45.	Çocuğumuzun önünde birbirimizle ters düşmemeye çalışırız.				
46.	Çocuğumuzla ilgili tartışmalarımızı, çocuk yanımızdayken yapmayız.				

Ek 5. Etik Kurulu Onay Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 26/05/2022-E.181903

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE ETİK KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma Etik Kurulu		
Oturum Tarihi : 26/05/2022	Oturum Sayısı : 11	Karar Sayısı : 2022/11-13
Etik Açısından Uygun		
Çalışma Adı	Ortak Ebeveynlik ve Çocuklarda Problem Davranış Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	
Araştırmacılar	Doktora Öğrencisi Emine ER (Yürütücü) Doç.Dr. Emine Durmuş (Danışman)	
Başkan Kurul Üyesi Prof.Dr. Hüseyin Suphi ERDEM Başkan Yardımcısı Kurul Üyesi Prof.Dr. Mustafa ARSLAN Kurul Üyesi Prof.Dr. Mehmet GÜNGÖR Kurul Üyesi Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK Kurul Üyesi Prof.Dr. Nesrin SİS Kurul Üyesi Prof.Dr. Mehmet ÜSTÜNER Kurul Üyesi Prof.Dr. Lutfiye ÖZDEMİR Sekreter Hatice CİHAN		

Ek 6. Kars İl Milli Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzni Yazısı

T.C.
KARS VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-91782061-605.01-55534476
Konu : Uygulama İzni (Emine ER)

19.08.2022

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
MALATYA

İlgi : a) 11.08.2022 tarih ve 211323 sayılı yazınız.
b) 19.08.2022 tarih ve 55515512 sayılı Valilik Makam onayı.

İlgi (a) sayılı yazınıza istinaden, Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı Doç. Dr. Emine DURMUŞ'un danışmanlığında, doktora öğrencisi Emine ER'in "Ortak Ebeveynlik ve Çocuklarda Problem Davranış Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasını İlimiz Merkez ve İlçelerdeki Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul, Liseler ve Kurumlarda 6-11 yaş arası çocuğu olan idareci, öğretmen, personel ve öğrenci velilerine uygulanması ile ilgili alınan ilgi (b) sayılı Valilik Makam onayı ve mühürlü veri toplama araçları ekte gönderilmiştir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Aydın ACAY
İl Milli Eğitim Müdür V.

Eki:

- Valilik Makam Onayı (1 Sayfa)
- Veri Toplama Araçları (7 Sayfa)

Ek 7. Valilik Makam Onayı

T.C.
KARS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-91782061-605.01-55515512
Konu : Uygulama İzni (Emine ER)

19/08/2022

VALİLİK MAKAMINA
KARS

İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı Doç. Dr. Emine DURMUŞ'un danışmanlığında, doktora öğrencisi Emine ER'in "Ortak Ebeveynlik ve Çocuklarda Problem Davranış Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasını İlimiz Merkez ve İlçelerdeki Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul, Liseler ve Kurumlarda 6-11 yaş arası çocuğu olan idareci, öğretmen, personel ve öğrenci velilerine uygulanması ile ilgili İnönü Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 11/08/2022 tarih ve 211323 sayılı yazılarında belirtilmektedir.

Tez çalışmasında uygulanacak anketler Müdürlüğümüzce oluşturulan komisyon tarafından Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün "Araştırma, Uygulama İzinleri" konulu 2020/2 nolu Genelgeleri gereğince incelenmiş olup, çalışmanın 2022-2023 eğitim öğretim yılında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile yürürlükte olan tüm yasal düzenlemeler gözönünde bulundurularak, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde, gönüllülük esas olmak koşuluyla İlimiz Merkez ve İlçelerdeki Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul, Liseler ve Kurumlarda 6-11 yaş arası çocuğu olan idareci, öğretmen, personel ve öğrenci velilerine anketlerin uygulanması ve sonuç raporunu CD ortamında tezin bitiminde tez sahibi tarafından Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine teslim edilmesi müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Aydın ACAY
İl Millî Eğitim Müdür V.

OLUR
Tahir YILMAZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır.
Adres : Cumhuriyet Mahallesi Hükümet Konağı 36100 / KARS
Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Telefon No : 0 (474) 212 82 26
E-Posta : stratejigelistirme36@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@trn01.kep.tr
Belgi için : Dilek ARAS Sörekli İaçı
Uyvan : İaçı
İnternet Adresi : www.meb.gov.tr
Faks : 4742128229
Bu evrak güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b689-8628-3655-bec9-aba2 koda ile teyit edilebilir.

Ek 8. Benzerlik Oranı

Evlilik Uyumu ve Ortak Ebeveynlik İlişkisinin Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışları Yordama Durumunun İncelenmesi

ORIGINALITY REPORT

5%

SIMILARITY INDEX

PRIMARY SOURCES

- 1 www.psikolog.org.tr 1390 words — 2%
Internet
- 2 Yılmaz, Beyzanur. "Romantik ilişki Doyumunun Yordacıları Olarak Çocuklukta Onaylamayan Çevre, Rasyonel Olmayan inançlar ve Empati Düzeyi", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2022 329 words — < 1%
ProQuest
- 3 dergipark.org.tr 262 words — < 1%
Internet
- 4 Karaduman, Serenay. "4-5 Yas cocugu Olan Anne ve Babalarin Kabul Red Duzeyleri, cocukların Duygu Duzenleme Becerileri ve Duygusal Davranissal Problemleri Arasindaki Iliskinin Incelenmesi", Bursa Uludag University (Turkey), 2022 242 words — < 1%
ProQuest
- 5 BARSA, Mehmet and ORALA, Behçet. "Investigation of Prospective Teachers' Metacognitive Awareness in terms of Some Variables", Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 2016. 198 words — < 1%
Publications

Ek 9. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarının Araştırmada Belirlenen Bağımsız Değişkenlere Göre Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Değişkenler	Ebeveyn Cinsiyeti	Çocukları n Cinsiyeti	Ebeveyn Yaşı	Çalışma Durumu	Evlenme Şekli	Ebeveyn Eğitim Durumu	Evlilik Süresi	Çocukları n Doğum Sırası	Çocuk Yaşı	Çocuk Yetiştirme Konularını Konuşma Durumu	Çocuk Yetiştirme Sürecine Büyük Ebeveynleri n Müdahale Etme Durumu
EU	Erkek için Çarpıklık: -.353 Basıklık: .531	Erkek için Çarpıklık: -.881 Basıklık: 1.088	21-40 Yaş Grubu için Çarpıklık: -.743 Basıklık: 1.154	Evet için Çarpıklık: -.744 Basıklık: 1.073	Severek/Flört Ederek Evlenenler için Çarpıklık: -.657 Basıklık: .945	İlkokul için Çarpıklık: -.900 Basıklık: 1.495	10 Yıl ve Altı için Çarpıklık: -.805 Basıklık: 1.145	Birinci Çocuk için Çarpıklık: -1.037 Basıklık: 1.225	6-7 Yaş Grubu için Çarpıklık: -.284 Basıklık: .274	Hiç için Çarpıklık: -.614 Basıklık: .510	Hiç için Çarpıklık: -.569 Basıklık: 1.252
	Kadın için Çarpıklık: -.867 Basıklık: .956	Kız için Çarpıklık: -.553 Basıklık: 1.066	41-63 Yaş Grubu için Çarpıklık: -.632 Basıklık: 1.007	Hayır için Çarpıklık: -.695 Basıklık: 1.282	Görücü Usulü Evlenenler için Çarpıklık: -.866 Basıklık: 1.477	Ortaokul için Çarpıklık: .822 Basıklık: -.248	11-20 Yıl için Çarpıklık: -.319 Basıklık: .090	İkinci Çocuk için Çarpıklık: -.571 Basıklık: .655	8-9 Yaş Grubu için Çarpıklık: -.893 Basıklık: 1.418	Biraz için Çarpıklık: -1.068 Basıklık: 1.320	Biraz için Çarpıklık: -.705 Basıklık: 1.536
						Lise için Çarpıklık: -.994 Basıklık: 1.691	21 Yıl ve Üstü için Çarpıklık: -.993 Basıklık: 1.473	Üçüncü Çocuk için Çarpıklık: -.260 Basıklık: .499	10-11 Yaş Grubu için Çarpıklık: -.792 Basıklık: 1.004	Çocuklukla için Çarpıklık: -.009 Basıklık: -.681	Çocuklukla için Çarpıklık: -.713 Basıklık: .328
						Lisans/Lisans için Çarpıklık: -.385 Basıklık: -.125				Tamamen için Çarpıklık: -.098 Basıklık: -.836	Tamamen için Çarpıklık: -.930 Basıklık: .030
						Lisansüstü		Dördüncü ve Üstü			

[illegible]

Ek 10. Ortak Ebeveynlik İlişkisi ve Alt Boyutlarının Araştırmasında Belirlenen Bağımsız Değişkenlere Göre Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Değişkenler	Ebeveyn Cinsiyeti	Çocukların Cinsiyeti	Ebeveyn Yaşı	Çalışma Durumu	Evlenme Şekli	Ebeveyn Eğitim Durumu	Evlilik Süresi	Çocuklar in Doğum Sırası	Çocuk Yaşı	Çocuk Yetiştirme Konularını Konuşma Durumu	Çocuk Yetiştirme Sürecine Büyük Ebeveynlerin Müdahale Etme Durumu
OE	Erkek İçin Çarpıklık: -1.148 Basıklık: 1.573	Erkek İçin Çarpıklık: -.821 Basıklık: .522	21-40 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: -.955 Basıklık: 1.051	Evet İçin Çarpıklık: -.841 Basıklık: .902	Severek/Flört Ederek Evlenenler İçin Çarpıklık: -1.097 Basıklık: 1.651	İlkokul İçin Çarpıklık: -.850 Basıklık: .273	10 Yıl ve Altı İçin Çarpıklık: -.980 Basıklık: .983	Birinci Çocuk İçin Çarpıklık: -.865 Basıklık: 1.034	6-7 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: -.614 Basıklık: -.036	Hiç İçin Çarpıklık: -.427 Basıklık: -.496	Hiç İçin Çarpıklık: -1.058 Basıklık: 1.529
	Kadın İçin Çarpıklık: -.926 Basıklık: .912	Kız İçin Çarpıklık: -1.158 Basıklık: 1.843	41-63 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: -.948 Basıklık: .415	Hayır İçin Çarpıklık: -1.140 Basıklık: 1.059	Görücü Usulü Evlenenler İçin Çarpıklık: -.685 Basıklık: -.296	Ortaokul İçin Çarpıklık: -1.216 Basıklık: 1.189	11-20 Yıl İçin Çarpıklık: -.985 Basıklık: 1.257	İkinci Çocuk İçin Çarpıklık: 1.080 Basıklık: -1.028	8-9 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: 1.348 Basıklık: -1.344	Biraz İçin Çarpıklık: -.954 Basıklık: 1.054	Biraz İçin Çarpıklık: -.891 Basıklık: .746
						Lisans/Lisans İçin Çarpıklık: -.873 Basıklık: .972	21 Yıl ve Üstü İçin Çarpıklık: 1.497 Basıklık: -.847	Çocuk Üçüncü Çocuk İçin Çarpıklık: -.685 Basıklık: -1.025	Tamamen İçin Çarpıklık: -.547 Basıklık: -1.315	Çocuklukla İçin Çarpıklık: 1.597 Basıklık: -1.025	Çocuklukla İçin Çarpıklık: -.966 Basıklık: .341
						Lisansüstü İçin Çarpıklık: -.760		Dördüncü ve Üstü Çocuk İçin		Tamamen İçin Çarpıklık: -1.196 Basıklık: 1.220	

	Basıklık: -517	Çarpıklık: -872 Basıklık: .859	.426	İçin Çarpıklık: -687 Basıklık: .236	1.403 Lise İçin Çarpıklık: -706 Basıklık: .457 Ön Lisans/Lisans İçin Çarpıklık: -574 Basıklık: -119 Lisansüstü İçin Çarpıklık: -556 Basıklık: .095	Basıklık: .156 21 Yıl ve Üstü İçin Çarpıklık: -396 Basıklık: 1.951	Çarpıklık: -625 Basıklık: .008 Üçüncü Çocuk İçin Çarpıklık: -368 Basıklık: .743 Dördüncü ü ve Üstü Çocuk İçin Çarpıklık: -1.233 Basıklık: 1.054	Çarpıklık: -842 Basıklık: .673 10-11 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: -706 Basıklık: .420	İçin Çarpıklık: -677 Basıklık: .834 Tamamen İçin Çarpıklık: -835 Basıklık: .583	Çoğunlukla İçin Çarpıklık: -621 Basıklık: .512 Tamamen İçin Çarpıklık: -1.222 Basıklık: 1.790	
OY	Erkek İçin Çarpıklık: -1.015 Basıklık: .726 Kadın İçin Çarpıklık: -934 Basıklık: .104	Erkek İçin Çarpıklık: -.967 Basıklık: .295 Kız İçin Çarpıklık: -1.051 Basıklık: .698	21-40 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: -.983 Basıklık: .383 41-63 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: -1.167 Basıklık: 1.048	Evet İçin Çarpıklık: -1.005 Basıklık: .732 Hayır İçin Çarpıklık: -1.010 Basıklık: .091	Severek/Flört Ederek Evlenenler İçin Çarpıklık: -.999 Basıklık: .498 Görücü Usulü Evlenenler İçin Çarpıklık: -1.001 Basıklık: .313	İlkokul İçin Çarpıklık: 1.686 Basıklık: 1.734 Ortaokul İçin Çarpıklık: -673 Basıklık: -458 Lise İçin Çarpıklık: -1.012 Basıklık: -008 Ön	10 Yıl ve Altı İçin Çarpıklık: -935 Basıklık: .245 11-20 Yıl İçin Çarpıklık: -1.044 Basıklık: .532 21 Yıl ve Üstü İçin Çarpıklık: -1.439 Basıklık: -008	Birinci Çocuk İçin Çarpıklık: -1.265 Basıklık: 1.709 İkinci Çocuk İçin Çarpıklık: -910 Basıklık: .010 Üçüncü Çocuk İçin Çarpıklık: -1.439 Basıklık: -008	6-7 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: -647 Basıklık: -435 8-9 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: -1.363 Basıklık: 1.658 10-11 Yaş Grubu Çarpıklık: -1.974	Hiç İçin Çarpıklık: -683 Basıklık: -385 Biraz İçin Çarpıklık: -786 Basıklık: .059 Çoğunlukla İçin Çarpıklık: -1.135 Basıklık: 1.156 Tamamen İçin Çarpıklık: -881 Basıklık: .159 Tamamen	Hiç İçin Çarpıklık: -1.132 Basıklık: 1.373 Biraz İçin Çarpıklık: -954 Basıklık: .334 Çoğunlukla İçin Çarpıklık: -1.135 Basıklık: 1.156 Tamamen İçin Çarpıklık: -881 Basıklık: .159 Tamamen

BEÇ	Erkek İçin	Çarpıklık: 1.609 Basıklık: 1.243	Kız İçin	Çarpıklık: 1.312 Basıklık: 1.186	Erkek İçin	Çarpıklık: 1.111 Basıklık: .630	21-40 Yaş Grubu İçin	Çarpıklık: 1.253 Basıklık: 1.058	Severek/Flört Ederek Evlenenler İçin	Çarpıklık: 1.271 Basıklık: 1.121	İlkokul İçin	Çarpıklık: 1.755 Basıklık: 1.534	10 Yıl ve Altı İçin	Çarpıklık: 1.236 Basıklık: .789	Birinci Çocuk İçin	Çarpıklık: 1.178 Basıklık: .912	6-7 Yaş Grubu İçin	Çarpıklık: .817 Basıklık: .077	Hiç İçin	Çarpıklık: .706 Basıklık: -.570	Hiç İçin	Çarpıklık: 1.207 Basıklık: .871
	Kadın İçin	Çarpıklık: .915 Basıklık: .215	41-63 Yaş Grubu İçin	Çarpıklık: 1.413 Basıklık: 1.736	Evet İçin	Çarpıklık: 1.100 Basıklık: .516	Görücü Usulü Evlenenler İçin	Çarpıklık: 1.283 Basıklık: 1.473	Ortaokul İçin	Çarpıklık: 1.147 Basıklık: .890	11-20 Yıl İçin	Çarpıklık: 1.174 Basıklık: .775	İkinci Çocuk İçin	Çarpıklık: 1.154 Basıklık: 1.154	8-9 Yaş Grubu İçin	Çarpıklık: 1.951 Basıklık: 1.154	Çocuklukla İçin	Çarpıklık: 1.424 Basıklık: 1.620	Çocuklukla İçin	Çarpıklık: 1.007 Basıklık: -.083		
	Lisans/Lisans İçin	Çarpıklık: -.837 Basıklık: .144	Lisansüstü İçin	Çarpıklık: -1.225 Basıklık: 1.344	Dördüncü ü ve Üstü Çocuk İçin	Çarpıklık: -1.288 Basıklık: .787	Tamamen İçin	Çarpıklık: .910 Basıklık: .110	10-11 Yaş Grubu İçin	Çarpıklık: .990 Basıklık: .574	Çocuklukla İçin	Çarpıklık: 1.240 Basıklık: .792	Dördüncü ü ve Üstü Çocuk İçin	Çarpıklık: 1.246 Basıklık: .160								
	Lisans/Lisans İçin	Çarpıklık: 1.282 Basıklık: 1.123	Lisansüstü İçin	Çarpıklık: 1.246 Basıklık: .160	Dördüncü ü ve Üstü Çocuk İçin	Çarpıklık: 1.246 Basıklık: .160	Tamamen İçin	Çarpıklık: .910 Basıklık: .110	10-11 Yaş Grubu İçin	Çarpıklık: .990 Basıklık: .574	Çocuklukla İçin	Çarpıklık: 1.240 Basıklık: .792	Dördüncü ü ve Üstü Çocuk İçin	Çarpıklık: 1.246 Basıklık: .160								

Kısaltmalar: **OE:** Ortak Ebeveynlik İlişkisi Toplam Puan; **BEA:** Birlikte Ebeveynlik Anlaşması Toplam Puan; **BEÇ:** Birlikte Ebeveynlik Çatışması Toplam Puan; **BEK:** Eşin Ebeveynliğini Küçümseme Toplam Puan; **BED:** Birlikte Ebeveynlik Desteği Toplam Puan; **BEİB:** Birlikte Ebeveynlik İş Bölümü Toplam Puan; **OY:** Aile İlişkilerinin Ortak Yönetimi

Ek 11. Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar ve Alt Boyutlarının Araştırmada Belirlenen Bağımsız Değişkenlere Göre Çarpıklık ve Baskılık Değerleri

Değişkenler	Ebeveyn Cinsiyeti	Çocukların Cinsiyeti	Ebeveyn Yaşı	Çalışma Durumu	Evlenme Şekli	Ebeveyn Eğitim Durumu	Evlilik Süresi	Çocukların Doğum Sırası	Çocuk Yaşı	Çocuk Yetiştirme Konularını Konuşma Durumu	Çocuk Yetiştirme Sürecine Büyük Ebeveynlerin Müdahale Etme Durumu
DD	Erkek İçin Çarpıklık: .984 Baskılık: .582	Erkek İçin Çarpıklık: .952 Baskılık: .589	21-40 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: .851 Baskılık: .272	Evet İçin Çarpıklık: .847 Baskılık: .315	Severek/Flört Ederek Evlenenler İçin Çarpıklık: .827 Baskılık: .409	İlkokul İçin Çarpıklık: 1.051 Baskılık: .424	10 Yıl ve Altı İçin Çarpıklık: .932 Baskılık: .363	Birinci Çocuk İçin Çarpıklık: .949 Baskılık: 1.074	6-7 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: 1.047 Baskılık: 1.529	Hiç İçin Çarpıklık: .579 Baskılık: .283	Hiç İçin Çarpıklık: .724 Baskılık: .074
	Kadın İçin Çarpıklık: .771 Baskılık: .221	Kız İçin Çarpıklık: .782 Baskılık: .025	41-63 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: .986 Baskılık: 1.098	Hayır İçin Çarpıklık: .896 Baskılık: .377	Görücü Usulü Evlenenler İçin Çarpıklık: 1.029 Baskılık: .419	Ortaokul İçin Çarpıklık: -.212 Baskılık: -1.392	11-20 Yıl İçin Çarpıklık: .805 Baskılık: .485	İkinci Çocuk İçin Çarpıklık: 1.074 Baskılık: .885	8-9 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: 1.085 Baskılık: .382	Biraz İçin Çarpıklık: .657 Baskılık: -.187	Biraz İçin Çarpıklık: .960 Baskılık: .794
						Lise İçin Çarpıklık: .876 Baskılık: .274	21 Yıl ve Üstü İçin Çarpıklık: 1.375 Baskılık: 1.384	Üçüncü Çocuk İçin Çarpıklık: .588 Baskılık: -.882	10-11 Yaş Grubu İçin Çarpıklık: .438 Baskılık: -.330	Çocuklukla İçin Çarpıklık: 1.026 Baskılık: 1.153	Çocuklukla İçin Çarpıklık: .586 Baskılık: -.308
						Lisans/Lisans İçin Çarpıklık: .880 Baskılık: .308	Lisansüstü İçin Çarpıklık: .867 Baskılık: .867	Dördüncü ve Üstü		Tamamen İçin Çarpıklık: .832 Baskılık: -.351	Tamamen İçin Çarpıklık: .757 Baskılık: -.876

Basıklık: .617									
Çocuk İçin									
Çarpıklık: .953									
Basıklık: .516									
KKG	Erkek İçin	Erkek İçin	21-40 Yaş Grubu İçin	Evet İçin	Severek/Flört Ederek Evlenenler İçin	İlkokul İçin	10 Yıl ve Altı İçin	Birinci Çocuk İçin	6-7 Yaş Grubu İçin
	Çarpıklık: 1.147	Çarpıklık: 1.147	Çarpıklık: 1.021	Çarpıklık: 1.174	Çarpıklık: 1.107	Çarpıklık: 1.036	Çarpıklık: .930	Çarpıklık: 1.300	Çarpıklık: .549
	Basıklık: 1.074	Basıklık: 1.074	Basıklık: 1.021	Basıklık: 1.070	Basıklık: 1.070	Basıklık: -.096	Basıklık: .063	Basıklık: 1.300	Basıklık: .549
	Kız İçin	Kız İçin	Kız İçin	Hayır İçin	Hayır İçin	Ortaokul İçin	11-20 Yıl İçin	Biraz İçin	Biraz İçin
	Çarpıklık: 1.028	Çarpıklık: 1.028	Çarpıklık: 1.028	Çarpıklık: 1.004	Çarpıklık: 1.004	Çarpıklık: -.133	Çarpıklık: 1.230	Çarpıklık: 1.980	Çarpıklık: 1.078
	Basıklık: .423	Basıklık: .423	Basıklık: .423	Basıklık: .671	Basıklık: .671	Basıklık: -1.561	Basıklık: 1.514	Basıklık: 1.980	Basıklık: 1.078
	41-63 Yaş Grubu İçin	41-63 Yaş Grubu İçin	41-63 Yaş Grubu İçin	Evlenenler İçin	Evlenenler İçin	Lise İçin	21 Yıl ve Üstü İçin	Çocuk İçin	8-9 Yaş Grubu İçin
	Çarpıklık: .824	Çarpıklık: .824	Çarpıklık: .824	Çarpıklık: 1.134	Çarpıklık: 1.134	Çarpıklık: 1.263	Çarpıklık: 1.389	Çarpıklık: 1.103	Çarpıklık: 1.491
	Basıklık: .146	Basıklık: .146	Basıklık: .146	Basıklık: 1.234	Basıklık: 1.234	Basıklık: 1.263	Basıklık: 1.051	Basıklık: 1.103	Basıklık: 1.371
						Ön Lisans/Lisans İçin	Üçüncü Çocuk İçin	Üçüncü Çocuk İçin	10-11 Yaş Grubu İçin
						Çarpıklık: 1.122	Çarpıklık: 1.350	Çarpıklık: .803	Çarpıklık: 1.060
						Basıklık: .907	Basıklık: 1.350	Basıklık: .803	Basıklık: 1.075
						Lisansüstü İçin	Lisansüstü İçin	Dördüncü ve Üstü Çocuk İçin	Tamamen İçin
						Çarpıklık: .925	Çarpıklık: .925	Çarpıklık: .527	Çarpıklık: .708
						Basıklık: .217	Basıklık: .217	Basıklık: .527	Basıklık: .708
								Basıklık: -1.123	Basıklık: -1.123

SL	Erkek İçin	Erkek İçin	21-40 Yaş Grubu İçin	Evet İçin	Severek/Flört Ederek Evlenenler İçin	İlkokul İçin	10 Yıl ve Altı İçin	Birinci Çocuk İçin	6-7 Yaş Grubu İçin	Hiç İçin	Hiç İçin
	Çarpıklık: 1.650 Basıklık: 1.606	Çarpıklık: 1.303 Basıklık: 1.148	Çarpıklık: 1.299 Basıklık: 1.265	Çarpıklık: 1.359 Basıklık: 1.886	Çarpıklık: 1.349 Basıklık: 1.528	Çarpıklık: 1.371 Basıklık: 1.901	Çarpıklık: 1.450 Basıklık: 1.031	Çarpıklık: 1.052 Basıklık: 1.042	Çarpıklık: 1.437 Basıklık: 1.364	Çarpıklık: 1.133 Basıklık: .589	Çarpıklık: 1.669 Basıklık: 1.742
	Kadın İçin	Kız İçin	41-63 Yaş Grubu İçin	Hayır İçin	Görücü Usulü Evlenenler İçin	Ortaokul İçin	11-20 Yıl İçin	İkinci Çocuk İçin	8-9 Yaş Grubu İçin	Biraz İçin	Biraz İçin
	Çarpıklık: 1.001 Basıklık: .243	Çarpıklık: 1.350 Basıklık: 1.824	Çarpıklık: 1.231 Basıklık: 1.613	Çarpıklık: 1.196 Basıklık: .670	Çarpıklık: 1.165 Basıklık: .775	Çarpıklık: 1.119 Basıklık: 1.485	Çarpıklık: 1.087 Basıklık: .399	Çarpıklık: 1.265 Basıklık: 1.072	Çarpıklık: 1.395 Basıklık: 1.451	Çarpıklık: 1.075 Basıklık: .660	Çarpıklık: 1.171 Basıklık: 1.338
						Lise İçin	21 Yıl ve Üstü İçin	Çocuk İçin	10-11 Yaş Grubu İçin	Çoğunlukla İçin	Çoğunlukla İçin
						Çarpıklık: 1.178 Basıklık: 1.106	Çarpıklık: .052 Basıklık: 1.324	Çarpıklık: 1.759 Basıklık: 1.492	Çarpıklık: 1.022 Basıklık: .309	Çarpıklık: 1.258 Basıklık: 1.367	Çarpıklık: .902 Basıklık: -235
						Lisans/Lisans İçin	Lisansüstü İçin	Üçüncü Çocuk İçin	Tamamen İçin	Tamamen İçin	Tamamen İçin
						Çarpıklık: 1.534 Basıklık: 1.258	Çarpıklık: 1.324 Basıklık: -	Çarpıklık: 1.759 Basıklık: 1.492	Çarpıklık: 1.022 Basıklık: .309	Çarpıklık: 1.258 Basıklık: 1.367	Çarpıklık: .810 Basıklık: -1.060
						Lisansüstü İçin	Lisansüstü İçin	Dördüncü ve Üstü Çocuk İçin	Tamamen İçin	Tamamen İçin	Tamamen İçin
						Çarpıklık: .822 Basıklık: -435	Çarpıklık: 1.324 Basıklık: -	Çarpıklık: 1.759 Basıklık: 1.492	Çarpıklık: 1.022 Basıklık: .309	Çarpıklık: 1.258 Basıklık: 1.367	Çarpıklık: .810 Basıklık: -1.060

Kısaltmalar: DD: Çocuklarda Dışadönük Problem Davranışlar Toplam Puanı; KKG: Kurallara Karşı Gelme Davranış Toplam Puanı; SL: Saldırgan Davranışlar Toplam Puanı